REGATUL TRANSCENDENT

„Un roman menit să reziste timpului."
Ann Patchett

YAA GYASI

AUTOAREA BESTSELLERULUI

clasici contemporani LITERA

YAA GYASI

REGATUL TRANSCENDENT

Traducere din limba engleză şi note
IRINA-MARINA BORŢOI
EDITURA LITERA
Bucureşti, 2021

Yaa Gyasi
Transcendent Kingdom
Copyright © 2020 YNG Books, Inc.
Editura Litera tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19 e-mail: contact@litera.ro www.litera.ro
Regatul transcendent
Yaa Gyasi
Copyright © 2021 Grup Media Litera pentru ediţia în limba română
Toate drepturile rezervate
Editor: Vidraşcu şi fiii

Redactor: Mihaela Serea
Corector: Cătălina Călinescu
Copertă: Bogdan Mitea
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman
Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată de Cristina Vidraşcu Sturza.

ISBN 978-606-33-8109-6
ISBN EPUB 978-606-33-8440-0

Yaa Gyasi s-a născut în 1989 în Ghana şi a crescut în Huntsville, Alabama. Este licenţiată în limba engleză a Universităţii Stanford şi are un masterat de la Iowa Writers' Workshop, unde a obţinut bursa Dean's Graduate Research Fellowship. Primul ei roman, *Drumul spre casa* (*Homegoing,* 2016) a primit National Book Critics Circle Award pentru debut, PEN/Hemingway Award pentru debut şi American Book Award. În anul 2020, a apărut cel de-al doilea roman al autoarei, *Regatul transcendent (Transcendent Kingdom).* Yaa Gyasi locuieşte în Brooklyn.

Pentru Tina

„Măreţia lui Dumnezeu umple cerul şi pământul.
Din ea va ţâşni flacăra ca strălucind scuturatul polei."
Gerard Manley Hopkins, „Măreţia lui Dumnezeu"[1]

„Nimic nu intră în univers
şi nimic nu-l părăseşte."
Sharon Olds, „Hotarele"

1

De fiecare dată când mă gândesc la mama, văd în faţa ochilor un pat dublu în care stă întinsă şi o amorţeală exersată care umple încăperea. Luni la rând, a colonizat patul acela ca un virus, prima dată pe când eram copilă, apoi din nou, când eram studentă la doctorat. Prima dată, am fost trimisă în Ghana ca să aştept să se facă bine.

[1] Traducere de Miron Kiropol, revista *Ramuri,* Craiova, nr. 4/2012.

Când eram acolo, mă plimbam prin Piaţa Kejetia cu mătuşa mea, când m-a luat de braţ şi a arătat cu degetul. „Uite, un om nebun”, a zis ea în twi. „Vezi? Un om nebun.”

Am fost îngrozită. Mătuşa mea vorbea atât de tare, iar bărbatul, înalt şi cu cozile *dreadlocks* acoperite cu praf, era destul de aproape cât să ne audă. „Văd, văd”, am răspuns cu un şuierat grav. Bărbatul a mers mai departe pe lângă noi, mormăind în barbă în timp ce flutura din mâini, făcând gesturi pe care numai el le putea înţelege. Mătuşa mea a dat din cap aprobator, mulţumită, şi am continuat să mergem pe lângă hoardele de oameni adunaţi în piaţa aceea care îţi stârnea agorafobia până când am ajuns la taraba unde aveam să ne petrecem restul dimineţii încercând să vindem poşete contrafăcute. În cele trei luni pe care le-am petrecut acolo, am vândut doar patru poşete.

Nici în ziua de azi nu înţeleg pe deplin de ce mi l-a arătat mătuşa pe bărbatul acela. Poate credea că în America nu sunt nebuni şi că n-am mai văzut niciodată unul. Sau poate se gândea la mama, la adevăratul motiv pentru care eram captivă în Ghana în vara aceea, asudând la o tarabă împreună cu o mătuşă pe care abia dacă o cunoşteam, în timp ce mama se vindeca acasă, în Alabama. Aveam unsprezece ani şi înţelegeam că mama nu e bolnavă, nu în felul în care eram obişnuită să văd că se îmbolnăvesc oamenii. Nu înţelegeam de ce boală trebuie să se vindece mama. Nu înţelegeam, dar înţelegeam. Iar stânjeneala mea faţă de gestul zgomotos al mătuşii avea la fel de mult de-a face cu înţelegerea mea pe cât avea cu bărbatul care trecuse pe lângă noi. Mătuşa mea spunea: *„Aşa.* Aşa arată nebunia”. În schimb, ce am auzit eu a fost numele mamei. Ce am văzut eu a fost chipul mamei, neclintit ca apa unui lac, cu mâna pastorului odihnindu-se blând pe fruntea ei, cu rugăciunea lui – un

zbârnâit uşor care făcea încăperea să zumzăie. Nu sunt sigură că ştiam cum arată nebunia, dar până în ziua de azi, când aud cuvântul acesta, îmi închipui un ecran împărţit, cu bărbatul cu *dreadlocks* din Kejetia într-o parte şi cu mama zăcând în pat în cealaltă parte. Mă gândesc că în piaţă nu a reacţionat absolut nimeni la bărbatul acela, nu de teamă sau de scârbă, nimic din toate astea, cu excepţia mătuşii mele, care voia să privesc. Omul acela era, mi se pare, cuprins de o linişte desăvârşită, chiar şi în timp ce făcea gesturi sălbatice, chiar şi în timp ce mormăia.

Însă mama, în patul ei, absolut nemişcată, era sălbatică în lăuntrul ei.

2

A doua oară când s-a întâmplat, am primit un telefon în timp ce lucram în laboratorul meu de la Stanford. Fusesem nevoită să separ doi dintre şoareci fiindcă se sfâşiau unul pe altul în cutia de pantofi în care îi ţineam ca într-o căsuţă. Am găsit o bucată de carne într-un colţ al cutiei, dar nu mi-am dat seama iniţial de la care dintre şoareci r»

provenea. Amândoi sângerau şi erau cuprinşi de frenezie, fugind de mine când încercam să-i iau în mână, cu toate că nu aveau unde să fugă.

— Fii atentă, Gifty, n-a mai trecut pe la biserică de aproape o lună. Tot sun acasă, dar nu răspunde. Mai trec pe la ea uneori şi am grijă să aibă de mâncare şi tot ce-i trebuie, dar cred... cred că se întâmplă din nou.

Nu am spus nimic. Şoarecii se potoliseră considerabil, dar încă eram marcată de ceea ce văzusem şi îngrijorată de cercetarea mea. Îngrijorată de tot şi de toate.

— Gifty? a spus pastorul John.

— Ar trebui să vină să stea cu mine.

Nu ştiu cum a reuşit pastorul să o urce pe mama în avion. Când am luat-o de la aeroportul din San Francisco, arăta complet goală pe dinăuntru, iar corpul îi era moale ca o cârpă. Mi l-am închipuit pe pastorul John împăturind-o aşa cum ai împături o salopetă, cu braţele încrucişate la piept în formă de X, cu picioarele strânse peste braţe, apoi îndesând-o bine într-o valiză, cu un autocolant cu „FRAGIL” înainte de a o pasa însoţitoarei de zbor.

l-am dat o îmbrăţişare încordată, iar ea s-a retras, evitându-mi atingerea. Am tras adânc aer în piept.

— Ai bagaj de cală? am întrebat.

— *Daabi,* a spus ea.

— În regulă, niciun bagaj. Grozav, putem merge direct la maşină.

Veselia siropoasă din glasul meu m-a enervat atât de tare că mi-am muscat limba în încercarea de a mă abţine. Am simţit un strop de sânge şi l-am supt până a dispărut.

Mama m-a urmat până la maşina mea Prius. În circumstanţe mai bune, ar fi râs de maşina mea, o ciudăţenie pentru ea după ani de camionete şi SUV-uri în Alabama. „Gifty, inima mea sângerândă”, îmi spunea uneori. Nu ştiu de unde preluase expresia, dar m-am gândit că probabil era folosită în sens peiorativ de pastorul John şi de diverşii predicatori de la televizor pe care îi plăcea să-i urmărească în timp ce gătea pentru a-i descrie pe oamenii care, la fel ca mine, dezertaseră din Alabama ca să trăiască printre păcătoşii lumii, probabil din cauză că sângerarea excesivă a inimilor noastre ne făcea prea slabi ca să îndurăm viaţa printre cei temerari, aleşii lui Hristos din *Bible Belt*[2]. Îi plăcea de Billy Graham, care spunea

[2] Regiune din sudul Statelor Unite ale Americii în care protestantismul evanghelic conservator joacă un rol puternic în societate şi politică.

lucruri precum: „Un creştin adevărat este cel care poate să-i dea bârfitoarei oraşului papagalul său de companie”.

Ce cruzime, mă gândeam eu când eram mică, să-i dai altcuiva papagalul tău de companie.

Partea amuzantă la expresiile pe care le prelua mama e că întotdeauna le înţelegea puţin greşit. Eu eram inima *ei* sângerândă, nu *o* inimă sângerândă. A da apă la *gură,* nu a da apă la *moară.* Avea un uşor accent sudist care i-l colora pe cel din Ghana. Mă ducea cu gândul la prietena mea, Anne, care avea părul şaten, doar că în unele zile, când lumina soarelui cădea cumva anume pe ea, dintr-odată, îl vedeai roşu.

În maşină, mama se uita lung pe geamul din dreapta, tăcută ca un şoricel. Am încercat să-mi imaginez peisajul aşa cum probabil îl vedea ea. Când sosisem prima dată în California, totul mi se părea atât de frumos. Până şi iarba, îngălbenită, pârjolită de soare şi de seceta aparent nesfârşită, îmi părea nepământeană. „Probabil că suntem pe Marte”, m-am gândit eu, fiindcă n-are cum să fie şi asta America, nu? Mi-am închipuit păşunile de un verde şters din copilăria mea, deluşoarele pe care le numeam munţi, întinderea acestui peisaj vestic mă copleşea. Venisem în California fiindcă voiam să mă pierd, să mă găsesc. La colegiu, citisem *Walden* pentru că un băiat pe care-l consideram frumos considera cartea frumoasă. Nu am înţeles nimic, dar am subliniat totul, inclusiv asta: „Numai când ne rătăcim sau, cu alte cuvinte, când ne-am pierdut de lume, începem să ne găsim şi înţelegem unde suntem, dându-ne seama de măsura nemărginită a relaţiilor noastre”[3].

Dacă şi mama era emoţionată de peisaj, nu mi-am putut da seama. Înaintam cu hurducături în trafic şi mi-am

[3] Henry David Thoreau, *Walden sau Viaţa în pădure,* traducere de Ştefan Avădanei şi Al. Pascu, Ed. Art, Bucureşti, 2019.

încrucişat privirile cu bărbatul din maşina de lângă a noastră. A întors repede privirea, apoi s-a uitat din nou la mine, apoi a întors iar capul. Voiam să-l fac să se simtă incomod sau poate doar să-i transfer disconfortul meu, aşa că am continuat să mă zgâiesc la el. Vedeam în felul în care strângea volanul că încerca să nu se mai uite la mine. Articulaţiile degetelor îi erau palide, cu vene proeminente, conturate cu roşu. A renunţat, mi-a aruncat o privire exasperată şi a mimat: „Ce e?” Întotdeauna mi s-a părut că traficul pe un pod îi aduce pe toţi oamenii mai aproape de propria limită. În fiecare maşină, un instantaneu al unui moment critic, şoferi care privesc spre apă şi se întreabă: „Cum ar fi? Oare există altă ieşire?” Am înaintat din nou în viteză. În grămada de maşini, bărbatul părea suficient de aproape cât să-l ating. Ce ar face dacă ar putea să mă atingă? Dacă n-ar trebui să-şi înfrâneze toată furia aceea în Honda lui Accord, unde s-ar duce?

— Ţi-e foame? am întrebat-o pe mama, întorcând în sfârşit capul.

Ea a ridicat din umeri, privind în continuare pe fereastră. Ultima dată când s-a întâmplat asta, a slăbit treizeci şi unu de kilograme în două luni. Când m-am întors din vara petrecută în Ghana, abia am recunoscut-o pe femeia aceasta care i-a considerat întotdeauna jignitori pe cei sfrijiţi, de parcă un fel de lene sau lipsă a caracterului îi împiedica să aprecieze bucuria pură a unei mese copioase. Apoi li s-a alăturat. Obrajii i s-au supt, burta i s-a dezumflat. S-a scobit, a dispărut.

Eram hotărâtă să nu las să se întâmple din nou acest lucru. Cumpărasem o carte de bucate ghaneză de pe internet ca să compensez anii pe care-i petrecusem evitând bucătăria mamei şi exersasem câteva dintre preparate în zilele dinaintea sosirii ei, sperând să le perfecţionez înainte să o văd. Cumpărasem o friteuză, cu

toate că bursa mea de doctorandă nu prea îmi lăsa loc în buget pentru extravaganţe precum *bofrot*[4] sau banane pentru gătit[5]. Prăjelile erau preferatele mamei. Mama ei făcuse mâncare prăjită pe care o vindea la un cărucior pe marginea drumului în Kumasi. Bunica mea era o femeie fanţi din Abandze, un oraş maritim, şi era cunoscută pentru dispreţul pe care-l purta pentru ashanti, într-atât încât refuza să vorbească twi, chiar şi după douăzeci de ani de trai în capitala ashanti. Dacă îi cumpărai mâncarea, trebuia să-i asculţi limba.

— Am ajuns, am spus, grăbindu-mă să o ajut pe mama să coboare din maşină.

Mergea puţin înaintea mea, cu toate că nu mai fusese niciodată la apartamentul acesta. Mă mai vizitase în California doar de vreo două ori.

— Scuze pentru dezordine, am spus, dar nu era nicio dezordine.

Nici una pe care s-o vadă ochii mei, în orice caz, dar ochii mei nu erau ai ei. De fiecare dată când mă vizita de-a lungul anilor îşi trecea degetul peste lucruri pe care nu mă gândisem să le curăţ, dosul jaluzelelor, balamalele uşilor, apoi îmi prezenta degetul prăfuit şi înnegrit în semn de acuzaţie, iar eu nu aveam ce să fac decât să ridic din umeri.

— Curăţenia e credinţă, spunea ea.

— Curăţenia e *calea spre* credinţă, o corectam eu, iar ea se încrunta la mine.

Care era diferenţa?

---

[4] Gogoşi ghaneze, foarte asemănătoare cu cele tradiţionale româneşti.

[5] Un soi de banane care conţin mai puţin zahăr şi mai mult amidon, gătite în diferite moduri în Asia de Sud-Est, Caraibe, Africa şi America Centrală şi de Sud.

I-am arătat unde se află dormitorul şi, în tăcere, s-a vârât în pat şi a adormit.

3

De îndată ce am auzit sunetul sforăielilor ei uşoare, m-am furişat afară din apartament şi m-am dus să văd ce fac şoarecii. Cu toate că îi separasem, cel cu rănile cele mai întinse stătea cocoşat de durere în coltul cutiei. Uitându-mă la el, nu eram sigură că avea să mai trăiască mult timp. Situaţia m-a umplut de o tristeţe inexplicabilă, iar când partenerul meu de laborator, Han, m-a găsit douăzeci de minute mai târziu, plângând în colţul încăperii, mi-am dat seama că aş fi prea ruşinată să recunosc că gândul la moartea unui şoarece era cauza lacrimilor mele.

— O întâlnire ratată, i-am spus lui Han.

O privire îngrozită i-a traversat chipul în timp ce a rostit câteva cuvinte jalnice de alinare, iar eu îmi închipuiam la ce se gândeşte: „Am ales ştiinţele exacte ca să nu fiu nevoit să stau în preajma unor femei emotive”. Plânsul meu s-a transformat în râs, zgomotos şi umed, iar privirea îngrozită de pe chipul lui s-a adâncit până ce urechile i s-au făcut roşii ca un indicator de stop. M-am oprit din râs, am fugit afară din laborator şi m-am dus la toaletă, unde m-am holbat la mine în oglindă. Aveam ochii umflaţi şi roşii, nasul îmi părea învineţit, iar pielea din jurul nărilor era uscată şi solzoasă de la şerveţele.

„Vino-ţi în fire”, i-am spus femeii din oglindă, dar mi s-a părut un clişeu să fac asta, de parcă aş fi reconstituit o scenă dintr-un film, aşa că am început să simt că nu am în ce sine să-mi revin, sau mai degrabă că am un milion de ipostaze ale sinelui, prea multe ca să le adun. Unul era în

baie, jucând un rol; altul, în laborator, zgâindu-se la şoarecele meu rănit, un animal pentru care nu simţeam nimic, şi totuşi a cărui durere mă redusese cumva. Sau mă înmulţise. Încă un sine se gândea în continuare la mama.

Încăierarea şoarecilor mă forţase să verific mai mult decât era nevoie, încercând să o iau cu un pas înaintea emoţiei. Când am ajuns la laborator în ziua sosirii mamei, Han era deja acolo, efectuând o intervenţie chirurgicală asupra şoarecilor. Aşa cum se întâmpla de obicei ori de câte ori Han sosea primul la laborator, termostatul era dat la o temperatură foarte scăzută. Am tremurat, iar el a ridicat privirea din ce făcea.

— Hei, a zis.

— Hei.

Deşi împărţeam spaţiul acela de câteva luni, abia dacă ne-am spus vreodată mai mult decât atât, cu excepţia zilei în care mă găsise plângând. Han îmi zâmbea mai mult acum, dar urechile tot i se făceau de un roşu-aprins dacă încercam să împing conversaţia dincolo de acel salut iniţial.

Am verificat şoarecii şi experimentele mele. Nicio încăierare, nicio surpriză.

M-am întors cu maşina la apartament. În dormitor, mama încă zăcea sub un morman de pături. Un sunet ca un tors de pisică i se înălţa de pe buze. Locuiam singură de atât timp încât mă tulbura până şi acel zgomot slab, aproape un murmur. Uitasem cum e să locuiesc cu mama, să am grijă de ea. Multă vreme, cea mai mare parte din viaţă, de fapt, fuseserăm doar noi două, dar eram o pereche nefirească. Ea ştia lucrul acesta şi eu îl ştiam, şi amândouă încercam să ignorăm ce ştiam că este adevărat – că fuseserăm patru, apoi trei, două. Când se va duce mama, intenţionat sau nu, va rămâne numai una.

4

Doamne,

Mă întreb unde eşti. Adică, eu ştiu că eşti aici, cu mine, dar unde eşti, mai exact? În spaţiu?

Doamne,

De cele mai multe ori, Mamba Neagră face o grămadă de zgomot, dar când se enervează, se mişcă foarte încet şi în linişte şi apoi dintr-odată o vezi lângă tine. Bâz spune că e din cauză că e o războinică africană, aşa că trebuie să se mişte pe furiş.

Bâz e tare amuzant când o imită. Se furişează, apoi, dintr-odată, îşi face corpul mare de tot şi culege ceva de pe podea şi zice: „Ce-i asta?" Pe Chin Chin nu-l mai imită.

Doamne,

Dacă eşti în spaţiu, cum de poţi sa mă vezi şi cum arat eu în ochii tăi? Şi tu cum arăţi, dacă arăţi în vreun fel măcar? Bâz spune că nu şi-ar dori niciodată să fie astronaut şi nici eu nu cred că aş vrea, dar aş merge în spaţiu dacă ai fi acolo.

5

Când eram patru, eram prea mică pentru a aprecia acest lucru. Mama obişnuia să spună poveşti despre tata. La un metru şi nouăzeci şi trei de centimetri, era cel mai înalt bărbat pe care-l văzuse vreodată; credea că e poate chiar cel mai înalt bărbat din tot oraşul Kumasi. El îşi făcea

veacul prin preajma tarabei cu mâncare a mamei sale, glumind cu bunica mea despre îndărătnicia sa de a vorbi fanţi, convingând-o să-i ofere gratis o punguţă de *achomo*[6]*,* căruia el îi spunea *chin chin* ca nigerienii din oraş. Mama avea treizeci de ani când s-au cunoscut, treizeci şi unu când s-au căsătorit. Era deja fată bătrână după standardele ghaneze, dar spunea că Dumnezeu i-a zis să aştepte, iar când l-a cunoscut pe tatăl meu, a ştiut ce a aşteptat.

Îi spunea Chin Chin, aşa cum îl poreclise mama ei. Iar când eu eram foarte mică şi voiam să aud poveşti despre el, mă băteam cu degetul pe bărbie[7] până când mama îmi făcea pe plac. „Povesteşte-mi despre Chin Chin”, ziceam. Nu mă gândeam aproape niciodată la el ca la tatăl meu. Chin Chin era cu şase ani mai mare decât ea. Răsfăţat de propria lui mamă, nu simţise nevoia de a se însura. Fusese crescut catolic, dar odată ce mama a pus mâna pe el, l-a tras către Hristosul bisericii ei penticostale. Aceeaşi biserică la care s-au căsătorit pe o căldură sufocantă, cu atâţia oaspeţi că au încetat să mai numere după două – două.

S-au rugat pentru un copil, dar lună după lună, an după an, nu a venit niciun copil. A fost prima dată când mama s-a îndoit de Dumnezeu. „Acum, când am îmbătrânit, să mai am pofte? Domnul meu bărbatul de asemenea este bătrân”[8].

„Poţi să faci un copil cu altcineva”, i-a oferit ea, luând iniţiativa în tăcerea lui Dumnezeu, dar Chin Chin a râs de

[6] *Achomo* sau *chin chin,* un fel de mâncare stradal foarte popular în Ghana şi alte ţări vest-africane, preparat dintr-un aluat dulce prăjit în baie de ulei sub formă de cubuleţe.

[7] Joc de cuvinte intraductibil. Porecla personajului este inspirată de preferinţa tatălui pentru *chin chin,* iar în engleză, la „bărbie” se spune *chin.*

ea. Mama şi-a petrecut trei zile postind şi rugându-se în sufrageria din casa bunicii mele. Probabil că arăta ca o vrăjitoare odioasă, mirosea oribil, ca un câine de pripas, dar când a ieşit din camera de rugăciune, i-a spus tatei: „Acum”, iar el s-a dus la ea şi s-au culcat împreună. Fix nouă luni mai târziu, s-a născut fratele meu, Nana, un Isaac al mamei mele.

Mama spunea: „Ar fi trebuit să vezi cum îi zâmbea Chin Chin lui Nana”. Toată fata lui era în zâmbetul acela. Ochii i se luminau, buzele i se răsfrângeau până îi atingeau urechile, urechile i se înălţau. Chipul lui Nana întorcea complimentul, zâmbind la rândul său. Inima tatălui meu era un bec, a cărui lumină slăbea odată cu vârsta. Nana era lumină pură.

Nana a început să meargă la şapte luni. Aşa au ştiut că va fi înalt. Era favoritul complexului lor. Vecinii cereau să vină la petrecerile lor. „îl aduceţi şi pe Nana?” spuneau ei, vrând să-şi umple apartamentul cu zâmbetul lui şi dansul lui de bebeluş crăcănat.

Fiecare vânzător de pe stradă avea câte un cadou pentru Nana. O pungă de *koko*[9], un ştiulete de porumb, o tobă mică. „Ce nu putea să primească?” se minuna mama. De ce nu lumea întreagă? Ştia că Chin Chin va fi de acord. Nana, iubit şi iubitor, merita ce era mai bun. Dar ce era lucrul cel mai bun pe care îl avea lumea de oferit? Pentru Chin Chin, acela era *achomo* făcut de bunica, zvârluga din Kejetia, argila roşie, *fufu*[10] făcut de mama lui, pasat numai

[8] Geneza 18:12. Toate citatele din carte sunt preluate din Biblia în traducerea lui Dumitru Cornilescu.

[9] Terci ghanez preparat cu mei, lapte şi condimente.

[10] Un aluat preparat din igname, banane pentru gătit, manioc sau alte rădăcinoase bogate în amidon, fierte şi pasate până ce devin o compoziţie lipicioasă şi elastică. Este un fel de mâncare de bază în

bine. Era Kumasi, Ghana. Mama mea era mai puţin convinsă de asta. Avea o verişoară în America, iar aceasta trimitea bani şi haine familiei oarecum regulat, ceea ce sigur însemna că peste Atlantic se găseau bani şi haine din abundenţă. Odată cu naşterea lui Nana, Ghana începuse să-i pară cam înghesuită. Mama voia spaţiu în care el să crească.

S-au certat, şi s-au certat, şi s-au certat, dar firea relaxată a lui Chin Chin însemna că o lăsa pe mama să facă ce vrea, aşa că după o săptămână ea se înscrisese deja la loteria vizelor. Era o vreme când nu mulţi ghanezi imigrau în America, adică puteai să te înscrii la loterie şi să câştigi. Mama a descoperit că a fost selectată aleatoriu să primească drept de reşedinţă permanentă în America peste câteva luni. Şi-a strâns puţinele lucruri pe care le avea, l-a înfofolit pe micul Nana şi s-a mutat în Alabama, un stat despre care nu auzise niciodată, dar unde avea de gând să stea la verişoara ei, care îşi termina doctoratul. Chin Chin avea să vină mai târziu, după ce vor fi economisit suficienţi bani pentru un al doilea bilet de avion şi o casă a lor.

6

Mama dormea toată ziua şi toată noaptea, în fiecare zi, în fiecare noapte. Era de neclintit. Ori de câte ori puteam, încercam să o conving să mănânce ceva. Mă apucasem să fac *koko,* felul meu preferat din copilărie. Trebuise să merg la trei magazine diferite ca să găsesc soiul potrivit de mei, soiul potrivit de tărâţe de porumb, arahidele potrivite pe care să le presar deasupra. Sperasem că terciul i se va

---

ţările vest-africane.

duce pe gât fără să gândească. Îi lăsam câte un castron pe noptieră dimineaţa înainte să plec la lucru, iar când mă întorceam, avea deasupra o pojghiţă; stratul de dedesubt se întărise într-atât încât atunci când îl răzuiam la chiuvetă simţeam că e nevoie de efort.

Spinarea mamei era mereu întoarsă spre mine. Parcă avea un senzor intern pentru momentul când aveam să intru în cameră ca să-i aduc castronul cu *koko.* Îmi închipuiam montajul video cu noi două, cu zilele indicate în partea de jos a ecranului, cu ţinutele mele care se schimbau şi acţiunile noastre care erau la fel.

După vreo cinci astfel de zile, am intrat în cameră şi mama era trează şi cu fata la mine.

— Gifty, a spus când am lăsat jos castronul cu *koko.* Tu te mai rogi?

Ar fi fost mai amabil să mint, dar nu mai eram amabilă. Poate că nici n-am fost vreodată. Îmi aminteam vag o amabilitate din copilărie, dar poate contopeam inocenţa cu amabilitatea. Simţeam atât de puţină continuitate între cine eram când eram copil şi cine eram acum, încât părea inutil să mă gândesc măcar să-i arăt mamei ceva precum mila. Oare mi-ar fi fost milă când eram copil?

— Nu, am răspuns.

Când eram copil mă rugam. Studiam Biblia şi ţineam un jurnal cu scrisori adresate lui Dumnezeu. Eram paranoică în ce priveşte jurnalul pe care îl ţineam, aşa că le-am pus nume de cod tuturor oamenilor din viaţa mea pe care voiam să-i pedepsească Dumnezeu.

Citind jurnalul, îmi e clar că eram genul de creştin care crede cu adevărat în „păcătoşii în mâinile unui Dumnezeu furios”[11] şi credeam în puterea mântuitoare a pedepsei. „Căci e scris că, atunci când va sosi vremea potrivită sau

[11] Predică scrisă de teologul creştin american Jonathan Edwards (1703-1758).

vremea hotărâtă, picioarele lor vor aluneca. Atunci vor fi lăsaţi să cadă, aşa cum sunt înclinaţi s-o facă din cauza propriei greutăţi.”[12]

Numele de cod pe care i l-am dat mamei era Mamba Neagră, fiindcă tocmai învăţasem despre şerpi la şcoală. Filmul pe care ni l-a arătat profesoara în ziua aceea era cu un şarpe lung de doi metri care semăna cu o femeie zveltă îmbrăcată într-o rochie de piele lipită pe corp, care se tara prin Sahara urmărind o veveriţă de tufiş.

În jurnalul meu, în seara când am învăţat despre şerpi, am scris:

Doamne,
Mamba Neagra a fost tare rea cu mine în ultimul timp. Ieri mi-a zis ca dacă nu fac curat în cameră, n-o să mă ia nimeni de nevastă.

Fratele meu, Nana, avea numele de cod Bâz. Nu îmi mai amintesc de ce. În primii ani în care am ţinut un jurnal, Bâz era eroul meu:

Doamne,
Bâz a fugit azi după maşina cu îngheţată. A cumpărat o îngheţată în formă de rachetă pentru el şi o îngheţată pe băţ cu Flintstones pentru mine.

Sau:

Doamne,
Azi la centrul de agrement, niciunul din ceilalţi copii n-a vrut să facă echipă cu mine la cursa în trei picioare că au

[12] Jonathan Edwards, *Păcătoşii în mâinile unui Dumnezeu mânios,* traducere de Florin Moţiu, Ed. Cristianus, Oradea, 2007.

zis că sunt prea mică, dar apoi a venit Bâz şi a zis că vrea el! Şi ghici ce? Am câştigat şi am primit un trofeu.

Uneori mă enerva, dar pe vremea aceea, supărările din cauza lui erau inofensive, mărunte.

Doamne,
Bâz tot vine la mine în cameră fără să bată la uşă! Nu-l mai suport!

Dar după câţiva ani, rugăminţile mele pentru intervenţia lui Dumnezeu au devenit cu totul altceva.

Doamne,
Când Bâz a venit acasă azi-noapte, a început să ţipe la MN şi am auzit-o cum plânge, aşa că m-am dus jos să mă uit chiar dacă trebuia să fiu în pat. (îmi pare rău.) Ea i-a zis să vorbească mai încet sau o să mă trezească, dar atunci ei a luat televizorul şi l-a făcut zob de podea şi a făcut o gaură cu pumnul în perete şi din pumn îi curgea sânge şi MN a început să plângă şi s-a uitat în sus şi m-a văzut şi eu am fugit înapoi în cameră în timp ce Bâz ţipa pleacă în puia mea de aici pizdă băgăreaţă. (Ce e o pizdă?)

Aveam zece ani când am scris însemnarea asta. Eram destul de isteaţă cât să folosesc nume de cod şi să notez cuvinte noi în vocabular, dar nu destul de isteaţă cât să-mi dau seama că oricine ştia să citească mi-ar fi putut descifra codul. Ascundeam jurnalul sub saltea, dar pentru că mama este o persoană care se gândeşte să facă curat sub saltea, sunt sigură că l-a găsit la un moment dat. Dacă l-a găsit, nu a pomenit niciodată despre asta. După incidentul cu televizorul spart, mama a venit în fugă în dormitorul meu şi a încuiat uşa cât timp Nana se

dezlănţuia la parter. M-a strâns în braţe şi m-a tras în genunchi, lângă ea, în spatele patului în timp ce ea se ruga în twi.

Awurade, bo me ba barima ho ban. Awurade, bo me ba barima ho ban. Doamne, apără-l pe fiul meu. Doamne, apără-l pe fiul meu.

— Ar trebui să te rogi, a zis mama atunci, întinzând mâna după *koko.*

Am privit-o cum ia două linguri, după care a pus castronul la loc pe noptieră.

— E bun? am întrebat.

A ridicat din umeri şi mi-a întors spatele încă o dată.

M-am dus la laborator. Han nu era acolo, aşa că în cameră era o temperatură acceptabilă. Mi-am pus sacoul pe spătarul unui scaun, m-am pregătit, apoi am luat doi şoareci ca să-i pregătesc de operaţie. Le-am ras blana de pe creştetul capului până am dat de scalp. Am sfredelit cu atenţie acolo, ştergând sângele, până când am găsit roşul aprins al creierelor lor, iar piepturile rozătoarelor anesteziate se umflau şi se dezumflau mecanic în timp ce respirau inconştient.

Deşi făcusem asta de milioane de ori, tot mă impresiona să văd un creier. Să ştiu că dacă aş fi putut măcar să înţeleg acest organ mic din acest şoarece mititel, înţelegerea aceea tot nu ar fi explicat întreaga complexitate a aceluiaşi organ din capul meu. Şi totuşi trebuia să încerc să înţeleg, să extrapolez de la acea înţelegere limitată pentru a o aplica acelora dintre noi care alcătuiam specia *homo sapiens,* cel mai complex animal, singurul animal care crede în transcenderea regatului său, aşa cum spunea unul dintre profesorii mei de biologie din liceu. Convingerea aceea, transcendenţa aceea, se găsea

chiar în acest organ. Infinită, incognoscibilă, înduioşătoare, poate chiar magică. Schimbasem penticostalismul copilăriei mele cu această nouă religie, această nouă căutare, ştiind că nu voi şti niciodată pe deplin.

Eram studentă în anul şase la un doctorat în neuroştiinţe la Facultatea de Medicină a Universităţii Stanford. Cercetarea mea viza circuitele neuronale ale comportamentului de căutare a recompensei. Odată, la o întâlnire în primul an de doctorat, îl plictisisem de moarte pe un tip încercând să-i explic ce făceam toată ziua. Mă dusese la Tofu House în Palo Alto, iar în timp ce îl priveam cum se chinuie cu beţişoarele, pierzând mai multe bucăţele de *bulgogi*[13] în şervetul din poală, îi povestisem totul despre cortexul prefrontal medial, nucleus accumbens, vizualizarea calciului^{2+} folosind microscopia cu doi fotoni.

— Ştim că cortexul prefrontal medial joacă un rol esenţial în suprimarea comportamentului de căutare a recompensei, doar că circuitele neuronale care îi permit să o facă nu sunt suficient înţelese.

Îl cunoscusem pe OkCupid. Avea părul blond-pai, pielea perpetuu în ultima fază a unei arsuri solare. Arăta ca un surfer din sudul Californiei. În toată perioada cât ne-am tot dat mesaje unul altuia, mă întrebasem dacă sunt prima negresă pe care a invitat-o vreodată în oraş, dacă bifa un fel de căsuţă pe lista lui de lucruri noi şi exotice pe care ar vrea să le încerce, ca mâncarea coreeană din faţa noastră, la care renunţase deja.

— Ha, a spus el. Sună interesant.

Poate se aşteptase la altceva. Erau doar cinci femei în laboratorul meu de douăzeci şi opt de studenţi, iar eu eram una din cei trei studenţi negri la doctorat din toată

[13] Fel de mâncare coreean alcătuit din fâşii foarte subţiri de carne marinată şi friptă, servit alături de orez sau frunze de salată.

facultatea de medicină. Îi spusesem surferului din sudul Californiei că sunt doctorandă, dar nu îi spusesem la ce anume, pentru că nu voiam să-l sperii. Poate că neuroştiinţele sugerau „deşteaptă”, dar nu prea sugerau şi „sexy”. Mai pune la socoteală şi faptul că sunt negresă şi poate că eram o anomalie prea mare pentru el. Nu m-a mai sunat înapoi.

De atunci, le-am spus tipilor cu care mă întâlneam că treaba mea e să fac şoarecii dependenţi de cocaină şi apoi să le-o iau de sub nas.

Doi din trei puneau aceeaşi întrebare. „Deci ai, gen, o grămadă de cocaină pe mână?” Nu am recunoscut niciodată că trecusem de la cocaină la Ensure[14]. Era mai uşor de procurat şi suficient de adictiv pentru şoareci. Mă delectam cu fiorul de a avea ceva interesant şi ilicit să le spun acestor bărbaţi, deşi cu cei mai mulţi mă culcam o dată şi apoi nu-i mai vedeam deloc. Mă făcea să mă simt puternică să le văd numele luminând pe ecranul telefonului ore, zile, săptămâni în şir după ce mă văzuseră goală, după ce îşi înfipseseră unghiile în spinarea mea, uneori până la sânge. Le citeam mesajele şi îmi plăcea să simt urmele pe care le lăsaseră. Mă simţeam de parcă aş fi putut să-i suspend acolo, simple nume pe ecranul telefonului meu, însă după o vreme, încetau să mai sune, treceau peste, iar apoi mă simţeam puternică în tăcerea lor. Măcar pentru o scurtă vreme. Nu eram obişnuită cu puterea în relaţii, cu puterea în sexualitate. La liceu, nu fusesem invitată niciodată la o întâlnire. Nici măcar o dată. Nu eram destul de *cool,* destul de albă, destul de. La colegiu, eram timidă şi stângace, încă lepădându-mi pielea unui creştinism care insista să mă păstrez pentru măritiş, care mă lăsase cu frică de bărbaţi şi de corpul meu. „Orice

[14] Marcă americană de băuturi nutritive care susţine că acestea pot înlocui mesele principale ale zilei.

alt păcat pe care-l face omul este un păcat săvârşit afară din trup, dar cine curveşte păcătuieşte împotriva trupului său.”[15]

— Sunt drăguţă, nu-i aşa? am întrebat-o odată pe mama. Stăteam în faţa oglinzii în timp ce ea se machia pentru serviciu. Nu îmi aduc aminte câţi ani aveam, doar că nu aveam voie să mă machiez încă. Trebuia să o fac pe furiş, când mama nu era prin preajmă, dar asta nu era prea greu. Mama lucra tot timpul. Nu era niciodată prin preajmă.

— Ce fel de întrebare e asta? a zis ea.

M-a apucat de braţ şi m-a smucit lângă oglindă.

— Uită-te, a spus ea, iar la început am crezut că e supărată pe mine.

Am încercat să mă uit în altă parte, dar de fiecare dată când privirea mea cobora, mama mă smucea iar să fiu atentă. M-a smucit de atâtea ori că am crezut că o să-mi smulgă braţul din umăr.

— Uită-te ce a creat Dumnezeu. Uită-te ce am creat eu, a spus ea în twi.

Ne-am zgâit în oglindă la noi înşine multă vreme. Ne-am zgâit până ce a sunat alarma de muncă a mamei, cea care îi spunea că e ora să plece de la o slujbă ca să ajungă la cealaltă. A terminat să se dea cu ruj, şi-a sărutat reflexia din oglindă şi a plecat în grabă. Eu am rămas să mă zgâiesc în continuare la mine însămi după ce a plecat, sărutându-mi şi eu reflexia.

Îmi urmăream şoarecii cum revin ameţiţi la viaţă, recuperându-se după anestezie şi zăpăciţi de la analgezicele pe care li le dădusem. Injectasem un virus în nucleus accumbens şi le implantasem o lentilă în creiere ca să le văd neuronii cum creează legături în timp ce eu

[15] Corinteni 6:18.

îmi desfăşuram experimentele. Uneori mă întrebam dacă remarcă greutatea suplimentară pe care o poartă pe cap, dar încercam să nu mă gândesc la asemenea lucruri, încercam să nu-i umanizez, fiindcă mă temeam să nu-mi îngreuneze munca. Mi-am făcut ordine la staţie şi m-am dus în biroul meu să încerc să scriu câte ceva. Teoretic lucram la un articol, probabil ultimul dinainte de absolvire. Partea cea mai grea, adunarea cifrelor laolaltă, îmi lua de obicei vreo câteva săptămâni, dar trăsesem de timp şi amânasem lucrurile. Îmi făcusem experimentele iar şi iar, până când ideea de a mă opri, de a scrie, de a absolvi a început să-mi pară imposibilă. Agăţasem un mic avertisment pe peretele de deasupra biroului ca să mă motivez singură. DOUĂZECI DE MINUTE DE SCRIS PE ZI SAU... „Sau ce?” m-am întrebat. Oricine putea vedea că e o ameninţare goală. După douăzeci de minute de mâzgălit, am scos însemnarea din jurnal scrisă cu ani în urmă, pe care o ţineam ascunsă în măruntaiele biroului ca s-o citesc în zilele acelea când eram frustrată de munca mea, când mă simţeam descurajată, şi singură, şi inutilă, şi lipsită de speranţă. Sau când îmi doream să fi avut o slujbă care să mă plătească mai mult decât o bursă de şaptesprezece mii de dolari de care să trag un trimestru întreg în oraşul acesta studenţesc costisitor.

Doamne,

Bâz se duce la bal şi poarta costum! E bleumarin cu o cravată roz şi o batistă roz. MN a trebuit să comande costumul special fiindcă Bâz e atât de înalt că n-aveau nimic pentru el la magazin. Am stat toată după-amiaza şi i-am făcut poze şi toţi râdeam şi ne luam în braţe şi MN plângea şi zicea: „Eşti aşa de frumos”, iar şi iar. Şi limuzina a venit să-l ia pe Bâz ca sa poată s-o ia pe fata ca care mergea la bal şi şi-a scos capul pe trapă şi ne-a făcut cu

mâna. Arăta normal. Doamne, te rog, fă să rămână mereu aşa.

Fratele meu a murit de o supradoză de heroină trei luni mai târziu.

7

Până să vreau să aud povestea completă a motivului pentru care părinţii mei au imigrat în America, aceasta nu mai era o poveste pe care mama să vrea să o spună. Versiunea pe care am căpătat-o – că mama îşi dorise să-i ofere lumea întreagă lui Nana, că Chin Chin acceptase fără chef – nu mi s-a părut niciodată suficientă. La fel ca mulţi americani, ştiam foarte puţin despre restul lumii. Petrecusem ani de zile ţesând minciuni elaborate în faţa colegilor, spunându-le că bunicul meu era războinic, îmblânzitor de lei, căpetenie.

— De fapt, eu sunt prinţesă, i-am spus lui Geoffrey, un coleg din grupa mea de la grădiniţă, căruia îi curgea mereu nasul.

Geoffrey şi cu mine stăteam singuri la o masă în fundul clasei. Mereu am bănuit că educatoarea mă aşezase acolo ca un fel de pedeapsă, că mă aşezase acolo ca să fiu nevoită să mă uit la melcul de muci de pe şanţul subnazal al lui Geoffrey şi să simt şi mai acut că locul meu nu e acolo. Mă simţeam jignită de toată situaţia asta şi făceam tot posibilul să-l torturez pe Geoffrey.

— Nu, nu eşti, a zis Geoffrey. Negrii nu pot să fie prinţi.

M-am dus acasă şi am întrebat-o pe mama dacă e adevărat, iar ea mi-a spus să tac din gură şi să n-o mai deranjez cu întrebări. Asta spunea de fiecare dată când îi

ceream să-mi spună poveşti, şi pe vremea aceea, nu făceam decât să-i cer să-mi spună poveşti. Îmi doream ca poveştile ei despre viaţa din Ghana alături de tatăl meu să fie pline de toţi regii, şi reginele, şi blestemele care ar fi putut să-mi explice de ce tatăl meu nu era prin preajmă în termeni mult mai grandioşi şi mai eleganţi decât povestea simplă pe care o ştiam. Iar dacă povestea noastră nu putea fi un basm, atunci eram dispusă să accept o poveste precum acelea pe care le vedeam la televizor, pe când singurele imagini pe care le vedeam vreodată despre Africa erau cele cu oameni loviţi de război şi de foamete. Dar în poveştile mamei nu era niciun război, iar dacă era foame, ea era de un alt fel, foamea simplă a celor care fuseseră hrăniţi cu un lucru, dar îşi doreau altul. O foame simplă, imposibil de satisfăcut. Şi eu aveam o foame, iar poveştile cu care mă umplea mama nu erau niciodată destul de exotice, niciodată destul de disperate, niciodată destul cât să-mi ofere muniţia de care simţeam f i că am nevoie ca să mă lupt cu Geoffrey, cu melcul lui de muci, cu educatoarea de la grădiniţă şi cu locul din spatele clasei.

Mama îmi spunea că Chin Chin a venit după ea şi Nana în America la câteva luni după ce s-au mutat în Alabama. Era prima dată când mergea cu avionul. Luase un *tro tro* până la Acera, cărând o singură valiză şi o punguţă cu *achomo* de la bunica. În timp ce simţea trupurile sutelor de pasageri ai autobuzului lipindu-se de el, iar picioarele îi erau obosite şi îl dureau de la statul în autobuz aproape trei ore, era recunoscător pentru înălţimea sa, pentru aerul proaspăt pe care îl putea trage în piept şi care plutea pe deasupra capetelor tuturor.

La Kotoka, agenţii de la poartă l-au încurajat şi i-au urat numai de bine când au văzut încotro se duce. „Trimite după mine data viitoare, *chale”,* au spus. La JFK, poliţiştii de la Vamă şi Imigrări i-au luat punguţa cu *chin chin.*

La vremea aceea, mama câştiga zece mii de dolari pe an, lucrând ca asistentă medicală la domiciliu pentru un bărbat pe care îl chema domnul Thomas.

— Nu-mi vine să cred că dobitocii ăia de copii mi-au lăsat pe cap o cioară, spunea el adesea.

Domnul Thomas era un octogenar cu boala Parkinson în stadiu timpuriu, dar tremurul corpului nu îi descuraja gura spurcată. Mama îl ştergea la fund, îi dădea să mănânce, se uita la *Jeopardy!* cu el, rânjind când el greşea aproape fiecare răspuns. Dobitocii ăia de copii ai domnului Thomas angajaseră încă cinci asistente medicale la domiciliu înainte de mama. Toate îşi dăduseră demisia.

— VORBEŞTI ENGLEZĂ? zbiera domnul Thomas de fiecare dată când mama îi aducea preparatele bune pentru inimă pentru care plăteau copiii lui, în loc de costiţa pe care o ceruse el.

Serviciul de asistentă medicală la domiciliu fusese singurul care o angajase pe mama. Îl lăsa pe Nana cu verişoara ei sau îl aducea la lucru cu ea, până când domnul Thomas a început să-i spună „maimuţoiul”. După aceea, de cele mai multe ori, îl lăsa singur pe Nana în timp ce ea lucra câte douăsprezece ore în tura de noapte, rugându-se să doarmă până dimineaţa.

Lui Chin Chin i-a fost mai greu să-şi găsească o slujbă. Serviciul de asistenţă medicală la domiciliu îl angajase şi pe el, dar prea multă lume se plângea după ce îl vedea că intră pe uşă.

— Cred că oamenilor le era frică de el, mi-a spus mama odată, dar nu voia să-mi spună cum de ajunsese la concluzia asta.

Nu recunoştea aproape niciodată existenţa rasismului. Până şi domnul Thomas, care nu-i spunea niciodată mamei altfel decât „cioara aia”, era, în ochii ei, doar un bătrân confuz. Dar în timp ce se plimba cu tata, văzuse cum se

schimba America în jurul bărbaţilor negri masivi. Îl vedea cum încearcă să se micşoreze la o dimensiune potrivită, cu spinarea lungă şi mândră cocoşată în timp ce se plimba cu mama prin Walmart, unde a fost acuzat de furt de trei ori în patru luni. De fiecare dată, l-au dus într-o cămăruţă de lângă ieşirea din magazin. L-au lipit de perete şi l-au pipăit de sus până jos, cu mâinile alunecând în susul unui crac de pantalon şi în josul celuilalt. Bolnav de dor de casă, umilit, nu a mai ieşit din casă.

Atunci a găsit mama Biserica Primele Adunări ale lui Dumnezeu pe Bridge Avenue. De la sosirea în America, încetase să mai meargă la biserică, alegând în schimb să muncească în fiecare duminică pentru că duminica era ziua săptămânii pe care majoritatea locuitorilor din Alabama o voiau liberă pentru cele două lucruri sfinte – mersul la biserică şi uitatul la fotbal. Fotbalul american nu însemna nimic pentru mama, dar îi era dor să aibă un loc unde să se închine. Tatăl meu îi amintea de tot ce îi datora lui Dumnezeu, îi amintea de puterea din rugăciunea ei. Îşi dorea să-l scoată din starea de depresie, iar pentru a face acest lucru, ştia că trebuie să înoate mai întâi afară din depresia ei.

Biserica Primele Adunări ale lui Dumnezeu era o clădire mică din cărămidă, nu mai mare decât o casă cu trei dormitoare. Avea un panou mare în faţă pe care erau afişate mesaje drăguţe menite să-i ademenească pe oameni înăuntru. Uneori mesajele erau sub formă de întrebări. „L-ai întâlnit deja?” sau „Îl ai pe Dumnezeu în tine?” sau „Te simţi pierdut?” Alteori, erau sub formă de răspunsuri, „Iisus e motivul sărbătorii!” Nu ştiu dacă mesajele de pe panou au fost ceea ce a atras-o pe mama, dar ştiu că biserica a devenit a doua ei casă, cel mai intim lăcaş de cult al ei.

În ziua când a păşit înăuntru, muzica se auzea în difuzoarele din naos. În timp ce glasul cântăreţului o chema, mama s-a apropiat încet de altar. Mama a ascultat. A îngenuncheat în faţa Domnului şi s-a rugat, şi s-a rugat, şi s-a rugat. Când a ridicat capul, cu faţa udă de lacrimi, s-a gândit că s-ar putea obişnui să trăiască în America.

8

Când eram mică, mă gândeam că voi fi dansatoare sau lider de închinare la o biserică penticostală, soţie de predicator sau actriţă încântătoare. La liceu, notele mele erau atât de bune încât lumea parcă mi-a îngustat decizia în locul meu: doctor. Un clişeu al imigranţilor, doar că mie îmi lipseau părinţii autoritari. Mamei nu-i păsa ce fac şi nu m-ar fi forţat să fac nimic anume. Bănuiesc că azi ar fi mai mândră dacă aş fi ajuns la amvonul Primelor Adunări ale lui Dumnezeu, cântând împăciuitor numărul 162 din cartea de imnuri în timp ce credincioşii se bâlbâie în ritm cu mine. Toată lumea de la biserica aceea avea o voce îngrozitoare. Când am crescut suficient cât să merg la „biserica mare”, cum îi spuneau cei din departamentul pentru copii, îmi era groază să aud susurul de soprană al liderului de închinare în fiecare dimineaţă de duminică. Mă speria într-un fel cunoscut. Ca atunci când aveam cinci ani şi Nana unsprezece, şi am găsit un pui de pasăre care căzuse din cuib. Nana l-a luat în palmele lui mari şi amândoi am fugit acasă. Casa era goală. Casa era mereu goală, dar noi ştiam că trebuie să ne mişcăm repede, fiindcă dacă mama venea acasă şi găsea pasărea, ar fi omorât-o imediat sau ar fi luat-o şi ar fi dus-o în cine ştie ce loc sălbăticit, lăsând-o să moară. În plus, ne-ar fi spus exact ce a făcut.

Nu era niciodată genul de părinte care să mintă ca să-i facă pe copiii ei să se simtă mai bine. Eu îmi petrecusem toată copilăria strecurând dinţi sub pernă noaptea şi găsind dinţi acolo dimineaţa. Nana a lăsat pasărea cu mine cât timp i-a turnat un castronel cu lapte. Când am ţinut-o în palme, i-am simţit frica, tremurul nesfârşit al corpului ei mic şi rotund, şi am început să plâng. Nana i-a adus ciocul în castron şi a încercat s-o îndemne să bea, dar pasărea nu a vrut, iar tremurul din ea s-a mutat în mine. Aşa îmi părea vocea liderului de închinare – corpul tremurând al unei păsări suferinde, un copil care a început dintr-odată să se teamă. Am tăiat imediat de pe listă cariera aceea.

Soţie de predicator era următoarea pe listă. Soţia pastorului John nu făcea mare lucru, din câte îmi dădeam seama, dar eu am hotărât să mă antrenez pentru această funcţie rugându-mă pentru toate animalele de companie ale prietenilor mei. A fost carasul auriu al lui Katie, pentru care am ţinut o înmormântare în vasul de toaletă. Am spus rugăciunea în timp ce priveam cum strălufgerarea portocalie se învârte şi dispare. A fost câinele Golden Retriever al lui Ashley, Buddy, un câine frenetic şi energic. Lui Buddy îi plăcea să răstoarne tomberoanele pe care vecinii le scoteau în fiecare marţi seară. Miercurea dimineaţa, strada noastră era plină de cotoare de mere, sticle de bere, cutii de cereale. Gunoierii au început să se plângă, dar Buddy a continuat să-şi trăiască adevărul, deloc descurajat. Odată, doamna Caldwell a găsit lângă tomberonul ei o pereche de chiloţi care nu îi aparţineau, confirmându-i o bănuială pe care o avea. S-a mutat de acasă în săptămâna următoare. În seara de marţi de după ce a plecat, domnul Caldwell s-a aşezat pe un şezlong afară, lângă tomberon, cu o puşcă în poală.

— Dacă mai vine căţelu’ ăla la gunoiul meu, o s-ai nevoie de-o lopată.

Ashley, temându-se pentru viaţa lui Buddy, m-a întrebat dacă nu vreau să mă rog pentru el, de vreme ce îmi făcusem deja un oarecare nume în circuitul înmormântărilor pentru animale de companie.

A venit cu câinele în timp ce mama era la lucru şi Nana era la antrenamentul de baschet. O rugasem să vină când nu era nimeni acasă, pentru că ştiam că ceea ce facem se încadrează într-o zonă gri în ceea ce priveşte tainele bisericeşti. Am golit un spaţiu în sufragerie, căruia îi spuneam naos. Buddy s-a prins că se întâmplă ceva de îndată ce am început să cântăm „Sfânt, sfânt, sfânt” şi nu voia să stea locului. Ashley l-a ţinut în timp ce eu i-am pus mâna pe cap, rugându-l pe Dumnezeu să-l transforme într-un câine al păcii în loc de unul al distrugerii. Am considerat că rugăciunea a avut succes de fiecare dată când l-am văzut pe Buddy pe afară, viu, dar tot nu eram sigură că sunt menită preoţiei.

Profesoara mea de biologie din liceu a fost cea care m-a îndemnat să mă îndrept spre ştiinţă. Aveam cincisprezece ani, aceeaşi vârstă pe care o avea Nana când am descoperit că era consumator. Mama făcea curat în camera lui Nana când a observat. Luase o scară din garaj ca să-i şteargă lustra de praf, iar când a vârât mâna în bolul de sticlă al acesteia, a găsit câteva pastile răzleţe. OxyContin. Adunate acolo, arătau ca nişte gândaci morţi, atraşi odinioară de lumină. Ani mai târziu, după ce toţi participanţii la înmormântare plecaseră în sfârşit, lăsând în urmă orez *jollof*[16], şi *waakye*[17] şi supă cu unt de arahide, mama mi-a spus că se învinovăţeşte că nu a făcut mai mult în ziua când a curăţat lustra. Ar fi trebuit să-i spun ceva mângâietor. Ar fi trebuit s-o consolez, să-i spun că nu

[16] Fel de mâncare preparat din orez, legume, carne şi mirodenii.

[17] Fel de mâncare din orez, fasole şi frunze uscate de mei.

e vina ei, dar undeva, imediat sub suprafaţa sinelui, o învinovăţeam. Mă învinovăţeam şi pe mine. Vinovăţia, şi îndoiala, şi frica se stabiliseră deja în corpul meu tânăr ca nişte stafii care bântuie o casă. M-am cutremurat, iar în secunda aceea cât a durat ca tremurul să mi se deplaseze prin corp, am încetat să mai cred în Dumnezeu. S-a întâmplat atât de repede, o judecată cât un tremur. Într-un minut exista un Dumnezeu care ţinea lumea întreagă în palme; în minutul următor lumea se prăbuşea, neîncetat, într-o văgăună ce îşi schimba mereu locul.

Doamna Pasternack, profesoara mea de biologie, era creştină. La fel şi toată lumea pe care o cunoşteam în Alabama, dar ea spunea lucruri de genul: „Eu cred că suntem făcuţi din praf de stele, iar Dumnezeu a creat stelele”. Ridicol pentru mine atunci, straniu de consolator acum. Atunci, îmi simţeam tot corpul ca pe o rană vie, tot timpul, de parcă dacă m-ai fi atins, rana deschisă a cărnii mele ar fi zvâcnit. Acum, sunt plină de cicatrici, oţelită. Doamna Pasternack a mai spus altceva în anul acela, un lucru pe care nu l-am uitat niciodată. A spus: „Adevărul este că nu ştim ce nu ştim. Nu ştim nici măcar întrebările pe care trebuie să le punem ca să aflăm, dar când aflăm un lucru mărunt, apare o lumină slabă într-un coridor întunecat, şi dintr-odată apare o întrebare nouă. Petrecem decenii, secole, milenii, încercând să răspundem la acea unică întrebare doar ca să se aprindă altă lumină slabă. Asta e ştiinţa, dar asta e de fapt totul, nu-i aşa? încearcă. Experimentează. Pune o tonă de întrebări”.

Primul experiment pe care îmi amintesc că l-am făcut a fost experimentul oului fără coajă. Era pentru ora de fizică din generală şi mi-l amintesc, parţial, pentru că a trebuit să o rog pe mama să pună sirop de porumb pe lista de cumpărături şi a mormăit la nesfârşit toată săptămâna pe

tema asta. „De ce nu-ţi cumpără profesoara sirop de porumb dacă vrea să faci prostia asta?” a spus. L-am spus profesoarei că nu cred că mama va cumpăra sirop de porumb şi, făcându-mi cu ochiul, profesoara mi-a făcut cadou o sticlă din spatele dulapului ei. M-am gândit că asta îi va face mamei pe plac. La urma urmei, asta ceruse, dar în schimb, nu a făcut decât s-o îngrozească de ruşine. „O să creadă că nu ne permitem sirop de porumb”, a spus. Erau anii cei mai grei, începutul anilor doar-noi-două. Nu ne permiteam sirop de porumb. Profesoara mea mergea ia biserica noastră; ştia despre Nana, despre tata. Ştia că mama lucrează ture de douăsprezece ore în fiecare zi în afară de duminică.

Am pornit experimentul oului fără coajă la începutul săptămânii, punând ouăle în oţet. Oţetul a dizolvat coaja, încet, astfel încât până la ora de miercuri aveam un ou fără coajă, galben ca urina şi mai mare decât un ou obişnuit. Am pus oul fără coajă într-un pahar nou şi am turnat sirop de porumb peste el. Oul pe care l-am văzut în ziua următoare era zbârcit şi turtit. Am pus oul dezumflat în apă colorată şi am urmărit cum albastrul se măreşte, culoarea pătrunde în ou şi îl face mai mare, şi mai mare, şi mai mare.

Experimentul era un mod de a ne învăţa principiile osmozei, dar eu eram prea distrasă ca să apreciez ştiinţa care stătea la baza lui. În timp ce urmăream cum oul absoarbe apa aceea albastră, nu mă puteam gândi decât la mama care îmi scutura sticla de sirop de porumb în faţă, cu chipul aproape mov de furie. „Du-o înapoi, du-o înapoi, DU-O ÎNAPOI”, a zis, după care s-a aruncat la pământ şi a început să dea din picioare, cuprinsă de o criză de furie.

Noi două atunci, mamă şi fiică, eram în sine un experiment. Întrebarea era şi a rămas: o să fim în regulă?

În unele zile, când mă întorceam acasă de la laborator, intram în camera mea, camera mamei mele, şi îi povesteam toate lucrurile pe care le făcusem în ziua aceea, doar că nu le rosteam cu voce tare, doar le gândeam. „Azi am văzut cum creierul unui şoarece a licărit verde”, gândeam, iar dacă se mişca însemna că m-a auzit. Mă făcea să mă simt ca un copil prostuţ, dar o făceam oricum.

„Han m-a invitat la o petrecere la el acasă”, am gândit spre mama într-o seară. „Mişcă-te dacă crezi că ar trebui să merg.” Când mâna ei s-a ridicat să-şi scarpine nasul, mi-am luat haina şi am plecat.

Han locuia într-unul din acele complexuri de apartamente, uniforme şi labirintice, în care ai senzaţia că eşti într-o închisoare sau într-o baracă militară din pricina uniformităţii. M-am trezit că mă duc la 3H în loc de 5H. Fiecare cotitură ducea la alt grup de apartamente în stil misionar spaniol, cu acele acoperişuri specifice din ţiglă care se găseau peste tot în sud-vest şi în California.

Când am ajuns în sfârşit la 5H, uşa era întredeschisă. Han m-a primit cu o îmbrăţişare necaracteristică.

— Giftyyyyy, a spus, ridicându-mă puţin.

Era beat, altă raritate pentru el, şi cu toate că nu observasem asta niciodată, am observat atunci – avea vârfurile urechilor roşii, la fel ca în ziua când m-a găsit plângând în laborator.

— Nu cred că te-am mai văzut vreodată în pantaloni scurţi, Han, am zis eu.

— Uită-te şi la picioarele mele goale, a spus el, mişcându-şi degetele de la picioare. Regulamentul laboratorului chiar te-a împiedicat să mă vezi în toată splendoarea mea naturală.

Am râs, iar el a roşit şi mai tare.

— Simte-te ca acasă, a zis, făcându-mi semn să intru.

M-am deplasat prin camera de zi, stând de vorbă cu grupul meu. Variam ca vârstă între douăzeci şi doi şi patruzeci şi şapte de ani. Pregătirea noastră era la fel de diversă – robotică, biologie moleculară, muzică, psihologie, literatură. Toate drumurile duseseră către creier.

Eram nepricepută la majoritatea petrecerilor, dar bună la acestea. E remarcabil cât de şmecheră poţi să pari atunci când eşti singura persoană neagră dintr-o încăpere, chiar şi atunci când n-ai făcut absolut nimic şmecher. Nu eram apropiată de nimeni de la petrecere, cu siguranţă nu suficient de apropiată cât să le povestesc despre mama, dar până la sfârşitul serii, alcoolul îmi dezlegase limba şi am început să mă simt în largul meu, să discut pe marginea subiectului despre care voiam cel mai mult să vorbesc.

— Crezi că te vei întoarce vreodată la practicarea psihoterapiei? am întrebat-o pe Katherine.

Ea era una dintre persoanele cu cea mai multă experienţă de la laboratorul meu, o cercetătoare postdoctorală care urmase studiile de licenţă la Oxford şi apoi studiase medicina la UCSF[18] înainte de a-şi începe doctoratul aici. Aveam o prietenie experimentală, bazată în mare parte pe faptul că amândouă fuseserăm crescute în familii de imigranţi şi că eram două dintre puţinele femei din tot departamentul. Aveam mereu senzaţia că lui Katherine i-ar fi plăcut să mă cunoască mai bine. Era prietenoasă şi deschisă, prea deschisă pentru a mă simţi confortabil. Odată, în salon, Katherine îmi mărturisise că a umblat prin lucrurile soţului ei şi a descoperit mici „o-uri” scrise în calendarul lui în zilele când ea era la ovulaţie, iar ea s-a gândit că poate încerca să o păcălească să facă un copil mai devreme decât planificaseră împreună. Fusese atât de liberă cu informaţia aceea, de parcă mi-ar fi

[18] Universitatea din California, San Francisco.

povestit despre o tuse de care nu mai scăpa, dar eu m-am înfuriat, convinsă că aveam dreptate. „Părăseşte-l”, am spus, dar ea nu a făcut-o, iar în timp ce vorbeam cu ea, Steve, soţul ei, se afla în cealaltă parte a camerei lui Han, sorbind dintr-o sangria, cu capul dat uşor pe spate, suficient cât să văd cum i se mişcă mărul lui Adam în timp ce băutura îi cobora pe gât în jos. Ştiind ce ştiam despre Steve, nu mă puteam uita la el, la mărul lui Adam al lui, fără să văd un fel de ameninţare, dar iată-l că stătea de vorbă şi bea, un om obişnuit.

— Mă gândesc tot timpul să mă întorc la cabinet, a zis Katherine. Cu medicina, vedeam că ajut oamenii. Intra câte un pacient, atât de chinuit de anxietate încât îşi zgâria braţele până la sânge, iar luni mai târziu, gata cu zgârieturile. E ceva satisfăcător. Dar cu cercetarea? Cine ştie?

Mama detestase terapia. Intrase cu braţele zgâriate până la sânge, ieşise cu ele zgâriate până la sânge. Nu avea încredere în psihiatri şi nu credea în bolile mintale. Aşa se exprima ea. „Nu cred în bolile mintale.” Susţinea că acestea, împreună cu toate celelalte lucruri pe care le dezaproba, erau o invenţie a Occidentului, l-am povestit despre cartea *Schimbări* a lui Ama Ata Aidoo, în care personajul Esi spune: „Nu poţi afirma că o idee sau un element a fost importat într-o societate dată dacă nu poţi conchide şi că, din câte ştii, nu există şi nu a existat niciodată vreun cuvânt sau vreo expresie în limba indigenă a societăţii respective care să descrie ideea sau elementul acela”.

Abodamfo. Bodam nii. Acesta era cuvântul pentru „om nebun”, cuvântul pe care am auzit-o pe mătuşa mea rostindu-l în ziua aceea în Kejetia pentru a-l descrie pe bărbatul cu *dreadlocks.* Mama refuza această logică. După ce fratele meu a murit, a refuzat să-i spună depresie bolii

de care suferea. „Americanii intră în depresie la televizor şi plâng”, spunea ea. Mama plângea rareori. A luptat cu acest sentiment o vreme, apoi într-o zi, la scurt timp după experimentul oului fără coajă, a urcat în pat, s-a vârât sub plapumă şi a refuzat să se mai dea jos. Eu aveam unsprezece ani. O scuturam de braţ în timp ce ea zăcea în pat, îi aduceam de mâncare înainte să plec la şcoală, făceam curat în casă astfel încât, când urma să se trezească în cele din urmă, să nu fie supărată pe mine că am lăsat casa să se transforme într-o cocină. Mă descurcam bine, credeam eu, aşa că atunci când am găsit-o, scufundându-se în cadă, cu robinetul deschis, cu podeaua inundată, primul lucru pe care l-am simţit a fost trădare. Ne descurcam bine.

M-am uitat ia burta lui Katherine. Încă plată, chiar şi după atâtea luni. Oare Steve mai făcea „o-uri” în calendar? Oare i-a spus că ştia de trădarea lui sau a ţinut totul pentru ea, a ţinut-o în pumnul strâns al inimii ei, care avea să se deschidă abia când ceva între ei avea să fie distrus cu adevărat?

Eu nu am fost niciodată la terapie, iar când a venit momentul să aleg ce să studiez, nu am ales psihologia. Am ales biologia moleculară. Cred că atunci când oamenii aflau despre fratele meu, presupuneau că am ales neuroştiinţele dintr-un sentiment de datorie fată de el, dar adevărul este că începusem munca asta nu fiindcă voiam să ajut oamenii, ci fiindcă părea cel mai greu lucru pe care îl puteai face, iar eu voiam să fac ce era mai greu. Voiam să jupoi orice slăbiciune mintală de pe mine ca fascia de pe muşchi. Cât fusesem la liceu, nu am pus gura pe strop de alcool pentru că trăiam cu teama că dependenţa e ca un bărbat într-un pardesiu închis la culoare, care mă urmăreşte, aşteaptă să ies de pe trotuarul luminat şi să o iau pe o alee. Eu văzusem aleea. Îl urmărisem pe Nana

cum a luat-o pe alee şi o urmărisem pe mama cum a luat-o după el, şi eram atât de furioasă pe amândoi că nu au fost destul de puternici cât să rămână la lumină. Aşa că am făcut ce era mai greu.

Cât eram la licenţă, făceam mişto de psihologie, o ştiinţă inexactă. Era despre creier şi cogniţie, da, dar era şi despre dispoziţie – sentimente şi emoţii create de mintea umană. Acele sentimente şi emoţii îmi păreau inutile dacă nu le puteam localiza în date, dacă nu puteam vedea cum funcţionează sistemul nervos desfăcându-l în bucăţi. Voiam să înţeleg *de ce* apăreau sentimentele şi emoţiile, ce parte a creierului le cauza şi, mai important, ce parte a creierului le putea opri. Eram un copil atât de încrezut. Mai întâi, în vremea creştinismului meu, când le spuneam lucruri precum „O să mă rog pentru tine” colegilor mei care citeau cărţi despre vrăjitoare şi vrăjitori. Apoi, în primii ani de colegiu, când am început să-i desconsider pe toţi cei care plângeau după despărţiri, care îşi cheltuiau banii pe prostii, care se plângeau din pricina unor lucruri mărunte. La vremea aceea, mama deja „se vindecase prin rugăciune”, cum se exprima pastorul John. Se vindecase, dar aşa cum un os rupt care s-a vindecat tot mai doare la primele semne de ploaie. Şi existau întotdeauna prime semne de ploaie. O durea întotdeauna câte ceva. Venea să mă viziteze când eram la licenţă la Harvard, înfofolită ca iarna, chiar dacă era primăvară. Mă uitam la haina ei, la baticul înfăşurat strâns în jurul capului, şi mă întrebam când am încetat să mă mai gândesc la ea ca la o femeie puternică. De bună seamă că dai dovadă de putere când te pregăteşti de furtună, chiar şi atunci când nu se zăreşte niciun nor.

Petrecerea se domolea. Urechile lui Han arătau de parcă ar fi fost fierbinţi la atingere.

— N-ar trebui să joci poker, i-am spus.

Aproape toată lumea plecase deja. Nu voiam să mă duc acasă. Nu mă mai îmbătasem de atâta timp şi voiam să lâncezesc în căldura acelei senzaţii.

— Hă? a zis Han.

— Te dau de gol urechile. Ţi se fac roşii când eşti beat şi când eşti stânjenit.

— Atunci poate că ar trebui să joc poker numai când sunt beat sau stânjenit, a zis el râzând.

Când am ajuns în sfârşit la apartament, erau semne că mama se dăduse jos din pat. O uşă de dulap din bucătărie era deschisă, un pahar era în chiuvetă. Ne descurcam bine.

9

Chin Chin şi-a găsit o slujbă ca om de serviciu la o creşă. Era plătit la negru, şapte dolari pe oră, o oră pe zi, cinci zile pe săptămână. După ce îşi cumpăra un abonament lunar de autobuz, abia dacă mai rămânea cu ceva, dar măcar avea ceva de făcut. „îl ridica de pe canapea”, spunea mama.

Copiilor le plăcea de el. Se căţărau pe corpul lui înalt de parcă ar fi fost un copac, numai crengi – braţele – şi trunchi – torsul. Erau încântaţi de accentul lui. Le spunea poveşti, prefăcându-se că e unul dintre cei doi oameni-copaci din pădurea Kakum. Că începuse ca o semincioară care se rostogolise în pădure din brusă, că în fiecare zi, fluturi mari cât farfuriile băteau din aripi peste pământul unde a fost plantat, încercând să prindă rădăcini. Vântul produs de bătăile aripilor afâna pământul, convingându-l să crească, să crească, să crească, iar el a crescut. Uite ce

mare s-a făcut. Uite ce puternic. Azvârlea câte un copil în aer şi-l prindea, gâdilându-l crunt. Copiii nu se mai săturau. Jumătate dintre ei s-au costumat în fluturi de Halloween în primul an, cu toate că părinţii lor nu ştiau de ce.

La vremea aceea, Nana începuse grădiniţa, iar în fiecare zi după ce Chin Chin termina de făcut curat la creşă, lua autobuzul până la grădiniţa lui Nana şi amândoi veneau acasă pe jos în timp ce Nana îi povestea fiecare lucru mărunt, plictisitor şi magic pe care-l făcuse la grădiniţă în ziua aceea, iar Chin Chin întâmpina lucrurile acestea cu un interes care depăşea puterea de înţelegere a mamei.

Când ajungea acasă de la lucru, cu picioarele umflate, cu braţele dureroase, cu urechile vuindu-i de obrăzniciile domnului Thomas, Nana era deja în pat. Chin Chin spunea lucruri precum: „Vezi? Au trecut un şnur prin găurile macaroanelor ca să facă un colier. Poţi să-ţi închipui aşa ceva în Ghana? Un colier făcut din mâncare. De ce nu mănâncă macaroanele în schimb şi fac coliere din ceva folositor?”

Mama era geloasă pe apropierea dintre Nana şi Chin Chin. Nu a recunoscut asta niciodată în fata mea, dar îmi dădeam seama doar din felul cum îmi spunea poveştile acelea de-a lungul anilor. Nu a păstrat niciodată măcar un lucru pe care Nana sau eu l-am făcut la şcoală. Nana a încetat să-i mai ofere lucruri şi nu îi spunea niciodată poveşti, preferând să le păstreze în schimb pentru Chin Chin. După ce Nana a murit, cred că mama şi-a dorit să fi avut ceva de-al lui, ceva mai mult decât amintirile ei, mai mult decât tricoul lui de baschet, păstrat împuţit în dulap, o poveste cu care doar ea se putea desfăta.

Când Chin Chin îl punea pe Nana la culcare în serile acelea, îi spunea fratelui meu aceeaşi poveste pe care le-o spunea copiilor de la creşă, că era unul dintre cei doi

oameni-copaci din pădurea Kakum. Nana este cel care mi-a spus mie povestea.

— L-am crezut, Gifty, a zis el.

Nu îmi mai amintesc câţi ani aveam, doar că eram mică şi într-o fază în care nu mâneam niciodată, dar mi-era mereu foame.

— Chiar am crezut că tata era copac.

— Cine era celălalt om-copac? am întrebat.

— Ha?

— A spus că era unul dintre cei doi oameni-copaci. Cine era celălalt? Era mama?

Expresia care a apărut pe chipul lui Nana – contemplativă şi întunecată, extrem de mândră – m-a surprins.

— Nu, n-avea cum să fie mama. Dacă tata era un copac, atunci mama era o stâncă.

Han lăsase termostatul la o temperatură scăzută. Am expirat şi am avut impresia că îmi văd fuiorul răsuflării zăbovind în aer. Aveam un sacou pe care îl ţineam la laborator, l-am tras pe mine şi m-am aşezat să lucrez. Şoarecii mei se clătinau în cutii ca nişte beţivi în celulă. Analogia era potrivită, dar tot mă întrista să mi-i imaginez astfel. M-am gândit, a milioana oară, la puiul de pasăre pe care l-am găsit împreună cu Nana. Nu am reuşit să-l convingem să bea, iar după vreo cincisprezece minute de eşec, l-am scos afară şi am încercat să-l facem să zboare. Nu a vrut să facă nici asta. Mama a venit acasă şi ne-a găsit uşuindu-l cu mâinile în timp ce el se uita la noi mut, se împiedica şi cădea.

— N-o să mai zboare niciodată acum, a spus ea. Mama lui n-o să-l mai recunoască pentru că aţi pus mâna pe el şi miroase ca voi. Nu contează ce mai faceţi acum.

O să moară.

Nana a plâns. Iubea animalele. Chiar şi în ultimele luni de viaţă, încă îl mai auzeam cum se roagă de mama să ne ia un câine. Ce părere ar fi avut despre mine, despre munca asta pe care o fac?

Am scos un şoarece. Capul îi atârna uşor din cauza barei pe care o prinsesem de el. L-am pus la microscop ca să văd mai bine ce am făcut. Virusul pe care i-l injectasem în creier îmi permisese să-i introduc un ADN străin în neuroni. Acest ADN conţinea opsine, proteine care făceau neuronii să-şi schimbe comportamentul ca răspuns la lumină. Când pulsam lumină în zona potrivită, neuronii intrau brusc în acţiune.

— E ca un spectacol de lumini pentru creiere de şoareci, i-am explicat odată lui Raymond.

— De ce faci asta? a întrebat el.

— Ce să fac?

— De ce îţi depreciezi munca aşa?

Era primul meu an de studii doctorale şi a treia noastră întâlnire. Raymond îşi făcea doctoratul în Gândire modernă şi literatură şi studia mişcările de protest. Era superb, cu pielea neagră ca amurgul şi o voce care mă făcea să tremur. Uitam de mine când eram în preajma lui şi niciuna din tacticile mele obişnuite de seducţie – respectiv deprecierea muncii mele – nu părea să aibă niciun efect asupra lui.

— E mai uşor să explic aşa.

Raymond a spus:

— Păi, cu mine poate nu e nevoie s-o iei uşor. Ţi-ai ales o carieră grea. Eşti bună la ce faci, corect? Altfel n-ai fi aici. Fii mândră de cariera ta. Explică lucrurile aşa grele cum sunt.

Mi-a zâmbit, iar eu am vrut să-i şterg zâmbetul cu o palmă, dar îmi doream alte lucruri mai mult.

Când i-am spus prima dată mamei că o să-mi fac o carieră din ştiinţă, nu a făcut decât să ridice din umeri. „OK, bine.” Era o sâmbătă. Venisem în vizită de la Cambridge şi îi promisesem că voi merge la biserică împreună cu ea în ziua următoare. Poate că promisiunea, cuvintele pe care le-am regretat de îndată ce mi-au ieşit de pe buze, m-a făcut să-mi anunţ intenţiile privind cariera aşa cum am făcut-o – de parcă aruncam o minge după ce am strigat: „Gândeşte iute!” Am crezut că o să obiecteze, că o să spună ceva de genul: „Dumnezeu e singura ştiinţă de care avem nevoie”. Găsisem moduri creative de a evita biserica de la înmormântarea lui Nana în ciuda rugăminţilor ocazionale ale mamei. La început, inventasem pur şi simplu scuze ca să scap – mi-a venit ciclul, aveam un proiect de terminat pentru şcoală, trebuia să mă rog singură. În sfârşit, a înţeles ideea şi a recurs la a-mi trimite priviri lungi şi dezaprobatoare înainte de a pleca în hainele de duminică. Dar apoi, ceva legat de faptul că am plecat la colegiu a schimbat-o, a înmuiat-o. Eram deja fiica mamei mele atunci, crudă, prea crudă ca să înţeleg că se gândea la efectele nuanţelor complexe ale pierderii – pierderea fiului ei, o pierdere neaşteptată, fizică; a fiicei ei, un lucru mai lent, mai firesc. La patru săptămâni de când începusem primul an de facultate, a încheiat o conversaţie la telefon cu „Te iubesc”, rostit cu mormăiala reticentă pe care o rezerva limbii engleze. Eu am râs atât de tare că am început să plâng. Un „Te iubesc” de la femeia care odinioară spunea că declaraţia e o *aburofo nkwaseassm,* o prostie de-a albilor. Întâi m-a certat că am râs, dar nu după mult timp râdea şi ea, un sunet din burtă care mi-a inundat camera de cămin. Mai târziu, când i-am povestit colegei mele de cameră, Samantha, de ce râdeam, ea a spus: „Dar nu e amuzant, gen. Să-ţi iubeşti familia”. Samantha, bogată, albă, o localnică al cărei iubit venea

uneori cu maşina de la universitatea din Massachusetts, lăsându-mă strămutată în camera comună, era ea însăşi întruparea *aburofo nkwaseassm.* Am râs din nou.

Primul lucru pe care l-am remarcat când m-am întors cu mama la Primele Adunări ale lui Dumnezeu în ziua aceea a fost cât de mult a crescut din vremea copilăriei mele. Biserica ocupa acum două etaje într-un *mall* de pe marginea autostrăzii şi aştepta – cu nerăbdare, aparent, dat fiind numărul de rugăciuni pe care oamenii le făceau pe tema asta – ca papetăria de familie de alături să cedeze şi să vândă. Am recunoscut câţiva oameni, dar majoritatea chipurilor erau noi pentru mine. Mama şi cu mine ieşeam în evidentă şi mai mult printre toţi aceşti membri noi – o biserică plină-ochi de sudişti albi, cu sânge iute, în tricouri polo pastelate şi pantaloni kaki, mama strălucitoare în *ankara* ei.

S-a lăsat liniştea în sală când pastorul John a venit în amvon. Încărunţise la tâmple de ultima dată când l-am văzut. Şi-a împreunat palmele, care întotdeauna mi s-au părut cu două numere mai mari, de parcă Dumnezeu a schimbat palmele pastorului John cu ale altui bărbat şi, după ce şi-a dat seama de greşeală, s-a privit în oglindă şi a ridicat din umeri. *„Sunt ceea ce sunt.”* Îmi plăcea să-mi închipui alt bărbat, mai mare, care umbla cu palmele mici ale pastorului John. Îmi plăcea să mă gândesc că bărbatul acela devenise şi el predicator şi avea o parohie care îi încăpea în palmă.

— Doamne, Dumnezeule, îţi mulţumim pentru ziua de azi. Îţi mulţumim că ne-ai adus fiii şi fiicele înapoi la biserică după o vreme în care au fost departe, că i-ai adus în siguranţă înapoi la picioarele Tale după o vreme petrecută la colegiu. Doamne, Te rugăm să le umpli mintea cu Cuvântul Tău, să nu îngădui să cadă pradă obiceiurilor lumii seculare, să...

M-am încruntat spre mama în timp ce pastorul John continua să facă referiri vagi la adresa mea, dar ea privea drept în faţă, impasibilă. După predică, atunci când ne saluta pe noi, enoriaşii, în drum spre ieşire, pastorul John m-a strâns de mână, puţin mai tare decât era binevenit, şi a spus: „Să nu-ţi faci deloc griji. Mama ta se descurcă bine. Se descurcă tare bine. Dumnezeu are credinţă”.

— Te descurci tare bine, i-am spus şoarecelui când l-am lăsat jos.

Cu toate că repetasem procesul de zeci de ori negreşit, tot spuneam mereu o mică rugăciune, o mică rugăminte să funcţioneze. Întrebarea la care încercam să răspund, ca să folosesc cuvintele doamnei Pasternack, era: Ar putea fi utilizată optogenetica pentru a identifica mecanismele neuronale implicate în bolile psihiatrice în care există probleme cu căutarea recompensei, ca în depresie, unde există prea multă reţinere în căutarea plăcerii, sau în dependenţa de droguri, unde nu există suficientă?

Cu alte cuvinte, peste mulţi, mulţi ani, după ce vom fi descoperit un mod de a identifica şi izola acele porţiuni ale creierului care sunt implicate în aceste boli, după ce vom fi sărit peste toate obstacolele necesare pentru a face această cercetare utilă altor animale decât şoarecii, ar putea funcţiona această ştiinţă şi asupra oamenilor care au cea mai mare nevoie de ea?

Ar putea convinge un frate să lase jos acul? Ar putea ridica o mamă din pat?

10

Mama a fost surprinsă să se trezească însărcinată cu mine. Ea şi Chin Chin încetaseră să mai încerce de multă»

vreme. America era atât de scumpă, încât infertilitatea era o binecuvântare în sine. Dar apoi au venit greţurile de dimineaţă, sânii dureroşi, umflarea vezicii. Şi-a dat seama. Avea patruzeci de ani şi nu era cu totul bucuroasă de ceea ce toată lumea din jurul ei numea „minunea" ei.

— Nu ai fost un copil foarte cuminte, mi-a spus toată viaţa mea. În burtă, ai fost foarte neplăcută, dar când ai ieşit ai fost un coşmar. Treizeci şi patru de ore de suferinţă. M-am gândit: Doamne, ce-am făcut să merit chinul ăsta?

Nana a fost prima minune, adevărata minune, iar gloria naşterii sale proiecta o umbră lungă. Eu m-am născut în întunericul pe care îl lăsa în urmă acea umbră. Am înţeles lucrul acesta, chiar şi pe când eram copil. Mama s-a ocupat de asta. Era genul de femeie directă, nu o femeie crudă, neapărat, dar destul de aproape de cruzime. Când eram mică, mă mândream cu faptul că eram în stare să-mi dau seama de diferenţă. Nana încă era prin preajmă, aşa că eu puteam suporta să mi se spună că am fost un bebeluş îngrozitor. Puteam suporta asta deoarece înţelegeam contextul; Nana era contextul. Când el a murit, fiecare lucru direct a devenit crud.

Când eram foarte mică, mama a prins să-mi spună *asaa,* fructul miraculos care, dacă-l mănânci înainte, face ca tot ce e dulce să pară acru. *Asaa* în context este un fruct miraculos. Fără context, nu e nimic, nu face nimic. Rămâne fructul acru.

În anii aceia timpurii ai familiei noastre alcătuite din patru persoane, fructul acru era pretutindeni, dar eu eram *asaa* şi Nana era contextul, aşa că aveam dulceaţă din abundenţă. Mama încă lucra pentru domnul Thomas pe vremea aceea. Unele dintre primele mele amintiri sunt cu

mâinile lui ce tremurau la nesfârşit şi le căutau pe ale mele în zilele când mama mă aducea să-l văd.

— Unde e bucăţica mea? se bâlbâia el, iar cuvintele i se luptau să pătrundă prin uşa tremurândă a buzelor sale.

Domnul Thomas o iubea pe mama atunci, poate mai mult decât îşi iubea copiii, dar limba lui ascuţită nu se tocea niciodată şi nu l-am auzit niciodată să-i spună o vorbă bună.

Chin Chin avea o slujbă stabilă ca îngrijitor pentru două şcoli generale. Încă era iubit de copii şi era un om bun, muncitor. Amintirile mele cu el, deşi puţine, sunt în mare parte plăcute, dar amintirile cu oamenii pe care abia dacă îi cunoşti pot căpăta un soi de caracter plăcut în absenta acestora. Aceia care rămân sunt cei care sunt judecaţi cel mai aspru, pur şi simplu în virtutea faptului că sunt în preajmă, disponibili să fie judecaţi.

Mi se spune că eram zgomotoasă şi vorbăreaţă când eram mică, exact opusul persoanei tăcute şi timide care am devenit. Fluenţa verbală la copiii mici este utilizată de mult timp ca marcă a inteligenţei viitoare, şi cu toate că acest lucru se aplică în cazul meu, pe mine mă interesează schimbarea de temperament. Faptul că atunci când mă aud sau mă văd în înregistrări din acei ani timpurii ai vieţii mele, mă simt adesea de parcă aş urmări o persoană cu totul diferită. Ce s-a întâmplat cu mine? Ce fel de femeie as fi devenit dacă toată vorbăria aceea nu şi-ar fi schimbat direcţia, nu s-ar fi mutat în interior?

Există înregistrări cu mine de pe vremea aceea, casetă audio după casetă audio cu mine vorbind iute, într-o limbă twi perfectă sau, mai întâi, gânguritul meu lipsit de sens. Pe una dintre casete, Nana încearcă să-i spună o poveste lui Chin Chin.

— Crocodilul îşi dă capul pe spate şi deschide gura mare şi…

Un urlet din partea mea.

— O muscă aterizează pe ochiul crocodilului. El încearcă să...

— Dada, dada, dada! strig eu.

Dacă asculţi caseta cu atenţie, aproape auzi răbdarea lui

Chin Chin în fata frustrării tot mai mari a lui Nana şi a întreruperilor mele inoportune. Încearcă să fie atent la amândoi, dar, desigur, niciunul dintre noi nu obţine ceea ce vrea cu adevărat: atenţia lui completă şi totală, atenţie fără compromis. Eu încă nu rosteam cuvinte adevărate, dar chiar şi aşa, e o insistenţă în gânguritul meu fără sens. Am ceva important de zis. Un dezastru se profilează la orizont şi dacă nu mă ascultă nimeni, dezastrul va veni, iar tata şi Nana nu vor putea să dea vina decât pe ei înşişi. Insistenţa din glasul meu e destul de reală. E tulburător să o asculţi, chiar şi după atâţia ani. Nu mă prefac că există un dezastru iminent; eu chiar cred că aşa este. La un moment dat, scot un sunet grav, gutural, animalic, un sunet atât de limpede biologic în intenţia sa de a stârni atenţia şi simpatia semenilor mei animale, şi totuşi semenii mei animale – tatăl meu, fratele meu – nu fac altceva decât să vorbească peste mine. Vorbesc peste mine deoarece suntem în siguranţă, într-o casă mică, închiriată în Alabama, nu părăsiţi într-o pădure tropicală întunecată şi periculoasă, nu pe o plută în mijlocul mării. Aşa că sunetul este un sunet absurd, un sunet rătăcit, un răget de leu în tundră. Când ascult acum caseta, am impresia că acesta în sine era dezastrul pe care îl prevedeam, un dezastru destul de comun pentru majoritatea sugarilor din zilele noastre: că eram un bebeluş, născut adorabil, zgomotos, plin de nevoi, sălbatic, dar condiţiile sălbăticiei s-au schimbat.

Pe casetă, Nana continuă să-şi spună povestea, dar nu are niciun rost. Eu devin tot mai disperată şi nu-l las să rostească niciun cuvânt. În cele din urmă, se aude o pălmuţă şi Nana care ţipă: „Taci taci TACI”.

— Nu vă bateţi, spune Chin Chin, apoi începe să vorbească cu Nana pe un ton grav, prea grav ca să-l auzi pe casetă, dar tot se poate simţi furia dincolo de acele sunete şoptite. Furia are note de înţelegere în ea. El spune: „Da, este insuportabilă, dar e a noastră şi trebuie să o suportăm”.

Mama mânca din nou, deşi nu în fata mea. Am venit acasă de la laborator de câteva ori şi am găsit cutii goale de Amy’s Chunky Tomato Bisque în coşul de gunoi, aşa că am început să cumpăr o grămadă de la magazinul Safeway de lângă campus.

Eu nu mâneam prea mult în zilele acelea, zilele de studentă subţire şi nesănătoasă. Toate cinele mele veneau în cutii sau conserve şi erau anunţate de sunetul cuptorului cu microunde. La început, eram jenată de alimentaţia mea. Nu îmi era de ajutor că acea casieră pe care păream s-o nimeresc întotdeauna la Safeway-ul din zonă era neobişnuit de frumoasă. O piele de culoare oliv închis, cu o tunsoare *undercut* pe care o întrezăream de fiecare dată când îşi aranja părul după ureche. Sabiha, informa ecusonul cu numele ei, întotdeauna strâmb şi prins imediat deasupra sânului stâng. Nu puteam suporta acest lucru. Am început să-mi închipui răspunsurile ei interne la conţinutul coşului meu de cumpărături. Acea privire care parcă spunea „Iar Sesame Chicken Lean Cuisine la cină, ha?” pe care eram convinsă că mi-a aruncat-o odată. Am decis să fac cumpărături la mai multe băcănii din zonă. Acum, că mama stătea cu mine, mă simţeam mai puţin jenată de conservele cu supă care îmi

umpleau coşul până la refuz. Dacă întreba cineva, eram înarmată cu o scuză. „Mama, e bolnavă”, mă închipuiam că îi spun acelei casiere frumoase.

— Te deranjează dacă iau cina cu tine? am întrebat-o pe mama.

Am adus două castroane cu supă în camera ei, camera mea, şi m-am aşezat pe un scaun din bucătărie pe care-l adusesem acolo. Camera era atât de firav decorată, încât până şi cuvântul „decorată” era prea puternic pentru a o descrie. Era un pat, o noptieră, acum scaunul. Mai era şi un miros, acea duhoare a depresiei, zdravănă şi de nădejde ca o piesă de mobilier.

Ca de obicei, mama stătea cu spatele la mine, dar hotărâsem să încerc să vorbesc cu ea oricum, l-am aşezat castronul pe noptieră şi am aşteptat să se întoarcă. Mi-am mâncat supa zgomotos, sorbind fiindcă ştiam cât de mult detestă zgomotele făcute când mănânci şi voiam să o enervez. Până şi mânia ar fi fost mai bună decât asta. Locuia cu mine de o săptămână şi rostise poate cinci propoziţii.

Nici eu nu vorbisem prea mult. Nu ştiam despre ce să vorbesc. Ce îi spui spinării unei femei, spinării mamei tale? Curbura ei, carnea fleşcăită şi înclinată îmi erau acum mai uşor de recunoscut decât chipul ei, care fusese odinioară singurul lucru pe lumea asta pe care îl căutam cel mai mult. Chipul ei, cu care ajunsese să semene chipul meu, era lucrul pe care îl studiasem în serile acelea pe care le petrecuserăm în baia ei, discutând despre vieţile noastre în timp ce ea se machia, pregătindu-se de muncă, în anii aceia cu doar-noi-două de după întoarcerea mea în Ghana, îi studiasem chipul pentru a descoperi un semn de prăbuşire, încercând să devin expertă în nuanţele de tristeţe pe care le recunoşteam în ochii ei. Oare pândea din nou acolo, tristeţea aceea întunecată şi profundă, sau

era oare soiul cel de zi cu zi, soiul cu care ne confruntăm cu toţii din când în când, soiul care vine şi, mai important, pleacă? Trecuseră aproape trei zile de când văzusem chipul mamei mele, dar o studiasem destul cât să ştiu ce soi de tristeţe aveam să găsesc acolo.

În popularul „experiment al feţei împietrite” derulat de Edward Tronick în anii *'70,* bebeluşii şi mamele stau faţă în faţă. La început, interacţionează unii cu alţii bucuroşi şi fără efort. Bebeluşul, o fetiţă, arată cu degetul, iar privirea mamei urmăreşte degetul acesteia. Bebeluşul zâmbeşte şi mama îi zâmbeşte la rândul ei. Râd, se ating. Apoi, după câteva minute, chipul mamei devine complet nemişcat. Fetita încearcă aceleaşi mişcări care stârniseră un răspuns cu doar câteva clipe înainte, dar este în zadar. Mama nu o ia în seamă.

Am urmărit prima dată acest experiment la cursul de psihologia dezvoltării de la colegiu şi mi-a amintit de casetele audio din copilăria mea, doar că filmările din acest experiment erau mult mai tulburătoare. Spre deosebire de situaţia din caseta mea, nu există nicio încercare de a potoli suferinţa copilei, iar copila suferă vizibil. Privirea de pe chipul ei sugerează o trădare atât de pură, chiar o trădare elementară. Trădarea şi mai mare, poate, este faptul că mama, dintre toţi oamenii, este cea care ignoră copilul, nu un frate sau un tată. Este singura persoană care contează fără echivoc din punct de vedere biologic şi emoţional în etapa aceea a vieţii. La curs în ziua aceea, în timp ce priveam cum prudenţa copilei se desfăşoară pe proiector în timp ce colegii mei şi cu mine luam notiţe, am auzit un scâncet neaşteptat. Nu era copila din filmare. Era o colegă, o fată pe care nu o remarcasem niciodată, cu toate că stătea la doar câteva scaune distanţă de mine. A părăsit brusc sala, dându-mi jos

caietul în timp ce ieşea, iar eu am ştiut că ştie ce ştia copila. Fusese şi ea în aceeaşi sălbăticie.

Mama şi cu mine reconstituiam experimentul feţei împietrite, adaptat acum ca experimentul spatelui întors, doar că eu aveam douăzeci şi opt de ani şi ea urma să împlinească şaizeci şi nouă peste doar câteva săptămâni. Răul făcut de spatele ei întors avea să fie minim; eu devenisem deja persoana care urma să devin, o cercetătoare care înţelegea că ceea ce o chinuia pe mama era de fapt o boală, chiar dacă ea refuza să o recunoască astfel. Chiar dacă ea refuza doctorii, medicina, pe fiica ei. Ea accepta rugăciunea şi numai rugăciunea.

— Încă mă mai rog uneori, i-am spus eu spinării mamei.

Nu era neapărat o minciună, deşi cu siguranţă nu era adevărul. Ultima dată când vorbise, mă întrebase despre rugăciune, aşa că eram dispusă să mă lipsesc de întregul adevăr dacă asta însemna că ar fi vorbit din nou. Poate că religia era singurul puţ din care puteam scoate apă.

„Bucuraţi-vă întotdeauna. Rugaţi-vă neîncetat.”[19] Mă preocupau versetele acestea când eram copil.

— E posibil? am întrebat-o pe mama. Să te rogi neîncetat?

— De ce nu încerci?

Aşa că am încercat. Primele mele încercări au presupus să îngenunchez la picioarele patului. Am început prin a enumera toate lucrurile pentru care eram recunoscătoare. Familia, prietenii, bicicleta mea albastră, îngheţata sandviş, căţelul Buddy. M-am uitat în sus şi nu trecuse nici măcar un minut. Am enumerat mai departe, oameni la care credeam că Dumnezeu ar trebui să lucreze mai mult, animale pe care credeam că Dumnezeu le nimerise şi câteva pe care credeam că nu le nimerise deloc. Nu după

[19] Tesaloniceni 5:16-17.

mult timp, mi-a fost distrasă atenţia şi mintea mi-a luat-o la plimbare într-atât încât am descoperit că în loc să mă rog, mă gândeam la ce se întâmplase în emisiunea mea preferată de la televizor în seara precedentă.

— Nu cred că e posibil, i-am dat raportul mamei.

Ea era în bucătărie, scurgând uleiul uzat într-o sticlă goală. Avea obiceiul de a scoate limba când turna lucruri. Ani mai târziu, în timp ce turnam săpun într-un recipient în baie, mă surprinsesem în oglindă că fac aceeaşi faţă şi asta m-a speriat. Lucrul de care mă temeam, să nu mă transform în mama, se întâmpla, fizic, fără voia mea.

— „La oameni, lucrul acesta este cu neputinţă, dar la Dumnezeu toate lucrurile sunt cu putinţă”, a spus ea.

— Matei 19:26.

Toată viaţa mea, mama îmi testa cunoştinţele privind versetele din Biblie. Uneori, versetele erau obscure, atât de obscure încât sunt convinsă că le căuta cu câteva clipe înainte să mă întrebe, dar eu mă mândream cu faptul că le nimeream. Acum, din când în când, îmi vine în minte câte un verset în cele mai neobişnuite momente. Sunt la o pompă de benzină sau mă plimb printr-un magazin universal şi o voce îmi spune: „Gustaţi şi vedeţi ce bun este Domnul! Ferice de omul care se încrede în El!” Iar eu răspund: „Psalmii 34:8”.

— Ce este rugăciunea? a întrebat mama.

Întrebarea asta m-a blocat pe moment, mă blochează în continuare. Am rămas acolo, uitându-mă lung la mama, aşteptând să-mi dea răspunsurile. Pe atunci, îmi abordam pietatea la fel cum îmi abordam studiile: minuţios. Mi-am petrecut vara de după ce am împlinit opt ani citind Biblia din scoarţă în scoarţă, o ispravă pe care până şi mama a recunoscut că nu a făcut-o niciodată. Îmi doream, mai presus de toate, să fiu cuminte. Şi îmi doream ca drumul spre cuminţenia aceea să fie liber. Bănuiesc că de-asta

excelam la matematică şi la ştiinţe, unde regulile sunt stabilite pas cu pas, unde dacă faci ceva exact aşa cum se face, rezultatul va fi exact acela care trebuie să fie.

— Dacă duci o viaţă evlavioasă, o viaţă morală, atunci tot ce faci poate fi o rugăciune, a spus mama. În loc să încerci să te rogi toată ziua, trăieşte-ţi viaţa ca pe o rugăciune.

Am fost dezamăgită de răspunsul ei; a văzut asta pe chipul meu. A spus:

— Dacă ţi se pare greu să te rogi, de ce nu încerci să-i scrii lui Dumnezeu în schimb? Nu uita, tot ce facem este rugăciune. Dumnezeu va citi ceea ce scrii şi îţi va răspunde scrierilor ca şi cum ar fi rugăciuni. De la stiloul tău până la urechea lui Dumnezeu.

Mai târziu în seara aceea, am scris prima însemnare în jurnal şi mi-a plăcut cât de limpede mi-am simţit capul, că simplul fapt de a-i scrie lui Dumnezeu mă făcea să simt că e acolo, citeşte şi ascultă. Era acolo în toate, aşa că de ce nu putea rugăciunea să fie o viaţă trăită? Am privit-o pe mama cum continuă să toarne ulei uzat prin sită. Am privit sita cum prinde bucăţile întărite şi arse de mâncare rămase de la gătitul din ziua aceea. Am privit limba mamei iţindu-se din colţul gurii, un melc care se strecura afară din cochilie. Oare turnarea asta era rugă.

Am sorbit ultima înghiţitură de supă. Mama nu s-a mişcat, nu s-a întors, l-am privit spinarea înclinată cum urcă şi coboară, urcă şi coboară. Oare asta era rugăciune?

11

Doamne,

Bâz şi cu mine ne-am întrecut până la maşina azi, după biserică. El a câştigat, dar a zis că încep să fiu mai iute. Ar fi bine să fie atent. Data viitoare o să câştig eu.

Doamne,
Miluieşte-i pe Bâz şi pe MN şi fa ca Bâz să primească un câine. Amin.

12

În stimularea cerebrală profundă, sau SCP, regiunile creierului care controlează mişcarea sunt stimulate cu semnale electrice. Intervenţia chirurgicală este efectuată uneori asupra persoanelor cu boala Parkinson, iar obiectivul este de a îmbunătăţi funcţiile motorii ale acestora. Am asistat la una dintre aceste intervenţii în primul an de studii doctorale, pentru că eram curioasă cum funcţionează procedura şi dacă poate fi utilă sau nu în cercetarea mea.

Pacientul din ziua aceea era un bărbat de şaizeci şi şapte de ani care fusese diagnosticat cu Parkinson cu şase ani în urmă. Avusese un răspuns moderat la medicaţie, iar neurochirurgul, un coleg care îşi petrecuse un an sabatic în laboratorul meu făcând cercetare, l-a ţinut treaz pe pacient în timp ce a introdus cu atenţie un electrod în nucleul subtalamic şi a pornit bateria generatorului de impulsuri. Am urmărit cum tremurul pacientului, cel mai pronunţat în mâna lui stângă, s-a oprit. A fost fascinant să văd aşa ceva, de parcă s-ar fi pierdut cheile unei maşini în timp ce motorul încă era pornit şi zdrăngănea, şi zdrăngănea. Apoi, odată găsite cheile şi oprit motorul, zdrăngănitul a încetat.

— Ce mai faci, Mike? a întrebat doctorul.

— Destul de bine, a spus Mike, apoi, din nou neîncrezător: Hei, fac destul de bine.

Câteva secunde mai târziu, Mike plângea. Un plâns disperat, inconsolabil, de parcă Mike Destul de Bine nu ar fi fost altceva decât o plăsmuire a imaginaţiei noastre. Am putut vedea nemijlocit una dintre problemele cu SCP şi alte metode asemenea ei, faptul că magneţii şi semnalele electrice nu pot diferenţia între neuronii individuali. Chirurgul a mişcat electrodul în creierul lui Mike cu un milimetru pentru a încerca să corecteze valul de tristeţe care îl cuprinsese dintr-odată. A funcţionat, dar dacă nu ar fi mers? Numai un milimetru stătea între destul de bine şi o tristeţe de neînchipuit. Un milimetru într-un organ despre care ştim atât de puţine lucruri, în ciuda încercărilor noastre constante de a înţelege.

Unul dintre lucrurile captivante la optogenetică este că ne permite să ţintim anumiţi neuroni, asigurând mai multă specificitate decât SCP. O parte a lucrurilor care mă interesau la studiile despre boala Parkinson era cercetarea mea în optogenetică, dar şi amintirile mele despre domnul Thomas. Când aveam trei ani, bătrânul a murit. Nu am aflat ce înseamnă Parkinson decât mulţi ani mai târziu, la liceu, când am citit despre boală în manual şi mi-a venit în minte o imagine a bărbatului pentru care a lucrat mama.

Există o fotografie cu familia mea la înmormântarea lui. Stăm aproape de sicriu. Nana arată de parcă ar fi deopotrivă plictisit şi furios, primele semne ale unei priviri pe care familia mea va ajunge să o cunoască bine în anii adolescenţei sale. Chin Chin mă ţine în braţe, având grijă să nu-mi şifoneze rochia neagră. Mama stă lângă el. Ea nu pare tristă, neapărat, dar e ceva acolo.

Aceasta e una dintre puţinele fotografii cu noi patru împreună. Cred că îmi amintesc ziua aceea, dar nu ştiu

dacă doar am transformat poveştile mamei despre ea în amintiri sau dacă m-am uitat la fotografia aceea suficient de mult cât să înceapă să iasă la suprafaţă propriile mele poveşti.

Ce cred că îmi amintesc: Chin Chin şi mama s-au certat în dimineaţa aceea. El nu voia să meargă la înmormântare, dar ea a insistat. Oricât de îngrozitor fusese domnul Thomas, tot era o persoană în vârstă, aşa că merita să fie respectat. Cu toţii ne-am înghesuit în dubiţa noastră roşie. Mama conducea, ceea ce era un lucru rar când amândoi părinţii mei erau în maşină împreună, iar mâinile ei strângeau volanul atât de tare că îi vedeam venele pulsând.

Dobitocii de copii ai domnului Thomas erau acolo, toţi trei. Cei doi fii, care erau cam de o vârstă cu tatăl meu, plângeau, dar fiica lui era cea care ieşea cel mai mult în evidenţă. Avea chipul împietrit şi îl fixa cu privirea pe tatăl ei în sicriu, cu o expresie inconfundabilă de dispreţ. A venit la familia mea când ne-am dus să privim trupul neînsufleţit şi i-a spus mamei:

— A fost un om îngrozitor şi nu-mi pare rău că a murit, dar îmi pare rău că a trebuit să-l suportaţi toţi anii ăştia, presupun.

Ea a fost cea care ne-a făcut fotografia, deşi nu ştiu de ce ar vrea cineva să comemoreze acel moment. În drum spre casă, părinţii mei nu s-au putut abţine să nu vorbească despre ceea ce spusese femeia aceea. Era păcat să vorbeşti aşa urât de morţi; mai rău decât un păcat, era un blestem. În timp ce părinţii mei discutau despre asta, mama a devenit din ce în ce mai agitată.

— Trage pe dreapta, a zis ea, fiindcă de data asta conducea tata. Trage pe dreapta.

Chin Chin a tras pe marginea autostrăzii; s-a întors spre mama, aşteptând.

— Trebuie să ne rugăm.

— Nu mai poate aştepta? a zis el.

— Ce să aştepte? Să sară omul ăla din mormânt şi să vină după noi? Nu, trebuie să ne rugăm acum.

Nana şi cu mine ştiam deja ce avem de făcut. Am plecat capetele, iar după o clipă, Chin Chin a făcut şi el la fel.

— Doamne, Dumnezeule, ne rugăm pentru femeia aceea care a vorbit urât de tatăl ei. Ne rugăm să nu o pedepseşti fiindcă a spus lucrurile acelea şi să nu ne pedepseşti pe noi fiindcă le-am auzit. Doamne, Te rugăm să-i îngădui domnului Thomas să-şi găsească liniştea. În numele lui Iisus, amin.

„În numele lui Iisus, amin”, cel mai frecvent sfârşit al unei rugăciuni. Atât de frecvent, de fapt, încât atunci când eram mică, simţeam că nicio rugăciune nu este completă fără cuvintele acelea. Mergeam la cină în casele prietenilor, aşteptam ca taţii lor să spună rugăciunea. Dacă acele cinci cuvinte nu erau rostite, nu ridicam furculiţa. Le şopteam singură înainte să mănânc.

Foloseam acele cinci cuvinte pentru a încheia rugăciunile de la meciurile de fotbal ale lui Nana. În numele lui Iisus, îl rugam pe Dumnezeu să le îngăduie băieţilor noştri să-şi învingă adversarii. Nana avea cinci ani când a început să practice acest sport, iar când m-am născut eu, îşi făcuse deja un nume pe teren. Era iute, înalt, agil şi şi-a condus echipa, The Rockets, până în finalele pe stat trei ani la rând.

Chin Chin adora fotbalul european.

— Fotbalul, spunea el, este cel mai graţios sport dintre toate. Se joacă cu eleganţă şi precizie, ca un dans.

Mă ridica în braţe, în timp ce spunea asta, şi dansa cu mine în tribunele din spatele liceului vechi unde aveau loc majoritatea meciurilor lui Nana. Mergeam la absolut

fiecare meci, eu şi Chin Chin. Mama, care lucra de obicei, venea când putea, cu nelipsita ladă frigorifică cu struguri şi sucuri Capri Sun la îndemână.

Unul din meciurile lui Nana mi-a rămas în memorie. Avea vreo zece ani pe atunci şi începuse deja să crească precum buruienele primăvara. Majoritatea băieţilor pe care i-am cunoscut când eram mică erau mai scunzi decât noi, fetele, până pe la vreo cincisprezece sau şaisprezece ani, când coteau după un colţ invizibil vara şi se întorceau la scoală în anul următor de două ori mai mari ca noi, cu voci care pârâeau ca radiourile de maşină când le reglai, căutând sunetul potrivit, cel mai limpede. Dar nu şi Nana. Nana a fost întotdeauna mai înalt decât toată lumea. Ca să-l bage în echipa de fotbal în primul an, mama fusese nevoită să-i prezinte certificatul de naştere ca să demonstreze că nu era mai mare decât restul copiilor.

Ziua acestui meci anume fusese fierbinte şi înăbuşitoare, una din acele zile de vară chintesenţiale pentru Alabama când căldura se simte ca o prezenţă fizică, o povară. Meciul începuse de cinci minute şi vedeai deja broboane de sudoare sărind din părul băieţilor de fiecare dată când scuturau capetele. Sudiştii sunt, desigur, obişnuiţi cu genul acesta de căldură, dar tot te apasă să porţi greutatea aceea. Uneori, dacă nu ai grijă, te scufundă.

Unul dintre băieţii din echipa adversă a intrat neglijent într-o alunecare, încercând să marcheze. Nu i-a ieşit. A rămas acolo pe pământ vreo secundă sau cam aşa ceva, parcă stupefiat.

— Ridică-te dracului de pe jos, a strigat un bărbat.

Erau doar câteva tribune la terenul de fotbal, fiindcă nimănui din Alabama nu-i prea păsa de fotbalul european. Era un sport de copii, la care să-ţi dai puştii până când

aveau să fie gata să joace fotbal american. Bărbatul era în partea cealaltă a tribunelor, dar tot era destul de aproape.

Meciul a continuat. Nana era atacant, şi încă unul bun. Până la pauză dăduse deja două goluri. Cealaltă echipă înscrisese unul.

Când s-a auzit fluierul, băieţii au venit pe bancă lângă antrenorul lor, care era la doar un rând în faţa noastră. Nana a luat un strugure şi a început să desprindă boabele atent, metodic de pe codiţe şi să şi le arunce în gură în timp ce antrenorul vorbea.

În cealaltă parte, bărbatul care strigase l-a apucat pe băiatul lui de părul fleaşcă de sudoare.

— Să nu-i laşi pe cioroii ăia să câştige. Să nu-i laşi să-ţi mai dea vreun gol, mă auzi?

Toată lumea l-a auzit. Ne petrecuserăm puţin mai mult de o jumătate de oră în compania acestui bărbat şi totuşi era deja limpede că îi plăcea să fie auzit.

Eu eram prea mică pentru a înţelege cuvântul pe care îl folosise bărbatul, dar eram destul de mare pentru a înţelege schimbarea de atmosferă. Nana nu s-a mişcat, şi nici Chin Chin, dar toată lumea se uita lung la noi trei, singurii negri de pe teren din ziua aceea. Oare „cioroii ăia” era pur şi simplu o greşeală gramaticală sau pluralul trebuia să ne includă pe tata şi pe mine? Noi ce aveam de câştigat? Ce era în pericol să piardă bărbatul acela?

Antrenorul lui Nana şi-a dres glasul şi a murmurat nişte cuvinte de încurajare lipsite de chef în încercarea de a distrage atenţia tuturor. S-a auzit fluierul şi băieţii din amândouă echipele au fugit înapoi pe teren, dar nu şi Nana. El a privit în sus spre tribune, la Chin Chin, care stătea acolo cu mine în poală. Privirea lui Nana era o întrebare, iar eu nu puteam vedea chipul tatei, dar am aflat curând cum a răspuns.

Nana a intrat în goană pe teren, iar în tot restul acelei reprize a fost un fulger, mişcându-se nu cu eleganţa pe care tata o asocia cu fotbalul, ci cu o furie pură. O furie care avea să-l definească şi să-l consume. A dat gol după gol, chiar furându-le mingea propriilor coechipieri la un moment dat. Nimeni nu l-a oprit. Furia părintelui mânios îi era scrisă pe faţa de un roşu aprins, dar nici măcar el nu a mai spus altceva, deşi sunt convinsă că fiul lui a plătit preţul acelei furii în maşină în drum spre casă.

La sfârşitul meciului, Nana era sleit de puteri. Tricoul îi era atât de scăldat în sudoare încât i se lipea de corp, atât de strâns încât îi vedeai conturul coastelor în timp ce gâfâia şi gâfâia.

Chin Chin s-a ridicat în picioare când arbitrul a suflat în fluier la final. Şi-a dus mâinile la gură şi a scos o ovaţie lungă şi zgomotoasă. *„Mmo, mmo, mmo. Nana, waye ade.”* M-a ridicat în braţe şi a dansat cu mine în tribune, un dans nu elegant sau precis, ci haotic, exuberant, zgomotos. Continua să-l ovaţioneze aşa – bravo, bravo, bravo – până ce Nana, jenat, a schiţat un zâmbet. Furia a dispărut pe dată. Cu toate că ocazia acestui moment a fost una sumbră, momentul în sine a fost plin de bucurie. Când am urcat în maşină în ziua aceea, Nana şi cu mine eram atât de fericiţi, strălucind în căldura mândriei tatălui nostru, încântaţi de realizările lui Nana. Dacă te-ai fi uitat la noi atunci, doi copii râzători şi jucăuşi şi tatăl lor cald şi afectuos, ar fi fost uşor să presupui că aproape uitaserăm ce zbierase bărbatul acela. Că uitaserăm că avem vreo grijă pe lume. Dar amintirea a rămas, lecţia de care nu am reuşit niciodată să mă scutur cu totul: că voi avea mereu ceva de dovedit şi că nimic altceva decât strălucirea arzătoare nu va fi suficient pentru a o dovedi.

13

Când Nana a început să joace fotbal, părinţii mei au început să se certe pe tema mâncării. Cum e obiceiul în sporturile de echipă, exista un program de gustări prin rotaţie. La fiecare trei săptămâni, era rândul familiei mele să aducă portocalele, strugurii şi sucurile Capri Sun pe care toate mamele le numeau „combustibil de rachetă” pentru ceilalţi şaisprezece băieţi din echipă. La pauză, The Rockets sorbeau sucul din feliile de portocală, lăsând pulpa fructului. „Ce risipă”, spunea mama ori de câte ori venea la un meci şi găsea linia de tuşă plină de felii, mici mine de teren ale fructelor nemâncate, ale privilegiului. Familia mea era mereu conştientă de acest fel de risipă: carnea de pui lăsată pe os de persoane prea politicoase pentru a mânca folosindu-şi mâinile, coaja tăiată de pe sandvişuri pentru copii care luau o singură îmbucătură şi lăsau restul. Eu eram la o vârstă la care încercam să văd cum e să faci mofturi la mâncare, împingând toate roşiile în marginile farfuriei într-un gest tăcut de refuz. Mama m-a lăsat în pace două zile. În a treia zi a pus o nuia pe masă şi s-a uitat fix la mine. Nu a trebuit să rostească niciun cuvânt. Mai încasasem nuiaua o singură dată, în ziua în care şoptisem „la naiba” în altarul tăcut al bisericii Primele Adunări. Cuvintele răsunaseră în spaţiul acela extrem de sacru; ecoul lor a găsit-o pe mama; mama a găsit nuiaua. După aceea, mâinile i-au tremurat atât de violent, încât am crezut că nu o va mai face niciodată, aşa că atunci când nuiaua a apărut pe masă în seara aceea, am bănuit că vrea să mă intimideze. M-am uitat la ea, m-am uitat la nuia, m-am uitat la ceas. Până la miezul nopţii, la şase ore după ce începusem cina, cu lacrimi în ochi şi groază în suflet, am mâncat ultimele roşii.

Nana nu a fost niciodată mofturos la mâncare. Pentru a-şi hrăni înălţimea, mânca tot ce putea. Nimic nu era în siguranţă. Mama ştia, până la ultimul cent, cât costa fiecare rest de mâncare din casa noastră. După fiecare drum la alimentară, se aşeza la masa din bucătărie şi studia cu atenţie bonurile, subliniind cifre şi făcând liste. Dacă Chin Chin era acolo, îi striga un număr şi zicea: „Copiii ăştia o să ne mănânce de vii”.

Ea şi Chin Chin au început să lungească sucul de portocale. Precum chimiştii care efectuează un experiment necruţător, strângeau bidoanele goale, le umpleau pe sfert cu suc de portocale şi umpleau restul cu apă, până când culoarea lichidului dinăuntru nu se mai putea numi portocalie, până când băutura nu se mai putea numi suc. Nana şi cu mine am încetat să îl mai bem, dar Nana nu a încetat să mănânce. Cereale, batoane muşii, fructe, orezul şi tocana rămase de la cină. Mânca, şi mânca, şi mânca, şi părea să crească mai înalt cu fiecare îmbucătură.

Părinţii mei au început să ascundă ce mâncare se putea ascunde. Deschideai un sertar şi te uitai în capăt de tot şi puteai găsi un biscuit sărat Ovaltine. Cuibărite între teancuri de haine în dulapul lor erau bananele.

— Fii atentă ce facem, a zis Nana când cerealele Cheerios au dispărut într-o zi când amândoi părinţii noştri erau la muncă şi noi doi am fost lăsaţi în plata Domnului, în plata foamei noastre. Ne despărţim. Tu te uiţi în locurile de jos şi eu mă uit în alea de sus.

Am deschis fiecare sertar, ne-am uitat pe fiecare raft şi ne-am strâns captura în mijlocul sufrageriei. Acolo erau toate lucrurile care ne aşteptam să fie ascunse, dar şi multe alte lucruri pe care nici măcar nu ştiam că le avem. La vârsta de patru ani, eram deja înnebunită după Malta, îmi plăcea să sug spuma amăruie din vârful sticlei şi să beau cu înghiţituri mari. Aş fi băut câte una în fiecare zi, la

fiecare masă, dacă aş fi putut, dar mi se spusese că este o băutură doar pentru petreceri, indisponibilă în zilele obişnuite. Dar acum iat-o, împreună cu toate celelalte fructe interzise.

Nana şi cu mine ne-am înfipt în mâncare şi băutură, chicotind. Aveam doar vreo oră la dispoziţie până când Chin Chin avea să se întoarcă acasă şi ştiam că toată mâncarea trebuia să se întoarcă exact unde o găsisem. Nana a mâncat ciocolată şi Cheerios, eu am sorbit încet dintr-o Malta, savurând gustul dulceag de orz, iar la cină în seara aceea, aşezaţi faţă în faţă la masă în timp ce părinţii noştri dădeau de la unul la altul castroane cu supă ca o zeamă, ne surprindeam privirile unul altuia şi rânjeam, împărtăşindu-ne secretul gustos.

— Cine a făcut asta? a zis mama, scoţând un ambalaj gol de baton muşii din coşul de gunoi.

Gata cu şmecheria. Nana şi cu mine avuseserăm grijă, dar cu siguranţă nu suficient de multă grijă. Nici măcar coşul de gunoi nu era ferit de privirea exigentă a mamei noastre.

— Cine a făcut asta? Unde l-aţi găsit?

Eu am izbucnit în lacrimi, dându-ne de gol. Eram gata să ne mărturisesc toate relele, dar Chin Chin a intervenit.

— Lasă copiii în pace. Vrei să moară de foame? Asta vrei?

Mama a scos ceva din poşetă. O factură? Un bon?

— O să murim toţi de foame dacă nu începem să câştigăm mai mult. Nu ne permitem să mai trăim aşa.

— Tu ai fost aia care a vrut să venim aici, ai uitat?

Şi aşa s-a întâmplat. Blând, blând, Nana m-a luat de mână şi m-a condus afară din cameră. Ne-am dus în dormitorul lui şi el a închis uşa. A scos o carte de colorat

de pe raft şi mi-a dat creioanele. În scurt timp, nu mai ascultam.

— Bravo, Gifty, a spus când i-am arătat ce am colorat. Bravo, iar afară sunetul haosului se învolbura mai departe.

14

Spre jumătatea primului an de studii doctorale, Raymond şi cu mine am început să ne întâlnim mai serios. Nu mă mai săturam de el. Mirosea a vetiver, şi a mosc, şi a uleiul de jojoba cu care îşi ungea părul. La ore întregi după ce plecam de la el, găseam urme ale acelor mirosuri pe degete, pe gât, pe sâni, în toate locurile în care ne atinseserăm şi ne frecaserăm unul de altul. După prima noapte în pat împreună, aflasem că tatăl lui Raymond era predicator la o biserică metodistă episcopală africană din Philadelphia, iar eu râsesem.

— Deci de-asta îmi place de tine, am zis. Eşti băiat de predicator.

— Îţi place de mine, ha? a zis el cu vocea aceea gravă, acel rânjet hâtru, şi s-a apropiat de mine ca să o putem lua de la început.

A fost prima mea relaţie adevărată şi eram atât de îndrăgostită încât mă simţeam de parcă eram un trandafir din Saron, un crin din văi[20]. „Ca un măr între copacii pădurii, aşa este preaiubitul meu între tineri. Cu aşa drag stau la umbra lui şi rodul lui este dulce pentru cerul gurii mele.”[21] Eu şi prietena mea, Bethany, ne citeam una alteia pasaje din Cântarea Cântărilor, ghemuite sub stranele de

[20] Cântarea Cântărilor 2:1.

[21] Idem 2:3.

culoare albastru-deschis din naosul gol al bisericii Primele Adunări ale lui Dumnezeu. Mi se părea ilicit să citesc despre toată carnea asta – sâni ca puii de cerb, gâturi ca turnurile de fildeş[22] – între paginile acestei cărţi sfinte. Era un fior nelalocul lui, să simt acel val de dorinţă care mi se aduna între picioare în timp ce Bethany şi cu mine chicoteam printre versetele acelea. „De unde vine toată plăcerea asta?” mă gândeam, iar vocea mi se îngroşa cu fiecare capitol. Cu Raymond am fost cel mai aproape de a recapta sentimentul acela, plăcerea, dar şi sentimentul unui lucru interzis. Doar faptul că voia să fie cu mine mă făcea să simt că scăpăm basma curată cu cine ştie ce şmecherie.

El locuia în campus, într-o clădire scundă din Escondido Village, şi nu după mult timp am ajuns să-mi petrec acolo cea mai mare parte din timp. Îi plăcea să gătească mese somptuoase, preparate fierte înăbuşit timp de cinci ore, cu pâine de casă şi salate din ridichi şi fenicul ras. Îi invita pe toţi colegii lui de la cursul de Gândire modernă şi literatură şi aveau conversaţii intense şi detaliate despre lucruri de care eu nu auzisem niciodată. Eu dădeam din cap şi zâmbeam când se făcea referire la utilizarea alegoriei în *Stars of the New Curfew* de Ben Okri sau la traumele generaţionale în rândul comunităţilor din diaspora.

După aceea, eu spălam vasele aşa cum m-a învăţat mama, oprind apa în timp ce săpuneam oalele şi cratiţele, încercând să şterg urmele mizeriei elaborate pe care o lăsa mereu în urmă Raymond când gătea.

— Eşti atât de tăcută, a spus el, venind din spatele meu să-mi înconjoare talia cu braţele, să mă sărute pe gât.

— Uăi, n-am citit niciuna din cărţile despre care vorbeaţi.

---

[22] Ibid. 7:3-4.

M-a întors cu faţa la el, rânjind. Nu lăsam aproape niciodată să-mi scape vreun „uăi” de pe buze, iar când o făceam, Raymond părea să-l savureze ca pe un strop de miere pe limbă. Cuvântul acela folosit cu măsură, fără să gândesc, era singura dovadă rămasă din anii din Alabama. Îmi petrecusem un deceniu îngropând cu grijă toate celelalte lucruri.

— Vorbeşte despre munca ta, atunci. Spune-ne ce mai fac şoarecii. Vreau doar să ajungă să te cunoască puţin mai bine. Vreau ca toată lumea să vadă ce văd şi eu, a spus el.

Ce vedea el? m-am întrebat. De obicei îl alungam ca să pot termina de spălat vasele.

Anul acela a reprezentat începutul experimentului pentru lucrarea mea finală, l-am pus pe şoareci într-o cameră de testare comportamentală, o structură cu pereţi transparenţi prevăzută cu o pârghie şi un tub din metal, l-am antrenat pe şoareci să caute recompensa. Când apăsau pârghia, tubul era umplut cu Ensure. Curând au început să apese pârghia cât de des se putea, consumându-şi recompensa cuprinşi de o stare de abandon. După ce s-au prins cum funcţionează mecanismul, am schimbat condiţiile. Când şoarecii apăsau pârghia, uneori primeau Ensure, dar alteori primeau în schimb un electroşoc de intensitate redusă aplicat la nivelul piciorului.

Electroşocurile erau repartizate aleatoriu, aşa că nu exista un tipar de care să-şi dea seama. Şoarecii trebuiau pur şi simplu să decidă dacă vor să apese pârghia în continuare, să rişte în continuare electroşocul în căutarea plăcerii. Unii dintre şoareci au încetat imediat să apese pârghia. După un şoc sau două, au făcut echivalentul din lumea şoarecilor al gestului de a ridica braţele în semn de abandon şi nu s-au mai apropiat niciodată de pârghie. Alţi

şoareci s-au oprit, dar a durat ceva timp. Le plăcea Ensure suficient de mult cât să-şi păstreze speranţa că şocurile se vor opri. Când şi-au dat seama că nu se vor opri, acei şoareci au renunţat, fără tragere de inimă. Apoi mai era ultimul grup de şoareci, cei care nu s-au oprit niciodată. Zi după zi, şoc după şoc, ei apăsau pârghia.

Părinţii mei au început să se certe în fiecare zi. Se certau din cauza banilor, că nu erau niciodată de ajuns. Se certau din cauza timpului, din cauza afişării emoţiilor, din cauza dubiţei, din cauza înălţimii ierbii de pe peluză, din cauza Scripturii. „Dar, de la începutul lumii, Dumnezeu i-a făcut parte bărbătească şi parte femeiască. De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa. Şi cei doi vor fi un singur trup. Aşa că nu mai sunt doi, ci sunt un singur trup. Deci ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă.”[23]

Chin Chin nu îşi lăsase doar pe tatăl său şi pe mama sa, ci îşi lăsase şi ţara, şi nu avea de gând s-o lase pe mama să uite acest lucru.

„În ţara mea, vecinii te salută în loc să întoarcă privirea de parcă nu te cunosc.”

„În ţara mea, poţi să mănânci mâncare proaspătă din roadele pământului. Porumb, tare pe cocean, nu moale ca spiritul oamenilor ăstora.”

„În ţara mea, nu există cuvânt pentru frate vitreg, soră vitregă, mătuşă sau unchi. Există doar soră, frate, mamă, tată. Noi nu suntem împărţiţi.”

„În ţara mea, poate că oamenii nu au bani, dar au fericire din abundentă. Din abundentă. În America nimeni nu e fericit.”

Aceste mici predici despre Ghana ne erau ţinute din ce în ce mai frecvent. Mama îi amintea cu blândeţe tatei că Ghana e şi ţara ei, ţara noastră. Dădea din cap şi era de

[23] Marcu 10:6-9.

acord cu el. America *este* un loc dificil, dar ia uite ce am putut construi aici. Uneori Nana venea în camera mea şi se prefăcea că e tata. „în ţara mea, nu mâncăm M&M’s-urile roşii”, spunea el, aruncând M&M’s-urile roşii spre mine.

Era greu pentru mine şi Nana să vedem America aşa cum o vedea tatăl nostru. Nana nu îşi amintea Ghana, iar eu nu fusesem niciodată acolo. Sud-estul oraşului Huntsville, nordul statului Alabama, atât ştiam noi, amplasarea fizică a întregilor noastre vieţi conştiente. Oare existau locuri în lumea asta unde vecinii ne-ar fi salutat în loc să întoarcă privirea? Locuri unde colegii mei n-ar fi râs de numele meu – nu mi-ar fi spus „cărbune” nu mi-ar fi spus „maimuţă”, nu mi-ar fi spus mai rău? Nu-mi puteam închipui aşa ceva. Nu-mi puteam îngădui să-mi închipui aşa ceva, deoarece dacă aş fi făcut-o, dacă aş fi văzut-o – acea lume diferită – aş fi vrut să merg acolo.

Ar fi trebuit să ne fie evident. Ar fi trebuit să ne aşteptăm la asta, dar nu am văzut ceea ce nu am vrut să vedem.

— Mă duc acasă să-l vizitez pe fratele meu, a spus Chin Chin, şi nu s-a mai întors niciodată.

În cele câteva săptămâni de la început, ne dădea telefon din când în când. „Mi-aş dori să vezi cât de strălucitor e soarele aici, Nana. Îţi aminteşti? îţi mai aminteşti?’* Nana venea în fugă acasă de la şcoală în fiecare marţi ca să prindă telefoanele de la 15:30.

— Când te întorci? întreba Nana.

— Curând, curând, curând.

Dacă mama ştia că acest curând, curând, curând e o minciună, nu ne-a arătat acest lucru. Presupun că dacă era o minciună, era una pe care voia să o creadă. Îşi petrecea majoritatea dimineţilor cu el la telefon, vorbind şoptit în timp ce eu îi bolboroseam păpuşii mele preferate. Eu aveam patru ani şi nu realizam zdruncinătura în care ne

lăsase tata şi nici durerea profundă pe care probabil o simţea mama.

Dacă m-am gândit la mama ca la o femeie aspră, şi de multe ori aşa m-am gândit la ea, atunci este important să-mi reamintesc ce este o bătătură[24]: ţesutul întărit care se formează deasupra unei răni. Şi ce mai rană era plecarea tatei! în conversaţiile acelea telefonice cu Chin Chin, mama era întotdeauna atât de blândă, scoţând răbdare dintr-un izvor pe care eu nu l-aş fi avut niciodată dacă aş fi fost în locul ei. Când mă gândesc la situaţia asta mă înfurii şi acum. Că bărbatul acesta, tatăl meu, s-a întors în Ghana într-un fel atât de las, lăsându-şi nevasta şi cei doi copii singuri să navigheze printr-o ţară dificilă, un stat necruţător. Că ne-a lăsat pe noi, a lăsat-o pe ea, să credem că s-ar putea să se întoarcă.

Mama nu a rostit niciodată vreun cuvânt urât despre el. Nici măcar o dată. Nici măcar după ce curând, curând, curând s-a transformat în poate, s-a transformat în niciodată.

— Îl urăsc, a spus Nana peste ani, după ce Chin Chin şi-a anulat încă o vizită.

— Ba nu, a zis mama. Nu s-a întors fiindcă îi e ruşine, dar asta nu înseamnă că nu ţine la voi. Şi cum poţi să-l urăşti când tine la voi atât de mult? Tine la tine, tine la mine şi la Gifty. Ţine la Ghana. Cum poţi să urăşti un astfel de om?

Şoarecii care nu se pot abţine să apese pârghia, chiar şi după ce sunt electrocutaţi de zeci de ori sunt, din punct de vedere neurologic, cei care mă interesează cel mai mult. Când a venit mama să stea cu mine în California, echipa mea şi cu mine eram în procesul de identificare a

[24] Cuvintele „aspru” şi „bătătură” *(callous* şi *callus)* sunt aproape omofone în limba engleză.

neuronilor care se activează sau nu ori de câte ori şoarecii hotărau să apese pârghia cu toate că ştiau riscurile. Încercam să folosim lumina albastră pentru a-i face pe şoareci să nu mai apese pârghia, să „aprindem”, ca să zic aşa, neuronii care nu funcţionau cum trebuie pentru a-i avertiza pe acei şoareci să evite riscul.

Am discutat despre experimentul cu pârghia la următorul dineu dat de Raymond. Făcuse *cassoulet,* plin de carne de porc, şi raţă, şi miel, strălucind de ulei şi atât de gustos şi de păcătos încât toată lumea din încăpere a scos câte un oftat sonor după primele înghiţituri.

— Deci este o chestiune de stăpânire de sine, a zis o colegă, Tanya. De pildă, cum eu nu mă pot stăpâni să mai mănânc din acest *cassoulet,* deşi ştiu că talia n-o să-mi mulţumească.

Toată lumea a râs în timp ce Tanya se freca pe burtă ca Winnie Ursuleţul când găsea un borcan cu miere.

— Păi, da, am zis eu. Dar e puţin mai complicat decât atât. Adică nici măcar ideea unui „tu” care „te” poţi stăpâni nu prea surprinde esenţa. Chimia din creierul acestor şoareci s-a schimbat până în punctul în care nu mai controlează de fapt ceea ce pot sau nu să controleze, Nu mai sunt „ei înşişi”.

Cu toţii au dat viguros din cap, de parcă aş fi spus ceva extrem de profund, iar apoi unul dintre ei l-a pomenit pe regele Lear. „Nu eşti tu însuţi când natura vrea să-ţi sufere cu trupul deodată şi mintea.”[25] Eu nu îl mai citisem pe Shakespeare din liceu, dar am dat din cap împreună cu ei, prefăcându-mă de dragul lui Raymond că mă interesează conversaţia. După ce au plecat în seara aceea, lăsând o mulţime de vase în urmă, mi-am dat seama că e fericit să mă vadă că mă deschid în cele din urmă în faţa prietenilor

[25] William Shakespeare, *Opere,* vol. 14, traducere de George Volceanov, Actul II, Scena IV, Ed. Tracus Arte, Bucureşti, 2010.

săi. Şi eu voiam să fiu fericită, dar simţeam că mint cumva. Ori de câte ori îi ascultam pe prietenii lui vorbind despre probleme precum reforma închisorilor, schimbările climatice, epidemia opioidelor, în felul acela inteligent, dar în acelaşi timp complet inept al oamenilor care cred că e important pur şi simplu să-şi dea cu părerea, să aibă o opinie, mă zbârleam. Mă gândeam: „Ce rost are toată vorbăria asta? Ce probleme rezolvăm dacă doar identificăm probleme şi ne învârtim în jurul lor?”

Mi-am luat la revedere şi apoi m-am dus repede acasă şi am vomitat şi n-am mai putut niciodată să mănânc felul acela.

15

Când încă eram în şcoala primară, pastorul bisericii copiilor ne-a spus că păcatul se defineşte ca orice gândeşti, spui sau faci împotriva Domnului. A scos două marionete care arătau ca nişte monstruleţi şi le-a pus să ne demonstreze păcatul. Monstrul violet îl lovea pe monstrul verde, iar pastorul spunea: „Hei, e păcat să loveşti”. Monstrul verde aştepta până ce monstrul violet se întorcea cu spatele şi apoi fura o bomboană Hershey’s Kiss din mâna monstrului violet. Tuturor ni s-a părut amuzantă mişcarea asta, atât de amuzantă încât pastorul a trebuit să ne aducă aminte că e păcat să furi.

Eu am fost un copil cuminte, pios, care îşi propunea să nu păcătuiască, iar definiţia pe care ne-a dat-o pastorul m-a nedumerit. Era destul de uşor să nu faci nimic rău sau să nu spui nimic rău. Dar să nu gândeşti cu păcat? Să nu te gândeşti să minţi sau să furi sau să îţi loveşti fratele când intră în camera ta, pornit să te chinuie, chiar era posibil

aşa ceva? Deţinem noi controlul asupra gândurilor noastre?

Când eram copil, aceasta era o întrebare religioasă, o întrebare dacă e posibil să duci o viaţă fără de păcat, dar era, desigur, şi o întrebare neuroştiinţifică. În ziua aceea, când pastorul de la biserica copiilor şi-a folosit marionetele ca să ne înveţe despre păcat, mi-am dat seama, nu cu puţină jenă, că scopul meu secret de a deveni la fel de lipsită de vină ca Iisus era de fapt imposibil şi poate chiar o blasfemie. Experimentul meu de a mă ruga fără încetare dovedise aproape în totalitate imposibilitatea de a-mi controla gândurile. Puteam controla un strat, cel mai uşor accesibil, dar mai era întotdeauna un substrat care pândea. Acel substrat era mai adevărat, mai imediat, mai esenţial ca orice altceva. Vorbea încet, dar constant, iar lucrurile pe care le spunea erau chiar lucrurile care îmi îngăduiau să trăiesc şi să fiu. Acum înţeleg că avem o viaţă subconştientă, vibrantă şi energică, ce acţionează în ciuda „sinelui nostru", a sinelui nostru conştient.

În Evanghelia după Matei, Iisus spune: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău"[26]. Aici este o separare. Inima ta, partea din tine care simte. Cugetul tău, partea din tine care gândeşte. Sufletul tău, partea din tine care este. Nu aud aproape niciodată ca neurocercetătorii să vorbească despre suflet. Din cauza muncii noastre, suntem deseori înclinaţi să ne gândim la partea omului care este esenţa vitală şi inexplicabilă a sinelui nostru ca la mecanismele creierelor noastre – misterioase, elegante, esenţiale. Tot ceea ce nu înţelegem din ceea ce face o persoană să fie o persoană poate fi dezvăluit după ce vom înţelege acest organ. Nu există nicio separare. Creierele noastre sunt inimile noastre care simt, şi cugetele noastre care

[26] Marcu 12:30.

gândesc, şi sufletele noastre care sunt. Dar atunci când eram copil, eu numeam această esenţă suflet şi credeam în poziţia sa dominantă asupra cugetului şi inimii, în imuabilitatea şi legătura sa cu însuşi Hristos.

În săptămâna dinainte să moară căţelul Buddy, părul lui auriu a început să-i cadă în smocuri. Îl mângâiai şi rămâneai în mână cu pumni din părul acela lucios. Era limpede că i se apropia sfârşitul, dar înainte să moară, m-am dus acasă la Ashley şi m-am rugat pentru el. „Doamne, binecuvântează acest căţel şi odihneşte-i sufletul”, am zis eu, iar Ashley şi cu mine am îngenuncheat lângă Buddy şi am plâns pe corpul lui moale, iar eu mi l-am închipuit pe Buddy în cabinetul veterinarului, cu sufletul înălţându-se din coaja aceea aurie şi plutind în sus spre Rai. M-a alinat atunci să cred într-un suflet, un sine separat, să-mi închipui sufletul lui Buddy bine, sănătos, chiar dacă el nu era aşa.

Uneori, viaţa mea îmi pare acum atât de în dezacord cu învăţăturile religioase din copilăria mea încât mă întreb ce părere ar avea fetiţa care am fost odată despre femeia care am devenit – o neurocercetătoare care şi-a îngăduit uneori să echivaleze esenţa pe care psihologii o numesc minte, pe care creştinii o numesc suflet, cu mecanismele creierului. Într-adevăr, i-am acordat acelui organ un fel de supremaţie, crezând şi sperând că toate răspunsurile la toate întrebările pe care le am pot şi trebuie să fie cuprinse în interiorul său. Dar adevărul este că nu m-am schimbat prea mult. Încă am atâtea din aceleaşi întrebări, cum ar fi: „Deţinem noi controlul asupra gândurilor noastre?”, dar caut un mod diferit de a răspunde la ele. Caut nume noi pentru sentimente vechi. Sufletul meu tot sufletul meu este, chiar dacă rareori îi spun astfel.

Am doar câteva amintiri cu Chin Chin dinainte să plece, şi chiar şi acelea sunt amintiri care s-ar putea să fi fost create din poveştile mamei. Nana avea zece ani şi îşi amintea totul despre tatăl nostru. Îi puneam întrebare după întrebare, despre părul lui, culoarea ochilor lui, mărimea braţelor lui, înălţimea lui, mirosul lui. Totul. La început, Nana îmi răspundea răbdător, încheind mereu cu: „O să vezi singură în curând”.

În acel prim an, când credeam cu toţii că Chin Chin se va întoarce, am făcut tot ce am putut ca să ne păstrăm vieţile la fel, ca să facem din casa noastră un loc pe care capul familiei să-l recunoască atunci când ce se va întoarce. Mama, care era întotdeauna cea care ne disciplina, mai puţin în cazurile extreme, se trezea uneori strigând în cazurile acelea extreme: „Aşteaptă numai să vină taică-tău acasă!” Cuvintele acelea încă băgau frica în noi, încă erau destul cât să ne convingă să ne purtăm frumos.

Nana a început să joace şi mai mult fotbal. A dat probă pentru liga de avansaţi şi a intrat în echipă. Se antrenau zi de zi şi aveau meciuri care îi duceau în Atlanta, Montgomery, Nashville. Era un efort imens pentru mama, deoarece toţi părinţii trebuiau să plătească echipamentul, şi uniformele, şi cheltuielile de deplasare. Şi, mai rău, trebuiau să participe ca însoţitori la cel puţin unul din meciurile în deplasare.

În ziua meciului din Nashville, nu a avut cu cine să mă lase. Îşi luase deja liber de la muncă. La vremea aceea era asistentă medicală la domiciliu pentru două familii, Reynolds şi Palmer, şi cu toate că niciuna dintre familii nu era la fel de abuzivă ca domnul Thomas, munca ei se dublase, dar salariul nu ţinea ritmul. Tata avea un program mai regulat la muncă, aşa că el era cel care avea grijă de mine cât timp mama se ducea de la familia Reynolds la

familia Palmer şi înapoi. Când el a plecat, mama a început să o plătească pe o femeie în vârstă din Barbados, pe fata căreia o cunoştea de la compania de asistenţă medicală la domiciliu. Am iubit-o pe femeia asta în vârstă, căreia i-am uitat numele între timp. Mirosea a ghimbir proaspăt şi a hibiscus şi ani de zile, orice adiere a unuia dintre aceste lucruri îmi evoca imaginea ei. Îmi plăcea la nebunie să-i stau în poală şi să mă cuibăresc în perna burţii ei grase şi s-o simt cum se umflă în timp ce respiră. Ţinea întotdeauna bomboane cu ghimbir asupra ei şi aţipea atât de des încât îmi era destul de uşor să-i cotrobăi prin geantă şi să-i fur una. Dacă se trezea şi mă prindea, îmi dădea o palmă sau ridica din umeri şi râdea, iar eu râdeam la rândul meu. Era micul nostru joc, iar eu câştigam de obicei. Dar în ziua meciului din Nashville, se dusese înapoi în Barbados să participe la înmormântarea unei prietene.

Am mers cu autocarul echipei până la Nashville în poala mamei. Adusese o ladă frigorifică plină cu portocale, şi struguri, şi sucuri Capri Sun, şi sticle mici de apă. În seara precedentă, spălase tricoul lui Nana de mână fiindcă o pată de iarbă nu ieşise la maşina de spălat. Nu avea încredere în maşinile de spălat rufe. Nu avea încredere nici în maşinile de spălat vase. „Când vrei să faci un lucru ca lumea, fă-l cu mâna ta”, spunea ea adesea.

Echipa lui Nana se chema The Tornados. În echipă mai erau un copil negru şi doi coreeni, aşa că Nana nu trebuia să-şi facă griji la fel ca înainte că va încasa de unul singur batjocurile părinţilor furioşi şi rasişti. Încă era cel mai bun din echipă, încă era motivul pentru care atâţia părinţi primeau cartonaşe roşii, dar era o alinare pentru el să nu se simtă atât de singur.

În autocar în ziua aceea, nu voiam să stau locului. Asta se întâmpla în vara dinainte să încep grădiniţa, la aproape un an după ce plecase Chin Chin, şi simţeam cum se

apropie sfârşitul libertăţii mele. Eram mai agitată ca de obicei. Nu o dată fusesem adusă acasă de câte o vecină după ce dădeam de vreo belea, iar mama încetase de mult să-mi mai spună să aştept numai să vină tata acasă. Am fugit încolo şi încoace pe culoarul autocarului. L-am tras de păr pe copilul din faţa mea până a ţipat. M-am zbătut ca un peşte în braţele mamei până mi-a dat drumul. Între Huntsville şi Nashville faci doar vreo două ore cu maşina, iar eu eram hotărâtă să fac fiecare pasager să simtă fiecare minut din acest drum.

Mama îşi tot cerea scuze celorlalţi însoţitori şi îmi arunca o privire pe care o cunoşteam bine. Era privirea ei care spunea: „Nu pot să te bat în faţa tuturor acestor albi, dar aşteaptă tu numai”. Mie nu-mi păsa. Dacă bătaia era inevitabilă, de ce să mă opresc? Mi-am petrecut ultimele cincisprezece minute din drumul cu autocarul cântând zbierat „Roţile autobuzului”, în timp ce echipa de fotbal îşi vâra degetele în urechi şi gemea. Nana mă ignora. Era deja expert în asta.

Doi arbitri cu pălării nepractice de cowboy ne aşteptau când am intrat în parcarea terenurilor de fotbal.

Băieţii şi părinţii lor au coborât în grabă din autocar, cu siguranţă dornici să scape de mine, dar eu încetasem deja să cânt şi devenisem din nou copilul mai calm şi mai liniştit care eram. Nana stătea lângă geamul cu ieşirea de urgenţă, cu capul lipit de bara roşie într-un fel care părea incomod.

— Haide, Nana, au zis unii dintre copii în timp ce ieşeau, dar Nana nu s-a ridicat de pe scaun.

Şi-a lovit uşor capul de bara roşie, iar şi iar şi iar, până ce a plecat toată lumea şi am rămas, în sfârşit, doar noi trei. Mama, Nana şi cu mine.

Mama s-a înghesuit pe scaunul de lângă Nana şi m-a tras în poala ei. L-a luat bărbia în mână şi l-a întors cu faţa la ea.

— Nana, ce te supără? a zis în twi.

Nana avea lacrimi în colturile ochilor care ameninţau să se reverse şi făcea o faţă pe care nu am văzut-o niciodată decât la băieţii mici, o fată care e faţada unui bărbat, ascunzând un băiat care trebuise să se maturizeze mult prea repede. Am văzut privirea aceea fals dură la băieţi care împing cărucioare de cumpărături, îşi conduc fraţii la şcoală, cumpără ţigări pentru părinţii lor care aşteaptă în maşini. Acum mi se frânge inima când văd acea faţă, când recunosc minciuna masculinităţii care stă pe umerii unui copil mic.

Nana a clipit ca să-şi alunge lacrimile. S-a ridicat puţin mai drept, a ridicat cu blândeţe mâna mamei de pe faţa lui şi i-a pus-o în poală.

— Nu vreau să mai joc fotbal, a spus.

Chiar atunci unul dintre arbitri a urcat în autocar. Ne-a văzut pe toţi trei înghesuiţi pe scaunele acelea mici şi ne-a afişat un rânjet sfios, ridicându-şi pălăria de cowboy de pe cap şi aşezând-o deasupra inimii, de parcă familia mea era imnul naţional, iar autocarul şcolar galben un teren de baseball.

— Doamnă, suntem gata să-ncepem meciul şi nişte băieţi colo-şa zic că vedeta echipei a rămas în autocar.

Mama nici măcar nu s-a întors să se uite la arbitru.

A rămas cu privirea aţintită asupra lui Nana. Cu toţii am rămas perfect tăcuţi şi nemişcaţi, iar în cele din urmă bărbatul a înţeles ideea, şi-a pus pălăria de cowboy înapoi pe cap şi a coborât din autocar.

— Îţi place fotbalul, a spus mama după ce am auzit sunetul pietrişului din parcare trosnind sub crampoanele arbitrului.

— Nu, nu-mi place.

— Nana, a zis ea aspru, iar apoi s-a oprit şi a expirat atât de îndelung încât m-am întrebat unde a ţinut tot aerul acela.

Ar fi putut să-i spună lui Nana că a pierdut plata pentru o zi de lucru ca să fie însoţitoare la meciul acesta, că era deja într-o situaţie primejdioasă cu familia Reynolds pentru că a mai lipsit cu două săptămâni în urmă când eu nu mă opream din vomitat şi a trebuit să mă ducă la camera de gardă. Ar fi putut să-i spună că factura de la camera de gardă a fost mai mare decât se aşteptase, deşi aveam asigurare, că în seara în care a deschis plicul s-a aşezat acolo, la masa din sufragerie, şi a plâns în halatul de asistentă ca să n-o auzim noi. Ar fi putut să-i spună că trebuia deja să-şi ia ore suplimentare făcând curat în case ca să-şi permită taxele din liga de fotbal pentru avansaţi, şi că taxele acelea nu erau rambursabile şi că nu-şi va primi nici timpul înapoi. Tot acel timp pe care-l petrecea muncind ca să-şi permită un drum cu autocarul cu o fată gălăgioasă şi un băiat care îşi dăduse seama cumva în timpul drumului de două ore că tatăl lui nu se mai întoarce.

— Vedem noi cum ne întoarcem acasă, a zis ea. Nu trebuie să mai rămânem aici nicio secundă, Nana, bine? Nu trebuie să joci dacă nu vrei.

Ne-am dus la autogara Greyhound, iar mama ne-a ţinut de mână tot timpul. Am luat autocarul acela spre casă şi nu cred că Nana a scos vreun sunet. Cred că nici eu. Simţeam că s-a schimbat ceva între noi trei şi încercam să aflu care ar putea fi rolul meu în această nouă configuraţie a familiei mele. Ziua aceea a fost sfârşitul obrăzniciei mele şi începutul anilor mei cuminţi. Dacă mama era furioasă sau supărată pe noi, pe mine că eram o teroare, pe Nana că s-a răzgândit, nu ne-a arătat acest lucru. Ne-a strâns în

braţe în timpul acelui drum lung spre casă, cu o expresie impenetrabilă. Când am ajuns acasă, a pus tot echipamentul de fotbal al lui Nana într-o cutie, a sigilat cutia şi a aruncat-o în adâncurile garajului nostru, după care nu am mai văzut-o niciodată.

16

Am invitat-o pe Katherine la prânz la micul restaurant thailandez din subsolul clădirii facultăţii de psihologie. Am comandat de la femeia tăioasă, care putea face uneori ca mâncatul acolo să pară o pedeapsă, indiferent cât de bună era mâncarea, şi am ieşit să stau în curte în timp ce o aşteptam pe Katherine să sosească. Era o zi însorită şi frumoasă. Genul de zi pe care o luam deseori de-a gata deoarece locuiam într-un loc unde frumuseţea scolii, a naturii, părea să vină fără niciun efort. Aceasta contrasta puternic cu timpul petrecut pe Coasta de Est, unde frumuseţea era câştigată cu greu, unde fiecare zi strălucitoare trebuia savurată, iar amintirile acestora, păstrate ca ghindele îngropate în pământ de veveriţe muncitoare, doar ca să te ajute să treci de acele ierni chinuitoare. În prima iarnă în Massachusetts, cu zăpada troienită până la genunchi, mi-a fost dor de Alabama cu o intensitate pe care nu o crezusem posibilă. Tânjeam după căldură şi lumină aşa cum alţii tânjeau după cafea şi ţigări. Bolnavă şi leneşă, mi-am luat o lampă pentru TAS[27] de la serviciile de sănătate mintală şi stăteam şi mă holbam la ea ore în şir, sperând că mă va păcăli să cred că m-am întors în locul unde presupun că strămoşii mei mi-au

[27] Tulburare afectivă sezonieră.

insuflat prima dată această nevoie de căldură – în Ghana, pe o plajă, imediat deasupra ecuatorului.

Katherine a întârziat jumătate de oră. Eu am început să mănânc şi m-am uitat la două studente cum se ceartă în faţa standului de biciclete de vizavi. Era limpede că sunt un cuplu. Una dintre femei şi-a prins antifurtul în jurul încheieturii în timp ce cealaltă femeie striga: „Am un set de probleme cu termen la trei, Tiffany. *Ştii* asta”. Tiffany nu părea să ştie sau poate doar nu-i păsa. A urcat pe bicicletă şi a dispărut în câteva secunde, iar cealaltă femeie a rămas pe loc, uluită. S-a uitat în jur, încercând să vadă dacă cearta avusese martori. Ar fi trebuit să întorc privirea, să-i ofer puţină intimitate în stânjeneala ei, dar nu am făcut-o. Am făcut contact vizual, iar fata i s-a înroşit atât de tare, încât aproape simţeam căldura ce se degaja din ea. L-am zâmbit, dar asta parcă doar a făcut-o să se simtă şi mai rău. Mi-am adus aminte cum era să fii la vârsta aceea, atât de conştientă de propria persoană şi de teatrul micilor tale ruşini private. „Şi eu am rahaturile mele”, îmi venea să-i spun. „Am rahaturi mai mari decât un set de probleme cu termen la trei, rahaturi mai mari decât Tiffany, chiar.” Şi-a îngustat ochii spre mine de parcă mi-ar fi auzit gândurile, apoi a plecat în grabă.

Katherine a sosit în cele din urmă.

— Scuze, scuze, a zis ea, strecurându-se pe scaunul din faţa mea. Caltrain-ul[28] s-a găsit tocmai azi să nu mai meargă.

Chiar şi trasă la fată şi în starea aceea în care abia mai respira, era frumoasă. Păr negru şi lung adunat dezordonat în vârful capului, dinţi îndreptaţi de aparat – semn clar al unei persoane care crescuse cu bani şi atenţie. Sclipeau de fiecare dată când zâmbea. Am aruncat o privire spre burta ei. Nimic.

[28] Linie feroviară de navetă din California.

— E în regulă, am zis, iar apoi am tăcut mâlc.

O invitasem pe Katherine sub pretextul că voiam să discutăm despre muncă. Erau atât de puţine femei în domeniul nostru şi cu toate că era important să ai modele şi mentori, eu nu făcusem mare lucru ca să iau legătura cu celelalte femei din departamentul meu. Eram doctoranda tipică, agăţându-mă de atenţia cercetătorilor bărbaţi impresionanţi, cei care descoperiseră cutare lucru, câştigaseră cutare premiu. Voiam ca numele meu să fie rostit alături de numele lor, în aceeaşi răsuflare, voiam ca despre munca mea să se scrie în aceleaşi reviste. Lui Katherine, aşa strălucită cum era, îi plăcea să poarte o bluză de trening cu cuvântul „STEMINISTĂ” lăţit pe piept. În fiecare an, avea un stand la târgul de cariere pentru studenţi destinat femeilor care se gândeau la o carieră în ştiinţe. Când m-a întrebat pe mine, în prima săptămână la Stanford, dacă vreau să intru în grupul Femei în STEM[29] pe care îl conducea, am spus „nu” fără să mă gândesc de două ori. Când eram la colegiu, un profesor a râs când l-am întrebat dacă vrea să fie coordonatorul lucrării mele în anul în care mi-am declarat specializarea. Sigur, nu fusesem la niciunul din cursurile lui şi sigur, era microbiologul cel mai de seamă din campus, dar chiar şi aşa, în fracţiunea aceea de secundă cât a râs înainte să-şi ia seama şi să spună: „Vai, sigur, dragă”, nu mi-am dorit nimic mai mult decât să mă prefac în praf, să mă scufund în pământ şi să dispar pentru totdeauna. Nu voiam să fiu văzută ca o femeie în ştiinţe, o femeie de culoare în ştiinţe. Voiam să fiu văzută ca un om de ştiinţă, punct, şi mă lăsa perplexă faptul că Katherine, a cărei activitate era publicată în cele mai bune reviste, se mulţumea să atragă atenţia asupra feminităţii sale. Până şi chestiunea aceasta

[29] Termen general utilizat pentru gruparea sau integrarea disciplinelor ştiinţe, tehnologie, inginerie şi matematică.

cu bebeluşul, cu micile „o-uri” de la ovulaţie pe care soţul ei şi le strecurase în calendar chiar în clipa când cariera lui Katherine era pe cale să ia avânt, era în sine o reamintire a pietrei de moară a feminităţii pe care o purtam în jurul gâtului.

Eu nu voiam să o port pe a mea şi nu prea mă interesa să vorbesc cu Katherine despre cercetarea pe care o desfăşura ea. Despre mama voiam eu să vorbesc, despre murmuratul ei somnoros din somn şi pierderea în greutate, despre ochii ei goi, spinarea ei curbată. Vizitele mele la cină nu reuşiseră să o scoată din carapace. După trei zile, am renunţat la strategia aceea şi am încercat alta. L-am sunat pe pastorul John şi am ţinut telefonul la urechea mamei în timp ce el se ruga.

— Doamne, Dumnezeule, te rugăm să o trezeşti pe femeia aceasta din somnul ei, a spus el. Iisuse, ne rugăm să-i ridici moralul. Să-i aminteşti că toate crucile ei îţi aparţin.

A ţinut-o aşa o vreme, iar mâna a început să-mi tremure în timp ce ţineam telefonul. Puteam la fel de bine să îi fac vrăji, la cât de bine mergeau lucrurile. După ce a terminat, am închis şi m-am prăbuşit pe marginea patului, mi-am luat capul în palme. Voiam să plâng, dar nu puteam. În spatele meu, răsuflarea mamei îşi continua murmuratul. Sunetul îmi amintea de filmarea cu şarpele mamba negru pe care o văzusem când eram mică, deşi şarpele acela nu scosese niciun sunet. Murmuratul era singurul lucru viu la mama mea, aşa că ajunsesem să fiu recunoscătoare pentru el, orice ar fi fost.

Care era abordarea etică? Era corect din partea mea să o las să stea în pat, cochetând cu moartea, ba chiar antrenându-se pentru ea? Am întors întrebarea asta pe toate părţile în fiecare zi, interpretând scenariile posibile, lucrurile pe care puteam să le fac, trebuia să le fac.

Cunoşteam prevederile pentru internarea involuntară în California, iar mama nu îndeplinea condiţiile acelea. Nu ameninţa să-şi facă rău sieşi sau altei persoane. Nu auzea voci şi nu avea vedenii. Mânca, deşi numai sporadic şi numai când ştia că nu voi fi acasă şi nu o voi vedea. Trecuse doar o săptămână, dar zilele se scurgeau încet şi mă apăsau. Îmi spunea că e „obosită” şi că are nevoie de „odihnă”. Mai auzisem asta şi înainte, dar de fiecare dată când mă gândeam să aduc pe cineva care să intervină mă gândeam ia ultima oară şi curajul mă părăsea. Ultima oară, când ieşise din spital după internare, se uitase la mine şi spusese: „Nu se mai întâmplă”, iar eu am ştiut ce vrea să spună.

Ar fi trebuit să-i spun toate astea lui Katherine. Era un medic excelent, o persoană empatică, dar când am încercat să pun în discuţie subiectul mamei mele, cuvintele mi s-au prefăcut în cenuşă pe limbă.

— Eşti bine, Gifty? a întrebat Katherine.

Îmi adresa probabil privirea ei de psihiatru, intensă şi iscoditoare. Nu am putut să-i înfrunt privirea.

— Da, sunt doar puţin stresată. Vreau să predau articolul ăsta înainte de sfârşitul trimestrului, dar nu reuşesc să mă pun pe treabă zilele astea, am spus eu.

M-am uitat lung la palmieri în timp ce o adiere iute de vânt a suflat prin frunzele lor, făcându-le să se clatine.

Katherine a dat din cap înţelegător, dar privirea nu i s-a schimbat.

— Bine, a zis ea încet. Sper că ai grijă de tine.

Am încuviinţat, dar nici nu ştiam măcar ce ar însemna să am grijă de mine, cum ar arăta asta. Singurul lucru de care reuşeam să am grijă erau şoarecii mei, şi până şi ei avuseseră încăierarea aceea sângeroasă cu doar câteva săptămâni în urmă. Eu, mama, şoarecii – eram cu toţii cam bătuţi de soartă, dar ne dădeam silinţa aşa cum ştiam şi

noi. M-am gândit la ziua de iarnă din primul an la Harvard, când intrasem în sfârşit în cabinetul de consiliere şi servicii de sănătate mintală ca să cer o lampă pentru TAS.

— Cred că e vremea. Mă simt cam tristă, atâta tot. Nu tot timpul, i-am spus recepţionistei, cu toate că îmi ceruse doar numele.

Când mi-a dat lampa, m-a întrebat dacă vreau să încep să merg la un consilier.

— Primul an de facultate poate fi cam greu, a zis ea. Eşti departe de casă, cursurile sunt mai riguroase decât erau la liceu. Poate fi folositor să stai de vorbă cu cineva.

Am strâns lampa la piept şi am scuturat din cap. Rigoarea, greul, eu îmi doream lucrurile acelea.

17

Anul doi la Harvard a fost deosebit de greu. Magia lămpii pentru TAS se risipise şi mi-am petrecut mare parte din iarna respectivă târându-mi picioarele până la cursuri prin zăpada care îmi venea până la brâu. O învăţasem pe mama cum să facă apeluri video pe computer, aşa că uneori o sunam, gândindu-mă să-i povestesc cât de nefericită sunt, dar apoi mă întâmpina faţa ei pe ecran, confuză şi enervată de tehnologie, iar eu îmi pierdeam hotărârea, nevrând să o mai încarc şi cu problemele mele.

Pentru a înrăutăţi situaţia, abia mă descurcam la cursul de ştiinţă integrată. La teme şi la teste făceam bine, dar cursul avea o componentă de proiect de laborator care ne impunea să lucrăm în grupuri mici şi în fiecare zi, în timp ce stăteam tăcută în clasă, vedeam cum punctele mele pentru participare o iau la vale.

„Clasa chiar ar avea de câştigat dacă ţi-ar auzi ideile”, îmi scria uneori profesorul în partea de sus a temelor. Mai târziu, în camera de cămin, repetam lucrurile pe care aş fi putut să le spun, povestindu-i reflexiei mele despre toate ideile mele pentru proiecte, dar apoi venea cursul şi ochii profesorului cădeau asupra mea şi eu tăceam mâlc. Micul meu grup a început să mă ignore. Uneori, când clasa se împărţea să lucreze la proiecte, grupul meu forma un cerc şi mă lăsa pe dinafară. Mă strecuram între ei sau, mai degrabă, aşteptam să mă observe cineva.

Cea mai mare parte a semestrului a trecut aşa. Yao, care îşi asumase rolul de lider al micului nostru grup, le dădea ordine tuturor, împărţind temele pentru seara respectivă şi respingând orice idei propuse de femei. Era tiranic, misogin, dar restul grupului – Molly, Zach, Anne şi Ernest – erau relaxaţi şi amuzanţi. Îmi plăcea să fiu în preajma lor, deşi ei de-abia mă tolerau.

Zach era clovnul. La un metru şi cincizeci şi şapte, era mai scund decât Molly şi decât mine, dar îşi folosea umorul şi inteligenţa pentru a umple orice încăpere în care se afla. În cele mai multe zile consuma jumătate din timpul alocat grupului încercând scheciuri în faţa noastră de parcă noi am fi fost juriul unui *reality show* de *stand-up comedy.* Astfel, ne era greu să ştim când vorbeşte serios sau când pregăteşte o glumă elaborată, aşa că, deşi era amuzant, toată lumea aborda tot ceea ce spunea el cu un oarecare disconfort.

— Am trecut pe lângă nişte ţipi în curte care împărţeau nişte Biblii mici şi portocalii, a spus Zach într-o zi.

— Sunt aşa de insistenţi, a spus Molly. Practic mi-au vârât una în buzunar.

Molly era deopotrivă isteaţă şi frapantă, dar era desconsiderată adesea din cauză că vocea ei, cu sunetul

său cadenţat şi întrebător, îi făcea pe oameni să presupună că pot ignora orice are de spus.

— Dacă puneau mâna pe tine, puteai să ţipi că e hărţuire sexuală, a zis Ernest. Vreau să zic că n-ar fi prima dată când cineva foloseşte creştinismul ca acoperire pentru agresiuni sexuale. Suntem în Boston, la urma urmei.

— Oof, ce dur, omule, a zis Yao, apoi s-a întors spre Zach. Ai luat Biblia?

— Da, am luat-o, apoi am urcat în poala lui John Harvard şi am început s-o flutur în aer şi să strig: „DUMNEZEU NU EXISTĂ! DUMNEZEU NU EXISTĂ!”

— De unde ştii că Dumnezeu nu există? am spus eu, întrerupându-le hohotele de râs.

S-au întors cu toţii cu faţa la mine. „Muta vorbeşte?” spuneau chipurile lor.

— Ăă, nu vorbeşti serios, nu? a spus Anne.

Ea era cea mai deşteaptă din grupul nostru, cu toate că Yao nu ar fi recunoscut niciodată acest lucru. Înainte de asta, o surprindeam uneori că mă priveşte, aşteptând să vadă dacă tăcerea mea tăinuieşte o inteligenţă sclipitoare, dar acum se uita la mine de parcă i-aş fi confirmat în sfârşit suspiciunile că eram o mare idioată, o greşeală a procesului de admitere.

Îmi plăcea Anne, felul cum stătea liniştită şi asculta cum restul grupului bâjbâie înainte de a se năpusti în ultima secundă cu răspunsul corect, cu ideea cea mai isteaţă, lăsându-l pe Yao să mormăie şi să pufnească. Îmi era ruşine că îi câştigasem mânia, dar nici nu mă puteam abţine. Mi-am dublat eforturile.

— Nu cred că e bine să râdem de convingerile altora, atâta tot, am zis.

— Îmi pare rău, dar credinţa în Dumnezeu nu e doar ridicolă, ci e şi periculoasă, în pana mea, a zis Anne.

Religia a fost folosită pentru a justifica orice, de la războaie la legislaţie anti-LGBT. Aici nu vorbim de vreun lucru inofensiv.

— Nu trebuie să fie aşa. Credinţa poate fi puternică, şi intimă, şi transformatoare.

Anne a scuturat din cap.

— Religia este opiumul popoarelor, a zis ea, iar eu i-am aruncat o privire ucigătoare.

— Opioidele sunt opiumul popoarelor, am zis eu.

Ştiam ce impresie las. Sălbatică, înnebunită.

Anne s-a uitat la mine de parcă eram o şopârlă care năpârlea chiar în faţa ochilor ei, de parcă în sfârşit mă vedea, o scânteie de viaţă. Nu a insistat.

Yao şi-a dres glasul şi a trecut grupul la un subiect mai sigur, dar eu mă dădusem deja în vileag. O ţărancă din cine ştie ce văgăună, o habotnică. M-am gândit la grupurile de studenţi credincioşi din campus care îşi petreceau unele zile lipind fluturaşi în camerele comune din cămine, invitând oamenii la rugăciune. Fluturaşii aceia erau nevoiţi să concureze cu sutele de alţi fluturaşi, pentru maratoane de dans, petreceri greceşti, spectacole *spoken word*[30]. Nu aveau nicio şansă. Şi, cu toate că nu descoperisem ce părere am despre creştinismul din copilăria mea, ştiam ce părere am despre mama. Devoţiunea ei, credinţa ei mă emoţionau. Îi apăram dreptul de a găsi alinarea în orice moduri considera de cuviinţă. Nu merita măcar atât? Cu toţii trebuie să trecem cumva prin viaţa asta.

Izbucnirea mea a spart digul, iar după ziua aceea am început să vorbesc mai mult la curs. Notele mele şi-au

[30] Termen ce desemnează orice gen de poezie recitată cu voce tare, inclusiv lecturi de poezie, poezie pe muzică jazz, muzică hip-hop şi *slam*-uri, concursuri de poezie recitată în faţa unui public şi a unui juriu.

revenit, cu toate că micul meu grup nu se obosea să-şi ascundă dispreţul faţă de mine. Nu cred că vreuna din ideile mele a fost vreodată luată în serios până când nu era reambalată şi asumată de altcineva. La urma urmei, ce să ştie o disperată după Iisus despre ştiinţă?

18

Am fost salvată şi botezată în Duh, dar nu am fost niciodată botezată în apă. Nana a fost botezat în apă când era bebeluş, la biserica părinţilor mei din Ghana, unde lumea are o atitudine mai cuprinzătoare faţă de regulile şi convenţiile protestantismului decât la majoritatea bisericilor penticostale americane. Era un fel de atitudine de genul „mai mult e mai mult" faţă de religie la biserica mamei de acasă. Aduceţi apa, Duhul, focul. Aduceţi vorbirea în limbi, semnele şi minunile. Aduceţi şi vraciul, dacă are chef să ajute. Mama nu a văzut niciodată vreun conflict între a crede în mistici şi a crede în Dumnezeu. Ea lua poveştile despre vipere, îngeri, tornade venite să distrugă Pământul, literal, nu metaforic. Ne-a îngropat cordoanele ombilicale în nisipul de pe plaja din oraşul maritim al mamei sale, ca toate mamele dinaintea ei, iar apoi l-a dus pe primul născut să fie binecuvântat. Mai mult e mai mult. Mai multă binecuvântare, mai multă protecţie.

Când m-a născut pe mine în Alabama, a aflat că mulţi penticostali de aici nu cred în botezarea copiilor. Confesiunea aceasta e caracterizată de credinţa în abilitatea de a avea o relaţie personală cu Hristos. De a-l alege pe Domnul, de a alege mântuirea. Un bebeluş nu poate alege să-l accepte pe Iisus Hristos drept Domnul şi Mântuitorul său, aşa că deşi pastorul John ar fi spus cu

bucurie o rugăciune pentru mine, nu avea să mă boteze până când nu aveam să aleg eu singură acest lucru. Mama a fost dezamăgită de acest fapt. „Americanii nu cred în Dumnezeu aşa cum credem noi”, spunea ea adesea. O spunea ca pe o insultă, dar tot îi plăcea de pastorul John şi îi urma învăţăturile.

Când s-a născut frăţiorul prietenei mele, Ashley, familia mea a fost invitată la botez. Ashley stătea pe scenă într-o rochie albă şi pantofi albi cu tocuri mici, decorate cu cristale. Mi s-a părut că arată ca un înger. Colin a plâns tot timpul, cu faţa roşie, stropind cu salivă din gura deschisă. Nu părea să-i placă prea mult, dar întreaga lui familie radia de fericire. Toată lumea din încăpere o simţea, iar eu voiam acest lucru.

— Pot să fiu şi eu botezată? am întrebat-o pe mama.

— Până nu eşti salvată, nu, a zis ea.

Nu ştiam ce înseamnă să fiu salvată, nu în contextul religiei. Pe vremea aceea, când lumea de la biserică vorbea despre salvare, eu luam cuvântul la propriu. Îmi închipuiam că trebuie să fiu în pragul morţii ca salvarea să aibă efect. Trebuia ca Iisus să mă salveze dintr-o clădire în flăcări sau să mă tragă înapoi de pe marginea unei stânci. Mă gândeam la creştinii salvaţi ca la un grup de oameni care aproape muriseră; noi, restul, aşteptam să vină acea experienţă aproape de moarte pentru ca Dumnezeu să se poată arăta. Presupun că încă aştept ca Dumnezeu să se arate. Uneori, pastorul de la biserica copiilor spunea:

„Trebuie să-l rugaţi pe Iisus să vină în inima voastră”, iar eu rosteam acele cuvinte: „Iisus, vino, te rog, în inima mea”, iar apoi îmi petreceam restul slujbei întrebându-mă cum voi şti vreodată dacă mi-a acceptat invitaţia. Îmi apăsam pieptul cu palma, ascultam şi simţeam ritmul surd al inimii. Era oare acolo, în bătăile inimii mele?

Botezul părea mai uşor, ceva mai limpede decât să fii în pragul morţii sau să-ţi asculţi inima, iar după botezul lui Colin am devenit obsedată de ideea că apa era cea mai bună cale de a şti că Dumnezeu a prins rădăcini. La ora de baie, aşteptam ca mama să se întoarcă cu spatele şi apoi mă scufundam în apă. Când mă ridicam din apă, aveam părul ud, deşi purtam cască de duş, iar mama înjura în barbă.

Păcatul numărul unu al fetelor de culoare: să-ţi uzi părul când nu e ziua de spălat.

— N-am timp pentru aşa ceva, Gifty, spunea mama în timp ce îmi peria buclele şi îmi împletea părul.

După al treilea botez clandestin improvizat, am luat o bătaie atât de cruntă că tot restul săptămânii n-am putut sta pe scaun fără să mă doară. Aşa s-a sfârşit aventura.

Când şoarecele rănit a murit în cele din urmă, i-am ţinut în palme corpul mic. L-am mângâiat pe creştetul capului şi m-am gândit la acel gest ca la o binecuvântare, un botez. Ori de câte ori hrăneam şoarecii sau îi cântăream pentru sarcina de apăsare a pârghiei, mă gândeam mereu la Iisus în foişor, spălând picioarele discipolilor săi. Clipa aceasta de devoţiune, de a fi literalmente decăzut, îmi amintea mereu că am nevoie de şoarecii aceştia la fel de mult cât aveau şi ei nevoie de mine. Mai mult. Ce aş şti eu despre creier dacă n-ar fi ei? Cum mi-aş putea face treaba, cum aş putea găsi răspunsuri la întrebările mele? Colaborarea pe care o avem eu şi şoarecii în acest laborator este dacă nu sfântă, atunci măcar sacrosanctă. Nu am spus niciodată şi nu voi spune niciodată nimănui că uneori cred acest lucru, fiindcă sunt conştientă că creştinii din viaţa mea ar considera-o blasfemie şi oamenii de ştiinţă ar considera-o un lucru jenant, dar cu cât lucrez mai mult, cu atât cred mai mult într-un fel de sfinţenie a legăturii noastre cu tot

ceea ce există pe Pământ. Sfânt e şoarecele. Sfântă e boaba pe care o mănâncă şoarecele. Sfântă e sămânţa. Sfinţi suntem noi.

Am început să pun muzică în apartament, cântece care ştiam că îi plac mamei. Nu prea eram optimistă că muzica avea să o ridice din pat, dar speram că măcar va alina ceva dinăuntrul ei. Am pus cântece pop-country siropoase precum „I Hope You Dance”. Am pus imnuri plicticoase cântate de coruri de tabernacul. Am pus toate piesele din discografia lui Daddy Lumba, imaginându-mi că la sfârşitul lui „Enko Den” mama va fi în picioare, dansând boogie prin casă aşa cum făcea când eram copil.

Am început şi să fac curat mai des în apartament, pentru că m-am gândit că probabil îi plăcea mirosul familiar al înălbitorului, felul cum ţi se prindea de firele de păr din nas ore în şir după ce îl foloseai. Pulverizam substanţa de curăţat universală pe pervazul din dormitor şi priveam cum vaporii plutesc şi se îndepărtează. Unele dintre acele particule probabil ajungeau până la ea în pat.

— Gifty, a spus într-o zi, după ce făcusem fereastra să sclipească de curăţenie. Îmi aduci nişte apă?

Mi-au dat lacrimile când am spus: „Da, sigur”, cu atât de multă bucurie încât ai fi zis că mă roagă să accept un Premiu Nobel. L-am adus un pahar cu apă şi am privit-o cum se ridică şi bea. Arăta obosită, ceea ce mi se părea improbabil, având în vedere că nu făcuse altceva decât să se odihnească de când sosise aici. Nu m-am gândit niciodată la ea ca la o femeie bătrână, dar în mai puţin de un an avea să împlinească şaptezeci de ani, iar toţi anii aceia începeau să i se citească în obrajii supţi, în mâinile călite de muncă.

Am privit-o cum bea apa încet, atât de încet, iar apoi i-am luat paharul după ce a terminat.

— Mai vrei? am întrebat.

A scuturat din cap şi a început să se scufunde la loc sub plapumă şi inima mea s-a scufundat odată cu ea. După ce pilota s-a întins complet peste ea, acoperindu-i corpul, aproape până la bărbie, s-a uitat la mine şi a zis:

— Trebuie să faci ceva cu părul ăla.

Mi-am înăbuşit râsul şi mi-am dus mâinile la cozile *dreadlocks,* le-am înfăşurat în jurul degetelor. Mama nu mi-a vorbit o lună în vara când am venit acasă cu începutul acelor cozi.

— O să creadă lumea că ai fost crescută într-o cocină, a spus ea, după care a tăcut aproape toată durata şederii mele acolo, iar acum acele cozi au făcut-o să vorbească din nou, fie şi doar pentru a mă pedepsi. Sfânt e părul femeii de culoare.

19

La colegiu am urmat un curs de poezie despre Gerard Manley Hopkins pentru a îndeplini o cerinţă legată de materiile umaniste. Majoritatea celorlalţi studenţi cu specializare în ştiinţe pe care îi cunoşteam urmau cursuri de introducere în scrierea creativă pentru această cerinţă.

— E uşor să iei nota maximă, a zis un prieten. Doar scrii, gen, despre sentimentele tale şi alte căcaturi şi apoi toată clasa discută despre asta. Literalmente toată lumea primeşte A.[31]

Ideea unei clase întregi de colegi care să discute despre sentimentele pe care le-aş fi transpus cumva într-o

[31] În Statele Unite, calificativele se acordă de la A la F, A fiind echivalentul lui 9-10, iar F reprezentând orice notă sub 6.

poveste mă îngrozea. Am decis să-mi încerc norocul cu Hopkins.

Profesoara mea, o femeie incredibil de înaltă, cu o coamă de leu din bucle aurii, intra în clasă cu zece minute mai târziu în fiecare marţi şi joi. „Bine, bine, unde am rămas?” spunea ea, de parcă am fi discutat deja despre poeme fără ea şi voia să o punem la curent. Nimeni nu răspundea niciodată, iar ea se uita de obicei urât la noi cu ochii ei verzi pătrunzători până când cineva ceda şi bolborosea ceva lipsit de sens.

— La Hopkins e vorba de o încântare a limbii, a spus într-o zi. La ascultaţi aici: „Ecou dând cucului, roind de clopote grele, cu vrăji de ciocârlie, chinuită de ciori, de râu înconjurată”.[32] Se delectează într-atât cu felul în care aceste cuvinte se potrivesc laolaltă, cu sunetul produs de ele, iar noi, cititorii, ne delectăm la fel de mult citindu-le.

Arăta extatică şi îndurerată când spunea acest lucru, de parcă ar fi fost la jumătatea drumului spre orgasm. Eu nu mă delectam la fel de mult citindu-le. Nu mă delectam nici pe sfert faţă de cât părea să se delecteze profesoara pur şi simplu vorbind despre ele. Eram intimidată de ea şi uram poezia, dar simţeam un sentiment straniu de înrudire cu Hopkins de fiecare dată când citeam despre viaţa lui personală, despre dificultatea lui de a-şi împăca religia cu dorinţele şi gândurile sale, cu sexualitatea lui reprimată. Îmi plăcea să-i citesc scrisorile şi, inspirată de un oarecare ideal romantic al secolului al nouăsprezecelea, am încercat să îi scriu şi eu scrisori mamei. Scrisori în care speram să-i povestesc despre sentimentele mele complicate faţă de Dumnezeu. „Dragă mamă”, începeau ele, „m-am gândit mult dacă a crede în Dumnezeu este sau nu compatibil cu a crede în ştiinţă.” Sau: „Dragă mamă, n-am uitat bucuria

[32] Gerard Manley Hopkins, „Oxfordul lui Duns Scot”, traducere de Miron Kiropol, revista *Ramuri,* Craiova, nr. 12/2013.

pe care am simţit-o în ziua când m-ai dus la altar şi întreaga parohie şi-a întins mâinile, iar eu chiar am simţit cu adevărat prezenţa lui Dumnezeu”. Am scris patru asemenea scrisori, toate putând fi câte o petală diferită în floarea credinţei mele. „Cred în Dumnezeu, nu cred în Dumnezeu.” Niciunul din sentimentele acestea nu părea să exprime cu adevărat ceea ce simţeam de fapt. Am aruncat scrisorile şi am acceptat cu recunoştinţă un B - la cursul respectiv.

Nana avusese întotdeauna opinii contradictorii cu privire la Dumnezeu. Îl detesta pe pastorul tinerilor de la Primele Adunări, un bărbat la vreo douăzeci şi ceva de ani care tocmai terminase Masters Commission, un fel de tabără de antrenament pentru viitorii lideri spirituali, şi care insista ca toată lumea să-i spună P.T. În loc de pastorul Tom.

Pe P.T. îl interesa să relaţioneze cu tinerii la nivelul lor, ceea ce pentru relaţia sa cu Nana însemna că inventa constant termeni argotici pe care presupunea că îi folosesc adolescenţii de culoare. „Sal’tare, frăţie” era un salut preferat de-al lui. Nana abia dacă putea să se uite la el fără să-şi dea ochii peste cap. Mama îl certa că e nepoliticos, dar ne dădeam seama că până şi ea credea că P.T. e un fel de idiot.

Nana avea treisprezece ani când a trecut de la biserica copiilor la slujbele pentru grupurile de tineri. Îmi era dor de el la şcoala de duminică, atunci când pastorul de la biserica copiilor îşi scotea marionetele şi Nana se ducea fără chef vizavi ca să asculte învăţăturile lui P.T. Am început să-mi pierd astâmpărul la slujbele acelea, foindu-mă pe scaun şi cerând voie la baie din cinci în cinci minute, până când pastorii au decis în cele din urmă că va fi în regulă să merg la şcoala de duminică împreună cu Nana atâta timp cât mă întorceam la biserica copiilor în

timpul programului slujbelor obişnuite. La lecţiile acelea de dimineaţa devreme, Nana stătea cât mai departe de mine cu putinţă, dar pe mine nu mă deranja. Îmi plăcea să mă aflu în aceeaşi încăpere cu el şi îmi plăcea să mă simt mai mare, mai înţeleaptă decât ceilalţi copii de vârsta mea care erau nevoiţi să asculte scheciurile pastorului de la biserica copiilor, care, la vremea aceea, deveniseră obositoare. Eram, chiar şi atunci, disperată să-mi dovedesc competenţa, superioritatea, aşa că faptul că eram cea mai mică din grupul de tineri părea un fel de realizare, o demonstraţie a cuminţeniei mele.

La fel ca pastorul de la biserica copiilor, P.T. vorbea mult despre păcat, dar lui nu-i plăceau marionetele. Nu îmi acorda prea multă atenţie şi interpreta Scriptura după bunul plac.

Spunea: „Dacă fetele ar şti măcar ce gândesc băieţii când ele poartă hainele acelea decoltate şi decupate, nu le-ar mai purta”.

Spunea: „Sunt o grămadă de oameni care nu au auzit niciodată Evanghelia şi care nu fac decât să umble în păcat până ce vom răspândi noi vestea cea bună”.

Spunea: „Dumnezeu se bucură când îl cinstim. Nu uitaţi, El e mirele nostru şi noi îi suntem mireasă. Nu trebuie să fim credincioşi nimănui altcuiva”.

P.T. rânjea mereu ironic şi bătea darabana cu degetele pe marginea mesei în timp ce vorbea. Era genul de pastor pentru tineri care voia să-l facă pe Dumnezeu să pară *cool* într-un fel care părea aproape exclusiv. Al lui nu era Dumnezeul şoarecilor de bibliotecă şi al pasionaţilor de ştiinţă. Al lui era Dumnezeul rockului punk. Lui P.T. îi plăcea să poarte un tricou care proclama „FAN IISUS” pe piept. Cuvântul „fan” scris acolo lângă „Iisus” era voit agresiv, nepotrivit, de parcă ar fi strigat: „Ăsta nu-i

creştinismul mamei tale”. Dacă Iisus era un club, P.T. şi alţi pastori pentru tineri ca el erau paznicii de la intrare.

Într-o zi, Nana s-a luat de acest Dumnezeu exclusiv. A ridicat mâna, iar P.T. s-a oprit din a bate darabana şi şi-a dat scaunul pe spate.

— La zi, frate, a spus el.

— Deci să spunem că e un sătuc undeva în Africa, atât de incredibil de izolat încât nu l-a găsit nimeni până acum, ceea ce înseamnă că niciun creştin nu a putut să meargă acolo ca misionar şi să răspândească Evanghelia, da? Toţi sătenii aceia se duc în iad, chiar dacă nu au cum să fi auzit de Iisus?

Rânjetul lui P.T. i s-a fixat pe buze şi ochii i s-au îngustat puţin în direcţia lui Nana.

— Dumnezeu ar fi găsit o cale ca ei să audă vestea cea bună, a spus el.

— OK, dar ipotetic vorbind.

— Ipotetic vorbind, tipule? Da, se duc în iad.

Eu am fost şocată de acest răspuns, de felul îngâmfat de satisfăcut în care P.T. expediase un întreg sat neajutorat de africani damnării veşnice fără să clipească măcar. Nu a stat nici măcar cât o expirare să se gândească la întrebarea lui Nana, să găsească o cale de ieşire. Nu a spus, de exemplu, că Dumnezeu nu se ocupă de lucruri ipotetice, un răspuns perfect rezonabil la o întrebare nu tocmai rezonabilă. Entuziasmul său de a intra în jocul lui Nana era în sine un semn că îl vedea pe Dumnezeu ca pe un fel de premiu pe care numai unii erau suficient de buni ca să-l câştige. Era ca şi cum şi-ar fi *dorit* iadul pentru acei săteni, ca şi cum credea că există oameni pentru care iadul este un dat, un lucru meritat.

Iar partea care mă deranja cel mai mult era că nu mă puteam scutura de sentimentul că oamenii despre care P.T. credea că merită iadul erau oameni care arătau ca

Nana şi ca mine. Aveam şapte ani, dar nu eram proastă. Văzusem broşurile care proclamau marea nevoie de misionari în diverse alte ţări. Copiii din broşurile acelea, cu burţile umflate, cu muştele bâzâindu-le în jurul ochilor, cu hainele murdare, erau cu toţii de aceeaşi nuanţă cafeniu închis şi intens ca mine. Înţelegeam deja spectacolul sărăciei, impulsurile rivale de a ajuta şi de a întoarce privirea pe care le stârneau acele imagini, dar înţelegeam şi că sărăcia nu e un fenomen rezervat celor de culoare neagră şi cafenie. Văzusem cum umblau copiii de la şcoală care veneau din parcul de rulote, cum se aprindeau atât de iute când auzeau câte un cuvânt nepăsător despre pantofii lor strâmţi sau pantalonii „în care înotau” şi văzusem şoproanele şi fermele putrezite de la marginea drumurilor de ţară din localităţile neînsemnate aflate la doar câteva minute de oraşul meu. „Doamne, să nu ni se strice maşina în satul ăsta murdar”, se ruga mama în twi de fiecare dată când treceam prin unul din aceste orăşele. Folosea cuvântul *akuraase,* acelaşi cuvânt pe care l-ar fi folosit pentru un sat din Ghana, dar eu fusesem deja condiţionată să văd America oarecum elevată în raport cu restul lumii, aşa că eram convinsă că un sat din Alabama nu putea fi un *akuraase* în acelaşi mod ca un sat din Ghana. După ani de zile de la remarcile lui P.T. am început să înţeleg ridicolul acelei idei, ideea unei sărăcii americane rafinate şi elevate care sugerează o lume a treia josnică şi subumană. Credinţa în această subumanitate era ceea ce făcea acele afişe şi reclame informative atât de eficiente, deloc diferite de fapt de reclamele la adăposturile pentru animale, oamenii din acestea nefiind mai presus decât câinii. Răspunsul negândit al lui P.T. era fără îndoială doar o vorbă nepăsătoare a unui bărbat care nu era obişnuit să se gândească prea mult la motivele pentru care se agăţa

de credinţa lui, dar pentru mine, în ziua aceea, cuvintele lui au pus în mişcare exact acel tip de gândire.

L-am privit pe P.T. cum şi-a lăsat picioarele scaunului înapoi pe podea şi şi-a continuat învăţăturile, având grijă să nu-şi lase privirea să se oprească asupra lui Nana. În partea cealaltă a sălii, Nana avea şi el o expresie îngâmfată pe faţă. Nu s-a mai dus prea multă vreme la slujbele pentru tineri după aceea.

20

Doamne,

Bâz spune ca creştinismul e un cult, doar că a început atât de demult ca lumea încă nu ştia ce sunt cultele. A zis că acum suntem mai deştepţi decât pe vremea aia. E adevărat?

Doamne,

Vrei să-mi arăţi că eşti adevărat?

21

Apartamentul meu mirosea a ulei, a piper, a orez şi banane pentru gătit. Am lăsat jos geanta la intrare şi am dat năvală în bucătărie, unde am găsit o privelişte la fel de cunoscută ca propriul corp: mama mea care gătea.

— Te-ai trezit, am spus eu şi mi-am regretat imediat entuziasmul sufocat din voce.

Nu voiam să o sperii. Văzusem videoclipuri cu şerpi mamba negri încolţiţi, care atacă înainte de a se îndepărta pe furiş, mai iute decât ai clipi din ochi. Era şi mama capabilă de acelaşi lucru?

— N-ai ouă. N-ai lapte. N-ai fainã. Tu ce mănânci? a zis ea.

Purta o tunică pe care probabil o găsise într-unul dintre sertarele mele. Sânul ei stâng, dezumflat de la pierderea în greutate şi sfrijit de bătrâneţe, se iţea prin materialul subţire. Când eram copii, predilecţia ei pentru nuditate ne ruşinase pe mine şi pe Nana nespus de mult. Acum mă bucuram să o văd, să o văd în întregime, nu-mi păsa.

— Nu prea gătesc, am zis.

Şi-a supt dinţii la mine şi şi-a văzut de treabă, feliind bananele şi punând sare în orezul *jollof.* Am auzit sfârâitul uleiului, iar mirosul de grăsime încinsă şi umedă a fost de ajuns să-mi lase gura apă.

— Dacă ai fi stat în bucătărie cu mine, să mă ajuţi, ai şti cum să faci toate astea. Ai şti cum să te hrăneşti ca lumea.

Mi-am ţinut răsuflarea şi am numărat până la trei, aşteptând să treacă impulsul de a spune ceva răutăcios.

— Acum eşti aici. Pot să învăţ acum.

A pufnit pe nas. Deci aşa aveau să stea lucrurile. Am privit-o cum se apleacă peste cratiţa cu ulei. A luat o mână de banane şi le-a aruncat înăuntru, cu mâna atât de jos, atât de aproape de ulei. Uleiul a stropit când a înghiţit bananele, iar când mama a ridicat mâna din cratiţă, am văzut stropi strălucitori unde o scuipase uleiul. A şters stropii cu degetul arătător, şi-a pus vârful degetului pe limbă. De câte ori s-o fi ars aşa? Probabil că era imună.

— Mai ţii minte când ai pus ulei încins pe piciorul lui Nana? am întrebat-o din locul unde stăteam lângă blat.

Voiam să mă ridic şi să o ajut, dar mă temeam că va râde de mine sau, mai rău, că îmi va spune că fiecare

mişcare pe care o fac e greşită. Avea dreptate că i-am ocolit bucătăria toată copilăria, dar chiar şi acum, chiar şi după puţinele zile petrecute gătind împreună cu ea, tot vocea ei o aud cum spune: „Cureţi pe măsură ce faci, cureţi pe măsură ce faci”, ori de câte ori gătesc.

— Despre ce vorbeşti?

— Nu mai ţii minte? Dădeam o petrecere acasă şi i-ai pus ulei...

S-a întors brusc cu fata la mine. Ţinea în mână o strecurătoare, sus în aer, ca un ciocănel pe care-l poate lăsa jos în orice moment. Am văzut panică pe chipul ei, o panică ce acoperea golul care era acolo de când sosise.

— N-am făcut niciodată aşa ceva, a zis ea. N-am făcut niciodată, *niciodată* aşa ceva.

Aveam de gând să insist, dar apoi m-am uitat în ochii ei şi mi-am dat seama imediat că am făcut o greşeală. Nu în amintirea în sine, evocată de mirosul acela de ulei încins, ci în faptul că i-am amintit.

— Îmi pare rău. Cred că am visat, am zis, iar ea a lăsat jos ciocănelul.

Mama dădea rar petreceri, iar când o făcea, trăia întreaga săptămână dinainte într-o asemenea frenezie a gătitului şi curăţeniei, încât te întrebai dacă nu cumva primim neamuri regale. Erau câţiva ghanezi în Alabama care înfiinţaseră Asociaţia Ghana, iar mulţi dintre ei trebuiau să conducă mai bine de două ore ca să vină la oricare dintre întâlniri. Mama, nefiind niciodată sufletul petrecerii, se ducea la o întâlnire numai dacă făcea mai puţin de o oră pe drum şi nu găzduia întâlniri decât dacă avea patru zile libere la rând, un eveniment suficient de rar cât să fi fost gazdă numai de două ori.

Îmi cumpărase o rochie nouă, iar lui Nana, pantaloni noi. A călcat hainele de dimineaţă şi apoi ni le-a întins pe paturi, ameninţându-ne cu moartea dacă ne-am fi uitat

măcar strâmb la ele înainte să se facă timpul să le îmbrăcăm, iar apoi şi-a petrecut restul zilei gătind. Când au sosit primii oaspeţi, casa practic strălucea de curăţenie, parfumată cu aromele Ghanei.

Era prima dată când ne vedeau mulţi dintre ceilalţi ghanezi după plecarea lui Chin Chin, iar mie şi lui Nana, deja marginalizaţi din cauza mamei noastre taciturne, ne era groază de petrecere, de privirile insistente, de sfaturile nesolicitate din partea adulţilor, de tachinările celorlalţi copii.

— Stăm cinci minute şi apoi putem să ne prefacem că ne e rău, mi-a şoptit Nana de după paravanul zâmbetului în timp ce salutam o mătuşă care mirosea a pudră de talc.

— O să-şi dea seama că minţim, am şoptit şi eu, amintindu-mi de interogatoriul ei demn de CIA de când cu misterul celui care a furat o Malta din fundul dulapului ei.

Nu a fost nevoie de asta. Până să sosească toţi ceilalţi copii, Nana şi cu mine trecuserăm de la a îndura petrecerea la a ne simţi bine. Mama făcuse *bofrot, puff-puff,* biluţe de aluat prăjit, şi nu după mult timp toţi copiii ne angajaserăm într-un război total, făcând din *bofrot* armele noastre. Regulile nu erau stabilite prea clar, dar ideea generală a jocului era că dacă te nimereşte un *bofrot* zburător, ai ieşit din joc.

Nana era, ca de obicei, un jucător expert. Era iute, avea braţul puternic şi era deosebit de priceput la a se feri de ochii celorlalţi, fiindcă ştiam cu toţii că dacă adulţii ne-ar fi prins irosind mâncarea aruncând-o unii într-alţii, jocul, precum şi vieţile noastre, s-ar fi sfârşit cu siguranţă. Eu ştiam că nu sunt destul de iute cât să-l depăşesc pe Nana, aşa că m-am ascuns după canapea, aşteptând cu mormanul de *bofrot* alături, ascultând oftaturile frustrate şi chicotelile celorlalţi copii care fuseseră nimeriţi şi ieşiseră din joc. Canapeaua aceea, singura canapea pe care o

cunoscusem vreodată, era atât de veche şi atât de urâtă, încât renunţa încet la sine. Cusăturile uneia dintre perne plesniseră, lăsându-i umplutura, ca nişte măruntaie, să se reverse pe la margini. Braţul stâng al canapelei avea fixată o bucată decorativă din lemn, însă din când în când, bucata aceea mai cădea, cu cuiele în afară, iar Nana, mama sau eu trebuia să o înfigem înapoi în tapiţerie. Probabil că am răsturnat bucata de lemn când m-am vârât după canapea în ziua aceea, fiindcă nu după mult timp l-am auzit pe Nana urlând. Am ieşit tiptil de după canapea şi l-am găsit cu bucata de lemn înfiptă în talpă.

Fiecare unchiaş şi fiecare mătuşă din cameră au venit să se bage în seamă. Mama abia a reuşit să se strecoare printre ei înainte ca toată lumea să fi venit cu soluţii pentru problemă. Eu mi-am mâncat repede *bofrot*-ul, ascunzând dovada implicării mele, în timp ce adulţii din cameră deveneau din ce în ce mai gălăgioşi. În cele din urmă, mama a ajuns la Nana. L-a aşezat pe canapeaua trădătoare şi, fără vreo urmă de solemnitate, a smuls bucata de lemn, cu cui cu tot, din talpa lui Nana, lăsând în urmă o gaură perfectă, din care curgea sânge.

— Să nu i se încleşteze fălcile, a zis una din mătuşi.

— Adevărat, de la cuiul ăla s-ar putea să i se încleşteze fălcile. Nu poţi să rişti cu aşa ceva.

Gălăgia a pornit iar în timp ce adulţii discutau despre prevenirea tetanosului. Nana şi cu mine ne dădeam ochii peste cap unul la celălalt, aşteptând ca adulţii să înceteze să se mai dea mari, să-i pună un leucoplast pe talpă şi să ştie o treabă. Dar era ceva în discuţia lor, în felul în care se zgândăreau cu amintiri şi idei din Ghana, din vechiul lor cămin. Parcă s-ar fi aţâţat cu toate leacurile astea băbeşti de care pomeneau, se aţâţau şi se umileau unii pe alţii, dovedind că nu şi-au pierdut sufletul ghanez.

Mama l-a luat pe Nana în braţe şi l-a dus în bucătărie, cu toţi oaspeţii după ea. A pus o cratiţă mică plină cu ulei pe aragaz şi a înmuiat o lingură de argint în el şi, cu Nana urlând, cu adulţii încurajând-o şi copiii privind înfricoşaţi, a atins gaura din talpa lui Nana cu lingura acoperită cu ulei încins.

Oare să fi uitat mama de episodul acesta? De momentul când a încetat să creadă în puterile unui vaccin antitetanos şi a lăsat în schimb sănătatea lui Nana în seama leacurilor băbeşti. Nana a fost atât de furios pe ea după aceea, atât de furios şi de confuz. Cu siguranţă îşi amintea.

Am aşezat masa în timp ce mama punea orez şi banane prăjite pe două farfurii. S-a aşezat lângă mine şi amândouă am mâncat în tăcere. Mâncarea aceea a fost mai bună decât orice mâncasem în ultimele luni, chiar ani, şi mai bună fiindcă era singurul semn de viaţă al unei femei care nu făcuse altceva decât să doarmă de când sosise aici. Am mâncat-o cu lăcomie. Am acceptat încă o porţie şi am spălat vasele în timp ce mama mă privea. A venit seara, ea s-a vârât la loc în pat, iar când am plecat la laborator în dimineaţa următoare, ea tot nu se trezise încă.

22

Un şoarece cu un implant din fibră optică în cap seamănă cu o arătare dintr-un film ştiinţifico-fantastic, deşi bănuiesc că orice creatură cu un implant din fibră optică în cap ar arăta aşa. Prindeam adesea astfel de implanturi pe capetele şoarecilor mei, astfel încât să le pot transmite lumină în creiere în timpul experimentelor. Han a intrat într-o zi în laborator şi m-a găsit ataşând un cablu

de legătură cu fibră optică la unul din implanturile şoarecilor mei. Nici Han şi nici şoarecele nu păreau câtuşi de puţin interesaţi de ceea ce făceam.

— Nu ţi se pare ciudat cât de repede ne obişnuim cu lucrurile? i-am zis lui Han.

Cablul de legătură era conectat la un LED albastru pe care aveam să-l folosesc pentru a transmite lumină data viitoare când şoarecele ar fi efectuat experimentul cu pârghia.

Han abia dacă a ridicat ochii din ce făcea.

— Ce vrei să spui? a întrebat.

— Vreau să spun că dacă ar intra altcineva aici şi ar vedea şoarecele ăsta cu toată căblăraia asta prinsă pe cap, i s-ar părea puţin cam ciudat. Ar avea impresia că facem cyborgi aici.

— Dar facem cyborgi, a spus el, iar apoi a făcut o pauză şi s-a uitat la mine. Mă rog, e discutabil dacă alte specii decât oamenii pot fi considerate cyborgi, dar având în vedere că „cyborg” în sine este o abreviere a cuvintelor „organism cibernetic”, cred că se poate spune că poţi extinde definiţia la orice materie organică asupra căreia ai intervenit prin inginerie biomecanică, corect?

Am căutat-o cu lumânarea. Mi-am petrecut următoarele cincisprezece minute ascultându-l pe Han cum vorbeşte despre viitorul SF-ului, ceea ce a fost probabil cel mai mult cât l-am auzit vorbind despre orice. La început conversaţia m-a plictisit, dar era drăguţ să-l văd atât de animat din cauza unui lucru care a ajuns să mă prindă fără voia mea.

— Fratele meu spunea mereu că îşi doreşte picioare bionice ca să fie mai rapid pe terenul de baschet, am zis eu fără să gândesc.

Han şi-a ridicat ochelarii pe nas şi s-a aplecat mai mult peste şoarecele său.

— Nu ştiam că ai un frate, a zis el. Mai joacă baschet?

—Ăăă. A...

Nu reuşeam să scot cuvintele pe gură. Nu voiam să văd cum i se înroşesc urechile lui Han, semnul acela clar al umilirii sau compătimirii. Voiam să rămân cine eram pentru el, fără a ne colora relaţia cu poveşti din viaţa mea personală.

Han a ridicat în cele din urmă privirea din ce făcea şi s-a întors cu faţa la mine.

— Gifty? a zis el.

— A murit. A fost demult.

— Doamne, îmi pare tare rău, a zis Han.

Mi-a susţinut privirea multă vreme, mai mult decât eram obişnuiţi fiecare dintre noi, şi am fost recunoscătoare că nu a mai spus nimic altceva. Că nu a întrebat, aşa cum o fac atâţia oameni, cum s-a întâmplat. Mi-era jenă să ştiu că mi-ar fi fost greu să vorbesc cu Han despre dependenţa lui Nana. În schimb am spus:

— Era incredibil la baschet. Nu avea nevoie de picioare bionice.

Han a dat din cap şi mi-a afişat un zâmbet dulce şi tăcut. Niciunul dintre noi nu prea ştiam ce să facem sau să spunem în continuare, aşa că l-am întrebat pe Han cine sunt scriitorii lui preferaţi de SF, sperând că o schimbare de subiect mi-ar putea topi nodul care mi se forma în gât. Han a prins ideea.

La vreun an sau cam aşa ceva după ce mama a vârât în colţul garajului cutia cu crampoanele, şi tricourile, şi mingile de fotbal ale lui Nana, fratele meu a venit de la şcoală cu un bilet de la profesorul de educaţie fizică. „Preselecţie pentru baschet miercuri. Ne-ar plăcea să participe şi Nana”, scria în bilet.

În vara aceea, Nana atinsese un metru optzeci şi doi la doar treisprezece ani. Eu o ajutasem pe mama să-l

măsoare pe peretele de lângă bucătărie, cocoţându-mă pe umerii ei şi făcând un semn discret cu creionul acolo unde ajungea Nana cu capul.

— Ei, Nana, în curând o să trebuiască să înălţăm tavanul, l-a tachinat mama după ce ruleta a intrat la loc în cutie.

Nana şi-a dat ochii peste cap, dar zâmbea, mândru de norocul său genetic.

Baschetul era, desigur, alegerea logică pentru un copil înalt, talentat la sport, dar noi eram o familie de susţinători ai fotbalului european într-o ţară a fotbalului american. Nu ne-a dat nici unuia prin cap, de fapt. Şi, cu toate că nu am recunoscut-o niciodată în sinea noastră sau unul în faţa altuia, cu toţii eram de părere că o schimbare a sportului ar fi o insultă adusă lui Chin Chin, care spusese odată că mai degrabă şi-ar petrece timpul urmărind girafe în sălbăticie decât uitându-se la jucătorii de baschet la televizor.

Însă lui Nana era limpede că îi lipsea sportul. Corpul lui era unul care trebuia să fie în mişcare pentru a se simţi în largul său. Se foia mereu, dădea din picioare, îşi rotea gâtul, îşi trosnea degetele. Nu era făcut să stea locului, iar aceia dintre noi cărora ne plăcuse să-l privim jucând fotbal ştiam că era ceva potrivit, adevărat, real la Nana în mişcare. Era el însuşi, era frumos. Mama a semnat formularul de consimţământ.

A fost limpede de la bun început că acesta era sportul pe care era destinat să-l practice. Era ca şi cum ceva din corpul lui, din mintea lui s-a aşezat la locul său după ce Nana a pus mâna pe mingea de baschet. Era dezamăgit de sine că era în urma celorlalţi jucători, că nu s-a apucat de baschet când era mai mic, aşa că mama a cumpărat un coş pe care chiar nu şi-l putea permite şi l-a asamblat, cu ajutorul meu şi al lui Nana. Stătea acolo, pe aleea din fata

casei, iar în secunda în care a fost înălţat, a devenit un fel de totem pentru Nana. Stătea afară ore în şir în fiecare zi şi îl venera. La al treilea meci era al cincilea marcator al echipei. La sfârşitul sezonului era cel mai bun.

Mama şi cu mine mergeam la meciurile lui şi stăteam în spate de tot. Nu eram cunoscătoare ale sportului şi niciuna dintre noi nu s-a obosit vreodată să înveţe regulile. „Ce se întâmplă?” îi şoptea una dintre noi celeilalte de fiecare dată când se auzea fluierul, dar era inutil să punem întrebări când nu ne păsa de fapt care erau răspunsurile. Nu după mult timp, oamenii au început să-l remarce pe Nana, apoi pe noi. Părinţii au început să se dea pe lângă mama, încercând s-o convingă să stea mai aproape de primele rânduri, lângă ei, ca să poată spune lucruri precum: „Mamă, ce viitor are în faţă!”

— Ce tâmpenie mai e şi asta? spunea mama în maşină în drum spre casă. Sigur că are un viitor în faţă. *Mereu* a avut un viitor în fată.

— Se referă ia baschet, am zis eu.

S-a uitat urât la mine în oglinda retrovizoare.

— Ştiu la ce se referă, a spus.

Nu am înţeles de ce era supărată. Ea nu a fost niciodată ca părinţii imigranţi stereotipici, cei care îşi iau copiii la palme dacă vin acasă cu orice notă mai slabă decât A, cei care nu-i lasă pe copii să facă sport sau să participe la seri de dans, care se mândresc cu cel mare, care e medic, cu cel mijlociu, care e avocat, şi sunt extrem de îngrijoraţi din pricina mezinului, care vrea să studieze finanţele. Mama voia cu siguranţă să avem succes, să trăim în aşa fel încât să nu ajungem să fim nevoiţi să ne luăm slujbe obositoare şi solicitante cum făcuse ea. Dar aceeaşi slujbă obositoare şi prost plătită însemna că deseori era prea ocupată ca să ştie dacă avem note bune şi prea sărmană ca să ne găsească ajutor în caz că nu. Rezultatul acestei situaţii era

că începuse pur şi simplu să aibă încredere în noi să facem ce e bine, iar noi i-am răsplătit încrederea aceea. O jignea, cred eu, ca lumea să fie atât de dornică să discute despre talentul lui Nana la baschet ca despre cheia viitorului său, de parcă nu avea nimic altceva de oferit. Priceperea lui la sporturi era un talent de la Dumnezeu, iar mama ştia că nu trebuie să pună la îndoială ceea ce oferă Dumnezeu, dar detesta ideea că oricine altcineva ar fi putut crede că acesta era singurul dar al lui Nana.

Uneori, când Nana se simţea generos, mă lăsa să joc „calul”[33] cu el pe alee. Îmi plăcea să cred că mă ţineam bine la meciurile acelea din după-amiezile de la sfârşitul săptămânii, dar sunt convinsă că Nana mă lua uşor.

Locuiam într-o casă închiriată la capătul unei fundături, iar partea cea mai înaltă a aleii noastre, unde stătea coşul de baschet, era vârful unui deluşor. Ori de câte ori unul dintre noi rata câte un cos, dacă nu eram suficient de iuţi, mingea ricoşa din panou şi o lua la goană pe deal în jos, prinzând viteză pe măsură ce cobora. Cu toate că eram un copil energic, eram leneşă şi praf la sporturi, îmi era groază să fugăresc mingea pe deal în jos şi făceam mici înţelegeri cu Nana ca să se ducă el în schimb. Când am ratat aruncarea de la semidistanţă, i-am promis că îi spăl toate vasele o săptămână. Nana a avut nevoie de cinci paşi mari ca să ajungă jos şi de şase ca să se întoarcă în vârful dealului.

— Crezi că lui Chin Chin i-ar fi plăcut baschetul dacă ar fi jucat în copilărie? am întrebat.

---

[33] *Horse,* în original, este un joc de baschet în care dacă un jucător marchează şi ceilalţi nu, aceştia primesc câte o literă din cuvântul *HORSE.* Persoana care are cele mai puţine litere la final câştigă. De asemenea, fiecare jucător îşi pregăteşte aruncarea pe care ceilalţi jucători trebuie să o imite la tura respectivă.

Mă pregăteam să arunc la coş din cadrul garajului. Era fizic imposibil ca mingea să ajungă suficient de sus cât să între în cos de acolo, dar eu încă nu studiasem fizica şi aveam o încredere inadecvată în abilităţile mele, din abundentă chiar. Am ratat coşul cu un metru şi ceva şi am început să fug după minge înainte să înceapă să coboare.

— Cui? a zis Nana.

— Lui tati, am zis, iar cuvântul părea ciudat în urechile mele.

Un cuvânt dintr-o limbă pe care obişnuiam să o vorbesc, dar pe care o uitam, ca limba twi pe care părinţii noştri ne învăţaseră să o vorbim când eram mici, dar apoi obosiseră să ţină pasul.

— Mă doare-n puia de ce crede el, a zis Nana.

Am făcut ochii mari la auzul cuvântului urât. Se înţelege că toate cuvintele urâte erau interzise la noi în casă, deşi mama le folosea cu dezinvoltură pe cele în twi pentru că avea impresia că nu ştim ce înseamnă. Nana nu se uita la mine. Îşi pregătea aruncarea. M-am uitat la braţele lui lungi, la venele care i se iveau de la biceps până la palmă, pulsând, semne de exclamare pe muşchii aceia proaspăt formaţi. Nu îmi răspunsese la întrebare, dar nu conta de fapt. Îşi răspundea la o întrebare proprie, una a cărei prezenţă impunătoare şi iminentă trebuie să-i fi fost oarecum o povară, aşa că minţea ca să încerce să scape de sub greutatea ei. „Nu-mi pasă”, îşi spunea el de fiecare dată când vorbea cu Chin Chin la telefon. „Nu-mi pasă”, când marca douăzeci de puncte într-un meci, se uita în tribune şi le găsea acolo pe sora şi mama lui plictisite şi pe nimeni altcineva. „Nu-mi pasă”.

Nana a marcat de pe creasta dealului unde se afla aleea noastră. Era un coş pe care ştiam că eu nu pot să-l dau. Mi-a aruncat mingea, tare. Am prins-o la piept şi mi-am spus să nu plâng când m-am dus la locul unde stătuse

Nana. M-am uitat fix la ţinta mică şi roşie de pe panou şi am încercat să canalizez tot ce aveam către ea. Câteva luni mai târziu, Nana avea să urce pe scară şi să şteargă dreptunghiul acela roşu, sperând că va învăţa să marcheze după simţ, după memoria simţurilor. Am bătut mingea de câteva ori şi m-am uitat la Nana, care avea o expresie de nepătruns. Am ratat, iar jocul a luat sfârşit. Mult după ce soarele a asfinţit în seara aceea, Nana încă era afară pe alee, exersând aruncări libere cu luna pe fundal.

În studiul din 1985 al lui Hamilton şi Fremouw asupra efectelor antrenamentului cognitiv comportamental asupra performanţei ia aruncările libere la baschet, cercetătorii au rugat trei jucători de baschet de la colegiu care aveau un raport scăzut între loviturile libere din meciuri şi cele din antrenamente să asculte înregistrări audio cu instrucţiuni pentru relaxarea musculară profundă. Bărbaţilor li s-a dat şi sarcina de a urmări înregistrări video cu ei înşişi jucând baschet, încercând în acelaşi timp să reconstruiască gândurile pe care le aveau în fiecare moment pe care îl vedeau redat pe ecran. Cercetătorii au vrut ca aceştia să identifice momentele în care au trăit o autoevaluare negativă şi în schimb să încerce să cultive afirmaţii pozitive. Aşadar, în loc să gândească: „Sunt cel mai prost. Nu m-am priceput la nimic în viaţa asta. Cum am intrat măcar în echipa asta?”, trebuiau să îşi propună autoafirmaţii precum: „Mă descurc. Sunt capabil. Sunt aici cu un motiv”. Până la finalul programului de antrenament, toţi cei trei subiecţi şi-au îmbunătăţit performanţa cu cel puţin 50%.

Nu ştiu ce gânduri îi treceau lui Nana prin minte în zilele acelea. Mi-aş dori să ştiu. Datorită carierei mele, aş da orice să pot locui corpul altcuiva – să gândesc ce gândeşte el, să simt ce simte el. Pentru o copie a gândurilor lui

Nana, de la naştere până la moarte, legate sub formă de carte, aş da absolut orice. Totul. Însă, de vreme ce accesarea minţii sale nu a fost niciodată posibilă, recurg la a specula, a presupune, a simţi – moduri ale logicii cu care nu m-am simţit niciodată cu totul în largul meu. Bănuiala mea este că nu doar corpul lui Nana nu putea sta locului. Avea o minte care zbârnâia în permanenţă. Era curios, intens, deseori tăcut, iar când punea o întrebare, dincolo de aceasta mai pândeau o sută. Această străduinţă constantă de a găsi exactitatea, poziţia potrivită pentru picioarele lui, lucrul potrivit de spus, era ceea ce îl făcea un om care putea exersa aruncări libere ore în şir, dar îl făcea şi un om căruia îi era mai greu să schimbe procesul – să treacă de la o autoafirmaţie negativă la una pozitivă. Când spunea „Mă doare-n pulă de ce crede el”, o spunea într-un asemenea mod încât îmi era extrem de clar că acest lucru era tocmai cel de care îi păsa cel mai mult. Iar fiindcă lui Nana îi păsa foarte mult, gândea foarte mult, îmi închipui că acestea erau genul de afirmaţii negative pe care şi le-ar fi reconstruit dacă ar fi urmărit o înregistrare video cu el jucând baschet sau pur şi simplu trăindu-şi viaţa. Nu dăuna deloc jocului său, dar îi dăuna lui însuşi în alte privinţe.

Poate că ar fi fost de folos dacă am fi fost genul de familie care vorbeşte despre sentimentele sale, care se răsfaţă cu un „Te iubesc”, cu puţină *aburofo nkwaseassm,* din când în când. În schimb, nu i-am spus niciodată lui Nana cât de mândră sunt de el, cât de mult îmi place să-l văd pe terenul de baschet. În zilele cu meciuri, când mama era la lucru, mă duceam pe jos până la liceul lui Nana ca să-l văd cum joacă, apoi aşteptam să termine de vorbit cu ceilalţi jucători şi să iasă din vestiar ca să ne putem întoarce acasă împreună. „Bună treabă, Nana”, îi spuneam când ieşea în cele din urmă într-un nor de deodorant Axe.

Antrenorul lui Nana pleca mereu de îndată ce se auzea fluierul final, aşa că singurul adult care mai era prin preajmă era îngrijitorul de noapte, un bărbat pe care îl evitam şi eu, şi Nana fiindcă slujba lui ne făcea mereu să ne gândim la tata.

— Voi doi nu vă purtaţi deloc ca fraţii, n-am mai văzut aşa ceva, a spus îngrijitorul în seara aceea. „Bună treabă, Nana”, vreau să zic, de parcă ţi-e angajat sau elev, sau aşa ceva. Ar trebui să-l iei în braţe.

— Pe bune, omule, a spus Nana.

— Vorbesc serios, vă purtaţi de parcă abia vă cunoaşteţi. Hai, îmbrăţişeaz-o pe soră-ta, a zis el.

— Nu, omule, e în regulă, a spus Nana şi a pornit spre uşă. Hai să mergem, Gifty, a zis el, dar eu încă stăteam acolo, privindu-l pe îngrijitor, care scutura din cap de parcă ar fi spus: „copiii din ziua de azi”.

— Gifty! a strigat Nana fără să se întoarcă, iar eu am fugit să-l prind din urmă.

Plecasem de acasă când încă era lumină afară, dar când am ieşit amândoi era deja o noapte călduroasă şi umedă. Licuricii îşi clipoceau salutările peste tot în jurul nostru. Paşii lungi ai lui Nana însemnau că trebuia să mă chinui ca să ţin pasul cu el, un mers pe jumătate târât de picioare, pe jumătate alergare uşoară pe care îl perfecţionasem de-a lungul anilor.

— Ţi se pare ciudat că nu ne îmbrăţişăm? am întrebat.

Nana m-a ignorat şi a grăbit pasul. Erau zilele când Nana ignora pe toată lumea, când mama şi cu mine ne aruncam reciproc priviri compătimitoare după câte una din mormăielile lui prost dispuse. Lui Nana, mama îi spunea: „Ai impresia că ne tragem de şireturi? la vezi ce mutre faci”. Mie îmi spunea: „Şi asta o să treacă”.

Locuiam la vreo doi kilometri şi jumătate de şcoală, o plimbare uşoară după standardele mamei, dar una de care

ne era groază. Trotuarele din Huntsville erau în principal decorative. Lumea mergea cu SUV-ul la magazinul alimentar aflat la două străzi distanţă, cu aerul condiţionat pornit la maximum. Singurii oameni care mergeau pe jos erau oamenii ca noi, oamenii care trebuiau să meargă pe jos. Pentru că aveau o singură maşină, un părinte care muncea ture duble chiar şi în zilele cu meciuri. Pentru că mersul pe jos era gratuit şi transportul în comun era fie inexistent, fie inconstant. Detestam claxoanele, insultele strigate pe geamurile coborâte. Odată, când mergeam singură, un bărbat într-o camionetă mersese încet în pas cu mine, holbându-se la mine cu atâta lăcomie încât mi s-a făcut frică şi m-am pitit în bibliotecă, m-am ascuns printre cărţi până când am fost sigură că nu m-a urmărit. Dar îmi plăcea să merg pe jos cu Nana în serile acelea de primăvară când vremea abia îşi începea schimbarea iute de la plăcută la chinuitoare, când târâitul cicadelor făcea loc celui al lăcustelor, îmi plăcea Alabama seara, când totul devenea nemişcat, şi leneş, şi frumos, când cerul parcă era plin, gras de atâtea gâze.

Nana şi cu mine am intrat pe strada noastră. Unul dintre stâlpii de iluminat era stins, aşa că am avut o bucată de un minut de întuneric aproape deplin. Nana s-a oprit din mers şi a întrebat:

— Vrei o îmbrăţişare?

Ochii mei încă se adaptau la peticul acela de întuneric. Nu-i vedeam fata, nu-mi dădeam seama dacă vorbeşte serios sau îşi râde de mine, dar m-am gândit bine la întrebare chiar şi aşa.

— Nu, nu chiar, am zis.

Nana a început să râdă. A mers ultimele două străzi fără să se grăbească, în ritmul meu, ca să pot ţine pasul cu el.

23

Îmi era groază să mă întorc la apartament şi să descopăr, mereu să descopăr, că nu se schimbase mai nimic, aşa că am început să-mi petrec din ce în ce mai mult timp în laborator. Mă gândeam la asta ca la „intrarea în comuniune cu şoarecii de laborator”, dar nu era mai nimic interesant, cu atât mai puţin spiritual, la zilele mele monotone şi după-amiezile lungi. Majoritatea experimentelor mele nici măcar nu însemnau că trebuie să fac mare lucru, în afară de a verifica şoarecii o dată pe zi ca să mă asigur că nu s-a produs vreun incident major, aşa că în general stăteam în biroul meu îngheţat, uitându-mă lung, tremurând, la documentul Word gol, încercând să-mi adun motivaţia de a-mi scrie lucrarea. Era plictisitor, dar preferam plictiseala asta familiară celei pe care o găseam acasă. Acolo, plictiseala era asociată cu speranţa alinării sale, aşadar căpăta o nuanţă mai ameninţătoare.

În laborator, cel puţin, îl aveam pe Han. El folosea instrumente de cartografiere cerebrală pentru a observa comportamentele şoarecilor şi era singura persoană pe care o cunoşteam care petrecea mai mult timp decât mine în laborator.

— Acum dormi aici? l-am întrebat pe Han într-o zi când a intrat cu o periuţă de dinţi în mână. Nu-ţi faci griji niciodată că o să mori aici şi n-o să-ţi găsească nimeni cadavrul zile în sir?

Han a ridicat din umeri şi şi-a împins ochelarii pe nas.

— Premiul Nobel nu îl câştigi pe degeaba, Gifty, a zis el. În plus, m-ai găsi tu.

— Trebuie să ieşim mai des, am zis eu, apoi am strănutat.

Problema la faptul că petreceam atât de mult timp la laborator în preajma şoarecilor era că eram alergică la ei. O alergie frecventă în domeniul meu. Ani întregi de intrat în contact cu scuamele, urina şi saliva lor îmi uzaseră şi slăbiseră sistemul imunitar. În vreme ce simptomele celor mai mulţi oameni includeau combinaţia obişnuită de mâncărimi la ochi şi nas care curge, eu aveam plăcerea deosebită de a mă umple de o puzderie de erupţii care îmi provocau mâncărimi de fiecare dată când îmi atingeam pielea fără să mă spăl pe mâini. Odată, erupţia mi-a apărut până şi pe pleoapă.

— Nu te mai scărpina, zicea Raymond ori de câte ori întindeam mâna, absentă, spre porţiunea atotprezentă de pe spate sau de sub sâni.

Eram împreună de câteva luni şi cu toate că o parte din strălucire se ştersese, încă nu îmi plăcea nimic mai mult decât să-l privesc cum umblă prin bucătărie cu o asemenea graţie – presărând sare, tocând ardei, lingând sos de pe vârful degetului arătător. În dimineaţa aceea, stăteam pe un scaun în bucătăria lui, privindu-l cum amestecă încet ouăle jumări, cu o mişcare din încheietură atât de hipnotizantă, încât nu observasem ce îi făceam propriului corp.

Îl rugasem pe Raymond să mă avertizeze dacă mă prindea când mă scărpinam, dar asta nu mă împiedica să mă enerveze incredibil ori de câte ori o făcea. „Nu-mi spui tu ce să fac. E corpul meu”, îi striga mintea mea, dar gura mea spunea: „Mulţumesc”.

— Poate ar trebui să te duci la un doctor, a zis într-o zi după ce m-a privit cum mi-am înghiţit micul dejun alcătuit din Benadryl[34] şi suc de portocale.

[34] Marcă de antihistaminice eliberate fără reţetă.

— N-am nevoie să mă duc la un doctor. O să-mi spună doar ce ştiu şi eu deja. Să port mănuşi, să mă spăl pe mâini, bla bla bla.

— Bla bla bla? îţi zgârii picioarele în ultimul hal în timp ce dormi.

Raymond lua un mic dejun adevărat – ouă cu pâine prăjită, cafea. Mi-a oferit o înghiţitură, dar pe vremea aceea eram mereu în întârziere. N-aveam timp să mănânc, n-aveam timp de pierdut.

— Ştii, pentru cineva care e la medicină, eşti tare ciudată când vine vorba de doctori şi medicină, a spus el.

Se referea la data când, cu câteva luni în urmă, un caz deosebit de urât de amigdalită îl făcuse pe un medic de la clinica de urgenţă să-mi prescrie hidrocodonă[35] în afară de antibioticele obişnuite. Raymond venise cu mine să luăm medicamentele de la farmacie, dar când am ajuns acasă, eu am aruncat analgezicele la toaletă.

Acum am spus:

— Sistemul imunitar al majorităţii oamenilor este extrem de capabil şi de eficient. Prescrierea excesivă e o problemă uriaşă în ţara asta şi dacă nu preluăm controlul asupra propriei noastre sănătăţi, suntem susceptibili la tot felul de manipulări din partea companiilor farmaceutice care profită de pe urma faptului că ne ţin bolnavi şi...

Raymond a ridicat mâinile în semn de capitulare.

— Nu mai zic nimic, dar dacă un doctor îmi prescrie ceva bun de tot, eu o să iau.

Ceva bun de tot. Nu i-am spus nimic lui Raymond. Am ieşit din apartament, am urcat în maşină şi am condus până la laborator, cu pielea urlând, plângând.

Devenisem mai grijulie cu manipularea şoarecilor după primul an de doctorat. Mă spălam pe mâini mai des. Nu îmi atingeam niciodată ochii. Era ceva rar să fac reacţii atât de

[35] Un tip de analgezic opioid.

grave ca acelea pe care le făceam pe când mă credeam invincibilă, dar chiar şi aşa, faptul că petreceam ore în sir acolo, intrând în comuniune cu şoarecii, mă făcea să mă simt mai rău în fiecare zi când terminam.

Statul în laborator atât de mult timp avea un efect şi asupra minţii mele. Lentoarea muncii acesteia, faptul că durează o veşnicie să înregistrezi până şi cele mai mărunte modificări, mă făcea uneori să mă întreb: „Ce rost are?”

„Ce rost are?” a devenit un refren pentru mine în timp ce îmi făceam treaba lipsită de orice interes. Unul dintre şoareci, mai cu seamă, scotea cuvintele astea din mine de fiecare dată când îl observam. Era dependent fără speranţă de Ensure, apăsând pârghia atât de des încât dezvoltase un şchiopătat psihosomatic în anticiparea şocurilor aleatorii. Chiar şi aşa, persevera cu dârzenie, şchiopătând până la pârghia aceea pe care o apăsa, şi o apăsa, şi o apăsa, iar şi iar. Curând avea să fie unul din şoarecii pe care îi foloseam în optogenetică, dar nu înainte să-l privesc cum repetă acţiunile condamnate cu acea speranţă minunat de pură şi amăgită a unui dependent, speranţa care spune: „De data asta o să fie altfel. De data asta o să scap teafăr”.

„Ce rost au toate astea?” este o întrebare care separă oamenii de alte animale. Curiozitatea noastră faţă de această chestiune a stimulat totul, de la ştiinţă la literatură şi de la filosofie la religie. Când răspunsul la întrebarea asta este „Pentru că aşa consideră Dumnezeu de cuviinţă”, s-ar putea să ne simţim mângâiaţi. Dar dacă răspunsul la întrebarea asta e „Nu ştiu” sau, mai rău, „Niciunul”?

24

Potrivit unui studiu din 2015 efectuat de T.M. Luhrmann, R. Padmavati, H. Tharoor şi A. Osei, schizofrenicii din India şi Ghana aud voci care sunt mai blânde, mai binevoitoare decât vocile auzite de schizofrenicii din America. În studiu, cercetătorii au intervievat schizofrenici care locuiau în şi în jurul oraşelor Chennai (India), Acera (Ghana) şi San Mateo (California). Ce au descoperit a fost că mulţi dintre participanţii din Chennai şi Acera şi-au descris experienţele cu vocile ca pe unele pozitive. De asemenea, recunoşteau vocile ca pe nişte voci umane, aparţinând unui vecin sau unui frate. În schimb, niciunul dintre participanţii din San Mateo nu a descris o experienţă pozitivă cu vocile auzite. În schimb, au descris experienţa de a fi bombardaţi cu voci aspre, pline de ură, cu violenţă şi intruziune.

„Uite, un om nebun”, mi-a spus mătuşa mea în ziua aceea în Kumasi, la fel de dezinvolt ca şi cum ar fi vorbit despre vreme. Marea de oameni din Kejetia nu s-a despărţit pentru el, nu s-a retras cuprinsă de teamă. Dacă prezenţa lui era ca vremea, atunci era un nor într-o zi altfel senină. Nu era o tornadă; nu era nici măcar o furtună.

*

Mama ne povestea adesea mie şi lui Nana despre o fantomă de sex bărbătesc care obişnuia să bântuie apartamentul verişoarei sale în acele zile timpurii ale vieţii sale în Statele Unite.

— Eu stingeam lumina şi el o aprindea la loc. Muta vasele şi zdruncina camera. Uneori îl simţeam cum mă t i atinge pe spate şi mâna lui parcă era o mătură care îmi atinge pielea în treacăt.

Nana şi cu mine râdeam de ea.

— Fantomele nu există, spuneam noi, iar ea ne certa că deveneam prea americani, cu alte cuvinte că nu credeam în nimic.

— Nu credeţi că fantomele există, dar aşteptaţi până o să vedeţi una.

Fantoma pe care o vedea mama venea numai când verişoara ei nu era în apartament, ceea ce se întâmpla destul de des, deoarece era studentă la zi şi pe deasupra lucra cu jumătate de normă la Chick-fil-A. Mama se chinuia să-şi găsească o slujbă. Îşi petrecea cea mai mare parte a acelor zile acasă, singură cu bebeluşul Nana. Era plictisită. Îi era dor de Chin Chin şi îi umfla facturile verişoarei la telefon de cât îl suna, până când verişoara ei a ameninţat-o că o dă afară. Regulile casei sale: să nu mă pui să cheltui bani şi să nu mai faci alţi copii. Mama a încetat să mai sune în Ghana, lăsându-şi viaţa sexuală dincolo de ocean. Cam în aceeaşi perioadă a început să vadă fantoma. Ori de câte ori ne spunea poveşti despre fantoma bărbatului, vorbea cu drag despre el. Deşi o enerva cu micile lui farse, îi plăcea atingerea aceea uşoară pe spinare; îi plăcea compania.

*

Am citit studiul lui Luhrmann în ziua în care a fost publicat în *British Journal of Psychiatry* şi nu puteam să-mi iau gândul de la el. Ce m-a frapat a fost calitatea relaţională dintre participanţii ghanezi şi cei indieni şi vocile pe care le auzeau. În Chennai, acestea erau vocile familiei; în Acera, vocea lui Dumnezeu. Poate că participanţii acceptau experienţele ca fiind pozitive

deoarece înţelegeau vocile ca fiind adevărate – un Dumnezeu adevărat şi viu, prieteni şi rude.

Mama stătea cu mine de vreo săptămână şi jumătate când mi-a trecut prin cap că mai puteam face ceva. Înainte să plec ia lucru dimineaţa, când îi aduceam un castron cu supă şi un pahar cu apă, stăteam cu ea o vreme şi o mângâiam cu mâna pe ce porţiune din piele rămânea neacoperită de pătură. Dacă mă simţeam îndrăzneaţă, trăgeam pătura în jos, foarte puţin, doar cât să-i pot masa spatele, o strângeam de mână, iar uneori, de câteva ori preţioase, mă strângea şi ea la rândul ei.

— Ia uite cum devii sentimentală ca o americancă, a zis într-o zi.

Stătea cu spatele la mine şi eu tocmai terminasem de ridicat pătura peste umerii ei goi. Batjocura era modul ei preferat de a-şi exprima afecţiunea, un semn al vechiului ei sine care ieşea la iveală. Mă simţeam de parcă aş fi găsit un singur dinte al unei fosile de titanozaur, încântată, dar copleşită de oasele mai mari care rămâneau îngropate.

— Eu? Sentimentală? am zis cu un scurt hohot de râs, dar vocea mea a batjocorit-o la rându-i, a spus: Tu, tu eşti cea sentimentală.

Mama s-a întors cu mult efort, astfel încât stătea cu fata la mine. Ochii i s-au îngustat o clipă, iar eu m-am pregătit sufleteşte, dar apoi chipul i s-a înmuiat; ba chiar a şi zâmbit puţin.

— Munceşti prea mult.

— Am învăţat de la tine, am zis eu.

— Mda, a spus.

— Vrei să vii la laborator într-o zi? Ai putea să vezi ce fac. E plictisitor de obicei, dar o să fac o operaţie în ziua când vii ca să fie interesant.

— Poate, a spus, iar asta mi-a fost de ajuns.

Am întins mâna spre mâna ei. Am strâns-o, dar acesta era ultimul os pe care aveam să-l găsesc azi, poate chiar săptămâni întregi. Şi-a lăsat mâna moale.

25

Înainte ca mama să vină să stea cu mine, mi-am dat seama că nu mai aveam Biblie. Ştiam că e într-o stare proastă şi probabil nu va observa, dar mă sâcâia gândul că va întinde mâna după una şi nu o va putea găsi. M-am dus la librăria din campus şi am cumpărat noua versiune a Regelui Iacob[36] cu la fel de multă stânjeneală şi frică de a fi prinsă pe care aş fi avut-o dacă aş fi cumpărat un test de sarcină. Nimeni nu a clipit măcar.

La început, am ţinut Biblia pe noptieră, unde mama ţinuse întotdeauna Bibliile noastre, dar, din câte îmi dădeam seama, nu a pus niciodată mâna pe ea. A rămas pe noptieră în aceeaşi poziţie, zi şi noapte, adunând praf. După o vreme, când intram să stau cu ea, o luam şi începeam să o frunzăresc, citind pasaje ici şi colo, testându-mă să văd dacă îmi mai amintesc sau nu toate acele sute de versete biblice pe care le memorasem de-a lungul anilor. La colegiu, de fiecare dată când mă chinuiam să reţin toate proteinele şi acizii nucleici pe care trebuia să-i cunosc în amănunt pentru specializarea mea, mă gândeam la excesul de cunoştinţe despre versetele biblice care îmi ocupau spaţiu în creier şi îmi doream să-l golesc pe tot ca să fac loc altor lucruri. Lumea ar plăti o grămadă

[36] Cunoscută drept New King James Version, a fost publicată în 1982 şi este considerată a fi cea mai fidelă traducere a Bibliei în limba engleză.

de bani cuiva care ar putea transforma creierul într-o sită, scurgând toate cunoştinţele acelea acum inutile – felul precis în care îi plăcea fostului să fie sărutat, numele străzilor cu casele în care nu mai locuieşti – lăsând numai ceea ce este esenţial, imediat. Sunt atâtea lucruri pe care mi-aş dori să le pot uita, dar poate „a uita” nu e chiar nimerit. Sunt atâtea lucruri pe care mi-aş dori să nu le fi ştiut niciodată.

Ideea e că nu trebuie să ne schimbăm deloc creierele. Timpul se ocupă de mare parte din golire în locul nostru. Dacă trăieşti destul de mult, vei uita aproape tot ce ai crezut că îţi vei aminti întotdeauna. Am citit Biblia de parcă era prima dată. Am citit la întâmplare, stilul narativ abundent şi grandios din Vechiul Testament, intimele scrisori de dragoste ale Evangheliilor, şi m-am bucurat de ea într-un mod în care nu o făcusem când eram copil, când aveam o abordare atât de belicoasă asupra memorării Scripturilor încât nu stăteam aproape niciodată să mă gândesc la ce citeam, cu atât mai puţin să savurez cuvintele. În timp ce citeam din 1 Corinteni, m-am trezit emoţionată de limbaj. „Chiar e destul de frumos”, mi-am spus mie însămi, mamei, nimănui.

Iată un verset din Evanghelia după Ioan: „La început era Cuvântul, şi Cuvântul era cu Dumnezeu, şi Cuvântul era Dumnezeu”[37]. Am scris despre versetul acesta în jurnalul meu din copilărie. Am scris despre faptul că scrisul în sine mă făcea să mă simt mai aproape de Dumnezeu şi că ţinerea jurnalului era un act deosebit de sacru, de vreme ce Cuvântul era cu Dumnezeu, *era* Dumnezeu. În zilele acelea, jurnalul era lucrul meu cel mai de preţ şi îmi luam scrisul foarte în serios. Luam cuvintele în serios; simţeam că acele cuvinte din deschiderea Evangheliei după Ioan

[37] Ioan 1:1.

erau scrise doar pentru mine. Mă vedeam ca pe un apostol pierdut, jurnalul meu, ca pe o nouă Evanghelie. Eram mică atunci când am scris însemnarea aceea, aveam poate şapte sau opt ani, şi eram atât de încrezută din pricina asta. Mândră de cât de bine era scrisă. Aproape am fost tentată să i-o arăt familiei mele sau pastorului John.

Aşa că am fost puţin şocată, ani mai târziu, când P.T. a ţinut o predică, una din puţinele lui predici memorabile, în care ne-a spus tuturor că termenul „Cuvânt” a fost tradus din grecescul *Logos,* care de fapt nu însemna deloc „cuvânt”, ci mai degrabă ceva mai apropiat de „rugăminte” sau chiar „premisă”. A fost o mică trădare pentru mica mea inimă de apostol să descopăr că am greşit în însemnarea din jurnal. Şi mai gravă, am simţit atunci, era trădarea limbii în traducere. De ce nu avea engleza un cuvânt mai bun decât „Cuvânt” dacă „Cuvânt” nu era suficient de precis? Am început să mă apropii de Biblie cu suspiciune. Ce altceva mai ratasem?

Cu toate că m-am simţit atacată, îmi plăcea ambiguitatea pe care revelaţia a introdus-o în acel verset. La început era o idee, o premisă; era o întrebare.

În primul an de colegiu, am mers la o slujbă de una singură. Am purtat o rochie neagră simplă şi o pălărie cu boruri largi şi moi cu care îmi puteam ascunde cu uşurinţă faţa, deşi o femeie cu pălărie la o slujbă de la o biserică universitară era o privelişte suficient de stranie încât probabil am atras mai multă atenţie asupra mea, nu mai puţină. M-am dus în ultima strană şi abia îndoisem genunchii ca să mă aşez când am simţit cum sudoarea începe să-mi formeze broboane pe frunte. Fiica risipitoare se întoarce.

În ziua aceea, reverendul era o femeie, o profesoară la Harvard Divinity School căreia acum i-am uitat numele. A

predicat despre literalism în biserică şi a început predica cerându-le credincioşilor să cugete la această întrebare: „Dacă Biblia este cuvântul infailibil al lui Dumnezeu, trebuie să o abordăm dintr-o perspectivă literală?”

Când eram copil, aş fi spus „da”, emfatic şi fără să mă gândesc nici măcar o clipă. Ceea ce îmi plăcea cel mai mult la Biblie, îndeosebi momentele fantastice din Vechiul Testament, era faptul că mă gândeam la ea dintr-o perspectivă literală şi asta mă făcea să simt stranietatea şi dinamismul lumii. Nu pot să vă spun cât de mult m-a ţinut trează povestea lui Iona şi a chitului. Obişnuiam să-mi trag pătura peste cap şi să mă strecor în peştera întunecată, umedă de răsuflare pe care o cream, şi mă gândeam la Iona pe corabia aceea către Tars, şi mă gândeam la Dumnezeu cel groaznic şi sever care a pus să fie aruncat peste bord şi înghiţit cu totul de un peşte uriaş. Şi simţeam cum mi se întretaie răsuflarea în spaţiul acela închis şi eram uluită, cu adevărat uluită de Dumnezeu, de Iona, de chit. Faptul că lucruri de felul acesta nu păreau să se întâmple vreodată în prezent nu reuşea deloc să mă împiedice să cred că s-au întâmplat în vremea Bibliei, când totul era încărcat cu importanţă. Când eşti atât de mic, timpul deja pare să se târască. Distanţa dintre vârsta de patru şi cea de cinci ani e o veşnicie. Distanţa dintre prezent şi trecutul biblic este de neînţeles. Dacă timpul era adevărat, atunci absolut orice putea fi adevărat.

Predica reverendei din ziua aceea a fost superbă.

A abordat Biblia cu o acuitate extraordinară, iar interpretarea pe care i-o dădea era atât de plină de umanitate, atât de grijulie, încât mi s-a făcut ruşine de faptul că foarte rar asociam aceste două lucruri cu religia. Toată viaţa mea ar fi fost altfel dacă as fi crescut în biserica acestei femei în locul unei biserici care părea să se ferească de intelectualism ca de o capcană a lumii

seculare, menită să-ţi submineze credinţa. Până şi întrebarea ipotetică a lui Nana despre sătenii din Africa fusese tratată ca o ameninţare în loc de o oportunitate. P.T., care ne dezvăluise că la început era Logos, ideea, întrebarea, era acelaşi P.T. care refuzase să se gândească dacă sătenii aceia ipotetici ar putea fi sau nu salvaţi, refuzând astfel premisa, întrebarea în sine.

Când pastorul John predica împotriva treburilor lumeşti, vorbea despre droguri, şi alcool, şi sex, da, dar ruga şi biserica să se apere de un soi de progresism care câştiga teren de câţiva ani. Nu mă refer la progresism în sensul politic, deşi avea cu siguranţă şi o astfel de dimensiune. Mă refer la progres în sensul modului natural în care învăţarea unor lucruri noi necesită eliminarea unora vechi, de pildă cum descoperirea faptului că pământul e rotund înseamnă că nu te mai poţi agăţa de ideea că într-o bună zi s-ar putea să cazi peste marginea Pământului. Iar acum că ai aflat că un lucru despre care credeai că e adevărat nu a fost niciodată adevărat de fapt, fiecare idee de care te agăţi este pusă la îndoială. Dacă Pământul e rotund, atunci Dumnezeu există? Literalismul este util în lupta împotriva schimbării.

Dar cu toate că era uşor să fii literal în privinţa anumitor învăţături ale Bibliei, era mult mai greu să fii literal în privinţa altora. Cum putea, de pildă, pastorul John să predice într-o manieră literală despre păcatele trupului când propria fiică a rămas însărcinată la şaptesprezece ani? Este aproape un clişeu prea mare ca să fie credibil, dar chiar s-a întâmplat. Mary, cum o chema, ironic, a încercat să-şi ascundă starea luni de zile cu bluze de trening lălăi şi răceli simulate, dar nu după mult timp, întreaga parohie şi-a dat seama. Iar curând, predicile pastorului John despre păcatele trupului au căpătat o altfel de importanţă. În locul unui Dumnezeu aspru, ni se

povestea despre un Dumnezeu iertător. În locul unei biserici gata să judece, eram încurajaţi să fim una deschisă. Biblia nu s-a schimbat, însă pasajele pe care le alegea, da; la fel şi modul în care predica. Atunci când i-a venit sorocul lui Mary, ea şi tatăl copilului erau căsătoriţi şi totul era iertat, dar eu nu am uitat niciodată. Citim Biblia aşa cum vrem să o citim. Ea nu se schimbă, însă noi, da.

*

Am devenit extrem de interesată de ideea de Logos după predica lui P.T. am început să scriu în jurnal mai des, dar natura însemnărilor mele s-a schimbat. În timp ce înainte, acestea erau pur şi simplu înregistrări ale zilei şi ale lucrurilor pe care voiam ca Dumnezeu să le facă, după aceea au devenit liste cu toate întrebările pe care le aveam, toate lucrurile care nu prea aveau sens pentru mine.

Am început să-i acord şi mamei mai multă atenţie. Când vorbea fanţi la telefon cu prietenele ei, redevenea fetită, chicotind şi bârfind. Când vorbea twi cu mine, era din nou mamă, severă şi înfricoşătoare, caldă. În engleză, era supusă. Se poticnea şi era stânjenită, aşa că pentru a ascunde acest lucru protesta, lată o notă din jurnal din vremea aceea:

Doamne,

Mamba Neagra ne-a scos azi pe mine şi pe Bâz să mâncăm. Chelneriţa a venit ia noi şi ne-a întrebat ce vrem de băut şi MN a zis apă, dar chelneriţa n-a auzit-o şi a rugat-o să repete, dar ea n-a vrut, aşa că Bâz a răspuns în locul ei. Poate a crezut că chelneriţa n-a înţeles-o? Dar vorbea atât de încet că parcă ar fi vorbit singură.

Erau şi alte momente asemenea acestuia, când femeia pe care o consideram de temut în mintea mea se micşora şi devenea o persoană pe care abia puteam să o recunosc. Şi nu cred că făcea asta pentru că voia. Cred, mai degrabă, că pur şi simplu nu şi-a dat seama niciodată cum să traducă în limba aceasta nouă cine era ea cu adevărat.

26

Mary, fiica însărcinată a pastorului, a fost subiectul bârfelor în mica noastră comunitate evanghelică timp de nouă luni şi mai bine. Pe măsură ce pântecul i se umfla, la fel o făceau şi zvonurile. Că a conceput copilul în cristelniţa de la Primele Adunări într-o seară de duminică, după slujbă. Că tatăl bebeluşului era un pilot NASCAR[38] a cărui mamă era membră a parohiei noastre. Când pastorul John a retras-o pe Mary de la şcoală ca să fie educată acasă de către mama ei, cu toţii am presupus că şcoala avea ceva de-a face cu sarcina. Poate se întâmplase acolo. Pe tot parcursul acestor suspiciuni, Mary nu a rostit niciun cuvânt. Când tatăl, un băiat drăguţ şi timid de la o biserică vecină, a ieşit în cele din urmă la iveală, cei doi copii mire şi mireasă s-au căsătorit înainte de trimestrul al treilea al sarcinii. Şuşotelile au încetinit, dar nu s-au oprit.

Problema era că nu doar Mary rămăsese însărcinată. În anul acela, încă patru fete de paisprezece până la şaisprezece ani de la biserica noastră au avut şi ele ceva de dezvăluit. Ca să nu mai spun de fetele de la bisericile din jurul oraşului. Eu aveam doisprezece ani. Toată

[38] Asociaţie americană care se ocupă de mai multe evenimente de curse auto.

educaţia sexuală pe care o primisem fusese mai devreme în acelaşi an, în şcoala generală, când o femeie de la o biserică baptistă din Madison venise la ora de ştiinţe două zile la rând ca să ne spună că trupurile noastre sunt temple în care nu trebuie să pătrundă oricine. Apoi ne-a dat o temă, un eseu cu cerinţa „Scrieţi de ce răbdarea este o virtute”. Tot limbajul era vag şi metaforic. Templele noastre sfinte; casetele noastre de argint; darurile noastre deosebite. Nu cred că a rostit măcar o dată cuvintele „penis” sau „vagin”. Am plecat de la oră fără să am idee ce e sexul. Dar cu păcatul eram familiarizată, iar pe măsură ce le vedeam pe toate fetele mai mari purtându-şi păcatele la vedere, în pântecele umflate, am înţeles că faptul că aceste fete erau tinere, nemăritate şi însărcinate însemna că asupra parohiei mele se pogorâse un anumit soi de ruşine.

La scurt timp după ce Melissa, ultima dintre cele cinci fete, şi-a anunţat sarcina, biserica mea a organizat un fel de intervenţie. Nu mi s-a spus unde mergem, dar eu şi toate celelalte fete preadolescente am urcat în dubiţa bisericii şi am mers în centru, la un depozit vechi care arăta de parcă ar fi fost gata să fie demolat.

Acolo mai erau deja nişte fete. Majoritatea erau mai mari decât noi, iar una era vizibil însărcinată. Încăperea era pregătită parcă pentru o şedinţă de consiliu, iar în capul mesei stătea o femeie cu părul blond închis. Arăta ca o persoană care fusese probabil drăguţă şi populară cu doar vreo două decenii în urmă, dar apoi terminase liceul, unde admiraţia venise cu uşurinţă şi din abundentă, şi suferise în viaţa reală.

— Intraţi, fetelor, luaţi un loc, a zis ea.

Eu şi celelalte fete de la biserică ne-am aşezat la capătul mesei.

— Ştiţi ce se întâmplă? ne-am şoptit una alteia.

Fetele care erau deja acolo s-au uitat urât la noi, răutăcioase în plictiseala lor.

— Câte dintre voi aţi făcut deja sex? a întrebat femeia după ce ne-am instalat.

Toată lumea a privit în jur, dar nimeni nu a ridicat mâna, nici măcar fata însărcinată.

— Haideţi, nu vă ruşinaţi, a spus ea.

Încet, au început să se ridice mâini peste tot în jurul meu. Eu judecam în tăcere.

— Clădirea asta de-aici a fost un loc unde femeile veneau să-şi omoare pruncii, dar Dumnezeu a avut grijă s-o transforme, l-a sădit în suflet pastorului meu să folosească locul acesta pentru bine în loc de rău, aşa că acum aducem aici fete ca voi ca să vă învăţăm că Dumnezeu îşi doreşte să aşteptaţi. Vă spun, fetelor, chiar dacă aţi făcut deja sex, puteţi să-l rugaţi pe Dumnezeu să vă ierte. Puteţi pleca de aici mai bune decât aţi intrat. Amin!

În următoarele opt ore, domnişoara Cindy, cum ne-a rugat să-i spunem, ne-a trecut prin cursul ei despre abstinenţă. Ne-a arătat diapozitive cu organe genitale pătate, supurânde, roşii ca semnul „Stop”, afectate de boli cu transmitere sexuală. A vorbit despre propria-i sarcină din adolescenţă. („O iubesc pe fiica mea şi cred că totul se întâmplă cu un motiv, dar dacă m-aş putea întoarce în timp ca să-mi spun să ţin picioarele strânse, aş face-o”.) Singurul lucru bun în toate astea a fost că am primit mâncare de la Steak-Out[39] la prânz.

La un moment dat, după şase ore, domnişoara Cindy a spus:

— Dacă voi şi cu mine am fi vecine şi am încheia un legământ că mieii uneia pot paşte liberi pe pământul celeilalte, ar trebui să pecetluim legământul sacrificând

[39] Restaurant specializat în fripturi.

unul dintre miei. Un legământ nu este o promisiune. Este mult mai mult decât atât. Un pact necesită vărsare de sânge. Reţineţi că Biblia spune că o căsnicie este un legământ, iar când vă culcaţi cu bărbatul vostru în noaptea nunţii şi vi se rupe himenul, sângele acela este cel care vă pecetluieşte legământul. Dacă aţi făcut deja sex cu alţi bărbaţi, aţi făcut deja promisiuni pe care nu le puteţi respecta.

Ne-am petrecut restul timpului căscând ochii de frică, privind dărâmătura aceasta de femeie şi întrebându-ne cine, ce a dărâmat-o.

Am făcut promisiuni pe care nu le-am putut respecta, dar a durat ceva până să le fac. Ani de zile, cuvintele domnişoarei Cindy au fost de ajuns să mă împiedice să îmi explorez „lumea secretă" dintre picioare, de teamă să nu-mi distrug căsnicia imaginară înainte să înceapă măcar. La scurtă vreme după şedinţa de opt ore de la clinica de avorturi abandonată, mi-a venit ciclul. Mama mi-a pus mâna pe umăr şi s-a rugat să fiu o bună păzitoare a feminităţii mele, iar apoi mi-a dat o cutie cu tampoane şi m-a trimis să-mi văd de treabă.

Acum mi se pare ridicol când mă gândesc cât de limitată era înţelegerea mea asupra anatomiei umane la vremea aceea. M-am uitat lung la aplicatorul tamponului. L-am lipit de labiile externe şi am împins. Am privit cum codiţa albă a tamponului iese din aplicator şi amândouă cad pe podea. Am repetat operaţiunea cu jumătate de cutie înainte să renunţ şi am decis că e mai bine ca unele lucruri să rămână un mister. Abia în primul an de colegiu, la ora de biologie, am aflat ce şi unde este cu adevărat vaginul.

La curs în ziua aceea, mă uitam uluită la diagramă, la lumea secretă, o lume interioară, dezvăluită privirilor. M-

am uitat în jur la colegele mele şi am văzut pe feţele lor care exprimau o stare de normalitate că ele ştiau deja toate astea. Corpurile lor nu le fuseseră ascunse. Nu era nici prima şi nici ultima dată la Harvard când aveam să mă simt de parcă aş fi venit din urmă, încercând să compensez o educaţie timpurie care fusese plină de goluri. M-am întors în camera de cămin şi am scos timid, pe furiş o oglinjoară şi m-am examinat singură, întrebându-mă tot timpul cum, dacă nu aş fi plecat din oraşul meu, dacă nu mi-aş fi continuat studiile, ar fi fost umplut acest gol anume, chestiunea anatomiei, a sexului. Obosisem să descopăr lucrurile pe calea cea grea.

— Scuze că am fost cam scorpie acolo. Doar că e ciudat să auzi pe cineva vorbind despre Iisus la un curs de ştiinţe, ştii ce zic?

Anne din micul meu grup mă prinsese din urmă după ieşirea mea de la cursul de ştiinţă integrată. Nu m-am obosit să-i spun că nu l-am pomenit deloc pe Iisus. Doar am grăbit pasul în curte, care era sinistru de goală la ora aceea. Ea a continuat să meargă în pas cu mine până când am ajuns la clădirea mea, iar apoi s-a oprit acolo şi s-a uitat la mine.

— Şi tu locuieşti aici? am întrebat.

— Nu, dar mă gândeam că putem s-o ardem împreună.

Eu nu voiam s-o ardem împreună. Voiam să plece. Voiam ca ora aceea să se sfârşească, şcoala să se sfârşească, lumea să se sfârşească, astfel încât toată lumea să poată uita de mine şi de cum m-am făcut de râs. M-am uitat la Anne de parcă o vedeam prima dată. Avea părul adunat în vârful capului într-un coc dezordonat fixat cu beţişoare chinezeşti de la cantină. Obrajii îi erau roşii de la mers sau de la vreme. Arăta obosită şi puţin răutăcioasă. Am lăsat-o să între.

În anul acela, noi două am devenit inseparabile. Nu ştiu cum s-a întâmplat, de fapt. Anne era în ultimul an. Ea şi grupul ei de prieteni mulţi rasiali, de *multy-gender* m-au făcut să simt că poate există un loc şi pentru mine în tundra aceea de pe Coasta de Est. Anne era amuzantă, ciudată, frumoasă şi sarcastică. Nu suferea proştii, iar uneori eu eram proasta.

— E ridicol. Gen, trebuie să-ţi petreci restul vieţii flagelându-te pentru toate căcaturile pe care crezi că le-ai făcut greşit şi cu care „Dumnezeu” nu e de acord? a spus într-o zi spre jumătatea semestrului de primăvară, când vremea de iarnă începuse să cedeze şi câteva flori tocmai începeau să străpungă solul, să se întindă spre soare.

Stăteam pe patul meu în timp ce Anne chiulea şi aşteptam să înceapă următorul curs. Uneori îşi petrecea toată ziua în camera mea. Eu îmi terminam toate cursurile şi mă întorceam şi o găseam ghemuită în patul meu, cu laptopul încălzindu-i burta în timp ce se uita compulsiv la „Totul despre sex” a milioana oară.

Anne spunea mereu „Dumnezeu” făcând gestul care sugera ghilimelele şi dându-şi ochii peste cap. Tatăl ei era brazilian şi mama era americancă. Se cunoscuseră la un refugiu de meditaţie budist din Bali înainte de a abandona religia cu totul şi a se muta în Oregon ca să-şi crească cei doi copii fără niciun Dumnezeu. Anne se uita la mine cum te-ai uita la un extraterestru care a picat din cer şi care trebuie învăţat cum să se integreze în viaţa umană.

— Nu mă flagelez. Nici măcar nu mai cred în Dumnezeu, am spus.

— Dar eşti atât de rigidă cu tine. Nu chiuleşti niciodată. Nu bei. Nici măcar nu vrei să *încerci* droguri.

— Asta nu-i din cauza religiei, am spus cu o privire care speram că spune: „Las-o baltă”.

— Eşti ciudată când vine vorba de sex.

— Nu sunt ciudată când vine vorba de sex.

— Eşti virgină, nu?

— Mulţi oameni sunt virgini.

Anne s-a mutat pe pat astfel încât să stea cu faţa la mine. S-a aplecat atât de aproape de mine încât i-am simţit răsuflarea pe buze.

— Ai fost sărutată vreodată? a întrebat.

27

Sezonul de baschet începea în noiembrie, dar pentru Nana sportul era tot anul. Se ducea în tabăra de baschet vara, juca în echipa şcolii în timpul sezonului şi îşi petrecea tot anul pe aleea din faţa casei sau la terenurile exterioare din Huntsville şi din jurul oraşului, ca să poată juca meciuri spontane cu copiii de acolo. Mama şi cu mine eram supuse la ore în şir de urmărit baschet la televizor. Când Nana venea cu prietenii acasă, toţi strigau la televizor, tare şi ininteligibil, de parcă jucătorii de pe ecran le-ar fi datorat ceva. Nana striga şi el când erau alţi băieţi acolo, dar când era singur, privea în tăcere şi cu o concentrare intensă. Uneori, chiar îşi lua notiţe.

Nu după mult timp, recrutorii de la colegii au început să vină la meciurile lui. Alabama, Auburn, Vanderbilt, UNC[40]. Nana juca bine indiferent cine se uita. Mama şi cu mine am depus mai mult efort să învăţăm regulile ca să putem contribui mai bine la victoriile lui, dar chiar şi în timp ce încercam, ştiam că nu contează. Nana era triumful. Era abia începutul sezonului din anul al doilea şi doborâse deja recorduri la nivel statal. Toate antrenamentele, şi exerciţiile, şi meciurile în deplasare l-au ajutat pe Nana să

[40] University of North Carolina.

evite slujbele de miercuri seară şi duminică dimineaţă la Primele Adunări. Ştiam că mama suferă când îl vedea pe Nana că alege baschetul în defavoarea lui Dumnezeu, aşa că, în loc să mă duc la grupul pentru tineri, am început să merg la „biserica mare”. Voiam să stau lângă ea, să o fac să simtă că măcar unuia dintre copiii ei încă îi mai păsa de lucrurile de care îi păsa ei.

Aveam opt, apoi nouă ani. Eram plictisită. Dacă aţipeam, cum se întâmpla adesea, mama mă ciupea de braţ şi şoptea: „Fii atentă”.

Nu-mi amintesc predicile prea bine, dar îmi amintesc chemările la altar care veneau la sfârşitul lor în fiecare duminică. Discursul pastorului John era mereu acelaşi.

Până în ziua de azi, îl pot recita din memorie:

— Acum, ştiu că cineva dintre voi stă cu inima grea. Ştiu că cineva dintre voi a obosit să-şi ducă crucea. Şi vă spun acum că nu trebuie să plecaţi de aici aşa cum aţi intrat. Amin! Dumnezeu are un plan pentru voi. Amin! Tot ce trebuie să faceţi e să-l rugaţi pe Iisus să vă pătrundă în inimă. El se va ocupa de restul.

Pastorul John spunea asta, iar apoi liderul de închinare se ducea în grabă la pian şi începea să cânte.

— Este cineva care ar vrea să vină la altar astăzi? întreba pastorul John, iar muzica umplea încăperea. Este cineva care ar vrea să-şi dăruiască viaţa lui Hristos?

După câteva luni la biserica mare, am observat că mama îmi arunca priviri furişe ori de câte ori pastorul John făcea chemarea la altar. Eu ştiam ce înseamnă privirile acelea, dar nu eram pregătită pentru drumul acela lung până la altar, pentru ca întreaga parohie să-şi fixeze privirile asupra mea, rugându-se ca Iisus să mă ierte de păcate.

Eu încă îmi mai voiam păcatele. Încă îmi mai voiam copilăria, libertatea de a aţipi în biserica mare fără cine

ştie ce consecinţe. Nu ştiam ce se va alege de mine după ce treceam linia de la păcătos la salvat.

Nana nu se putea decide asupra unei facultăţi. Vorbea deseori cu mine despre punctele de pe lista lui cu argumente pro şi contra în timp ce mama era la lucru. Voia să rămână în sud, dar nu voia să simtă că abia dacă a plecat de acasă. Voia să între în liga profesionistă în cele din urmă, dar voia şi să aibă o experienţă plăcută şi normală la colegiu.

— Poate ar trebui să-l suni pe tati să vezi ce părere are, am zis eu.

Nana s-a uitat urât la mine. Chin Chin ne telefonase recent ca să ne anunţe că se recăsătoreşte, iar de atunci Nana încetase să mai vorbească cu el. Nu ne trecuse prin minte nici unuia că el şi mama divorţaseră. Era, până în ziua aceea, tatăl nostru la distantă, soţul ei la distantă. Acum cine avea să fie?

În zilele când telefona, care erau tot mai puţine şi mai rare, mama îmi dădea telefonul, iar eu îmi petreceam cele două minute obligatorii făcând conversaţie despre vreme şi şcoală, până când Chin Chin întreba dacă i-l dau pe Nana la telefon.

— Are baschet, spuneam eu, în timp ce Nana se uita fix la mine, scuturând furios din cap.

După ce închideam, aşteptam ca mama să mă certe pentru că minţisem sau pe Nana pentru că refuzase să vorbească, dar nu a făcut-o niciodată.

Trebuia să lucreze în ziua meciului lui Nana împotriva Liceului Ridgewood. Nu era un meci mare. Ridgewood era clasat pe penultimul loc în stat şi toată lumea se aştepta la o victorie uşoară pentru echipa lui Nana.

Mi-am pregătit o gustare rapidă şi apoi am mers pe jos până la meci. Tribunele erau aproape goale, aşa că mi-am ales un loc în mijloc şi mi-am scos temele. Nana şi

coechipierii lui îşi făceau încălzirea, iar ocazional privirile ni se întâlneau şi ne maimuţăream unul la altul.

Prima jumătate a meciului a mers conform aşteptărilor. Ridgewood era cu cincisprezece puncte în urmă şi echipa lui Nana lua totul destul de uşor, tratând meciul ca pe un antrenament. Mi-am terminat tema la mate chiar atunci când a sunat de pauză, l-am făcut cu mâna lui Nana când el şi echipa lui s-au dus în vestiar, iar apoi m-am apucat de tema la ştiinţe.

Eram în clasa a patra, iar capitolul de luna aceea de la ştiinţe era despre inimă. Ca temă, trebuia să desenăm o imagine a inimii umane, cu toate ventriculele, şi valvele, şi venele pulmonare. Deşi îmi plăcea materia, eram o artistă oribilă. Îmi adusesem cutia cu creioane colorate şi manualul. Le-am întins pe bancă lângă mine şi am început să desenez, holbându-mă de la foaia goală de hârtie la ilustraţia din carte. Am început cu venele pulmonare, apoi cu vena cavă inferioară. Am greşit ventriculul drept şi am început să şterg, tocmai când a început a doua jumătate a meciului. Mă enervam uşor pe mine însămi, chiar şi pe vremea aceea, de fiecare dată când simţeam că nu nimeresc ceva tocmai bine. Enervarea aceea mă făcea uneori să renunţ, dar ceva la faptul că eram la meciul lui Nana, privindu-l pe el şi pe coechipierii săi cum câştigau fără niciun efort, m-a făcut să simt că pot desena inima perfectă dacă perseverez.

Mă uitam la inima desenată de mine când am auzit un urlet puternic. La început n-am văzut ce s-a întâmplat, dar apoi l-am zărit pe Nana pe podea, ţinându-şi genunchiul la piept şi făcând semn spre gleznă. Am coborât în fugă pe teren şi m-am învârtit pe acolo, neştiind cum să mă fac folositoare. Medicul a intrat pe teren şi a început să-i pună nişte întrebări lui Nana, dar eu nu auzeam nimic. În cele din urmă, au decis să-l ducă la urgenţe.

Am mers cu el în ambulantă. Nu eram o familie care să se ţină de mână, dar eram o familie care se ruga. Am plecat capul şi mi-am spus rugăciunile în şoaptă în timp ce Nana se uita în tavan cu ochii goi.

Mama ne-a găsit la spital. Nu am îndrăznit să întreb cine avea grijă de doamna Palmer, dar îmi amintesc că eram la fel de îngrijorată pentru slujba mamei cum eram pentru Nana. Încă avea dureri, dar încerca să fie stoic. Părea mai degrabă enervat decât oricum altcumva, gândindu-se deja cu siguranţă la meciurile pe care trebuia să le rateze, la pauza pe care trebuia să o facă.

— Nana, a spus doctorul când a intrat în salon. Sunt un mare, mare fan. Soţia mea şi cu mine te-am văzut în meciul cu Hoover, ai spart norma.

Părea prea tânăr ca să fie medic şi avea acea vorbire tărăgănată, lentă şi densă pe care o au unii sudişti, de parcă fiecare cuvânt trebuie să înainteze prin melasă înainte de a putea ieşi de pe buze. Şi eu, şi mama ne uitam la el cu destul de multă neîncredere.

— Mulţumesc, domnule, a spus Nana.

— Vestea bună e că nu e niciun os rupt. Vestea proastă e că ţi-ai rupt nişte ligamente de la gleznă. Pentru zona asta nu prea avem ce face, decât să te punem să te odihneşti şi să pui gheaţă pe ea. Ar trebui să se vindece de la sine. O să-ţi prescriu nişte OxyContin pentru durere şi apoi te rog să mergi la control la medicul de familie peste câteva săptămâni ca să vedem cum evoluează. O să te ajutăm să revii pe teren cât ai zice peşte, bine?

Nu a aşteptat ca niciunul dintre noi să vorbească. S-a ridicat pur şi simplu şi a părăsit încăperea. După el, a venit o asistentă cu câteva instrucţiuni pentru îngrijirile ulterioare, iar toţi trei am ieşit şi ne-am dus la maşină.

Nu prea îmi mai amintesc mare lucru din ziua aceea. Nu îmi amintesc să fi fost la farmacie să luăm pastilele. Nu îmi

amintesc dacă Nana a primit cârje sau o orteză, dacă şi-a petrecut restul zilei întins în camera de zi cu piciorul ridicat, mâncând îngheţată în timp ce mama îl servea de parcă ar fi fost un rege. Poate că toate aceste lucruri s-au întâmplat, poate că niciunul. A fost o zi proastă, dar felul în care era proastă era complet obişnuit, pur şi simplu un ghinion obişnuit de rahat. Obişnuiţi, aşa m-am gândit întotdeauna la noi, la cvartetul nostru care devenise un trio. Normali, chiar dacă săream în ochi în colţişorul nostru din Alabama. Acum, însă, mi-aş dori să-mi pot aminti fiecare detaliu din ziua aceea, pentru că atunci poate că aş putea să identific momentul precis în care ne-am îndepărtat de normalitate.

28

Deveneam prea ataşată de şoarecele care şchiopăta. Nu putea să nu-mi fie milă de el de fiecare dată când se apropia şontâcăind de pârghia aceea, gata de pedeapsă şi plăcere. Îi priveam limbuţă cum iese din gură, lipăind băutura Ensure. Îl priveam cum se scutură de şocurile aplicate pe picior, apoi cum se întoarce să mai bea.

— Ai încercat vreodată Ensure? l-am întrebat pe Han într-o zi la laborator.

După aproape un an de lucrat împreună, spărseserăm în sfârşit gheaţa. Disconfortul vizibil, roşu ca hidranţii de incendiu, ai urechilor sale devenise de domeniul trecutului. El a râs.

— Ţi se pare că sunt o femeie bătrână sau un şoarece?

— Cred că o să cumpăr, am zis.

— Glumeşti.

— Nu eşti măcar puţin curios?

A scuturat din cap, dar eu mă hotărâsem deja. Am plecat de la laborator şi m-am dus cu maşina până la cel mai apropiat supermarket Safeway. Am cumpărat două cu aroma originală, două cu ciocolată şi două cu unt şi nuci pecan doar de dragul noutăţii. Nu mai veneam la acest Safeway din cauza casierei cu care voiam să mă culc, dar am înfruntat-o cu curaj şi cu sticlele de Ensure în mână. L-am aruncat o privire care speram că spune: „încerc să preiau controlul asupra sănătăţii mele”. Preţ de o secundă trecătoare, mi-am închipuit că gândeşte: „Ce femeie puternică”, mi-am închipuit că se excită la gândul alegerii mele improbabile, dar emancipate în privinţa băuturii şi că apoi mă strecoară în debara ca să-mi arate mai multe. În schimb, nici măcar nu m-a privit în ochi.

După aceea, m-am întors la laborator conducând cu viteză. Deseori erau poliţişti care patrulau pe bucata asta mică de drum în căutarea vitezomanilor, dar autocolantul meu cu Facultatea de Medicină Stanford de pe bara maşinii mă scăpase de cel puţin o amendă. Poliţistul din ziua aceea îmi luase permisul şi certificatul de înmatriculare, făcând în acelaşi timp conversaţie.

— Ce studiaţi? a întrebat.

— Poftim?

— Autocolantul din spate. Ce fel de doctor sunteţi?

Nu m-am obosit să-l corectez. În schimb, am spus:

— Sunt neurochirurg.

A fluierat şi mi-a dat înapoi actele.

— Cred că sunteţi tare deşteaptă, a zis. Ar trebui să vă protejaţi creierul. Mergeţi mai încet data viitoare.

Han a început să râdă în secunda când m-a văzut intrând cu sticlele.

— Sigur nu te pot tenta? am întrebat. Nu vrei să ştii pentru ce se face atâta caz?

— Eşti cam ciudată, a zis Han, de parcă abia atunci îi trecea prima dată prin minte, iar apoi a ridicat din umeri, s-a resemnat cu ciudăţenia mea şi cu experimentul. Ştii la fel de bine ca mine că chiar şi după ce o să bem asta, tot n-o să înţelegem pentru ce se face atâta caz. Nu suntem şoareci. Nu putem să devenim dependenţi de chestia asta.

Avea dreptate, desigur. Nu mă aşteptam să mă ameţesc de la un lapte fortificat cu ciocolată. Nu mă aşteptam de fapt la nimic altceva decât puţină distracţie şi, aşa stupid cum era, un punct de bază de la care să pot să mă identific cu şoarecele acela şchiopătând care îmi atrăsese atenţia.

Am scuturat sticla cu ciocolată şi apoi am deschis-o. Am băut lacom o parte şi apoi i-am întins-o lui Han, care a luat două înghiţituri.

— Nu-i rău, a zis el, iar apoi, văzând expresia de pe chipul meu: Ce s-a întâmplat, Gifty?

Am înghiţit încă o gură de Ensure. Han avea dreptate. Nu era rău, dar nu era nici bun.

— Fratele meu a fost dependent de opioide, am zis eu. A murit de supradoză.

Prima dată când l-am văzut pe Nana drogat, nu am înţeles ce vedeam. Era tolănit pe canapea, cu ochii daţi pe spate, cu un zâmbet vag pe faţă. Am crezut că e pe jumătate adormit şi că visează cele mai dulci vise. Au trecut aşa mai multe zile, apoi o săptămână. În cele din urmă, mi-am dat seama. Niciun vis nu putea face ravagiile pe care le făcea acesta.

A durat ceva până să-mi adun curajul, dar odată l-am întrebat pe Nana dacă poate să descrie cum e când ia pastile sau bagă în venă. Era dependent de şase luni, la doi ani şi jumătate distanţă de moarte. Nu ştiu ce mi-a dat curaj să pun o asemenea întrebare. Până în momentul

acela exercitasem o politică de genul „nu îndrăzni să deschizi subiectul”, gândindu-mă că dacă evit orice discuţie despre droguri sau dependenţă, atunci problema va dispărea de la sine. Dar eu nu evitam să menţionez dependenţa lui Nana doar pentru că voiam să dispară; ideea e că era atât de atotprezentă încât părea ridicol, redundant să o menţionez. Într-o perioadă atât de scurtă, dependenţa lui Nana devenise soarele în jurul căruia se învârteau toate vieţile noastre. Nu voiam să îl privesc direct în fată.

Când l-am întrebat pe Nana cum e să fii luat, mi-a rânjit puţin şi s-a frecat pe frunte.

— Nu ştiu, a spus. Nu pot să descriu.

— Încearcă.

— Pur şi simplu e bine.

— Mai încearcă, am zis eu.

Furia din glasul meu ne-a surprins pe amândoi. Nana se obişnuise deja cu tot ţipatul, şi imploratul, şi plânsul mamei când încerca să-l îndemne să se oprească, dar eu nu ţipam niciodată. Eram prea speriată să fiu furioasă, prea tristă.

Nana nu reuşea să mă privească, dar când a făcut-o în cele din urmă, am întors privirea. Ani de zile înainte să moară, mă uitam la chipul lui şi mă gândeam: „Ce păcat. Ce pierdere”.

Nana a oftat şi a zis:

— E extraordinar, ca şi cum totul mi se goleşte din cap şi apoi nu mai rămâne nimic-în sensul bun.

29

Mama a trebuit să lucreze noaptea de duminică după accidentul lui Nana. Flaconul de OxyContin nu începuse încă să se golească mai repede decât ar fi trebuit, aşa că încă nu ştiam să ne facem griji pentru altceva decât glezna lui. Îşi luase liber în săptămâna aceea ca să aibă grijă de el, până când un mesaj vocal enervat de la şeful ei a trimis-o înapoi la casa familiei Palmer.

Am întrebat-o dacă mă duce la biserică în drum spre tura de noapte şi a fost atât de încântată să mă vadă că *vreau* să merg la biserică de una singură, fără să mă îndemne ea, încât nici măcar nu părea să o deranjeze că nu îi era în drum.

Nu erau prea mulţi oameni acolo în seara aceea. Mi-am ales un scaun în strana din mijloc şi m-am forţat să rămân trează. Liderul de închinare din seara aceea era femeia cu vocea ca un susur.

— Ceeeeluuuuiii careeee şadeee peeee troooooonnnnn, cânta ea, cu un vibrato atât de puternic încât o făcea să sune cu jumătate de măsură în contratimp.

Eu băteam din palme odată cu ceilalţi, luptându-mă cu impulsul de a-mi astupa urechile până când alt solist avea să capete şansa de a străluci.

După închinare, pastorul John a urcat la amvon. A predicat din Isaia, o predică scurtă şi plicticoasă care nu a făcut mare lucru ca să-i emoţioneze pe puţinii credincioşi care hotărâseră să-şi ia porţia de Dumnezeu înaintea săptămânii de lucru. Până şi pastorul John părea plictisit de propriul mesaj.

Şi-a dres glasul şi a spus o rugăciune de încheiere rapidă, apoi a făcut chemarea la altar.

— Acum, ştiu că cineva dintre voi stă cu inima grea. Ştiu că cineva dintre voi a obosit să-şi ducă crucea. Şi vă spun acum că nu trebuie să plecaţi de aici aşa cum aţi intrat. Amin! Dumnezeu are un plan pentru voi. Amin! Tot ce

trebuie să faceţi e să-l rugaţi pe Iisus să vă pătrundă în inimă. El se va ocupa de restul. Este cineva care ar vrea să vină la altar astăzi? întreba pastorul John, iar muzica umplea încăperea. Este cineva care ar vrea să-şi dăruiască viaţa lui Hristos?

În biserică se făcuse linişte. Oamenii au început să se uite la ceasuri, să-şi strângă Bibliile, să numere orele pe care le mai aveau până venea ziua de luni şi îi chema munca.

Nu m-am mişcat deloc. M-a apucat ceva. M-a apucat ceva, m-a umplut şi a pus stăpânire pe mine. Auzisem acea chemare la altar de sute de ori şi nu simţisem absolut nimic. Îmi rostisem rugăciunile, îmi scrisesem însemnările în jurnal şi auzisem doar cea mai vagă şoaptă din partea lui Hristos. Iar şoapta aceea era una în care nu aveam încredere, fiindcă poate era şoapta mamei mele sau a nevoii mele disperate de a fi cuminte, de a face pe plac. Nu mă aşteptasem să aud bătaia puternică în uşa inimii mele, dar în seara aceea am auzit-o. Am auzit-o. Acum, deoarece am fost instruită să pun întrebări, mă trezesc că pun momentul acela sub semnul întrebării. Mă întreb: „Ce te-a apucat?” Spun: „Fii precisă”.

Nu mai simţisem niciodată aşa ceva şi nu am mai simţit niciodată aşa ceva de atunci. Uneori îmi spun că am inventat totul, senzaţia inimii mele pline, gata să plesnească, dorinţa de a-l cunoaşte pe Dumnezeu şi de a fi cunoscută de El, dar nici asta nu e adevărat. Ce am simţit în seara aceea a fost real. A fost la fel de real ca orice poate simţi o persoană, iar în măsura în care putem şti ceva, eu ştiam ce trebuie să fac.

Eram în clasa a patra. Am ridicat mâna aşa cum fusesem învăţată la şcoală. Pastorul John, care îşi închidea Biblia, m-a văzut în mulţimea mică, în strana din mijloc.

— Glorie Domnului, a spus. Glorie Domnului. Gifty, vino la altar.

Am parcurs drumul acela lung şi singuratic al tremurului. Am îngenuncheat în faţa pastorului meu în timp ce el şi-a pus o mână pe fruntea mea şi eu am simţit presiunea mâinii sale ca o rază de lumină de la Dumnezeu Însuşi. Era aproape insuportabil. Iar bruma de credincioşi din biserica Primele Adunări ale lui Dumnezeu şi-au întins mâinile spre mine şi s-au rugat, unii în şoaptă, alţii strigând, alţii în limbi. Iar eu am repetat rugăciunea pastorului John, rugându-l pe Iisus să-mi pătrundă în inimă, iar când m-am ridicat să plec din biserică, am ştiut, fără nici cea mai mică urmă de îndoială, că Dumnezeu era deja acolo.

30

Era incredibil să fiu salvată. În fiecare zi mă duceam la şcoală şi mă uitam la colegii mei cu o milă delicioasă, făcându-mi griji în privinţa bietelor, bietelor lor suflete. Salvarea mea era un secret, un secret minunat, care ardea fierbinte în inima mea, şi ce păcat că ei nu o aveau! Chiar şi doamna Bell, învăţătoarea mea, era destinatara unuia din zâmbetele mele binevoitoare, a rugăciunilor mele de la prânz.

Dar noi eram în Alabama, şi pe cine păcăleam? Secretul meu nu era deloc al meu. De îndată ce i-am spus lui Misty Moore că am fost salvată, ea mi-a spus că fusese salvată cu doi ani în urmă, iar eu m-am simţit jenată de mica bucurie pe care o purtasem timp de o săptămână. Conştient, ştiam că nu e un concurs, dar subconştient, credeam că am câştigat, şi m-a durut să aud că Misty

Moore, o fată care odată îşi ridicase tricoul în pauză pentru ca Daniel Gentry să-i vadă sânii despre care se vorbea, fusese binecuvântată înaintea mea, o fată despre care nu se vorbea nimic. Strălucirea s-a şters, dar am făcut tot posibilul să mă agăţ de sentimentul tuturor acelor mâini întinse spre mine, al bisericii zbârnâind de rugăciuni.

Mama se întorsese la muncă, iar Nana era tot adormit pe canapea. Nu aveam cu cine să împărtăşesc vestea cea bună. Am început să fac voluntariat la biserică în încercarea de a-mi folosi salvarea. Nu erau prea multe lucrurile care trebuiau făcute la Primele Adunări. Ocazional, ridicam cărţile de imnuri care fuseseră lăsate în strane şi le duceam la locul lor. Cam o dată la două luni, biserica mea lua o dubiţă până la cantina săracilor ca să ajute la servirea meselor, dar de cele mai multe ori, eu eram singura persoană care îşi făcea apariţia. P.T., care conducea dubiţa în acele călătorii, îmi arunca o privire, cum stăteam acolo în tricou şi blugii jerpeliţi, şi ofta. „Doar tu azi, ha?” întreba, iar eu mă întrebam pe cine altcineva mai aştepta.

Primele Adunări ale lui Dumnezeu avea şi un stand cu artificii, imediat cum ieşeai de pe autostradă la frontiera cu Tennessee, denumit Bama Boom! încă nu înţeleg de ce îl aveam. Poate că l-am luat sub pretextul unor sarcini preoţeşti. Poate că era ca să câştigăm nişte bani în plus Acum bănuiesc că pastorul John avea pur şi simplu un fetiş pentru artificii şi ne folosea biserica pentru a şi-l pune în practică. Teoretic, eram prea mică pentru a face voluntariat la acel stand, dar nu era ca şi cum lumea venea să ne verifice buletinele, aşa că din când în când îmi scriam numele pe fişa de înscriere şi mă duceam la graniţă cu P.T. şi copiii din grupul tinerilor mai mari, care erau mult mai interesaţi să piardă vremea la stand şi să vândă rachete decât să împartă supă oamenilor fără adăpost.

Îmi dădeam seama că P.T. şi tinerii nu mă prea voiau în preajmă, dar eram obişnuită să tac din gură şi să nu stau în calea lor. Mă puneau la casă fiindcă eram singura care putea să încaseze fără să fie nevoită să folosească acel calculator cât capul pe care îl ţineam sub tejghea. Stăteam la casă şi treceam prin teancul meu uriaş de cărţi în timp ce P.T. aprindea artificii afară. Nu trebuia să folosim mărfurile fără să plătim, aşa că de fiecare dată când P.T. se furişa afară cu câte o cutie de candele romane, îmi dregeam vocea zgomotos şi aveam grijă să ştie că ştiu.

Ryan Green era unul dintre voluntarii din grupul tinerilor. Era de-o vârstă cu Nana şi venise la noi acasă la vreo două din petrecerile lui Nana. Îl cunoşteam destul de bine ca să-l antipatizez, dar dacă l-aş fi cunoscut mai bine, dacă as fi ştiut că era cel mai mare dealer din liceu, probabil l-aş fi urât. Era zgomotos, răutăcios, prost. Nu mă înscriam niciodată să fiu voluntară dacă îi vedeam numele pe listă, dar el era protejatul lui P.T. şi, ca atare, venea uneori chiar şi atunci când lista era plină.

— Hei, Gifty, când se întoarce frate-tău pe teren? Mâncăm bătaie la greu fără el.

Asta se întâmpla la două luni după accidentarea lui Nana. Doctorul a spus că se vindecă bine, dar el încă era precaut cu partea dreaptă, preferând cealaltă gleznă, speriat să nu se rănească din nou. Mama şi doctorul lui Nana îl lăsaseră fără pastile de durere, dar chiar şi aşa, îl găseam pe canapea de cele mai multe ori, uitându-se la televizor sau pur şi simplu privind înainte cu acea expresie goală şi visătoare. Începuse să meargă din nou la antrenamente, dar încă nu punea prea multă greutate pe piciorul acela şi venea mereu acasă plângându-se de durere.

— Nu ştiu, i-am spus lui Ryan.

— Rahat. Zi-i că avem nevoie de el.

Am scos un sunet rezervat şi m-am întors la cartea mea. Ryan s-a uitat afară ca să se asigure că P.T. Nu se întoarce înăuntru. Era altfel în faţa lui P.T., tot zgomotos şi enervant, dar cu o notă evlavioasă. Nu înjura şi nu scuipa. Ridica amândouă mâinile în timpul închinării şi ţinea ochii strâns închişi, cântând tare şi legănându-se uşor. Nu-mi plăcea de el, nu doar din pricina caracterului său duplicitar, ci şi fiindcă avea mereu la el o sticlă de plastic goală în care scuipa tutun după ce îl mesteca. Iar eu vedeam lichidul acela maroniu subţire plescăind în sticlă şi vedeam felul în care mă privea, de parcă n-aş fi fost cu nimic mai bună decât zeama pe care o scuipa din gură, iar asta mă forţa să îmi amintesc că există un dezechilibru în lumea mea.

— Hei, de ce citeşti mereu cărţile alea? a întrebat.

Eu am ridicat din umeri.

— Ar fi mai bine să încerci să faci sport ca frate-tău.

A ridicat braţele într-un gest de falsă renunţare, cu toate că eu nu spusesem nimic.

— Să nu mă pârăşti la NAACP[41] sau aşa ceva, da’ cu cărţile astea n-o să ajungi nicăieri, da’ cu sporturile s-ar putea. Păcat că Nana nu joacă fotbal american, totuşi. Ăla da sport.

A întins mâna peste tejghea şi mi-a închis cartea. Eu am deschis-o şi el a închis-o din nou. Am rămas cu cartea închisă şi m-am uitat la el cu toată furia de care eram în stare, iar el a râs o bună bucată de vreme.

P.T. a intrat în cele din urmă, iar Ryan s-a îndreptat imediat din spate.

— A intrat cineva până acum? a întrebat P.T.

---

[41] Asociaţia Naţională pentru Progresul Persoanelor de Culoare, o organizaţie de apărare a drepturilor civile din Statele Unite ale Americii.

Ardeam de mânie, dar ştiam că dacă l-aş fi pârât pe Ryan, n-aş fi făcut decât să-mi agravez situaţia. A scos sticla de apă şi a scuipat în ea, încă zâmbind la amintirea drăcoveniei făcute. La biserică în duminica aceea, l-am văzut pe Ryan în prima stranã, stând lângă P.T., cu braţele întinse către rai şi cu lacrimi curgându-i pe faţă în timp ce liderul de închinare întreba: „Cât de măreţ e Domnul nostru?” Am încercat să mă concentrez asupra muzicii. Am încercat să mă concentrez asupra lui Hristos, dar nu puteam să nu mă uit la Ryan. Dacă Regatul Cerului primea pe cineva ca el înăuntru, cum putea să existe un loc şi pentru mine?

31

Mi-e dor să gândesc în termeni obişnuiţi, urmând linia dreaptă de la naştere până la moarte care constituie vieţile celor mai mulţi oameni. Linia acelor ani zăpăciţi de droguri ai vieţii lui Nana nu este atât de uşor de trasat, atât de directă. Merge în zigzag şi se întretaie.

Nana a devenit dependent de OxyContin; măcar atât i-a devenit limpede şi mamei după vreo două luni, când el a rugat-o să se ducă la doctor pentru a doua reînnoire a reţetei. Ea a spus „nu”, iar apoi a găsit mai multe pastile ascunse în lustră. S-a gândit că problema o să dispară de la sine, fiindcă ce ştiam noi despre dependenţă? Ce altceva decât campaniile de genul „Spune nu drogurilor” exista ca să ne îndrume pe oricare dintre noi prin această junglă?

Eu încă nu prea înţelegeam ce se petrece. Ştiam doar că Nana era mereu somnoros sau cufundat în somn. Capul i

se bălăngănea mereu, cu bărbia în piept, înainte de a se răsuci sau a se ridica violent la loc. Îl vedeam pe canapea cu privirea aceea visătoare pe chip şi mă întrebam cum de o accidentare la gleznă l-a terminat în halul ăsta. Nana, care fusese mereu în mişcare, cum putea să fie acum atât de nemişcat? îi ceream bani mamei, iar de puţinele daţi când îmi dădea, mă duceam la supermarketul Publix şi cumpăram cafea instant. Nimeni din casa noastră nu se atinsese vreodată de cafea, dar auzisem cum vorbea lumea despre ea la biserică, văzusem cu câtă frenezie se apropiau de automate în clasa unde se ţinea şcoala de duminică. Preparam cafeaua în bucătărie, respectând instrucţiunile de pe dosul ambalajului. Amestecam pudra în apă până când căpăta o nuanţă profundă de maro închis. O gustam şi mi se părea dezgustătoare, aşa că mă gândeam că va fi suficient de medicinală, l-o ofeream lui Nana, îl împungeam în umăr, în piept, încercam să-l trezesc suficient cât să o bea. Nu o bea niciodată.

— Poţi să mori de prea mult somn? am întrebat-o pe învăţătoarea mea din clasa a patra, doamna Bell, într-o zi după ore.

Stătea la birou, răsfoind lucrările pe care le predaserăm cu toţii. Mi-a aruncat o privire ciudată, dar eram obişnuită să primesc priviri ciudate pentru întrebările pe care le puneam. Întotdeauna prea multe, prea ciudate, pe lângă subiect.

— Nu, puiule, a spus doamna Bell. Nu poţi să mori de prea mult somn.

Nu ştiu de ce am avut încredere în ea.

Nana transpira atât de mult încât cămăşile i se făceau fleaşcă la doar câteva minute după ce le îmbrăca. Asta se întâmpla după ce mama îi golise lustra, aruncând ultimele pastile eliberate cu reţetă pe care le ascunsese ca o veveriţă. Trebuia să ţină în permanenţă un coş de gunoi în

preajmă fiindcă vomita constant. Tremura constant. S-a căcat pe el nu doar o dată. Arăta ca suferinţa în persoană şi îmi era mai teamă pentru el atunci, bolnav şi treaz, decât îmi fusese atunci când era drogat.

Mamei nu-i era deloc teamă. Era îngrijitoare de profesie, aşa că făcea ceea ce făcuse mereu când un pacient era în suferinţă. Îl ridica pe Nana, apucându-l de subsuori, şi îl cobora în cadă. Închidea mereu uşa, dar eu îi auzeam. El, jenat şi furios; ea, cu gândul la treabă. Îl spăla aşa cum îl spălase când era copil, aşa cum ştiam că trebuie să-i fi spălat pe domnul Thomas, pe doamna Reynolds, pe doamna Palmer şi pe toţi ceilalţi care au mai fost.

— Ridică piciorul, o auzeam cum îi ordonă, iar apoi mai încet, mai blând: *Ebeyeyie.* O să fie bine.

Probabil că există o ruşine oedipiană în a zace în cadă la şaisprezece ani, plângând în timp ce maică-ta spală rahatul, şi voma, şi sudoarea de pe corpul tău. Îl evitam pe Nana câteva ore după una dintre aceste spălări, fiindcă ştiam că, într-un fel, faptul că fusesem martoră la aşa ceva îl făcea să se simtă şi mai rău. Se strecura pe furiş în camera lui şi se ascundea acolo până când întreaga procedură trebuia repetată.

Dar dacă o vedeam pe mama în clipele de după ce îşi spălase primul născut, mă duceam să stau lângă ea, să fiu ţinută la suprafaţă de ea şi de acest izvor de putere din care părea atât de capabilă să-şi tragă forţa. Nu avea niciodată nici cea mai mică urmă de ruşine. Mă vedea, cu grijile, şi frica, şi jena, şi furia mea, şi îmi spunea:

„O să vină o vreme când o să ai nevoie de cineva care să te şteargă la fund”, şi cu asta basta.

*

Mama era obişnuită cu boala. Ştia ce înseamnă să fii aproape de moarte, să fii în preajma ei. Ştia că există un sunet al ei, zgomotul acela aspru, ca un gâlgâit, care iese şi urcă din oricare parte a corpului unde se ascunde moartea, pândind, aşteptându-şi rândul, aşteptând ca viaţa să iasă din scenă.

A fost alături de doamna Palmer în orele ei din urmă. La fel ca mama mea, doamna Palmer fusese o femeie credincioasă, care mergea la biserică, şi ceruse ca mama să-i fie la căpătâiul patului şi să-i citească din Scriptură înainte ca ea să-şi primească răsplata pe lumea cealaltă.

— Aşa sună moartea, spunea mama şi imita zgomotul acela ca un pârâit. Nu trebuie să-ţi fie frică de sunetul ăsta, dar trebuie să-l cunoşti. Trebuie să-l cunoşti când îl auzi, pentru că e ultimul sunet şi cu toţii îl scoatem.

Doamna Palmer primise morfină pentru alinarea durerilor. Fumase toată viaţa, chiar şi în ultima săptămână, iar plămânii ei deveniseră ornamentali. În locul unei expiraţii era o prăbuşire, iar fiecare inspiraţie era o şoaptă. Morfina nu i-a remodelat plămânii în bureţii plini cu aer care trebuiau să fie, dar îi oferea o distragere a atenţiei, spunându-i creierului: „În loc de aer, pot să-ţi dau un fel de libertate fată de nevoi”.

— Pentru asta sunt drogurile, ne-a instruit mama pe mine şi pe Nana în prima noapte când s-a întors acasă de ia căpătâiul doamnei Palmer. Pentru a alina durerile.

Nana şi-a dat ochii peste cap şi s-a îndepărtat cu paşi grei, iar mama a oftat adânc.

Îmi era frică de moarte şi de durere. Îmi era frică de oamenii bătrâni. Când mama venea acasă de la doamna Palmer, nu mă apropiam de ea până nu făcea un duş şi se spăla de cine ştie ce mă îngrijoram că se agaţă de pielea ei. Când mirosea din nou a mama mea, mă duceam la ea, mă aşezam lângă ea şi o ascultam cum îmi povestea

despre declinul doamnei Palmer de parcă mă aşezam în faţa unui foc de tabără, aşteptând ca femeia care îşi ţinea o lanternă în faţa chipului să spună poveşti cu fantome.

„Unde mă voi duce departe de Duhul Tău şi unde voi fugi departe de Faţa Ta? Dacă mă voi sui în cer, Tu eşti acolo; dacă mă voi culca în locuinţa morţilor, iată-Te şi acolo. Dacă voi lua aripile zorilor şi mă voi duce să locuiesc la marginea mării, şi acolo mâna Ta mă va călăuzi şi dreapta Ta mă va apuca.”[42] Mama îmi citea versetele pe care i le citise doamnei Palmer, iar acestea anume ieşeau întotdeauna în evidentă. Până în ziua de azi, îmi aduc lacrimi în ochi. Nu eşti singur, spun ele, iar asta e o alinare, nu pentru cei aflaţi pe patul de moarte, ci pentru aceia dintre noi care suntem îngroziţi să fim lăsaţi în urmă.

Pentru că, de fapt, nu de moartea doamnei Palmer mă temeam eu; nu acela era motivul pentru care mama începuse să încerce să ne înveţe despre sunetul şi alinarea durerii. Îmi era frică pentru Nana. Îmi era frică de Nana şi de şuieratul morţii la care niciuna dintre noi nu voia să admită că era atentă. Am văzut oameni care suferă de dependenţă şi pe rudele şi prietenii care îi iubesc, în diverse locuri şi în diverse momente ale vieţii mele. Am văzut cum stau pe treptele din faţa casei şi pe băncile din parc. Am fost împreună cu ei pe holurile centrelor de dezintoxicare. Iar lucrul care mă frapează mereu este că întotdeauna e cineva în cameră care e atent la sunet, aşteaptă sosirea acelui şuierat aspru, ştiind că el va veni. În cele din urmă, va veni. Versetele pe care le citea mama erau pentru noi în aceeaşi măsură în care erau pentru doamna Palmer. Mama şi cu mine ne doream o garanţie binecuvântată fiindcă Nana nu ne putea oferi garanţii de niciun fel.

---

[42] Psalmii, 139:7-10.

Nu ştiu cum a reuşit, dar mama l-a convins pe Nana să ne însoţească la Primele Adunări într-o duminică. Încă era în curs de dezintoxicare, prea slăbit ca să protesteze. Am intrat toţi trei în biserică, dar nu ne-am aşezat la locurile noastre obişnuite. Ne-am aşezat în spate, cu Nana lângă culoar, ca să se poată ridica să meargă la baie dacă avea nevoie. Arăta mai bine decât în ultimele zile. Ştiam asta fiindcă nu mă puteam abţine să nu mă uit la el.

— Doamne, Gifty, spunea el de fiecare dată când mă prindea că mă holbez la el câte o bucată lungă de timp, sorbindu-l din priviri.

Era ca şi cum privirea mea îi făcea rău, ceea ce ar fi trebuit să fie destul cât să mă facă să-l las în pace, dar eu nu puteam să mă conving să întorc privirea. Simţeam că privesc un eveniment natural major – ţestoase de mare abia ieşite din ou, pornind spre buza oceanului, urşi ieşind din hibernare. Aşteptam ca Nana să iasă la suprafaţă, nou, renăscut.

În biserica în care am crescut, oamenilor le păsa de renaştere. Luni în sir, în tot sudul, în toată lumea, se înaltă corturi ale reînvierii. Predicatorii stau în amvon şi le promit oamenilor că se pot înălţa din cenuşa vieţilor lor. „Cadă focul reînvierii”, cântam eu la unison cu corul, cerând triumfător ca Dumnezeu să radă totul de pe faţa pământului. Îi aruncam priviri furişe lui Nana la capătul stranei noastre şi mă gândeam: „Fără îndoială a căzut – căzut.

— Nana? a spus Ryan Green când a intrat în biserică.

L-a bătut pe Nana pe umăr, iar Nana s-a ferit de atingerea lui.

— Când te întorci pe teren? a întrebat. Vreau să zic că-i foarte tare să te văd la biserică şi astea, da’ nu la biserică avem nevoie de tine.

A râs ca pentru sine.

— Mă întorc în curând, a spus Nana. Mi se vindecă glezna.

Ryan l-a privit cu scepticism.

— Cum spuneam, o luăm rău pe coajă fără tine. Rugăciunile nu-i ajută pe ăia care ies acuma şi joacă. M-aş bucura să te ajut dacă ai nevoie de ceva ca să te întorci pe teren.

Mama i-a aruncat lui Ryan o privire ucigătoare.

— Tu nu vorbeşti cu fiu-meu, a zis ea.

— Hei, îmi pare rău, doamnă...

— Pleacă de lângă noi, a spus ea, atât de tare de data asta încât câţiva oameni din strana din fată s-au întors.

— N-am vrut să vă jignesc, doamnă, a zis Ryan, amuzat. Când a plecat, Nana s-a sprijinit de marginea stranei.

Mama i-a pus mâna pe umăr, iar el s-a scuturat să se elibereze.

32

Doamne,

Azi, la biserică, Bethany a zis că mama ei n-o mai lasă să vină la noi acasă după slujbă, l-am spus lui Bâz, dar lui nu-i pasă.

Ştiam fără să întreb că mama se aştepta să ţinem secretă dependenţa lui Nana, iar secretul mă rodea pe dinăuntru aşa cum rod moliile hainele. Îmi doream un preot, un confesional, dar în cele din urmă m-am mulţumit doar cu prietena mea, Bethany. În duminica de după ce i-am mărturisit, mi-a spus că nu mai are voie să se joace cu mine şi dintr-odată am ştiut: dependenţa era molipsitoare, ruşinoasă. Nu am mai vorbit despre dependenţa lui Nana

până la colegiu, când una dintre partenerele mele de laborator m-a întrebat cum de ştiu atât de multe despre reacţiile adverse ale heroinei. Când i-am povestit despre Nana, a zis:

— Ce discurs grozav ar fi ăsta la TED Talks[43]!

Eu am râs, dar ea a continuat.

— Serios, Gifty, eşti extraordinară, lei practic durerea pierderii fratelui tău şi o transformi într-o cercetare incredibilă care chiar s-ar putea să ajute într-o bună zi oamenii ca el.

Am mai râs puţin, încercând să scap de ea.

Măcar de-as fi fost atât de nobilă. Măcar de m-as fi *simţit* atât de nobilă. Adevărul e că au fost momente când mama şi cu mine umblam cu maşina prin tot Huntsville-ul, căutându-l ore în şir pe Nana, momente când l-am văzut întins în faţa heleşteului cu crapi din parcul Big Spring şi când mă gândeam: „Doamne, mi-aş dori să fi fost cancer”, nu de dragul lui, ci de dragul meu. Nu fiindcă natura suferinţei sale s-ar fi schimbat semnificativ, ci fiindcă natura suferinţei mele, da. Aş avea o poveste mai bună de spus decât cea pe care o aveam. Aş avea un răspuns mai bun la întrebările: „Unde e Nana? Ce s-a întâmplat cu Nana?”

Nana este motivul pentru care am început munca asta, dar nu într-un fel sănătos şi echilibrat, menit pentru un discurs la TED Talks. În schimb, ştiinţa era un mod de a mă provoca pe mine însămi, de a face ceva cu adevărat greu şi de a procesa astfel tot ceea ce nu înţelegeam la dependenţa lui, precum şi toată ruşinea mea. Pentru că încă simt atât de multă ruşine. Sunt plină ochi de ea; dau pe dinafară. Pot să mă uit iar şi iar la datele pe care le-am

[43] O serie de conferinţe globale organizate pentru a promova idei care merită răspândite, din diferite domenii, de cele mai multe ori discursurile fiind motivaţionale, pe teme de interes în societate.

strâns. Pot să mă uit la scanare după scanare a unor creiere dependente de droguri, ciuruite ca o bucată de şvaiţer, atrofiate, ireparabile. Pot să privesc lumina aceea albastră cum străfulgera prin creierul unui şoarece şi pot să notez schimbările comportamentale care au loc din cauza ei şi ştiu cât de mulţi ani de ştiinţă dificilă şi obositoare au intrat în schimbările acelea mărunte, şi totuşi, *totuşi,* mă gândesc: „De ce nu s-a oprit Nana? De ce nu s-a făcut bine pentru noi? Pentru mine?”

Era praf în ziua în care l-am găsit întins pe jos în parcul Big Spring. Pe iarbă, răsfirat aşa, arăta ca o ofrandă. Adusă cui, pentru ce, nu puteam şti. Era treaz de vreo două săptămâni, cred, dar apoi n-a venit acasă într-o noapte şi am ştiut ce se întâmplă. O noapte s-a făcut două, s-a făcut trei. Mama şi cu mine nu puteam dormi de atâta aşteptare. În timp ce mergeam cu maşina prin oraş şi îl căutam, mă gândeam cât de obosit trebuie să fi fost Nana, obosit de mama care îl spăla în cadă, de parcă ar fi revenit la starea lui originară, obosit de tot nimicul, într-un sens rău. Nu ştiu de la cine a făcut rost de marfă după ce doctorul a încetat să-i mai dea reţete, dar trebuie să fi fost destul de uşor în ziua aceea în parc, fiindcă era dus, complet dus.

Mama voia să o ajut să-l bage în maşină. Ea l-a apucat de subsuori şi eu l-am luat de picioare, dar le tot scăpăm, iar apoi am început să plâng şi ea ţipa la mine.

Ce nu voi uita niciodată este că lumea se uita la noi în timp ce făceam toate astea. Era miezul zilei într-o zi de lucru şi erau oameni în parcul acela, care beau cafea, îşi luau pauzele de fumat, şi nimeni nu a ridicat un deget. Se uitau pur şi simplu la noi cu o oarecare curiozitate. Eram trei negri la ananghie. Nimic de văzut.

Când am reuşit să-l vârâm pe Nana în maşină, plângeam non-plânsul acela fonfăit al copiilor cărora li s-a spus să nu mai plângă. Nu puteam să nu mai plâng. Stăteam în spate cu capul lui Nana în poală şi eram convinsă că e mort, şi eram prea speriată ca să-i spun mamei fiindcă ştiam că o să dau de necaz dacă fac şi cea mai mică aluzie i i la moartea lui, aşa că am stat acolo, trăgându-mi nasul, cu un om mort în poală.

Nana nu era mort. L-am adus acasă şi s-a trezit, dar ca un zombi, în felul acela în care se trezesc oamenii care s-au prăjit prea tare. Nu ştia unde se află. Mama l-a împins, iar el s-a împiedicat în spate.

— De ce tot faci asta? a ţipat ea.

A început să-i care palme, iar el nici măcar nu şi-a ridicat mâinile să-şi apere faţa. Pe atunci era deja de două ori cât ea. Tot ce ar fi trebuit să facă era s-o apuce de braţ, s-o împingă. Nu a făcut nimic.

— Trebuie să încetezi, îi tot spunea în timp ce îl lovea. Trebuie să încetezi. Trebuie să încetezi.

Dar ea nu putea înceta să-l lovească, iar el nu putea înceta să fie lovit. Nu putea înceta nimic.

Doamne, Doamne, cât de ruşine îmi e până în ziua de azi!

33

De cele mai multe ori, în munca mea încep cu răspunsurile, cu o idee a rezultatelor. Bănuiesc că un lucru este adevărat şi apoi muncesc să dovedesc bănuiala aceea, experimentând, cârpind, până când găsesc ceea ce caut. Sfârşitul, răspunsul, nu e niciodată partea grea.

Partea grea e să încerci să-ţi dai seama care e întrebarea, să încerci să întrebi ceva suficient de interesant, suficient de diferit de ceea ce s-a mai întrebat deja, să încerci să faci totul să conteze.

Dar cum ştii când te apropii de un sfârşit adevărat în loc de un sfârşit fără perspective? Cum termini experimentul? Ce faci când, după ani de zile, îţi dai seama că drumul din cărămizi galbene pe care ai pornit încet te duce direct în ochiul tornadei?

Mama îl lovea pe Nana, iar Nana stătea nemişcat. În cele din urmă, m-am băgat între ei, iar când prima dintre palmele date de mama a aterizat pe faţa mea, şi-a retras mâinile, şi le-a lipit pe lângă corp, privind de jur împrejurul camerei, cuprinsă de o panică nebună.

Ea nu credea în a-ţi cere scuze faţă de copiii tăi, dar cu palmele lipite de corp şi privirea cuprinsă de groază se apropiase cel mai mult de aşa ceva.

— Treaba asta se termină aici, a spus ea. Se termină azi.

A mai rămas acolo o vreme, privindu-şi cei doi copii. Mă ustura faţa de la palma primită, dar nu îndrăzneam să ridic mâna să îmi astâmpăr durerea. În spatele meu, Nana era zăpăcit, încă ameţit, cuprins de suferinţă. Nu vorbise deloc.

Mama a ieşit din cameră, iar eu l-am condus pe Nana spre canapea. L-am împins puţin şi a căzut pe ea, s-a făcut ghem lângă braţul canapelei, cu capul cuibărit lângă punctul unde fusese odinioară bucata trădătoare de lemn. L-am scos pantofii şi m-am uitat la piciorul lui, vindecat fără nicio cicatrice, fără urmă de cui, de ulei. Am pus o pătură peste el şi m-am aşezat, şi am rămas aşa tot restul nopţii. Tot restul nopţii, l-am urmărit cum îşi revine, cum aţipeşte, cum scânceşte. „Acum e acum”, m-am gândit,

fiindcă sigur niciunul dintre noi nu mai putea suporta încă o zi ca asta.

De dimineaţă, mama avea deja o soluţie. Rămăsese trează toată noaptea şi dăduse telefoane, cu toate că nu ştiu cu cine a vorbit, în cine avea încredere să-i povestească despre dependenţa pe care făcuserăm tot posibilul să o ţinem secretă. Nana, acum treaz, era numai scuze, repetând vechea mantră: îmi pare rău. Nu se va mai întâmpla. Îţi promit, nu se va mai întâmpla niciodată.

Mama a ascultat răbdătoare toate acele cuvinte pe care le mai auziserăm şi apoi a spus ceva nou.

— E un loc în Nashville care o să te primească. Vin să te ia şi o să ajungă în cinci minute. Ţi-am făcut deja bagajul.

— Ce loc, mama? a zis Nana, făcând un pas în spate.

— Un loc bun, creştin. O să ştie ei ce e de făcut. Pot să te ajute să nu-ţi mai fie la fel de rău ca data trecută.

— Nu vreau să merg la dezintoxicare, mama. O să mă las. Îţi promit, am terminat. Serios, am terminat.

Afară, am auzit o maşină care trăgea în faţa casei. Mama a intrat în bucătărie şi a început să pună mâncare în caserole. O auzeam cum murmură, căutând prin toate capacele pe care le păstra într-o ordine perfectă, stivuite după mărime şi etichetate.

— Gifty, te rog, a şuierat Nana, întorcându-se spre mine pentru prima dată. Spune-i ceva. Eu... nu pot...

Vocea i s-a stins şi ochii i s-au umplut de lacrimi. Sunetul numelui meu, tandreţea cu care îl rostise, m-au făcut să mă simt de parcă aş fi fost scufundată în apă rece.

Mama a vârât caserolele în ceea ce încă numea „pungi de polietilenă”, pungi de cumpărături pe care le strângea şi le refolosea de parcă într-o bună zi aveau să se termine. A adus mâncarea şi o valiză în living şi s-a oprit în faţa noastră.

— N-ar trebui să-i lăsăm să ne aştepte, a zis ea.

Nana şi-a fixat ochii rugători asupra mea. S-a uitat la mine, iar eu am întors privirea şi afară, maşina a claxonat.

Înainte să încep proiectul tezei de doctorat, mă poticnisem puţin, încercând să-mi dau seama ce să fac. Aveam idei şi impresii, dar nu le puteam face să se contopească, nu îmi puteam da seama care e întrebarea potrivită. Pierdeam luni de zile cu un experiment, descopeream că nu duce nicăieri, apoi făceam cale întoarsă şi ajungeam tot în acelaşi punct ca înainte. Adevărata problemă era faptul că nu voiam să mă uit la întrebarea care mă privea drept în faţă: dorinţa, stăpânirea de sine. Cu toate că nu fusesem niciodată dependentă de ceva, dependenta şi evitarea acesteia îmi conduseseră viaţa şi nu voiam să le acord nici măcar o secundă în plus din timpul meu. Dar sigur că asta era. Lucrul pe care voiam cu adevărat să îl cunosc. Poate un animal să se stăpânească să caute o recompensă, mai ales atunci când există şi un risc? Odată ce am înţeles întrebarea, toate celelalte lucruri au început să capete sens.

Centrul de reabilitare din Nashville avea un program de treizeci de zile. Nu permitea vizitatori, dar, după ce perioada de dezintoxicare a lui Nana s-a încheiat, în fiecare vineri aveam voie să sunăm şi să vorbim cu el câteva minute. Telefoanele erau deprimante. „Ce faci?” întrebam. „Bine”, spunea Nana, iar apoi tăcerea atârna în aer, numărând timpul rămas până la sfârşitul apelului. Parcă erau conversaţiile cu Chin Chin, iar eu m-am îngrijorat că aşa vor merge lucrurile de-acum înainte, că Nana şi cu mine ne vom petrece o viaţă de minute cufundate în tăcere, doi străini la telefon.

Mă bucur că nu am avut ocazia să vorbesc cu Nana cât timp se dezintoxica. Nu cred că aş fi suportat să-l privesc din nou cum îşi elimină dependenţa prin transpiraţie. Chiar şi aşa, telefoanele acelea de vineri când era treaz erau destul cât să-mi frângă inima. În fiecare săptămână, sunetul vocii i se schimba. Încă era furios pe mine şi pe mama, încă se simţea trădat, dar în fiecare săptămână, vocea lui devenea puţin mai limpede, puţin mai puternică.

Mama şi cu mine am plecat cu maşina la Nashville să-l luăm în ultima zi petrecută acolo. După treizeci de zile de mâncare nasoală de dezintoxicare, ne-a spus că tot ce îşi dorea să mănânce era un sandviş cu pui. Am intrat la cel mai apropiat Chick-fil-A, iar Nana şi cu mine ne-am aşezat în separeu cât timp mama a comandat. Treizeci de zile, trei telefoane de vineri, şi aveam atât de puţine să ne spunem. Când mama s-a întors cu comanda, am mâncat toţi trei, făcând aceeaşi conversaţie plictisitoare de complezenţă ca înainte.

— Cum te simţi? a întrebat mama.

— Bine.

— Vreau să spun, cum...

Nana i-a luat mamei mâna într-a lui.

— Sunt bine, mama, a zis. O să rămân treaz. Sunt concentrat şi chiar, chiar vreau să mă fac bine, OK?

— OK, a zis ea.

A mai fost cineva privit vreodată cu atâta intensitate cu cât e privit un membru drag al familiei tocmai ieşit de la dezintoxicare? Mama şi cu mine ne uitam la Nana de parcă privirile noastre erau singurul lucru care îl ţinea acolo, înrădăcinat pe scaunul roşu aprins, înmuind cartofi prăjiţi în formă de vafa în sosul dulce-acrişor. Deasupra capului său, era vaca de la Chick-fil-A care ne îndemna să mâncăm „mai muuult pui”. Întotdeauna mi se păruseră isteţe reclamele lor şi întotdeauna simţisem o mândrie

sudistă ciudată faţă de locul acesta care şi-a păstrat valorile creştine chiar şi pe măsură ce s-a dezvoltat. Ani mai târziu, după ce politica şi religia mi se schimbaseră, când prietenii mei protestau împotriva restaurantului, eu n-am reuşit să o fac. Nu mă puteam gândi decât la sâmbăta aceea cu Nana, la cât de fericită am fost să stau împreună cu familia mea, să spun o rugăciune rapidă de vindecare deasupra tăvilor cu mâncare de fast-food.

În timp ce terminam de mâncat, Nana ne-a povestit cum personalul de la centru îi îndrumase în rugăciunile de dimineaţă şi îi învăţase cum să mediteze. Nana era de departe cel mai tânăr de acolo, iar personalul fusese amabil şi încurajator. La şedinţele de terapie de grup din fiecare seară, pacienţii discutau nu doar despre necazurile lor, ci şi despre speranţele lor de viitor.

— Tu ce ai zis? am întrebat.

Viitorul era ceva la care nu îmi îngăduisem să mă gândesc de ceva vreme. Cât timp Nana era bolnav, vieţile noastre se mişcau cu încetinitorul şi cu viteză extraordinară în acelaşi timp, făcând imposibil să vedem în ce direcţie ar putea să o ia lucrurile.

— Am spus doar că vreau să mă fac bine, ştii ce zic. Să joc baschet, să stau cu voi. Genul ăsta de lucruri.

Cum se stăpâneşte un animal să caute o recompensă, mai ales atunci când există şi un risc? Când a venit mama să stea cu mine în California, începusem să-mi fac o imagine mai clară a răspunsului la această întrebare pe care o cercetasem obsesiv în cea mai mare parte a carierei mele postuniversitare, acest test căruia îi alocasem mulţi şoareci şi multe ore din viaţa mea. Descoperisem indicii ale celor două circuite neuronale diferite care mediază comportamentul de căutare a recompenselor şi mă uitasem la neuroni ca să văd dacă

există vreo diferenţă detectabilă în structura lor. După ce am confirmat o diferenţă, am folosit vizualizarea calciului pentru a înregistra activitatea cerebrală a şoarecilor astfel încât să pot stabili care dintre cele două circuite era important pentru comportament. În cele din urmă, la sfârşitul tuturor acestor lucruri, aproape că aveam destule informaţii cât să scriu o teză care să arate că dacă foloseşti optogenetica pentru a stimula celulele mPFC —> NAc[44] de codificare a riscului, atunci da, este posibil să suprimi căutarea recompensei.

Toată această manipulare a comportamentului, toate aceste reglaje şi ajustări, injecţii şi vizualizări, pentru a descoperi că stăpânirea de sine este *posibilă,* că se poate face, cu ajutorul ştiinţei stăruitoare. Toată munca asta, ca să încerc să descopăr dedesubturile lucrului care nu avea niciun dedesubt: Nana a recidivat la doar paisprezece ore după ce a ieşit de la dezintoxicare.

34

Opioidele funcţionează asupra circuitelor creierului responsabile de recompensă. Prima dată când le iei, creierul tău este atât de inundat cu dopamină încât te gândeşti că, la fel ca mâncarea, la fel ca sexul, opioidele îţi fac bine, sunt necesare pentru însăşi supravieţuirea speciei tale. „Fă-o din nou! Fă-o din nou!” îţi spune creierul, însă de fiecare dată când asculţi, drogurile funcţionează un pic mai puţin şi cer un pic mai mult, până când, în cele din urmă, le oferi totul şi nu primeşti nimic în

[44] Dintre cortexul prefrontal medial şi nucleus accumbens.

schimb – nicio stare de euforie, niciun val de plăcere, doar o alinare efemeră a suferinţei sevrajului.

Am participat la o prelegere ţinută de Han asupra metodelor imagistice prin care se vizualizează celulele implicate în aşteptarea recompensei. Sala nu era plină, aşa că Han m-a văzut de îndată ce am intrat. Mi-a făcut repede cu mâna.

M-am aşezat în spate când Han începea. Pe ecranul de proiecţie, neuronii dopaminergici formau un vârtej mov, cu mici pâlpâiri verzi printre ei.

— Verdele pe care îl vedeţi acolo sunt centrii de activare ai neuronilor dopaminergici, a spus Han, folosind indicatorul cu laser ca să indice punctele. Căile dopaminergice mezocorticală, mezolimbică şi nigrostriată sunt ceea ce numim căile recompensei, bine? Ele sunt cele care se activează atunci când aşteptăm sau primim o recompensă.

Han a scanat încăperea, iar eu i-am făcut un semn de încurajare când ochii i s-au oprit asupra mea. A zâmbit larg, apoi a tuşit ca să-şi ascundă zâmbetul. A continuat prelegerea, iar eu m-am uitat prin sală. Studenţi ambiţioşi, în mare parte, care participau la o prelegere de neuroştiinţe în miezul zilei probabil pentru credite la vreun curs sau poate fiindcă voiau să urmeze o carieră în domeniu sau poate pur şi simplu din curiozitate.

Când Han a terminat în cele din urmă, am aşteptat să se golească sala. Am rămas pe scaun în timp ce el a început să-şi adune hârtiile de pe birou. Am ridicat mâna, dar nu se uita la mine, aşa că mi-am dres glasul zgomotos.

— Mă scuzaţi, domn’ profesor? am zis eu.

A început să râdă şi s-a sprijinit de birou.

— Da, Gifty?

— Vreţi să spuneţi că atunci când primesc un *like* pe Facebook, se eliberează dopamină?

— Chiar aşa, ai dreptate, a spus el.
— Dar atunci când fac ceva rău? am întrebat.
Han a ridicat din umeri.
— Depinde. Ce fel de lucru? Cât de rău?
— Rău, rău, am spus, iar el a râs.

35

Doamne,
Mi-aş dori ca Nana să moară odată. Te rog, fă ca totul să se termine.

36

Toată literatura *self-help* pe care am citit-o spune că trebuie să vorbeşti despre durerea ta pentru a trece prin ea, dar singura persoană cu care am simţit vreodată că am chef să vorbesc despre Nana a fost mama şi ştiam că ea nu ar putea rezista la aşa ceva. Mi se părea nedrept să-mi îngrămădesc durerea peste a ei, aşa că în schimb am înghiţit-o. Am scris însemnări de jurnal care deveneau din ce în ce mai frenetice, din ce în ce mai disperate, până când am ajuns la acel rând odios.

„Dumnezeu va citi ceea ce scrii şi îţi va răspunde scrierilor ca şi cum ar fi rugăciuni”, a spus odată mama. În noaptea în care mi-am dorit moartea fratelui meu am gândit: „Bine, aşa să fie”, dar când s-a făcut lumină în dimineaţa următoare, când mi-am dat seama că am scris o frază pentru care nu mă voi ierta niciodată, am smuls pagina din caiet, am rupt-o în bucăţi, apoi am aruncat-o în

toaletă, sperând că Dumnezeu va uita. Ce-am făcut? Când Nana a recidivat, m-am îngropat în ruşinea mea. Am tăcut.

Eu am tăcut şi mama a înnebunit. A devenit un soi de vânător de copii, conducând în susul şi în josul străzilor din Huntsville în căutarea fratelui meu. La biserică se apropia de altar în timpul preamăririi şi închinării şi dansa ca o femeie posedată. În cazul în care cântecul pomenea măcar de „căderea în genunchi”, o lua literal, căzând imediat în genunchi, cu o bufnitură care părea dureroasă.

Bârfele de biserică sunt la fel de vechi ca biserica însăşi, şi vai, cât îi mai plăcea bisericii mele să bârfească! Ani mai târziu, Mary, fiica pastorului, avea să devină liderul de închinare. Fiul ei alerga prin biserică în fiecare dimineaţă înainte să-l ducă la creşă şi toată lumea îi zâmbea dulce, amintindu-şi în tot acel timp circumstanţele în care a venit pe lume. Bârfa aceea era zemoasă ca o piersică. Parohia mea se îngrăşa din ea, dar când Mary s-a măritat, am rămas flămânzi. Înainte de asta au fost Nana şi dansurile ridicole ale mamei la altar. Dacă sarcina lui Mary era o piersică, atunci Nana fusese un ospăţ.

Toată lumea ştia că Nana se accidentase la un meci, dar a durat ceva să se prindă de dependenţa lui. În fiecare duminică, atunci când pastorul John cerea să dăm acatiste, mama şi cu mine puneam numele lui Nana în coş. Rugaţi-vă pentru vindecarea lui, spuneam, iar la început era uşor pentru toată lumea să presupună că era vorba de glezna lui. Dar cât de mult îi ia lui Dumnezeu să vindece o gleznă sucită?

— Am auzit că s-a apucat de droguri, a zis doamna Cline.

Era diaconeasă la Primele Adunări. Cincizeci şi cinci de ani, necăsătorită, dreaptă ca o mătură, cu buze atât de subţiri încât arătau ca o tăietură pe faţa ei.

— Nu! a exclamat doamna Morton.

— Oh, ba da, dragă. De ce crezi că nu mai vine încoace? Nu joacă sezonul ăsta, aşa că ştim că nu-i prea ocupat.

— Ce trist! Ce trist că s-a apucat de droguri!

— E trist, dar – şi chiar detest să spun asta – soiul lor pare într-adevăr să fie amator de droguri. Vreau să spun că *mereu* sunt drogaţi. De-asta e atâta criminalitate.

— Ai dreptate. Şi eu am observat.

Studiam versetele din Biblie în sala de clasă a şcolii de duminică atunci când am auzit conversaţia asta pe coridor. Dacă as fi auzit-o astăzi, ştiu ce as fi făcut. As fi ieşit afară şi le-aş fi spus că nu există date care să susţină ideea că persoanele de culoare sunt mai predispuse din punct de vedere biologic la droguri sau criminalitate decât orice altă rasă. As fi ieşit din biserica aia şi nu m-aş fi uitat înapoi.

Dar aveam zece ani şi eram ruşinată. Am rămas stană de piatră pe scaunul meu şi am sperat că nu mă puteau auzi de pe cealaltă parte a uşii. Am strâns clapetele deschise ale Bibliei atât de tare că am lăsat urme apăsate în pagini. Când au plecat, am răsuflat şi mi-am ciupit pielea dintre degetul mare şi arătător, un truc pe care îl deprinsesem ca să mă ajute să nu plâng. În clipa aceea, şi pentru prima dată în viaţa mea, de fapt, l-am urât cu totul pe Nana. L-am urât şi m-am urât pe mine însămi.

Nu sunt psiholog sau istoric, sau sociolog. Pot examina creierul unui animal deprimat, dar nu sunt înclinată să mă gândesc la ce circumstanţe, dacă există, au condus la acea depresie. La fel ca toată lumea, primesc o bucată din poveste, o singură replică pe care s-o studiez şi s-o recit, s-o memorez.

Când eram copil, nimeni nu a rostit vreodată cuvintele „rasism instituţionalizat”. Abia dacă rosteam cuvântul „rasism”. Nu cred că am urmat nici măcar un singur curs

la colegiu care să discute despre efectele fiziologice ale anilor de rasism mediat personal şi rasism internalizat. Asta se întâmpla înainte să apară studiile care arătau că femeile de culoare au o probabilitate de patru ori mai mare să moară la naştere, înainte ca oamenii să discute despre epigenetică şi dacă trauma poate fi sau nu moştenită. Dacă acele studii existau, eu nu le-am citit. Dacă acele cursuri erau oferite, eu nu le-am urmat. Nu era cine ştie ce interes faţă de aceste idei pe vremea aceea fiindcă nu era, nu *este,* cine ştie ce interes fată de vieţile negrilor.

Ce vreau să spun este că nu am crescut cu un limbaj dedicat, un mod de a explica, de a analiza ura mea de sine. Am crescut doar cu bucata mea, cu mica mea piatră palpitândă a urii de sine pe care o duceam asupra mea la biserică, la scoală, în toate acele locuri din viaţa mea care lucrau, aşa mi se părea atunci, ca să afirme ideea că greşesc ireparabil, fatalmente. Eu eram un copil căruia îi plăcea să aibă dreptate.

Eram singurii negri de la Biserica Primele Adunări ale lui Dumnezeu; mama nu ştia ce şi cum. Ea credea că

Dumnezeul din America trebuie să fie acelaşi ca Dumnezeul din Ghana, că Iehova al bisericii albe nu are cum să fie diferit de cel al bisericii negre. În ziua aceea în care a văzut panoul din faţa bisericii care întreba: „Te simţi pierdut?” în ziua aceea în care a intrat prima dată în sanctuar, a început să-şi piardă copiii, care aveau să înveţe cu mult înaintea ei că nu toate bisericile din

America sunt create egale, nu în practică şi nu în politică. Iar, pentru mine, pagubele mersului la o biserică unde lumea şuşotea vorbe denigrante despre „soiul meu” a fost în sine o rană spirituală – atât de adâncă şi de ascunsă că am avut nevoie de ani de zile ca s-o găsesc şi s-o abordez. Nu ştiam ce să înţeleg din lumea în care mă

aflam pe vremea aceea. Nu ştiam cum să o împac. Când mama şi cu mine dădeam acatiste pentru Nana, cei din parohie chiar se rugau? Chiar le păsa? Când am auzit ce bârfeau acele femei, am văzut cum vălul s-a ridicat şi lumea din umbre a religiei mele a ieşit la iveală. Unde era Dumnezeu în toate astea? Unde era Dumnezeu dacă nu era în liniştea înăbuşită a unei săli de şcoală de duminică? Unde era Dumnezeu dacă nu era în mine? Dacă pielea mea neagră era un fel de acuzare, dacă Nana nu avea să fie vindecat niciodată şi dacă parohia mea nu putea crede niciodată cu adevărat în posibilitatea vindecării sale, atunci unde era Dumnezeu?

Însemnarea mea din jurnal din seara în care le-am auzit pe doamna Morton şi doamna Cline vorbind:

Doamne,
Te rog grăbeşte-te şi fă-l bine pe Bâz. Vreau să vadă toată biserica.

Ştiam, chiar şi în timp ce scriam acea însemnare, că Dumnezeu nu funcţiona aşa, apoi m-am întrebat: cum anume funcţiona? M-am îndoit de El şi m-am urât pentru asta. M-am gândit că Nana le dovedea tuturor că aveau dreptate în privinţa noastră şi voiam să se facă bine, să fie mai bun, fiindcă mă gândeam că bunătatea lui ar fi fost ceea ce era necesar ca să le dovedească tuturor că greşeau. Umblam prin locurile acelea, copil credincios ce eram, gândindu-mă că bunătatea mea era dovada clară că lucrurile nu stăteau aşa. „Uitaţi-vă la mine!” îmi venea să strig. Voiam să fiu o teoremă vie, un Logos. Ştiinţa şi matematica mă învăţaseră deja că dacă există multe excepţii de la o regulă, atunci regula nu e regulă. Uitaţi-vă la mine.

Totul era atât de prost gândit, atât de înapoiat, dar nu ştiam cum să gândesc altfel. Regula nu a fost niciodată o regulă, dar o confundasem cu una. Am avut nevoie de ani de întrebări şi căutări ca să văd mai mult decât bucăţica mea, şi nici acum nu o văd întotdeauna.

Mama a înnebunit când Nana a recidivat, iar eu am devenit retrasă. M-am îngropat în propria-mi minte, ascunzându-mă acolo, scriind febril în jurnal, sperând la a Doua Venire a lui Iisus. Acestea erau de fapt clipele de pe urmă, nu ale lumii, ci ale credinţei mele. Doar că încă nu vedeam asta.

Eram retrasă şi eram furioasă pentru cât de uşor şi de repede se întorsese toată lumea din vieţile noastre împotriva lui Nana. Nici măcar sportul nu-l mai proteja. Când Nana era rege, pastorul John îl chema uneori duminica pe scenă, iar noi, credincioşii, ne întindeam braţele şi ne rugam pentru săptămâna lui următoare, pentru victorie în toate meciurile pe care urma să le joace. Acolo sus, cu capul plecat, cu mâinile noastre întinse a încoronare, Nana primea fiecare binecuvântare. Iar când venea ora meciului şi echipa lui câştiga, cu toţii eram mulţumiţi. „Cât de mare e Dumnezeu?” cântam noi în timpul închinării şi preamăririi, şi chiar credeam asta.

În zilele, rare cum erau, când echipa lui Nana pierdea, ascultam cum scânteia mâniei năvăleşte prin mulţime.

„Hai, mă.”

„Stai cu gândul la meci.”

Vorbim despre baschet în Alabama, nu fotbal american. Oamenilor nu le păsa atât de mult, şi totuşi, aceasta era natura felului în care le păsa. Înainte ca Nana să-şi facă echipa importantă în statul nostru, tribunele fuseseră aproape goale la fiecare meci, dar când echipa lui a devenit bună, fiecare spectator a devenit expert.

Nana a jucat exact două meciuri în timpul dependenţei sale. A fost vraişte pe teren, neatent şi neconcentrat. A ratat aruncare după aruncare; a scăpat mingea şi a trimis-o de-a dura spre tribune.

„Unde a învăţat rahatu' ăsta de cioroi să joace?" a strigat un fan enervat, iar mie nu mi-a venit să cred cât de iute a venit căderea, cât de rapidă a fost schimbarea la o sută optzeci de grade.

Când Nana era la pământ, pastorul John a încetat să-l mai cheme la altar să ne primească rugăciunile, mâinile noastre întinse. A jucat acele două meciuri de parcă abia auzise de curând ce este baschetul. În seara ultimului meci pe care l-a jucat vreodată, a fost huiduit de toată lumea din tribune. Ambele tabere, ambele grupuri de fani, şi-au unit vocile în cor. Nana a aruncat mingea în perete cu toată forţa lui când arbitrul a luat o decizie care nu i-a plăcut. Acesta l-a dat afară din joc şi toată lumea a aclamat în timp ce Nana privea de jur împrejur, arătându-ne tuturor degetele mijlocii şi năvălind afară de pe teren. În tribune în seara aceea, huiduind, l-am văzut pe Ryan Green. Am văzut-o pe doamna Cline. Am văzut biserica mea şi nu am putut uita acest lucru.

„Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu tot cugetul tău şi cu toată puterea ta... Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. Nu este altă poruncă mai mare decât acestea."[45] M-am gândit mult la versetele acestea în vremea aceea. Trei pagini din jurnalele copilăriei mele sunt umplute cu aceste două versete, copiate iar şi iar până când scrisul mi se face neglijent, leneş. Încercam să-mi amintesc să-l iubesc pe Dumnezeu, să-mi iubesc aproapele.

---

[45] Marcu 12:30-31.

Dar instrucţiunea nu este pur şi simplu să-ţi iubeşti aproapele. Este să-l iubeşti la fel cum te iubeşti pe tine însuţi, iar aici se găsea provocarea. Eu nu mă iubeam, şi chiar dacă m-aş fi iubit, nu puteam să-mi iubesc aproapele. Începusem să-mi detest biserica, să-mi detest şcoala, oraşul, statul.

Oricât ar fi încercat ea, mama nu a putut să-l convingă pe Nana să mai vină cu noi la biserică după duminica din ultima stranã. Eu eram uşurată, dar nu i-am spus asta. Nu voiam ca toată lumea să se zgâiască la noi, să ne judece. Nu voiam alte dovezi că Dumnezeu nu reuşise să-l vindece pe fratele meu, o nereuşită pe care o vedeam incredibil de crudă, în ciuda unei vieţi întregi în care auzisem că Domnul lucrează pe căi misterioase. Pe mine nu mă interesa misterul. Eu voiam raţiune şi îmi devenea din ce în ce mai limpede că nu aveam să obţin aşa ceva în locul unde îmi petrecusem atât de mult din viaţă. Dacă aş fi putut să nu mai merg deloc la Primele Adunări, aş fi făcut-o. De fiecare dată când mă gândeam că aş putea să o fac, mi-o imaginam pe mama acolo sus, lângă altar, învârtindu-se şi căzând, cântând şi preamărind, şi ştiam că dacă eu nu mergeam la biserică împreună cu ea, s-ar fi dus oricum singură. Că ar fi putut pur şi simplu *sa fie* singură, ultima persoană de pe pământ care încă mai credea că Dumnezeu i-ar putea vindeca fiul, şi nu-mi puteam închipui nimic mai cuprins de singurătate.

37

Acum vreau să scriu despre dependenţa lui Nana dinăuntrul ei. Aşa vreau să o cunosc, de parcă ar fi a mea. Am scris însemnări meticuloase în jurnal despre ultimii săi

ani. Am scris ca un antropolog care îl avea pe Nana drept unic subiect. Pot să vă spun cum arăta pielea lui (pământie), cum arăta părul lui (nepieptănat, netuns). Pot să vă spun că el, mereu prea slab, pierduse atât de mult în greutate încât ochii începuseră să-i iasă în afară din orbitele afundate în cap. Dar toate informaţiile astea sunt inutile. Etnografia jurnalului meu e dureroasă de citit şi nefolositoare pe deasupra, fiindcă nu pot cunoaşte vreodată interiorul mintii fratelui meu, cum era să umbli prin lume în corpul lui, în zilele lui de pe urmă. Însemnările mele din jurnal erau încercarea mea de a găsi o cale să intru într-un loc care nu are intrări şi nici ieşiri.

Nana a început să fure de la mama. Lucruri mărunte la început, portofelul, carnetul de cecuri, dar curând a dispărut maşina, la fel şi masa din sufragerie. Curând, şi Nana a dispărut. Zile şi săptămâni la rând lipsea, iar mama se ducea după el. Lucrurile ajunseseră de aşa natură încât ea şi cu mine ştiam numele tuturor recepţionerelor şi tuturor femeilor de serviciu de la fiecare motel din Huntsville.

— Tu poţi să renunţi dacă vrei, îi şuiera uneori mama lui Chin Chin la telefon, dar eu n-o să renunţ niciodată. N-o să renunţ niciodată.

Chin Chin suna regulat în perioada aceea. Vorbeam cu el la telefon câteva minute, răspunzând la întrebările lui plictisitoare şi ascultând cum timpul şi vinovăţia îi schimbaseră vocea, iar apoi îi dădeam telefonul mamei şi aşteptam ca ei doi să termine cearta.

— Unde erai? i-a spus odată mama la telefon. Unde ai fost?

Era acelaşi lucru pe care i-l spunea lui Nana în nopţile când el se furişa pe uşa din spate, revenindu-şi din euforia drogurilor, duhnind ca naiba, neaşteptându-se deloc să o găsească pe mama stând de veghe în sufragerie.

Acelea au fost zilele distrugerii. Nana a dat cu pumnul în perete şi a făcut o gaură. A făcut televizorul zob pe podea şi a spart fiecare bec şi ramă de tablou din casă. M-a făcut pizdă băgăreaţă în noaptea când l-am prins delirând la parter, iar mama a fugit pe scări în sus ca să ne putem ascunde amândouă de el.

Am blocat uşa de la dormitorul meu cu un scaun, dar nu după mult timp a început să bubuie în ea. „Duceţi-vă amândouă în puia mea”, a spus, şi auzeam sunetul umărului său izbindu-se de uşă, şi vedeam cum uşa voia să sară din ţâţâni, voia să-l lase să între. Iar mama a răspuns, rugându-se cu voce tare: „Doamne, apără-l pe fiul meu. Doamne, apără-l pe fiul meu”. Eram speriată şi eram furioasă. Pe noi cine să ne apere?

Era aproape mai bine când era drogat. Când era drogat, nu-i era rău, nu era furios. Era potolit, liniştit, dus. L-am văzut cum băga în venă o singură dată. Pe canapea, în sufrageria casei noastre, şi-a înfipt un ac în scobitura cotului, iar apoi a lunecat undeva, ignorându-mă pe mine şi tot ce era în jurul lui. De atunci nu am văzut niciodată un ac fără să mă gândesc la el. Am preferat carnea şoarecilor în detrimentul cărnii oamenilor fiindcă nu vreau să introduc niciodată un ac într-o scobitură de cot. Nu pot să văd o venă cubitală mediană fără să-l văd pe fratele meu aţipind şi căzând în uitare pe canapeaua noastră.

Cum să vorbesc despre ziua când a murit? Nu-mi amintesc dimineaţa aceea, iar însemnarea din jurnal din seara precedentă spune doar: „Bâz arăta obosit, dar bine!” Am citit rândul acela de atâtea ori în anii care au trecut de atunci, iar semnul exclamării încă îşi bate joc de mine. Probabil am mers la şcoală în ziua aceea. Probabil am venit acasă, mi-am pregătit o gustare şi am aşteptat să vină mama. Nu mă aşteptam să-l văd pe Nana, dar îl văzusem în seara precedentă şi nu îmi făceam griji.

Îmi amintesc că mama nu a venit acasă la timp. Era la familia Foster, una nouă pentru ea, de când murise doamna Palmer. Revenise la tura de zi, aşa că de obicei ajungea acasă până la şapte. În schimb, în seara aceea, a intrat la opt târându-şi picioarele, cerându-şi scuze în timp ce descărca maşina. Fiica domnului Foster era în oraş şi femeia o bătuse la cap toată ziua. Îmi făcusem singură cina şi i-am oferit puţin şi mamei. Amândouă ne-am uitat la ceas, apoi la uşă, la ceas, apoi la uşă. Nu a venit. Ne dezvoltaserăm o rutină, o regulă nerostită. Nana avea la dispoziţie două zile înainte să urcăm în maşină şi să-l căutăm. Avea patru zile înainte să sunăm la poliţie, dar ajunseserăm o singură dată acolo, iar seara aceea era ziua întâi. Încă nu eram acolo.

Nu ştiam să ne facem griji, aşa că atunci când poliţia a bătut la uşă în jurul orei nouă ca să ne spună că Nana a luat o supradoză de heroină şi a murit în parcarea unui Starbucks, am fost luate pe neaşteptate. Credeam că rutina noastră ne va salva, îl va salva.

Nu am mai scris nimic în jurnal în seara aceea sau mulţi ani după aceea.

38

Am dat peste Katherine la magazinul de sandvişuri la vreo săptămână după ce dădusem cu bâta în baltă la prânzul luat împreună. Am văzut-o aplecată peste un raft cu chipsuri, încercând să se hotărască de care vrea, aşa că m-am întors pe călcâie ca să scap.

— Gifty! a strigat ea.

Aproape ajunsesem la uşă. A venit în pas vioi spre mine, cu o pungă de chipsuri cu smântână şi ceapă în mână.

— Ce mai faci? a întrebat ea.

— Oh, bună, Katherine. Foarte bine, mulţumesc, am zis.

— Vino să luăm prânzul împreună, ce zici?

— Am multă treabă.

— O să te aştepte şi după ce mănânci, a spus ea, întinzând mâna după mâna mea. Insist.

A plătit pentru chipsuri şi sandvişul meu, apoi am pornit spre scaunele de bar din capătul îndepărtat al magazinului. Era aproape gol, cu excepţia câtorva studenţi la licenţă care ajunseseră în partea aceasta a campusului, dedicată celor de la doctorat, probabil pentru linişte şi şansele mai mici de a fi recunoscuţi. Am fost şi eu odată aşa, atât de singuratică încât tânjeam după şi mai multă singurătate. Chiar şi după ce mi-am făcut câţiva prieteni la colegiu, tot mă străduiam să creez condiţiile de care aveam nevoie ca să pot fi singură. Dacă aş fi făcut-o cum trebuie în ziua aceea, n-aş fi fost nevoită să iau masa cu Katherine.

— Îţi mai e greu să scrii? a întrebat Katherine.

— A fost mult mai bine în ultimul timp, am răspuns.

Am ciugulit din sandviş în timp ce Katherine şi-a deschis punga de chipsuri cu un pocnet şi a început să-i mănânce încet, unul câte unul.

Am stat acolo în tăcere o vreme. Voiam să scap de intensitatea privirii lui Katherine, aşa că m-am uitat lung la mâncarea mea, de parcă între feliile de pâine cu maia se găsea înghesuită cheia sensului vieţii. În cele din urmă, Katherine a rupt tăcerea.

— Ştii, Steven e de pe Coasta de Est şi chiar vrea să se mute înapoi după ce termin aici, dar de ce ar vrea cineva să locuiască altundeva decât în California? Mi-am petrecut o vară în L.A. Şi acum până şi Bay Area e prea rece pentru mine. Anotimpurile sunt supraestimate.

— Te-ai hotărât în privinţa copilului?

A părut surprinsă. Era clar că nu-şi amintea că mi-a spus despre calendarul ascuns al lui Steve în care îi urmărea ovulaţia.

— Încă n-am stabilit nimic. El vrea să începem să încercăm, dar eu vreau să aştept cel puţin până după studiile postdoctorale. Am treizeci şi şase de ani, aşa că s-ar putea să fie o luptă împotriva curentului, dar asta se aplică şi muncii mele. Pur şi simplu nu ştiu. Dar tu? Te gândeşti vreodată să ai copii?

Am scuturat repede din cap, prea repede.

— Nu cred că aş fi o mamă prea bună, am spus. În plus, n-am mai făcut sex de vreun an.

Dintr-odată, m-am simţit stânjenită de dezvăluirea mea, dar Katherine nu părea deloc tulburată. Mă simţeam de parcă mi-aş fi scuturat umărul rochiei, dezvăluindu-mi pielea. Îmi pierdusem o parte din timiditate în privinţa subiectului sex, dar nu pe toată. Ani de zile nu fusesem în stare să împac faptul că voiam să mă simt bine cu dorinţa de a fi cuminte, două lucruri care deseori păreau incompatibile în timpul sexului, mai ales în timpul sexului aşa cum îmi plăcea mie. De fiecare dată, după, stăteam întinsă acolo şi mă holbam la tavan, închipuindu-mi promisiunile ca pe nişte mici baloane care pluteau în sus şi apoi se îndepărtau, gata să fie sparte.

L-am cunoscut pe Justin, tipul cu care mi-am pierdut oficial virginitatea, la un bairam din New York cu titlul POC x Ivy League[46] în vara de după ce absolvisem colegiul. Prima dată când am făcut sex, corpul meu fusese atât de rigid, vaginul meu atât de încordat, încât s-a uitat la mine nesigur şi a spus:

---

[46] Persoane de culoare de la Ivy League, unele dintre cele mai prestigioase universităţi din lume – Brown University, Columbia University, Corneli University, Dartmouth College, Harvard University, University of Pennsylvania, Princeton University şi Yale University.

— Nu cred că pot. La propriu, gen, nu cred că intră.

— Ce facem? am întrebat, îngrozită, dar hotărâtă.

Luam trenul înapoi spre Boston în câteva ore şi îmi doream asta, îl doream pe el. A ieşit din cameră şi s-a întors cu un borcan cu ulei de cocos şi după ceva masaj şi încurajări, a intrat în mine. M-a durut atunci, dar până la sfârşitul verii, găsiserăm un ritm delicios, vizitându-ne o dată la câteva weekend-uri doar ca să ne petrecem o noapte sau două împreună. Am început să vreau mai mult, mai mult zgâriat, mai mult stat de vorbă.

— Eşti o fată rea? întreba Justin în pat.

Urma să plec în curând în California la facultate şi amândoi ştiam, ştiusem întotdeauna, că sfârşitul era aproape.

— Eşti o fată rea, rea de tot?

— Da, am spus printre dinţii încleştaţi, bucurându-mă de plăcerea pe care mi-o oferea, dar în mintea mea mă gândeam: „Nu, nu, nu. De ce nu pot să fiu cuminte?”

Katherine a terminat de mâncat chipsurile şi şi-a şters mâinile pe un şerveţel.

— Tu încă n-ai împlinit treizeci, nu? a zis ea. Doamne, eşti atât de tânără şi atât de al naibii de strălucită. Sincer, abia aştept să văd ce faci peste vreo cinci ani, iar dacă copiii nu fac parte din ecuaţia asta, cui îi pasă? O să faci lucruri mari. Simt asta. Ce te-a făcut să alegi domeniul ăsta, de fapt?

întrebarea m-a luat pe nepregătite, ceea ce fusese probabil şi intenţia ei. M-am uitat la Katherine. Pe buze i se adunase pudră de la chipsuri, oferindu-le o strălucire albă palidă.

— Mama e în depresie. Stă cu mine momentan. În patul meu. A mai suferit de depresie în trecut şi a avut o experienţă proastă cu îngrijirile psihiatrice, aşa că se

opune din răsputeri ajutorului specializat. Deci, da, stă aici cu mine de vreo două săptămâni deja.

Cuvintele au ieşit ca un şuvoi din mine şi am fost atât de fericită, atât de uşurată, după ce au fost rostite. Katherine a întins mâna şi a aşezat-o peste mâna mea. — îmi pare tare rău. Probabil e foarte greu pentru tine, a spus. Cum pot să te ajut?

Gye Nyame, am vrut să spun. Numai Dumnezeu mă poate ajuta.

Mama şi-a luat concediu o săptămână după ce a murit Nana. A vrut să organizeze o înmormântare uriaşă, în stil ghanez, cu tot cu mâncare şi muzică şi dans. L-a trimis bani şi măsurători lui Chin Chin ca să ne croiască hainele de doliu. Când au sosit, am scos-o pe a mea din pachet şi am ţinut-o în mână. Era roşie ca sângele şi ceroasă la atingere, iar eu nu voiam să o port. Nu-mi aminteam ultima dată când fusesem nevoită să port veşmintele tradiţionale şi m-am gândit că ar părea o minciună. Mă simţeam cam la fel de ghaneză ca plăcinta cu mere, dar cum puteam să-i spun asta mamei?

Ce plâns, ce scrâşnire a dinţilor! Mama era aproape de nerecunoscut. Când poliţistul a plecat de la noi de acasă în noaptea supradozei lui Nana, a căzut la pământ, legănându-se, zgâriindu-se pe braţe şi picioare până i-a dat sângele, strigând numele Domnului: *„Awurade, Awurade, Awurade!”* Nu a încetat să plângă după aceea. Cum puteam să-i spun că hainele de doliu mi se păreau ţipătoare? Că nu voiam atenţia pe care avea s-o atragă înmormântarea asta? Nu voiam niciun fel de atenţie, iar în primele săptămâni am fost scutită de ea. Nimic nu îţi arată adevărata natură a prieteniilor tale ca o moarte neaşteptată, mai rău, o moarte învăluită în ruşine. Nimeni nu ştia cum să ne vorbească, aşa că oamenii nici măcar nu încercau. Nu ar fi trebuit să rămân singură cu mama în

zilele acelea de după moartea lui Nana, iar mama nu ar fi trebuit să rămână singură cu ea însăşi. Unde era biserica noastră? Unde erau cei câţiva ghanezi, împrăştiaţi prin Alabama, cu care mama legase prietenii? Unde era tatăl meu? Mama, o femeie care abia dacă plângea vreodată, a plâns atât de mult în prima săptămână încât a leşinat de deshidratare. Stăteam în picioare deasupra corpului ei, făcându-i vânt cu primul lucru pe care l-am găsit – Biblia ei. Când şi-a revenit şi şi-a dat seama ce s-a întâmplat, şi-a cerut scuze. Mi-a promis că nu va mai plânge, o promisiune pe care încă nu era în stare să o respecte.

Unde era pastorul John în toate astea? El şi soţia lui ne-au trimis flori acasă în prima săptămână. A venit pe la noi după slujbă în a treia duminică, singurele trei duminici de când ne-am alăturat Bisericii Primele Adunări când mama lipsise de la slujbă. Am deschis eu uşa, iar primul lucru pe care l-a făcut a fost să-mi pună mâna pe umăr şi să înceapă să se roage.

— Doamne, te rog să o acoperi pe această tânără cu binecuvântările Tale. Te rog să-i aminteşti că eşti aproape, că îi eşti alături în durerea ei.

Am vrut să mă scutur de mâna lui, dar eram atât de recunoscătoare să-l văd, atât de recunoscătoare pentru atingerea lui, a oricui, încât am stat acolo şi am primit rugăciunea.

A intrat în casă. Mama era în sufragerie, iar pastorul John s-a dus şi s-a aşezat lângă ea pe canapea, l-a pus mâinile pe umeri, iar ea s-a prăbuşit. Mi se părea ceva la fel de intim ca goliciunea, aşa că am ieşit din încăpere, oferindu-le spaţiu să fie unul cu altul şi împreună cu Domnul. Cu toate că nu l-am iubit întotdeauna pe pastorul John, l-am iubit foarte mult în ziua când a venit în cele din urmă la noi. A rămas în viaţa mea şi a mamei mele de atunci.

Nu i-am spus niciodată mamei că detest veşmântul de înmormântare. L-am purtat pe al meu şi mama l-a purtat pe al ei şi amândouă i-am întâmpinat pe oaspeţi în clubul pe care îl închiriase mama pentru înmormântarea lui Nana. Au venit ghanezii – din Alabama, şi Tennessee, şi Ohio, şi Illinois. Iar în Ghana, la funeraliile organizate de Chin Chin, au venit ghanezii – din Cape Coast, şi Mampong, şi Acera, şi Takoradi.

Mama umbla încolo şi încoace prin cameră, cântând:

Ohunu mu nni me dua bi na maso mu
Nsuo ayiri me oo, na otwafoo ne bwan?

Nu-i niciun ram de care să mă apuc,
Sunt în ape tulburi, unde-i Mântuitorul meu?

Nu cunoşteam cântecul şi chiar dacă l-as fi cunoscut, nu sunt sigură că aş fi cântat şi eu. Stăteam în primul rând cu cei câţiva ghanezi demni de onoarea de a-i întâmpina pe ceilalţi oaspeţi şi dădeam mâna cu toţi îndoliaţii care treceau pe lângă noi. În timp ce mâinile lor o apucau pe a mea, nu mă puteam gândi decât la cât de disperată eram să mă spăl de fiecare atingere, să răsucesc robinetul la apă clocotită, să mă curăţ, să mă descoscotoros.

Eram la Elks Lodge, singurul loc suficient de mare pentru înmormântarea extravagantă pe care voia mama să o organizeze. Dar Elks Lodge nu era un cort funerar din Kumasi şi cu toate că invitaserăm pe toată lumea din echipa de baschet a lui Nana, din fostele lui echipe de fotbal, pe toată lumea de la biserică, ansamblul acelei lumi mărunte pe care mama reuşise să şi-o construiască în cincisprezece ani, locul încă era doar pe jumătate plin.

Mama se tot învârtea şi îşi cânta cântecul:

Prayee, mene womma oo
Ena e, akamenkoa oo
Agya e, ahia me oo

Ce se va alege de noi
Am rămas singură
Am rămas sărăcită

Ghanezii plângeau şi se învârteau prin sală, ridicau braţele şi îl puneau la îndoială pe Dumnezeu. Americanii stăteau în picioare, uluiţi.

Nu după mult timp, pastorul John a luat microfonul şi s-a dus la amvonul improvizat din faţa încăperii ca să spună câteva cuvinte.

— Ştim că Nana a fost un tânăr talentat. Mulţi dintre noi, cei din încăperea asta, l-am văzut pe terenul de baschet, cum arunca mingea aceea până la ceruri. Ne-a adus bucurie să-l urmărim şi să recunoaştem în acest tânăr gloria Domnului. Acum, ori de câte ori moare un tânăr, e uşor pentru noi, cei care am rămas, să ne înfuriem. Ne gândim: de ce ar face Dumnezeu aşa ceva? Nana avea atâtea lucruri de oferit, Doamne, de ce? E normal să simţim aşa, dar îngăduiţi-mi să vă amintesc că Dumnezeu nu greşeşte. Am spus că Dumnezeu nu greşeşte. Amin! Dumnezeu, în înţelepciunea sa nesfârşită, a considerat de cuviinţă să-l aducă pe Nana acasă, lângă el, iar noi trebuie să credem că raiul în care se află Nana acum este mult mai minunat decât orice avea să-i ofere lumea asta. Nana se află într-un loc mai bun, alături de Tatăl nostru Ceresc, iar într-o bună zi vom avea şi noi bucuria imensă, bucuria extraordinară şi imensă de a-l întâlni acolo.

Am stat şi am ascultat cuvintele pastorului John, atentă la câte Aminuri şi Aleluia se înălţau în cor în jurul acelor cuvinte, şi mă gândeam: „Nana ar fi detestat toate astea”.

Iar cunoaşterea aceea, precum şi sala de oameni care îl cunoşteau pe fratele meu, dar nu îl cunoşteau, care evitau circumstanţele morţii sale, discutând despre el de parcă numai porţiunea vieţii sale care avusese loc înainte de dependenţa sa era demnă de cercetare şi compasiune, m-a distrus şi a doborât copacul credinţei mele, crescut de atâta timp. Am stat acolo în pavilionul acela, redusă la o buturugă, întrebându-mă ce se va alege de mine.

39

Chin Chin ne-a trimis fotografii de la funeraliile lui Nana din Ghana. Erau sute de oameni adunaţi într-un cort în Kumasi, purtând haine asemănătoare cu cele pe care le purtaserăm eu şi mama. Tata era doar într-una dintre fotografii. Arăta maiestuos în roba lui cu negru şi roşu. Chipul lui era o amintire veche şi decolorată. Nu am arătat niciodată ca el, dar în timp ce mă uitam la fotografie, mă vedeam în capul lui plecat, în ochii lui trişti.

— Au avut o prezenţă bună, a spus mama în timp ce răsfoia fotografiile. Tatăl tău s-a descurcat bine.

Nu îi cunoşteam pe nici unii dintre ceilalţi oameni din fotografii. Majoritatea nu îl cunoscuseră pe Nana, dar câţiva spuneau că şi-l aminteau pe când era bebeluş.

Când Chin Chin ne-a sunat ca să întrebe dacă am primit fotografiile, am vorbit cu el câteva minute.

— Ce le-ai spus tuturor? l-am întrebat.

— Ce vrei să spui?

— Despre cum a murit Nana. Ce le-ai spus? Ce i-ai spus soţiei tale?

El s-a oprit şi eu m-am uitat la fotografia în care apărea, aşteptând un răspuns.

— Am spus că era bolnav. Am spus că era bolnav. Nu e adevărat?

Nici măcar nu i-am dat telefonul mamei. Am închis şi gata. Ştiam că o să-l sune înapoi şi că o să şuşotească despre mine înainte să discute toate detaliile funeraliilor. Ce s-a mâncat, ce cântece s-au pus, ce dansuri s-au dansat.

— Nu-mi place cum te-ai purtat cu tatăl tău, mi-a spus mama mai târziu în ziua aceea.

Nu se mai dusese la lucru de două săptămâni şi mi se părea ciudat să o văd în casă la orice oră, făcând lucruri de zi cu zi, venind în camera mea ca să-mi servească un reproş părintesc de genul celor pe care le poate primi un copil american la televizor. În primele săptămâni după ce a murit Nana, înainte de prăbuşirea mamei, mă simţeam de parcă aş fi trăit aceeaşi viaţă, dar cu susul în jos, invers. Lucrurile păreau normale pentru un ochi neantrenat, dar când fusese mama vreodată acasă, trează, discutând cu mine la ora trei după-amiaza?

— Scuze, am spus.

— Au avut o prezenţă bună la funeralii, a zis.

— Ai mai spus asta o dată.

S-a uitat urât la mine, în semn de avertisment, iar eu mi-am luat seama. Lucrurile nu deveniseră atât de întoarse pe dos cât să pot deveni o preadolescentă americană obişnuită, care să-şi dea drumul la gură în faţa maică-sii.

— Ţi-ai dori să fi fost acolo? am întrebat-o, schimbând direcţia.

— În Ghana? Nu. Nana nu şi-ar fi dorit asta.

A rămas acolo, sprijinindu-se de cadrul uşii mele, încă puţin. În vremea aceea, şi chiar şi acum, mereu mă

întrebam cum să mă port cu ea. Trebuia să mă fi dat jos din pat şi s-o îmbrăţişez cu forţa? Mi-a spus că o să ia un Ambien. A ieşit din cameră şi am auzit-o fojgăind prin baie, căutând somniferele pe care ajunsese să se bazeze pentru a supravieţui numeroşilor ani de muncă în tura de noapte. Am auzit-o cum se pune în pat. Habar nu aveam.

Pastilele de Ambien o făceau pe mama înceată la minte şi răutăcioasă. Lua una, dar nu adormea imediat, în schimb, umbla prin casă, căutându-şi singură beleaua. Odată, m-a găsit în bucătărie când îmi făceam un sandviş cu unt de arahide şi a spus:

— Să ştii că nu mi-am mai dorit alt copil după Nana.

Cu Ambien, cuvintele ei erau mereu lente, neclare, de parcă fiecare era înmuiat în somnul şocat al medicamentului înainte să-i iasă de pe buze.

— Mi l-am dorit doar pe Nana, a spus, iar acum te am doar pe tine.

Ştiu cum o face să pară acest lucru. A rostit cuvintele acelea şi apoi a urcat încet înapoi în dormitorul ei. În câteva minute, am auzit-o cum sforăie. Am fost rănită de ceea ce a spus, dar am înţeles ce voia să spună. Am înţeles şi am iertat. Şi eu mi l-am dorit doar pe Nana, dar o aveam doar pe mama.

De fiecare dată când se trezea din somnul indus de medicamente, arăta agitată, ca o femeie care fusese lăsată pe o insulă pustie şi căreia i se spusese că are la dispoziţie doar o oră ca să găsească apă. Ochii îi erau sălbatici. Pupilele îi ţâşneau încoace şi încolo, căutând, căutând. În timp ce o priveam, mă simţeam ca un îmblânzitor de lei sau de şerpi. „Uşurel”, mă gândeam în timp ce ea luneca încet înapoi, în realitate.

— Unde mă aflu? a întrebat într-o zi.

— Eşti acasă. În casa ta din Huntsville, am spus.

A scuturat din cap, iar ochii ei au încetat să mai caute, în schimb, m-au găsit pe mine, m-au găsit tânjind.

— Nu, a spus ea, iar apoi şi mai tare: Nu.

S-a dus înapoi la etaj, s-a vârât în pat. Acela a fost începutul.

40

Mama în pat la cincizeci şi doi de ani. Mama în pat la şaizeci şi opt de ani. Când aşez cele două imagini cu ea una lângă alta, căutând diferenţele, la început par să fie puţine. Era mai bătrână, mai slabă, mai ridată. Părul ei, care încărunţise târziu, avea acum câteva şuviţe argintii ici şi colo. Aceste diferenţe erau subtile, dar prezente. Mai greu de depistat: eu la unsprezece ani – depăşită de situaţie; eu la douăzeci şi opt-încă la fel.

Ambien este un medicament menit să fie luat doar pe termen scurt. Este un medicament pentru lucrătorii în schimburi, pentru oamenii care şi-au pierdut de mult ritmul circadian, dar este utilizat şi de oamenii care vor doar să adoarmă puţin mai uşor. Medicamentul este încadrat într-o clasă cunoscută sub numele de hipnotice şi mi s-a părut, în prima zi când n-am putut s-o dau jos pe mama din pat, că hipnoza a funcţionat pur şi simplu prea bine.

Nu mai mergeam la biserică de la înmormântarea lui Nana, iar în prima zi de letargie a mamei m-am gândit să nu merg nici la şcoală. Era prima dată în viaţa mea când îmi amintesc că n-am vrut să mă duc la scoală, fiindcă deşi detestam aspectele sociale ale şcolii generale la care mergeam, îmi plăcea şcoala în sine. Îmi plăceau sălile de

clasă şi îmi plăcea mai ales biblioteca şcolii, cu mirosul ei vechi şi jilav.

Nu reuşeam s-o dau pe mama jos din pat, aşa că am decis să las pe mai târziu gânditul la ce să fac şi să mă duc pe jos la şcoală.

— Eşti bine, Gifty? a întrebat doamna Greer, bibliotecara, când m-a văzut între rafturi.

Eu lăsam sudoarea din timpul drumului spre şcoală să mi se răcească sub valul îngheţat al aparatului de aer condiţionat. Nu mă aşteptasem să fie nimeni în bibliotecă atât de devreme. Până şi doamna Greer venea de obicei puţin mai târziu, cu o Cola dietetică uriaşă în mână şi un rânjet spăsit în zilele când ajungeam acolo prima, căutând printre rafturi în timp ce ea pornea computerele pentru sistemul de împrumut. Era o bibliotecară care se gândea mereu la moduri în care să facă cititul *cool* şi *trendy* pentru tineri. Problema era că spunea lucruri precum: „Hai să facem cititul *cool* şi *trendy* pentru voi, tinerii" elevilor înşişi, ceea ce însemna că planurile ei nu funcţionau niciodată.

Pe mine nu mă deranja că biblioteca nu era nici *cool,* nici *trendy.* Îmi plăcea de doamna Greer, cu dependenţa ei de sucuri acidulate şi devotamentul faţă de permanentul anilor optzeci. De fapt, dacă era cineva la şcoală în anul acela căruia să-i fi păsat sincer de problemele mele de acasă, care mi-ar fi ascultat îngrijorările şi ar fi găsit o cale de a mă ajuta, acel cineva ar fi fost doamna Greer.

— Sunt bine, i-am spus, şi de îndată ce minciuna mi-a ieşit de pe buze, am ştiut că voi avea singură grijă de mama.

O voi îngriji până ce îşi va recăpăta sănătatea, prin simpla forţă a voinţei mele de copil de unsprezece ani. Nu aveam să o pierd.

Mama la şaizeci şi opt de ani, iar eu la douăzeci şi opt. Katherine a început să treacă pe la biroul meu. Aducea câte ceva copt: fursecuri şi plăcinte, pâine proaspătă, un chec. Stătea în colţul biroului şi insista să ne înfigem imediat în ce adusese, chiar dacă eu eram în mijlocul scrisului, care era scuza mea obişnuită şi aproape niciodată adevărată.

— Nu am mai încercat niciodată reţeta asta, spunea Katherine, ignorându-mi protestele slabe. Hai să vedem dacă e bun de ceva.

Mereu era bun. Ştiam că nu minte neapărat, dar ocolea adevărul despre motivul vizitelor ei. Aceste bunătăţi făcute în casă erau felul ei de a spune că îmi e alături dacă am nevoie de ea. Nu eram pregătită să am nevoie de ea, dar mâneam tot ce făcea. Aduceam preparatele coapte acasă la mama şi, spre încântarea mea, mânca şi ea o parte din ele. Când Katherine se întorcea, spuneam: „Cred că mamei chiar i-a plăcut checul cu lămâie”, iar a doua zi găseam un chec proaspăt cu lămâie în cutia poştală, înfăşurat în celofan şi legat cu funde, cu un aspect atât de profesional încât am început să le spun „Prăjiturile lui Kathy” în minte, cu litere mari şi tot tacâmul, de parcă ar fi fost o brutărie ţinută de o singură femeie. Nu ştiu cum îşi găsea timp.

De la şcoală, dădeam fuga repede acasă în prima săptămână a exilului mamei în dormitor. Fiecare după-amiază era la fel. Eu îi împingeam braţul şi ea murmura încet, suficient de tare cât să mă convingă că încă mai trăieşte. Îi făceam sandvişuri cu unt de arahide şi jeleu, iar când, ore mai târziu, le găseam neatinse, la aruncam şi spălam farfuriile. Curăţăm tot ce mă puteam gândi să curăţ: baia, garajul, dormitorul ei şi al meu. Nu intram niciodată în camera lui Nana. În schimb, trăgeam

aspiratorul cu aburi din fundul dulapului şi curăţăm covorul din sufragerie, golind apa cenuşie în cadă iar şi iar. Mă liniştea să văd toată mizeria cum coboară pe scurgere, lăsând în urmă doar apă din ce în ce mai curată. Îmi doream ca viaţa mea să arate ca acel proces. Îmi doream ca mama şi cu mine să ieşim din perioada asta dificilă limpezi, libere.

Eram obişnuită să fiu singură acasă, dar asta, singurătatea asta falsă, era mult mai rea decât orice singurătate mai simţisem vreodată până atunci. Faptul că ştiam că mama era în casă, că ştiam că nu poate, nu vrea să se dea jos din pat ca să-mi fie aproape, să mă ajute în tristeţea mea, mă făcea să mă enervez, apoi enervarea mă făcea să mă simt vinovată, şi aşa mai departe, într-o buclă îngrozitoare. Pentru a o combate, ţineam televizorul aprins de când veneam acasă după-amiaza până când plecam dimineaţa. Voiam ca mama să-l audă, să iasă din dormitor şi să ţipe la mine că consum prea mult curent. Voiam să o aud cum îmi spune, până la ultimul cent, cât plăteşte pe curent în fiecare lună, câţi bani o costă viaţa mea – eu, copilul pe care nu şi l-a dorit niciodată.

— Nu lăsa să iasă frigul, îmi spunea când mă prindea că mă uit lung în vortexul frigiderului nostru prea mult timp, sperând că lucrul încă necunoscut pe care voiam să-l mănânc avea să mi se dezvăluie ca prin magie.

— Ştii cât plătesc pe curent?

Aşa că, în timp ce ea zăcea în pat, eu ţineam televizorul aprins. Lăsam frigul să iasă.

Han a bătut la uşa biroului meu.

— Intră, am zis.

Kathy lăsase mai devreme una din prăjiturile ei, care stătea pe birou, învelită frumos, tachinându-mă.

— Mă duc la Philz să beau o cafea. Îţi iau ceva?

— O, mulţumesc, Han, am zis eu. Mă duc acasă în curând.

— Uau, Gifty să-şi ia restul zilei liber? a spus. Cu ce ocazie?

Am înghiţit în sec.

— A venit mama în oraş, am răspuns. Mă gândeam să împărţim prăjitura asta cu căpşune pe care a făcut-o Katherine.

Ştiam că e gândire magică, dar mă făcea să mă simt mai bine să o spun, să-mi închipui cum eu şi mama am fi stat pe balconul meu mic, cu două furculiţe şi o felie groasă de prăjitură.

— Ne vedem mâine, atunci, a spus Han, iar eu mi-am strâns restul lucrurilor şi m-am dus acasă.

Când am ajuns acolo, am lăsat Prăjitura lui Kathy pe noptiera de lângă mama şi am luat Biblia. Am început să-i citesc din Evanghelia după Ioan. Era Evanghelia ei preferată şi, deşi mi se părea că trecuse o veşnicie, fusese şi a mea. Voiam să-i citesc despre Lazăr, bărbatul din Betania pe care Iisus îl înviase din morţi.

Chiar şi atunci când eram copil, minunea aceasta mi se păruse o exagerare, un eveniment prea miraculos într-o carte plină de evenimente miraculoase. David şi Goliat, Daniel şi groapa cu lei, chiar şi Iona şi chitul mi se păruseră plauzibile, dar Lazăr, mort vreme de patru zile, apoi chemat înapoi la viaţă cu un „Vino afară” din partea lui Iisus, părea un pic cam mult.

Atunci, problema pentru mine nu era că nu credeam că Iisus ar putea face aşa ceva. Era că nu înţelegeam de ce ar face-o. Îmi petrecusem fiecare Paşte din copilăria mea într-o rochiţă pastelată şi în pantofi albi din lac, cântând şi strigând „Hristos a învia-aaat din moo-orţi, CU MOAAA-RTEA PE MOAAARTE CĂLCÂND”, sărbătorind încântată învierea unui om pe care moartea nu-l putea cuceri.

Aşadar, ce să înţeleg din venirea afară a lui Lazăr? De ce şi-ar fura Iisus propriul triumf în felul acela şi de ce nu cântam cântece pentru Lazăr, omul care Dumnezeu a considerat că merită să mai trăiască o dată?

— „Lazăr, prietenul nostru, doarme, dar Mă duc să-l trezesc din somn”[47], am citit eu, dar mama nu s-a mişcat.

Am pus Biblia deoparte şi m-am dus înapoi în bucătărie să pun un ceainic la fiert. Când mă gândeam la Lazăr, ajungeam mereu să mă gândesc la ce înseamnă să fii viu, ce înseamnă să participi în lume, să fii treaz. Când eram mică, mă întrebam cât a mai trăit Lazăr după ce a murit. Mai era printre noi şi acum? Un străbun, un vampir, ultima minune rămasă? Îmi doream ca o evanghelie întreagă a Bibliei să-i fie dedicată lui şi modului în care s-o fi simţit ştiind că a primit graţia stranie şi minunată a lui Dumnezeu. M-am întrebat dacă era acelaşi om care fusese înainte să păcălească moartea sau dacă s-a schimbat pentru totdeauna şi m-am întrebat cât de mult înseamnă „pentru totdeauna” pentru un om care a fost adormit.

Privind în urmă, văd că eram atât de uşor psihanalizabilă. Am amestecat în ceai, m-am gândit la Katherine, m-am gândit la Lazăr şi m-am jucat de-a psihoterapeutul cu mine însămi, recunoscând clişeul alegerii Evangheliei după Ioan, alegerii lui Lazăr, pentru momentul acela anume din viaţa mea.

— Crezi în Evanghelia lui Iisus Hristos aşa cum ne-a fost dezvăluită de Duhul Sfânt? m-am întrebat, râzând de una singură în bucătărie.

Nu m-am obosit să răspund.

În *Philosophical Foundations of Neuroscience (Fundamentele filosofice ale neuroştiinţelor),* Bennett şi Hacker scriu:

---

[47] Ioan 11:11.

> Ceea ce *nu pot* face [neuroştiinţele] este să *înlocuiască* gama vastă de explicaţii psihologice obişnuite ale activităţilor omeneşti în ceea ce priveşte motivele, intenţiile, scopurile, obiectivele, valorile, regulile şi convenţiile cu explicaţii neurologice... Fiindcă nu are sens să acordăm asemenea atribute psihologice decât animalului în ansamblul său. Animalul este cel care percepe, nu părţi din creierul său, iar fiinţele umane sunt cele care gândesc şi reflectează, nu creierele acestora. Creierul şi activităţile sal*e fac posibil* ca *noi* – nu *el* – să percepem şi să gândim, să simţim emoţii şi să formăm şi să urmărim proiecte.

Deşi existau numeroase cursuri despre „filosofie şi minte” sau „filosofie şi psihologie” când eram studentă la licenţă, se găseau puţine cursuri despre filosofie şi neuroştiinţe. Cartea lui Bennett şi Hacker mi-a fost recomandată în primul an de facultate de un asistent pe nume Fred care mi-a spus odată că sunt „descurajantă şi netradiţională”, afirmaţie din care eu am înţeles că era de părere că pun prea multe tipuri greşite de întrebări. Sunt destul de convinsă că mi-a dat cartea ca să scape de mine în timpul programului său de lucru, dacă nu pentru totdeauna, atunci cel puţin cât ar fi durat să o citesc. Nu mă gândisem niciodată la întrebările mele ştiinţifice, întrebările mele religioase, ca la întrebări filosofice, dar chiar şi aşa, m-am întors în camera comună a căminului meu, am deschis cartea şi am citit până mi s-au împăienjenit ochii şi am obosit. M-am întors în biroul lui Fred săptămâna următoare.

— Ştiu că psihologia şi neuroştiinţele trebuie să lucreze concertat dacă vrem să abordăm întreaga gamă a

comportamentului uman şi chiar îmi place ideea animalului întreg, dar cred că întrebarea mea este dacă creierul nu poate explica lucruri precum raţiunea şi emoţia, atunci ce poate? Dacă creierul face posibil ca „noi” să simţim şi să gândim, atunci ce înseamnă „noi”? Dumneavoastră credeţi în suflete?

Eram cu răsuflarea tăiată. Biroul lui Fred era departe fată de ultima sală unde avusesem cursuri şi venisem aici într-o alergare uşoară ca să încerc să-l prind înainte să plece în pauza de prânz.

— Gifty, eu nu am citit cartea. M-am gândit doar că s-ar putea să-ţi placă.

— A, am spus eu.

— Dar o s-o citesc dacă vrei să vorbim despre ea, a zis el.

— E în regulă, am spus, depărtându-mă puţin câte puţin. Las uşa deschisă sau închisă?

M-am întors acasă de la biroul lui Fred pe traseul cel lung, întrebându-mă dacă e prea târziu să mă răzgândesc şi să devin medic. Măcar atunci aş fi putut să mă uit la corp şi să văd un corp, să mă uit la un creier şi să văd un creier, nu un mister care nu poate fi rezolvat niciodată, nu un „noi” care nu poate fi explicat niciodată. Toţi anii mei de creştinism, de reflectat asupra inimii, sufletului şi minţii cu care Scripturile ne spun să-l iubim pe Domnul, mă pregătiseră să cred în marele mister al existenţei noastre, dar cu cât încercam să mă apropii mai mult de dezvăluirea acestuia, cu atât mai departe se duceau obiectele. Faptul că pot localiza porţiunea creierului în care este stocată memoria răspunde doar întrebărilor „unde” şi poate chiar „cum”. Nu face mare lucru să răspundă la „de ce”. Mereu am fost şi sunt în continuare descurajată.

Acest lucru este ceva ce nu aş spune niciodată într-o prelegere sau o prezentare sau, Doamne fereşte, un

articol ştiinţific, dar, la un moment dat, ştiinţa eşuează. Întrebările devin presupuneri, devin idei filosofice despre cum ar trebui, probabil, să stea lucrurile. Am crescut în preajma unor oameni care nu aveau încredere în ştiinţă, care o considerau un şiretlic menit să le răpească credinţa, şi am fost educată în preajma unor oameni de ştiinţă şi profani deopotrivă care vorbesc despre religie de parcă ar fi o pătură pentru alinarea celor proşti şi slabi, un mod de a preamări virtuţile unui Dumnezeu mai improbabil decât propria noastră existenţă umană, însă această tensiune, această idee că trebuie neapărat să alegi între ştiinţă şi religie, este falsă. Obişnuiam să văd lumea prin lentila unui Dumnezeu, iar când acea lentilă s-a înceţoşat, m-am întors către ştiinţă. Ambele au devenit, pentru mine, moduri valoroase de a vedea, dar în cele din urmă ambele au eşuat în misiunea de a mă mulţumi pe deplin în scopul lor: de a limpezi, de a oferi sens.

— Nu vorbeşti serios, a spus Anne în ziua aceea la ştiinţă integrată când am dezvăluit că am fost fană Iisus.

Îşi petrecuse întreaga noastră prietenie realizând un fel de evanghelism propriu, încercând să-mi deschidă ochii cu privire la credinţa mea. Eu nu aveam nevoie de ajutorul ei; mă ocupam de asta de ani întregi pe cont propriu.

— Crezi în evoluţie? a întrebat într-o zi însorită de primăvară.

Scoseserăm două pături de picnic pe peluză, ca să putem învăţa la soare. A fost printre cele mai fericite momente din viaţa mea. Şi cu toate că ne certam tot timpul şi nu aveam să mai rămânem prietene prea mult timp, mă cunoştea mai bine decât mă cunoscuse vreodată oricine altcineva. Nici măcar mama, carne din carnea mea, nu mă văzuse niciodată de fapt aşa cum mă vedea Anne. Numai Nana mă cunoscuse mai bine.

— Cred în evoluţie, normal, am zis.

— OK, dar cum poţi să crezi în evoluţie şi să crezi în Dumnezeu în acelaşi timp? Creaţionismul şi evoluţia sunt diametral opuse.

Am cules o buruiană înfloritǎ din iarba de la marginea păturii şi am început să-i zdrobesc petalele în palmă, mânjindu-mi degetele cu pigment galben, apoi prezentându-i acea culoare lui Anne de parcă ar fi fost un cadou.

— Eu cred că suntem făcuţi din praf de stele, iar Dumnezeu a creat stelele, am spus.

Am suflat şi praful galben a zburat în aer, în părul lui Anne, iar ea s-a uitat la mine de parcă eram nebună şi m-a văzut.

Nu ştiu de ce ar vrea Iisus să-l învie pe Lazăr din morţi, dar nu ştiu nici de ce unii şoareci încetează să mai apese pârghia şi alţi şoareci nu. Poate că e o echivalenţă falsă, dar sunt două întrebări care au ieşit din mintea mea singulară şi unică la un moment sau altul din viaţa mea, aşa că sunt două întrebări care au valoare pentru mine.

Nu mă gândeam prea mult la Lazăr în zilele de după ce a murit Nana. Încetasem deja să mai cred în posibilitatea unor minuni extravagante. Însă minunile mici, minunile de zi cu zi, cum ar fi mama care s-ar fi dat jos din pat, la acelea încă părea că merită să sper.

— Dă-te jos, te rog, îi spuneam în fiecare zi înainte să plec la şcoală, scuturându-i viguros braţul, trunchiul, picioarele, până când făcea câte un zgomot neutru în direcţia mea, un gest care îmi liniştea gândurile, îmi îngăduia să cred că poate, poate, ziua aceea avea să fie ziua în care se va da jos.

Îşi pierduse deja slujba, dar eu nu ştiam asta. Compania de asistenţă medicală la domiciliu telefonase de o sută de ori sau mai mult, dar eu nu mai răspundeam de mult la telefon. Îmi vedeam de rutina mea de parcă rutina m-ar fi

salvat, iar apoi într-o zi de joi, după o săptămână şi jumătate, am intrat în camera mamei şi ea nu era în pat.

Mi-a tresăltat inima în piept. Reuşisem. La fel ca Iisus, făcusem o femeie să vină afară cu puterea voinţei mele. M-am dus să o caut în camera de zi, în bucătărie. Maşina ei încă era parcată în garaj şi abia când am văzut acolo mica Toyota Camry cafenie, cu farurile ca nişte ochi care îmi priveau în suflet, mi-am dat seama ce greşeală gravă făcusem. Am fugit înapoi în dormitorul mamei, am deschis uşa băii şi am găsit-o acolo, scufundată în cadă cu o sticlă goală de Ambien pe etajeră.

Nu voiam să mai văd vreodată un poliţist, aşa că l-am sunat pe pastorul John.

— La-o mai uşor, dragă, a spus el, apoi a intrat în panică. Doamne, Doamne. Stai acolo.

Ambulanţa a sosit înaintea pastorului John. Medicii de pe ambulanţă au luat-o pe mama cu targa. Nu mă putea privi; spunea doar: „Îmi pare rău” şi „Ar fi trebuit să-l las să-l ia cu el”.

— Ce? am întrebat. Pe cine?

— A vrut să-l ia pe Nana în Ghana şi eu am zis nu. Oh, Awurade, de ce, de ce nu l-am lăsat să-l ia cu el?

Pastorul John a intrat în timp ce medicii o luau pe mama. Am urmat targa afară din casă, iar eu abia dacă ascultam în timp ce pastorul John primea instrucţiuni de la medicii de pe ambulanţă. Am strâns tare din ochi, atât de tare că am început să simt tensiunea în frunte. Am plâns şi m-am rugat.

41

Pastorul John locuia într-o casă de culoare galben aprins la vreo trei străzi de Primele Adunări ale lui Dumnezeu. Casa avea două dormitoare goale deoarece băieţii lor cei mari se mutaseră de acasă, se duseseră la alte biserici din Alabama ca să fie la rândul lor pastori pentru tineri şi lideri de închinare. Am stat în camera fiului celui mare, în timp ce Mary, fiica lor, a stat la o mătuşă. Încă nu sunt sigură de ce au trimis-o pe Mary de acasă. Poate au crezut că ghinionul familiei mele este molipsitor.

Mama fusese dusă la spitalul psihiatric UAB din Birmingham. Era la vreo oră şi jumătate cu maşina, dar nu voia să o văd acolo, aşa că, deşi am implorat, pastorul John şi soţia lui, Lisa, nu m-au dus niciodată cu maşina, în schimb, stăteam în camera lui Billy. Mă duceam la şcoală pe jos. Vorbeam cât mai puţin şi refuzam să merg la biserică duminica.

— Sunt sigură că mamei tale i-ar plăcea să spui o rugăciune pentru ea duminica asta, a zis Lisa.

În seara când am sosit, m-a întrebat care e mâncarea mea preferată. Nu am putut gândi suficient de repede, aşa că i-am spus spaghete cu chifteluţe, un fel de mâncare pe care îl încercasem doar de câteva ori. Familia mea mânca rareori în oraş şi mama gătea numai preparate ghaneze. În seara aceea, Lisa a făcut o cratiţă mare de spaghete cu chifteluţe şi am mâncat toţi trei într-o tăcere aproape completă.

— Nu merg la biserică, am spus.

— Ştiu că treci printr-o grămadă de lucruri, Gifty, dar nu uita că Dumnezeu nu ne dă mai mult decât putem duce. Tu şi mama ta sunteţi războinici ai lui Hristos. O să războiţi şi prin asta.

Am vârât o chifteluţă întreagă în gură şi am mestecat încet ca să nu fiu nevoită să răspund.

Mama a stat la UAB două săptămâni, aşa că două săptămâni am stat acasă la pastorul John, evitându-i pe el şi pe soţia lui pe cât puteam. Mâneam chifteluţe reci din frigider ori de câte ori prindeam un moment singură în bucătărie. La sfârşitul celor două săptămâni, a venit mama. Mă aşteptasem să arate altfel, mai sălbatică oarecum, mai vie, în schimb, ea arăta la fel. La fel de obosită, la fel de tristă. Le-a mulţumit pastorului John şi Lisei, dar mie nu mi-a spus niciun cuvânt. Ne-am întors acasă în tăcere, iar când am intrat în garaj, am stat acolo o secundă, cu motorul în ralanti.

— Îmi pare rău, a spus mama.

Nu eram obişnuită să o aud cerându-şi scuze, iar acum o făcea a doua oară în luna aceea. Am simţit că sunt în maşină cu o străină, un extraterestru de pe o planetă pe care nu aveam chef să o vizitez. Am ţinut capul plecat. M-am uitat lung în poală de parcă toate misterele lumii se găseau acolo. Mama mi-a luat bărbia în mână şi mi-a tras-o până când am privit-o în faţă.

— Nu se mai întâmplă, a spus ea.

*

Când mama m-a adus acasă de la pastorul John, am urmărit-o cu atenţie. Nu a urcat direct în dormitorul ei.

În schimb, s-a aşezat la masa din sufragerie, cu coatele sprijinite acolo, cu capul în palme. Eu am rămas în pragul uşii, bănuitoare. Ultimii doi ani mă învăţaseră că nicio stare de calm nu dăinuie. Scurtele perioade de abstinenţă ale lui Nana în tărâmul pustiu al dependenţei sale fuseseră un fel de truc care m-a indus în eroare, făcând să cred că abstinenţa va fi o stare permanentă. Mama se dăduse jos din pat, dar eu nu mă lăsam păcălită. Recunoşteam un tărâm pustiu când îl vedeam.

— Gifty, sunt bolnavă. Am nevoie de rugăciunile tale acum, a zis ea.

Nu am răspuns. Am rămas în pragul uşii, privind-o. Nu se uita la mine în timp ce vorbea. Ştiam că îi e ruşine, că o doare, şi voiam să fie aşa.

— Ţi-am cumpărat un bilet de avion pentru Ghana. Te duci acolo când se termină şcoala, ca să mă pot concentra pe vindecarea mea.

— Nu, am spus eu, iar capul ei s-a răsucit brusc spre mine.

Ochii ei i-au întâlnit pe ai mei, iar ea a vorbit în twi.

— Nu şi tu, a spus ea. Nu începe să-mi răspunzi şi tu. Nu începe să faci pe nebuna.

— Nu vreau să plec, am şoptit. Pot să te ajut să te faci bine. O să fiu cuminte. O să mă rog. O să mă duc din nou la biserică.

Şi-a şters mâna pe faţă şi a scuturat din cap.

— Poţi să te duci la biserică în Ghana. Am nevoie de război spiritual. O să fii războinica mea, nu-i aşa?

Şi acest ultim lucru pe care l-a spus, „O să fii războinica mea, nu-i aşa?”, şi tonul dulce zaharos cu care a spus-o m-au făcut în cele din urmă să înţeleg că nu era aceeaşi femeie căreia îi spusesem odinioară „mamă”. Femeia aceea nu avea să se mai întoarcă niciodată.

Vara când m-am dus în Ghana a fost vara când am descoperit că am o mătuşă. În timp ce Chin Chin vorbise liber despre fiecare persoană şi lucru pe care le lăsase în urmă în Ghana, mama vorbea rareori despre trecut. În amintirile mele, iese întotdeauna grăbită pe uşă, prea ocupată, prea obosită să-mi răspundă la întrebările mele fără sfârşit.

„Cum o cheamă pe mama ta?”

„Câţi fraţi ai?”

„Unde te-ai născut?”

La fiecare întrebare pe care o puneam îmi răspundea cu tăcere. Iar apoi Nana a murit şi eu m-am trezit într-un avion, îndreptându-mă spre o ţară în care nu mai fusesem niciodată. Când am sosit, am fost întâmpinată nu de tata, ci de o femeie durdulie şi vorbăreaţă, care avea aceeaşi fată ca mama.

Primul lucru pe care l-a făcut mătuşa mea Joyce când m-a văzut a fost să-mi inspecteze braţul, ridicându-l şi lăsându-l să cadă la loc pe lângă mine. Mai târziu aveam s-o văd făcând asta cu un pui la piaţă, evaluând cât de mult e dispusă să plătească pentru carne după rezistenţa aripii şi greutatea pulpei sale.

— Eşti prea slabă, a zis ea. Asta o moşteneşti din partea lui taică-tău, după cum vezi.

Ca să demonstreze, şi-a ridicat bluza, şi-a apucat o bucată din burtă şi a scuturat-o spre mine. M-am simţit împietrită de ruşine să o văd făcând aşa ceva în mijlocul acestui terminal aglomerat. Avea buricul ieşit în afară, ceva ce nu mai văzusem niciodată, şi m-am simţit de parcă îmi arăta o coadă vestigială. Voiam ca mama să se dea jos din pat, să vadă buricul acela cu ochiul minţii ca o strălufgerare, ca o ţintă luminoasă, şi să vină să mă ia. Voiam ca braţele mele slăbănoage să nu fie ţinta comentariilor. Îl voiam pe fratele meu.

În afara aeroportului, mătuşa Joyce i-a făcut semn unui bărbat care vindea *koko* în punguţe. A cumpărat două pentru mine şi una pentru ea.

— Mănâncă, a zis, gata să înceapă procesul de îngrăşare chiar acolo şi atunci.

Am supt terciul din plastic, încurajându-mă să nu plâng, în timp ce mătuşa mea, străina, mă privea. Nu a întors privirea şi nici nu a încetat să vorbească până nu am terminat şi ultimul strop din fiecare punguţă.

— Mama ta a crezut întotdeauna că e mai bună decât noi, dar vezi şi tu, a spus ea, ridicând din sprâncene spre mine.

Ce trebuia să văd? Corpul meu prea slab? Prezenţa mea în Ghana? Sau poate trebuia să o văd pe mama, pe care nu o puteam vedea limpede în vara aceea. Oricât de mult aş fi încercat, nu îi puteam evoca chipul. Mătuşa mea Joyce şi cu mine am stat în faţa aeroportului o oră, timp în care ea mi-a spus poveste după poveste după poveste despre mama, dar tot ce vedeam cu ochii minţii era spinarea curbată şi înclinată a unei femei.

42

— Orice armă făurită împotriva mea va fi fără putere.[48] Am spus că ORICE ARMĂ. FĂURITĂ ÎMPOTRIVA MEA. VA FI FĂRĂ PUTERE.

Pastorul celei mai mari biserici penticostale din Kumasi se învârtea încoace şi încolo pe scenă, cu paşi grei, folosindu-şi tălpile ca pe nişte semne de exclamare. În timp ce striga, un cor de Aminuri şi Aleluia umplea biserica. O femeie s-a prăbuşit, cuprinsă de Duh, iar alta s-a grăbit să-i facă vânt, strigând: „Mulţumesc, Iisuse”, în timp ce batista ei albă flutura ca o pasăre deasupra corpului femeii. Eu stăteam în prima strană împreună cu mătuşa Joyce, care dădea periodic din cap, arăta spre pastor şi spunea: „Hn, hn. Aşa e”, de parcă ea şi pastorul erau angajaţi într-o conversaţie privată unul cu altul, nu în naosul fierbinte şi înăbuşitor al unei biserici evanghelice charismatice din Kumasi, cu sute de alţi credincioşi în jurul lor.

---

[48] Inspirat după Isaia 54:17.

Eram angajaţi în războiul spiritual. Sau, cel puţin, toţi ceilalţi erau. Îmi venea rău în soarele de duminică, privind cum mi se formează broboane de sudoare pe braţe. De fiecare dată când pastorul bătea din picior, sudoarea îi zbura din păr şi îi boteza pe aceia dintre noi care stăteam în primul rând. Eram scârbită de fiecare dată când ateriza pe mine câte un strop, dar apoi îmi aminteam dorinţa mea din urmă cu doar câţiva ani – de a fi botezată în apă – şi trebuia să-mi înăbuş un hohot de râs.

Râsul meu nu cadra cu mesajul pastorului.

— Sunt demoni pretutindeni în jurul nostru, spunea el. Sunt demoni care au încercat să ne răpească pruncii. Îi alungăm în numele lui Iisus.

În stânga mea, femeia de lângă mine şi-a dus mâinile la piept, la burtă, la picioare, după care le-a aruncat la loc în aer. Chipul ei, aproape furios în intensitatea sa, îmi spunea tot ce trebuia să ştiu: avea demoni ce trebuiau alungaţi.

Aici nu eram la Primele Adunări ale lui Dumnezeu din Huntsville, Alabama. Nu era evanghelismul pe care îl cunoşteam eu. Numai zgomotul acestei slujbe de închinare făcea ca închinarea din biserica copilăriei mele să semene cu cântecele înăbuşite şi timide ale unui cor i i de grădiniţă. Nu îl auzisem niciodată pe pastorul John vorbind despre demoni şi vrăjitoare de parcă erau fiinţe vii, în carne şi oase, dar acest pastor vorbea de parcă îi vedea aşezaţi printre noi. Mama crescuse într-o astfel de biserică, dar ea nu se întorsese în Ghana să se implice în războiul spiritual. Mă trimisese pe mine ca pe un soi de emisar. Stând acolo, topindu-mă într-o băltoacă la picioarele mele, mi-am închipuit-o pe mama aşa cum am lăsat-o şi am ştiut că dacă propria ei credinţă, un lucru viu, în carne şi oase, nu o putea salva, atunci nici mica mea parte nu avea să facă nimic.

Mătuşa Joyce şi cu mine am luat un taxi de la slujbă înapoi la casa ei. Am coborât geamurile şi am încercat să-mi las corpul să se aerisească.

— A fost o slujbă puternică, a zis mătuşa Joyce. Puternică.

M-am uitat pe geam şi m-am gândit cât de mult i-ar fi plăcut lui Nana să se afle aici. Să vadă ţara asta a noastră şi să mă ajute să mă orientez prin toate sentimentele mele complicate faţă de ea.

— Foarte puternică, i-am spus mătuşii.

Ea a zâmbit şi mi-a luat mâna într-a ei.

— Nu-ţi face griji. Mama ta o să-şi revină foarte curând.

În vara aceea, în Ghana, am învăţat să pasez *fufu.* Am învăţat să mă târguiesc la piaţă, să mă obişnuiesc cu băile cu găleţi de apă rece, să scutur nucile de cocos din copaci. Mi-am dezvoltat o Enciclopedie a Cunoştinţelor Nedorite, care aşteptau ziua când mama avea să mă cheme înapoi în America şi eu aveam să pot uita tot ce învăţasem. O săptămână s-a transformat în două, s-a transformat în trei. Pe măsură ce timpul se lungea, m-am gândit că poate ajungeam şi eu ca Chin Chin, pierdută pentru ţara asta, pierdută pentru familia mea.

— Unde e tata? am întrebat-o pe mătuşa Joyce într-o zi.

Eram deja de o lună aici şi nu rostisem niciun cuvânt despre el. Dacă mătuşa Joyce aşteptase clipa asta, nu a arătat-o.

— Locuieşte în oraş. L-am văzut de câteva ori în Kejetia, dar nu mai vine aşa de des la taraba mea. Nici nu cred că se duce la biserică.

A spus ultima parte strâmbând din nas, de parcă ar fi simţit miros de putred. Dar abandonarea frecventării bisericii de către Chin Chin mirosea a trandafiri când o comparai cu duhoarea tuturor celorlalte nelegiuiri ale lui.

— Pot să-l văd? am întrebat, iar după câteva minute urcam într-un taxi.

Chin Chin locuia în Tanoso, aproape de Sunyani Road, nu departe de Şcoala Generală Yaa Asantewaa. Casa lui era de dimensiuni modeste, de culoare roşu-cărămiziu, cu un gard înalt şi impunător din oţel. Cred că avea cel puţin cinci câini şi toţi au dat fuga la gard, lătrând ameninţător, în timp ce mătuşa Joyce şi cu mine ne apropiam. Am rămas acolo, trăgând cu ochiul prin crăpături, evitând fălcile scrâşninde ale câinilor, în timp ce mătuşa Joyce apăsa butonul de la poartă. A apăsat de două-trei ori şi am auzit chiar de unde ne aflam scârţâitul strident pe care îl scotea.

— Unde *e?* a zis mătuşa mea, apăsând din nou.

în cele din urmă, o femeie a ieşit să-i facă pe câini să tacă şi să deschidă poarta. Ea şi mătuşa Joyce şi-au petrecut următorul minut vorbind în twi, prea iute ca să înţeleg şi eu.

— Gifty, ea e soţia tatălui tău, a spus mătuşa Joyce.

Femeia s-a întors spre mine şi a zâmbit.

— Intraţi, intraţi, a zis, şi am intrat toate trei în casă.

Chin Chin ne aştepta în camera de zi. S-a ridicat în picioare de îndată ce am intrat şi s-a apropiat de mine, cu braţele deschise.

— Eh, Gifty, ia uite ce mare te-ai făcut, a zis el.

Iar eu n-am putut să-l îmbrăţişez. Nu suportam să-i aud vocea, pe care o auzisem cea mai mare parte a vieţii numai într-o formă imaterială, prin curenţi electrici, Iat-o acum, ieşind dintr-o gură fixată pe un cap care se odihnea deasupra acelui corp lung, subţire şi musculos. Corpul lui Nana.

— Ştiai că sunt aici? am întrebat.

El şi-a coborât braţele şi privirea. Şi-a dres glasul ca să vorbească, dar eu nu terminasem.

— A încercat să se sinucidă, ştiai? Aproape a murit şi apoi m-a obligat să vin încoace şi tu ştiai că sunt aici în tot acest timp, nu-i aşa?

Soţia lui a intervenit, oferindu-ne de mâncat şi de băut.

Cu toate că fusesem învăţată că e nepoliticos să refuzi ospitalitatea ghaneză, am făcut-o oricum şi timp de o oră, am stat într-o tăcere totală, încruntându-mă în timp ce Chin Chin vorbea.

În persoană, nu îi mai tăcea gura. Agitat, zgomotos, rostogolind poveşti despre muncă, prieteni, viaţa lui fără noi. Nu a rostit niciun cuvânt despre mama sau Nana. Nu şi-a cerut scuze, iar eu eram destul de mare pe atunci cât să ştiu că nu o va face niciodată.

În drumul spre casă cu maşina, am întrebat-o pe mătuşa mea dacă tata a întrebat-o vreodată despre mine sau mama când venea la taraba ei.

— Of, Gifty, a spus mătuşa mea.

— Ce?

— Ofɛre.

— Ce înseamnă? am întrebat.

Ajunsesem deja la limitele înţelegerii limbii twi, dar mătuşa Joyce fie nu putea, fie refuza să vorbească în engleză mai mult de câteva propoziţii pe zi. Ori de câte ori o rugam să repete ceva în engleză, îmi spunea că nu îmi dau silinţa să înţeleg sau îmi arăta, încă o dată, toate felurile în care era de părere că mama mă crescuse prost.

— Nu ştiu în engleză. Mama ta ar trebui să te înveţe lucrurile astea, a zis ea.

Deci azi era opţiunea numărul doi.

Mai târziu în ziua aceea am sunat-o pe mama, ceva ce făceam o dată pe săptămână. A răspuns la telefon cu o veselie falsă în voce, iar eu am încercat să-mi închipui în

ce cameră din casă ar putea să se afle. Purta pijamale sau haine adevărate? îşi recăpătase slujba?

— Înseamnă că e timid. Îi e ruşine, a spus mama.

— Oh, am zis eu.

Poate că lui Nana îi păsa de ce simţea Chin Chin, dar mie, nu. Pentru mine era la fel de străin ca limba, la fel de străin ca fiecare persoană care trecea pe lângă mine în Kejetia. Mă simţisem mai apropiată de bărbatul cu *dreadlocks.*

— Când pot să vin acasă? am întrebat.

— Curând, a spus, dar cuvântul acela îşi pierduse tot înţelesul.

Îl auzisem de la tata şi înţelesesem că e un cuvânt gol de conţinut, o minciună pe care părinţii le-o spun copiilor ca să-i liniştească.

„Anhedonie” este termenul psihiatric pentru incapacitatea de a resimţi plăcere din lucrurile care sunt plăcute în mod normal. Este simptomul caracteristic tulburării depresive majore, dar poate fi şi un simptom al abuzului de substanţe, schizofreniei, bolii Parkinson. Am auzit termenul într-o sală de conferinţe de la universitate şi am simţit imediat socul recunoaşterii. Anhedonia era sentimentul de „nimic”, lucrul care o ţinea pe mama în patul ei.

Din punct de vedere profesional, mă interesează anhedonia deoarece mă interesează comportamentul de căutare a recompensei, dar din punct de vedere personal, nu am resimţit-o niciodată în gradul de magnitudine al subiecţilor din cazurile pe care le studiez. Este doar un simptom, ceea ce înseamnă, desigur, că alta este cauza. Pe mine mă interesează cauza deoarece se leagă de bolile psihiatrice, dar cercetez o singură bucată, o singură parte a poveştii.

Ştiu cum arată familia mea pe hârtie. Ştiu cum arată Nana când îl priveşti în ansamblu: imigrant de culoare, de sex masculin, dintr-o familie monoparentală, din clasa de mijloc inferioară. Factorii de stres reprezentaţi de oricare dintre aceste elemente puteau fi de ajuns pentru a influenta anhedonia. Dacă Nana ar mai trăi, dacă l-as înscrie într-un studiu, ar fi greu să-i izolez consumul de droguri drept cauză a acestei porţiuni anume a durerii sale. Ar fi greu să izolez până şi cauza consumului de droguri.

Şi aici vor să ajungă atât de mulţi oameni: la cauza consumului de droguri, motivul pentru care oamenii se apucă de substanţe de la bun început. De fiecare dată când vorbesc despre munca mea într-un cadru informai, întâlnesc inevitabil pe cineva care vrea să ştie de ce dependenţii devin dependenţi. Aceşti oameni folosesc cuvinte precum „voinţă” şi „alegere” şi încheie spunând: „Nu crezi că nu-i vorba doar de creier aici?” Sunt sceptici în privinţa retoricii dependenţei ca boală, ceva asemănător cu hipertensiunea sau diabetul, iar eu înţeleg asta. Ce spun de fapt este că poate că au chefuit în liceu şi colegiu şi ia uite la ei acum. La uite câtă voinţă au, câte alegeri bune au făcut. Îşi doresc să fie liniştiţi. Vor să creadă că au fost iubiţi suficient şi şi-au crescut copiii destul de bine încât lucrurile pe care le cercetez eu să nu le atingă vieţile niciodată, niciodată.

Înţeleg acest impuls. Şi eu mi-am petrecut ani întregi construindu-mi micul şanţ de apărare umplut cu fapte bune, în încercarea de a-mi proteja castelul propriei fiinţe. Eu nu vreau să fiu respinsă aşa cum a fost Nana respins odată. Ştiu că e mai uşor să spui: „Soiul lor pare într-adevăr să fie amator de droguri”, mai uşor să-i cataloghezi pe toţi dependenţii drept oameni slabi şi răi, decât să priveşti cu atenţie natura suferinţei lor. Şi eu o fac uneori.

Judec. Umblu cu pieptul umflat, având grijă ca toată lumea să ştie că am diplome de la Harvard şi Stanford, de parcă lucrurile acelea mă încapsulează, iar atunci când o fac, cedez în faţa acelei gândiri facile şi leneşe care îi caracterizează pe cei care îi consideră pe dependenţi nişte oameni îngrozitori. Doar că eu mă aflu de cealaltă parte a şanţului. Ce pot spune cu siguranţă e că nu există niciun studiu de caz pe lumea asta care să poată surprinde întregul animal al fiinţei fratelui meu, care să poată arăta cât de deştept, şi bun, şi generos era, cât de mult îşi dorea să-şi revină, cât de mult voia să trăiască. Să uităm o clipă cum arăta pe hârtie şi să-l vedem în schimb aşa cum era, în toată gloria sa, în toată frumuseţea sa. E adevărat că ani de zile înainte să moară, mă uitam la chipul lui şi gândeam: „Ce păcat, ce pierdere”. Însă pierderea era a mea, pierderea era ceea ce ratam ori de câte ori mă uitam la el şi îi vedeam numai dependenţa.

43

Doamne,

Mamba Neagră a trebuit să lucreze azi, aşa că Bâz ne-a pregătit cina. M-a întrebat cum a fost la şcoală şi când i-am spus că Lauren a râs de mine că port haine de la Walmart, a zis: „Nu-ţi face griji. Are un loc cu numele ei în lad” şi ştiu că nu a fost frumos, dar m-a făcut să mă simt mai bine.

Doamne,

Crăciun fericit! Am pus în scenă o piesă cu Naşterea Domnului aseară la biserică şi eu am jucat rolul unui miel

rătăcit. Nu era un rol important sau cine ştie ce. Am avut o singură replică: „lată mielul lui Dumnezeu”. În restul timpului am stat pur şi simplu pe scenă, fără să spun nimic. Nu a fost deloc special, dar când a venit momentul să fac o plecăciune, Bâz m-a aplaudat în picioare.

44

Cât timp eu eram în Ghana, mama s-a vindecat acasă, în Alabama. Anhedonia ei era la fel de gravă ca oricând, dar perioada petrecută în salonul de psihiatrie de la UAB părea să-i fi ameliorat o parte din simptome. Încetase să mai meargă la terapie, dar cel puţin se ducea din nou la biserică. Îi telefonam pastorului John duminica, implorându-i să-mi dea raportul cu privire la progresele ei, dar nu putea să-mi spună mare lucru în afară de cum arătase în ziua respectivă, ce haine purtase.

În vara aceea, ştiam că mama are nevoie de vindecare, dar nu înţelegeam de ce are nevoie să fie vindecată. Singura dată când am auzit lumea vorbind despre depresie era când o foloseau ca pe un sinonim al tristeţii, aşa că nu am considerat-o niciodată o boală. „Gifty, sunt bolnavă”, spusese mama, iar eu ştiam că e adevărat, dar cum şi de ce era bolnavă nu înţelegeam.

Când am învăţat despre depresia majoră şi anhedonie la colegiu, am început să o înţeleg mai bine pe mama. La câţiva ani după întoarcerea mea din Ghana, am rugat-o să-mi povestească despre timpul petrecut la UAB şi despre vara pe care şi-o petrecuse singură.

— De ce vrei să ştii despre asta? a întrebat.

— E pentru un curs, am minţit.

A scos un sunet care părea la jumătatea distanţei dintre un mârâit şi un oftat. Încercam ceva nou în relaţia noastră. Asta presupunea ca mama să nu-mi evite întrebările; presupunea ca ea să-mi spună adevărul. Detesta asta, dar eu aveam mai mulţi aşi în mânecă decât avusesem în copilărie, aşa că îmi împărtăşea lucruri pe care nu mi le-ar fi împărtăşit niciodată pe vremea aceea.

— Au vrut să vorbesc cu doctorul şi mi-au dat nişte medicamente să le iau.

— Le-ai luat?

— Da, le-am luat cât am stat în spital şi apoi le-am mai luat o vreme cât tu erai în Ghana, dar nu mă ajutau, aşa că m-am oprit.

— Le-ai spus că medicamentele nu te ajută? Trebuie să le spui când nu funcţionează medicamentele, ca să ţi le ajusteze. Medicamentele nu funcţionează mereu la început. Ideea e să găseşti combinaţiile potrivite în dozele potrivite. Nu ţi-au spus asta?

— Nu mai voiam să stau de vorbă cu ei. Nu voiam să le spun că nu funcţionează pentru că nu voiam să-mi facă şocuri. A fost rândul meu să scot un mârâit-oftat. M-am făcut bine, nu-i aşa? a zis ea, iar eu nu o puteam contrazice, nu încă.

Asistenţa psihiatrică a evoluat mult din vremea lobotomiilor. Pe vremea aceea, în vestul sălbatic, sălbatic al neurologiei şi psihochirurgiei, lobul frontal uman era excizat cu puţin mai multă solemnitate decât cea pe care o adopţi când efectuezi o apendicectomie. Acestea erau perioadele de studiu laxe, când oamenii experimentau direct pe pacienţi umani, renunţând la numeroşii ani de repetare a aceluiaşi experiment pe şoareci şi şobolani. Când mă gândesc cât de lentă şi plictisitoare poate fi cercetarea mea, uneori mă cuprinde nostalgia acelei epoci trecute. Mă gândesc că, dacă aş putea injecta opsina asta

împachetată în virus direct în pacienţi umani, aş putea aprinde lumina aceea albastră şi aş vedea ce poate face cu adevărat cercetarea asta. Dar ideea e că nu poţi aplica lumina fără a aplica şi virusul. Aşa că, în timp ce miile şi miile de pacienţi lobotomizaţi se ameliorau uneori în moduri care erau legate de simptomele pe care le prezentaseră odată, de asemenea, la fel de des, deveneau puţin mai mult decât umbre ale persoanelor care au fost, abandonate tărâmului pustiu al ştiinţei proaste şi grăbite, lăsaţi să zacă în bălţi din propria salivă. Când îmi aduc aminte de ei, mă simt recunoscătoare pentru munca mea, pentru cât de mult durează, cât de lentă este.

„Şocurile” pe care le descria mama au evoluat mult de când au fost utilizate prima dată, în anii ’40 şi ’50. Cu toţii ne amintim scena aceea din *Zbor deasupra unui cuib de cuci,* când terapia cu electroşocuri era folosită nu ca tratament al bolilor mintale, ci ca un fel de control al minţii. Pe vremea aceea, terapia era aplicată tuturor, de la schizofrenici şi depresivi care aveau nevoie de îngrijirea sănătăţii mintale până la homosexuali şi femei „isterice” care nici nu aveau nevoie şi nici nu cereau tratament, care trăiau pur şi simplu în afara limitelor a ceea ce societatea considera „normal”. E greu să scap de imaginea oamenilor forţaţi să corecteze ceva ce nu a fost niciodată greşit. E greu să uit începuturile primitive ale acestei terapii, să o susţin. Pentru mulţi oameni, la fel ca mama, „şocul” acestui tratament, modul în care induce o convulsie pentru a trata ceva care este imposibil de văzut şi adesea dificil de acceptat, pare ceva cam mult. Dar adevărul este că terapia cu electroşocuri poate funcţiona, chiar funcţionează. Deseori este prezentată ca o soluţie de ultimă instanţă şi este efectuată la fel de des deoarece pacienta însăşi o solicită într-o ultimă încercare de a ieşi târâş din tunelul adânc şi întunecat în care se află.

Munca pe care o fac Katherine şi aceia dintre noi care suntem interesaţi de descoperirea unor intervenţii bioinginereşti şi neuroştiinţifice pentru a trata bolile psihice ţine în multe privinţe de trecerea dincolo de ultima instanţă, de ultima încercare. Când avea să se întoarcă la cabinet, Katherine urma să devină un psihiatru care acceptă doar pacienţi care nu mai au alte opţiuni, pacienţi pentru care nimic, nici chiar moartea, nu a dat rezultate, în afară de optogenetică, munca lui Katherine de la Stanford presupunea îmbunătăţirea stimulării nervului vag, un tratament pentru depresia şi epilepsia rezistente la tratament, în care un dispozitiv minuscul este implantat sub piele, aproape de clavicula pacientului, pentru a transmite impulsuri electrice la nervul vag. Este un încărcător pentru bateria consumată a corpului unui pacient deprimat. Partea frustrantă la tehnologia asta este că, la fel ca SCP în cazul bolii Parkinson, nimeni nu ştie exact de ce funcţionează, doar că funcţionează imperfect, folosind electricitate care nu poate diferenţia o celulă de alta. Dacă am putea înţelege mai bine aceste tratamente, dacă am putea inventa intervenţii care să afecteze doar neuronii specifici care sunt implicaţi în fiecare boală psihică în parte, atunci poate că am putea oferi ceva mai bun.

*

Mama a ieşit târâş din tunelul ei adânc şi întunecat, dar poate că formularea asta e prea imprecisă, imaginea târâtului, prea puternică pentru a cuprinde munca necontenită, dar tăcută de a lupta cu depresia. Poate că e mai corect să spun că întunericul ei s-a ridicat, tunelul s-a scurtat, aşa că a simţit că problemele ei sunt din nou la suprafaţa pământului, nu în miezul său topit.

Mătuşa m-a dus la biserică o ultimă dată. Pastorului nu-i plăcea de mine. Îmi purta pică pentru numeroasele mele refuzuri de a urca pe scenă, de a-mi primi vindecarea. În ziua aceea a predicat despre faptul că încăpăţânarea nu este foarte diferită de mândria deghizată. Privea drept spre mine când spunea că mândria Occidentului constă în incapacitatea acestuia de a crede cu adevărat.

— Ieri am auzit despre o minune, o minune care mi-a amintit de minunile despre care citim în cartea asta sfântă. Sora noastră din America nu se putea ridica din pat, iar acum s-a ridicat. Glorie Domnului, a spus el, iar biserica a spus: Amin.

— Sora noastră din America a avut nevoie de Dumnezeul minunilor şi Dumnezeul minunilor s-a arătat, amin!

— Amin!

— Cei din Occident pot s-o privească şi să spună că e pur şi simplu o coincidenţă că s-a ridicat din pat, dar noi, care credem, cunoaştem adevărul, amin!

— Amin!

— Când Dumnezeu spune „ridică-te”, noi ne ridicăm.

A privit în jur, la credincioşi, mulţi dintre care aplaudau şi dădeau din cap şi ridicau mâinile a preamărire, dar reacţia noastră nu l-a mulţumit.

— Am zis: când Dumnezeu spune „ridică-te”, NOI NE RIDICĂM!

A bătut din picior şi credincioşii au înţeles aluzia. Peste tot în jurul meu, credincioşii s-au ridicat, bătând din picioare şi sărind şi strigând.

Eu am rămas pe scaun şi m-am uitat fix la pastor, care mă privea acuzator. Nu puteam, nu voiam să mă mişc. Mama chiar se ridicase? La fel ca Lazăr, la fel ca Iisus? Nu îndrăzneam să cred.

În ziua următoare, mătuşa Joyce şi cu mine am luat un *tro tro* până la Kotoka. Mai mulţi bărbaţi au venit să întrebe dacă pot să-mi ducă bagajele înăuntru. Mătuşa Joyce i-a mustrat pe toţi:

— Lăsaţi-ne în pace. Nu vedeţi că nu vrem să ne deranjaţi?

Când au plecat, m-a luat în braţe şi m-a ridicat în sus şi în jos, de parcă m-ar fi cântărit. M-a lăsat jos şi a zâmbit mulţumită. Zâmbetul ei era radios, încrezător, mândru. Era foarte diferită de mama, dar în clipa aceea, cu braţele ei în jurul meu, ţinându-mă în braţe aşa cum propria-mi mamă o făcea atât de rar, zâmbind luminos aşa cum mama zâmbea atât de rar, am ştiut că femeia cu care îmi petrecusem vara o reflecta pe femeia care ar fi putut fi mama mea. Mama merita să fie atât de fericită, atât de relaxată în corpul ei şi în lume.

— Eşti un copil minunat, a spus mătuşa Joyce. Tu roagă-te în continuare pentru mama ta şi fa-ne mândri pe toţi.

Cu doar câteva săptămâni în urmă, nici măcar nu ştiam de existenta mătuşii mele şi acum iat-o aici, mândră de mine.

Am urcat în avion şi am dormit cea mai mare parte din primul zbor, înainte de a face transferul pe jumătate adormită în New York, apoi în Atlanta. Mama m-a luat din Huntsville. Mi-a oferit un zâmbet, iar eu l-am primit cu lăcomie. Îmi doream orice era pregătită să-mi ofere.

45

Când doamna Palmer, femeia pe care mama o îngrijise ani de zile, a murit după o boală lungă, eu eram în clasa a cincea. Ea avea nouăzeci şi cinci de ani şi îmi amintesc şi

acum priveliştea ei în sicriul deschis. Sutele de riduri adânci de pe chipul ei, de pe mâinile ei, îmi dădeau impresia că nenumărate râuri curseseră odinioară, intersectându-se şi mişcându-se în zigzag, de la frunte până la degetele ei de la picioare. Însă apele se uscaseră cu ceva timp în urmă, lăsând doar aceste golfuri şi albii goale, pâraie despărţite de râurile lor. Am privit-o pe mama cum îi aduce un ultim omagiu în faţa familiei doamnei Palmer, un grup de oameni care erau extrem de diferiţi de sarcastica familie Thomas. Au strâns-o tare pe mama în braţe, de parcă era una dintre ei, iar eu am înţeles pentru prima dată că, pentru ei, era.

Cine era atunci, m-am întrebat, în timp ce copiii şi nepoţii doamnei Palmer o strângeau în braţe pe mama. Mama – care nu ne îmbrăţişase niciodată, nici măcar când eram copii mici care veneam la ea cu juliturile şi vânătăile noastre, cu bocetele noastre – accepta atingerea acestor străini, care, desigur, ei nu-i erau străini. Îşi petrecea mai multe ore din zi cu doamna Palmer decât îşi petrecuse vreodată cu noi. Aşa că am recunoscut, poate pentru prima dată, că mama mea nu era a mea.

În cele mai multe zile mă trezeam, strângeam patul la loc în canapea şi trăgeam cu ochiul la mama înainte de a mă duce în grabă la laborator. Încetasem să mai încerc să o dau jos din pat, să îi pregătesc mâncărurile care era posibil să-i placă, să mă agit. Dar apoi, într-o bună zi, am vârât capul în cameră şi am văzut-o cum îşi trage pantalonii pe ea.

— Mama?

— Ai zis că îmi arăţi laboratorul, a spus ea simplu, de parcă am fi trăit într-o lume a logicii, în care timpul se deplasa în moduri ordonate şi directe, şi nu aici, în lumea zigzagată şi întoarsă cu susul în jos.

O rugasem pe mama să vină cu mine la laborator cu o săptămână şi jumătate în urmă şi fusesem întâmpinată doar cu un „poate”, urmat de unsprezece zile de tăcere totală; de ce acum?

Am decis să trăiesc în lumea ei.

Cu toate că afară era înnorat, mama tot mijea ochii şi şi-i ferea cu mâna în timp ce mergeam cu maşina spre campus. Mi-am notat în minte să trag jaluzelele din dormitor mai des, chiar dacă se opunea, adăugând „deficit de vitamina D” pe lista mea tot mai mare de îngrijorări. Laboratorul era gol şi m-am simţit vinovată de cât de uşurată eram fiindcă nu eram nevoită să dau explicaţii pentru mama, înfăţişarea ei uşor dezordonată, mersul ei târşâit şi lent, în faţa colegilor mei. În afară de Katherine şi Han, nimeni nu ştia măcar că stă la mine, cu atât mai puţin că abia se dăduse jos din pat după săptămâni întregi. Ştiam că reţinerea mea de a le spune era mai mult decât înclinarea mea firească pentru reticenţă, mai mult decât stânjeneala caracteristică de a-mi prezenta rudele prietenilor.

Ideea era că lucram într-un laborator plin de oameni care, dacă ar fi văzut-o pe mama, i-ar fi văzut boala şi ar fi înţeles lucruri despre ea pe care publicul larg nu le-ar fi putut înţelege niciodată. Nu voiam să se uite la ea şi să vadă o problemă care trebuie rezolvată. Voiam să o vadă în starea ei cea mai bună, dar asta însemna că făceam ceea ce făcea toată lumea, încercam să deghizez depresia, încercam să o ascund. Pentru ce? Pentru cine?

Dacă aş fi ştiut că vine, mi-aş fi ajustat programul astfel încât să am ceva interesant să-i arăt, o operaţie sau o şedinţă de instruire. În schimb, i-am arătat camera de testare comportamentală, goală acum, instrumentele din laborator, nefolosite.

— Unde sunt şoarecii? a întrebat.

I-am scos pe ai lui Han fiindcă erau cel mai aproape de mine. Dormeau în cutia lor, cu ochii închişi, încovoiaţi, drăguţi.

— Pot să ţin unul în mână?

— Se cam agită, aşa că trebuie să ai grijă, bine?

A dat din cap, iar eu am prins unul şi i l-am dat.

A ţinut şoarecele cu amândouă mâinile, şi-a trecut degetul mare peste capul lui şi i s-a deschis unul dintre ochi, care i s-a dat peste cap de parcă voia s-o găsească, după care s-a închis la loc. Mama a râs şi inima mi-a tresăltat la auzul acelui sunet.

— Le faci rău?

Nu îi explicasem niciodată mamei în totalitate cu ce mă ocupam. De fiecare dată când îi povesteam, foloseam numai termenii cei mai ştiinţifici şi mai tehnici. Nu foloseam niciodată cuvintele „dependenţă” sau „recidivă”, spuneam „căutarea recompensei” şi „stăpânire de sine”. Nu voiam să se gândească la Nana, să se gândească la durere.

— Încercăm să fim cât mai umani cu putinţă şi nu folosim animalele dacă putem face lucrurile altfel. Dar uneori le provocăm un oarecare disconfort.

A încuviinţat din cap şi l-a aşezat cu grijă pe şoarece la loc în cutie, iar eu m-am întrebat la ce se gândeşte. În ziua când mama venise acasă şi ne găsise pe mine şi pe Nana îngrijind puiul de pasăre, ne-a spus că nu va supravieţui fiindcă am pus mâna pe el. L-a luat în mâini în timp ce noi doi o imploram să nu-i facă rău. În cele din urmă, a ridicat din umeri şi ni l-a dat înapoi. În twi, a spus: „Nu există fiinţă vie pe pământul lui Dumnezeu care să nu ajungă să cunoască durerea la un moment dat”.

În etapa finală a teoriei separării-individualizării formulate de Mahler cu privire la dezvoltarea copilului, bebeluşii încep să devină conştienţi de propriul sine,

începând astfel să îşi perceapă mamele ca pe nişte indivizi. Mama care umbla prin laborator, observa lucruri, dădea dovadă de tandreţe fată de un şoarece când rareori dădea dovadă de tandreţe faţă de orice făptură vie, cufundată în tot acest timp în adâncurile depresiei sale, mi-a arătat şi mai bine această lecţie. Desigur, mama este o persoană individuală. Desigur, cuprinde mulţimi. Reacţionează în moduri care mă surprind, în parte, pur şi simplu fiindcă nu sunt eu. Eu uit acest lucru şi îl învăţ din nou fiindcă este o lecţie care nu se prinde şi nu se poate prinde de mine. O cunosc numai aşa cum se defineşte în raport cu mine, în rolul ei de mamă a mea, aşa că atunci când o văd în postura de ea însăşi, ca atunci când e fluierată pe stradă, apare disonanţa. Când îşi doreşte pentru mine lucruri pe care eu nu mi le doresc – Hristos, căsătorie, copii –, mă înfurii că nu mă înţelege, nu mă vede ca pe o persoană individuală, separată, dar furia aceea izvorăşte din faptul că nici eu nu o văd pe ea astfel. Vreau să ştie ce vreau la fel cum ştiu eu, intim, imediat. Vreau să se însănătoşească fiindcă vreau să se însănătoşească, şi asta nu e suficient? Primul meu gând, în anul când fratele meu a murit şi mama s-a pus în pat, a fost că aveam nevoie ca ea să fie din nou a mea, o mamă aşa cum înţelegeam eu acest lucru. Iar când nu s-a dat jos din pat, când a zăcut acolo zile în şir, ofilindu-se, mi-am reamintit că nu o cunoşteam, nu în întregime şi în totalitate. Nu aveam s-o cunosc niciodată.

46

Şi totuşi uneori mă uitam la ea şi vedeam acel lucru i» *f* care e viu şi tremurând în noi toţi, în toate. Ţinea în mână

un şoarece, mă ţinea de mână sau îmi susţinea privirea, iar eu întrezăream însăşi esenţa ei. „Te rog să nu pleci”, mă gândeam când am condus-o acasă de la laborator şi ea s-a pus la loc în pat. „Nu mă părăsi, nu încă”.

Am început să lucrez la biroul din camera de zi, lăsând uşa deschisă la dormitor, astfel încât să o aud dacă mă chema. Nu mă chema niciodată şi eu nu lucram niciodată. Devenisem maestră la a mă gândi la lucru fără să lucrez de fapt. „Asta e ce aş scrie dacă mi-aş scrie teza”, mă gândeam, dar apoi mintea mea hoinară, obiceiul acela vechi de a mă ruga, intra în acţiune şi nu după mult timp mă gândeam la alte lucruri – de cele mai multe ori, la plajă. Nu îmi plăcuse niciodată de fapt, nici activitatea de a te prăji la soare, rotindu-te pe o frigăruie invizibilă. O asociam cu albii, şi în plus eram o înotătoare nepricepută.

Însă rudele mamei mele erau dintr-un oraş litoral. Am început să-mi scriu propriul basm în care mama, frumuseţea oraşului Abandze, care devenea tot mai adormită cu fiecare an pe care îl petrecea departe, până când, în cele din urmă, a devenit imposibil de trezit, este purtată în patul ei de aur de către patru bărbaţi superbi şi puternici. Este purtată din apartamentul meu din California până pe coasta Ghanei, unde este aşezată pe nisip. Iar când vine fluxul, care îi linge mai întâi tălpile picioarelor, apoi gleznele, apoi pulpele, apoi genunchii, ea începe încet să se trezească. În clipa când apa înghite patul de aur, răpind-o în mare, ea revine la viaţă. Făpturile mării muşcă bucăţi din patul ei, iar din el, făuresc o coadă de sirenă. O strecoară pe ea. O învaţă cum să înoate cu ea. Trăiesc acolo cu ea pentru totdeauna. Frumoasa Adormită, Sirena din Abandze.

— Chintesenţa, a spus odată profesoara care ţinea cursul despre Gerard Manley Hopkins, este acel lucru

inefabil care face ca fiecare persoană şi obiect să fie unice. Este sanctitatea unui lucru. În calitate de preot iezuit, Hopkins credea...

— Credeţi că e posibil să-l citim pe Hopkins fără să pomenim de religia sau sexualitatea sa? a întrerupt-o un coleg.

Profesoara mea şi-a scuturat părul de pe faţă şi l-a pironit cu privirea sa ageră.

— Dar tu?

— Vreau să zic că tipul ăsta era atât de reprimat de biserică încât şi-a pus poemele pe foc. E bizar să-i proslăvim idealurile religioase când e atât de clar că acestea i-au provocat o suferinţă extraordinară.

— Biserica nu trebuie întotdeauna să fie represivă, a spus alt coleg. Adică era un mod plăcut de a învăţa despre moravuri şi cum să fii un cetăţean responsabil şi aşa. Ăsta e de fapt singurul motiv pentru care mi-aş duce copiii la biserică, să poată învăţa despre bine şi rău.

— Da, dar felul în care înveţi despre bine şi rău e atât de aiurea, a zis primul coleg. Eu mă simţeam atât de vinovat tot timpul fiindcă nimeni nu te ia vreodată deoparte să-ţi spună: „Sarcina asta, de a fi lipsit de vină în ochii lui Dumnezeu sau mai ştiu eu ce, este imposibilă. O să vrei să faci sex, o să vrei să minţi, o să vrei să înşeli, chiar şi atunci când ştii că nu e bine”, iar simpla dorinţă de a face ceva rău, pentru mine, era zdrobitoare.

Profesoara noastră a dat din cap aprobator, iar perdeaua de păr blond care îi ascundea ochii atât de des se desfăcea şi se închidea în ritm cu mişcările ei. M-am i i uitat la ea şi m-am întrebat dacă a auzit vreodată sunetul inimii care bubuie să-ţi sară din piept.

Distingem binele de rău pentru că atunci când îl învăţăm, într-un fel sau altul, îl învăţăm. Uneori, de la părinţii noştri, care îşi petrec cea mai mare parte a primilor

noştri ani învăţându-ne cum să supravieţuim, smulgându-ne mâinile de pe plite şi din prizele electrice, ţinându-ne departe de înălbitor. Alteori, trebuie să învăţăm singuri, să punem mâna pe plită, să ne ardem, înainte de a afla de ce există lucruri pe care nu le putem atinge. Aceste lecţii pe care le învăţăm făcând sunt fundamentale pentru dezvoltarea noastră, dar nu totul poate fi învăţat astfel.

O mulţime de oameni beau fără să devină alcoolici, dar alţii iau o singură înghiţitură şi un comutator face scurtcircuit şi cine ştie de ce? Singura modalitate garantată de a evita dependenţa este să nu încerci niciodată drogurile. Sună destul de simplu şi politicienii şi habotnicii care predică abstinenţa în tot soiul de lucruri ne fac să credem şi că este destul de simplu. Poate că ar fi simplu dacă nu am fi oameni, singurul animal din lumea cunoscută care e dispus să încerce ceva nou, distractiv, inutil, periculos, palpitant, stupid, chiar dacă s-ar putea să moară încercând. Faptul că efectuam cercetări asupra dependenţei la o universitate din marele stat California era rezultatul miilor de pionieri care au urcat în căruţe, confruntându-se cu boli, şi accidentări, şi înfometare, şi întinderea mare şi brutală de pământ, de la munte până la râuri şi văi – totul, pentru a ajunge dintr-o parte a acestei ţări enorme în cealaltă. Ştiau că se confruntă cu riscuri, însă potenţialul triumfului, al plăcerii, al unui lucru fie şi puţin mai bun, era destul cât să depăşească costul. Tot ce trebuie să faci e să urmăreşti o copilă care intră cu bicicleta drept într-un zid de cărămidă sau sare de pe cea mai înaltă ramură a unui sicomor ca să ştii că noi, oamenii, suntem nechibzuiţi cu vieţile noastre, din niciun alt motiv decât acela că vrem să ştim ce s-ar întâmpla, cum ar fi să vedem moartea cu ochii, să fugim până la marginea vieţilor noastre, ceea ce înseamnă, în unele privinţe, să trăieşti la maximum.

În munca mea încerc să pun întrebări care anticipează nechibzuinţa noastră inevitabilă şi să găsesc o ieşire, dar pentru a face acest lucru trebuie să folosesc şoareci. Şoarecii nu caută pericolul, nu aşa cum o facem noi. Ei, la fel ca toate câte există de pe planeta asta, sunt supuşi capriciilor oamenilor. Capriciile mele presupuneau teste care ar putea avansa înţelegerea creierului, iar dorinţa mea de a înţelege creierul înlocuia orice altă dorinţă aveam. Înţelegeam că acelaşi lucru care îi face pe oameni să fie grozavi – nechibzuinţa, şi creativitatea, şi curiozitatea noastră – este şi lucrul care stânjeneşte vieţile tuturor fiinţelor din jurul nostru. Pentru că noi am fost animalul suficient de îndrăzneţ cât să scoată vapoare pe mare, chiar şi pe vremea când credeam că pământul e plat şi că vapoarele noastre vor cădea peste margine, noi am descoperit pământuri noi, oameni diferiţi, rotunjimea lumii. Costul acestei descoperiri a fost distrugerea acelor pământuri noi, a acelor oameni diferiţi. Fără noi, oceanele nu s-ar preface în acid, broaştele, şi liliecii, şi albinele, şi recifurile nu s-ar îndrepta spre dispariţie. Fără mine, şoarecele care şchioapătă nu ar şchiopăta; nu ar fi sucombat niciodată în faţa dependenţei. Am crescut învăţată că Dumnezeu ne-a făcut stăpâni peste animale, fără a fi învăţată vreodată că şi eu sunt un animal.

Când şoarecele care şchiopăta a fost în sfârşit gata de optogenetică, l-am scos din cutie şi l-am anesteziat. Curând urma să-l rad pe cap şi să-i injectez virusul care conţinea opsinele. În cele din urmă, dacă totul mergea conform planului, şoarecele nu avea să mai apese niciodată pârghia, avea să-şi piardă acea nechibzuinţă de care îl antrenasem să dea dovadă.

47

Doamne,

Astăzi, Ashley şi cu mine încercam să vedem care îşi poate ţine mai mult respiraţia sub apă. Eu am tras adânc aer în piept şi m-am aşezat la capătul mic al piscinei lui Ashley în timp ce ea mă cronometra. Mi-am ţinut respiraţia atâta timp că a început să mă doară pieptul, dar nu voiam să pierd fi'ncă Ashley câştigă la toate, dar apoi m-am ameţit şi m-am buimăcit şi m-am gândit că poate pot să mă duc în capătul adânc, doar o secundă. Cred că mi-am pierdut cunoştinţa pentru că mama lui Ashley m-a tras afară din piscină şi a început să mă plesnească pe spate până mi-a sărit apă din gură, iar ea tot zicea: „Ai înnebunit? Puteai să mori!" Dar tu nu m-ai fi lăsat să mor, nu-i aşa, Doamne?

48

Întotdeauna mi-a fost greu să fiu nechibzuită, mi-a fost teamă de pericol şi de moarte. Ani de zile am evitat paharele mari şi roşii şi castroanele cu punci la rarele petreceri de liceu la care eram invitată. Abia în anul al doilea de colegiu am băut prima dată. Nu din curiozitate, ci din disperare. Eram atât de obosită să fiu singură. Voiam doar să-mi fac prieteni, ceva la care nu mă pricepusem niciodată prea bine. Ashley, cea mai bună prietenă din copilăria mea, devenise prietena mea prin simpla forţă a voinţei şi directeţei pe care numai copiii mici o afişează. M-a întrebat, bătându-mă pe umăr în ziua când m-a găsit jucându-mă singură la locul de joacă din cartier: „Vrei să

fim prietene?” Am spus da. Niciodată nu s-a mai întâmplat atât de uşor.

Pentru Nana, prieteniile au fost diferite, mai uşoare. Echipele sportive au fost de ajutor, în felul în care aduceau laolaltă găşti de băieţi, dându-le nume cu care să-şi definească apropierea – Tornadele, Urşii Grizzly, Viperele. O turmă de prădători ieşiţi la pândă. Casa noastră era invadată de jucători de baschet. În zilele când mama lucra în tura de noapte, uneori îi găseam moţăind în sufrageria noastră după petrecerile scăldate în alcool, o pădure de uriaşi adormiţi.

Nana a fost întotdeauna plăcut, însă după ce a devenit cel mai bun jucător de baschet din oraş, charisma lui a devenit fără margini. La Publix, unde mergeam amândoi să cumpărăm provizii pentru cinele noastre improvizate la repezeală, casierii spuneau: „O să fim la meci sâmbătă, Nana”. Era ciudat să aud numele fratelui meu de pe buzele atâtor oameni din Alabama, cu accentele lor împovărate de diftongi care încetineau vocalele până când suna ca un cu totul alt nume. Când îi auzeam numele ieşind din gurile lor, îl priveam prin ochii lor, nu mai părea deloc fratele meu. Acest Nana, Nooo-Nooo, eroul oraşului, nu era băiatul care locuia în casa mea, cel care îşi încălzea laptele înainte să toarne cerealele în el, cel căruia îi era frică de păianjeni, care făcuse pipi în pat până la vârsta de doisprezece ani.

Era tăcut, dar era priceput cu oamenii, priceput la petreceri. Eu nu eram niciodată destul de mare cât să ies cu el, iar în nopţile când aducea petrecerile la noi acasă eram mituită cu douăzeci de dolari să stau în camera mea. Pe mine nu mă deranja. Fetiţă pioasă cum eram, stăteam pe pat, îmi citeam Biblia şi mă rugam ca Dumnezeu să le salveze sufletele de condamnarea eternă care părea inevitabilă. Când eram sigură că s-au dus la culcare,

mergeam pe vârfuri prin pădure, speriată să nu trezesc vreun uriaş. Dacă Nana era treaz, uneori îşi cerea înapoi hârtia de douăzeci, dar alteori îmi făcea un sandviş cu unt de arahide şi jeleu înainte să mă trimită în camera mea. Îi dădea pe toţi afară şi apoi îşi petrecea restul dimineţii făcând curat cu frenezie până când se întorcea mama.

— Nana, ce-i asta? întreba ea, mereu, mereu, zărind capacul de bere care căzuse după rama ferestrei, pata de bere de pe cârpa de vase.

— A venit Brent încoace, spunea el, după care îmi arunca o privire care zicea: „Spune-i şi ai murit”.

Nu i-am spus niciodată, dar au fost momente când mi-am dorit să-i fi spus. Ca atunci când, ia scurt timp după accidentul lui, la petrecerea lui am văzut chipuri pe care nu le vedeam în mod normal şi durase mai mult decât durau în mod normal aceste evenimente. Sticla de OxyContin începuse să se golească şi curând Nana avea să-i spună mamei că durerea i se agravează în loc să i se amelioreze. Curând medicul avea să-i scrie o reţetă nouă şi noi aveam să urmărim cum sticla aceea, şi jumătate din următoarea, dispar înainte să-i tăiem accesul la ele. Mama avea să găsească pastile în lustra lui. Dar în noaptea aceea, înainte să ştiu că trebuie să-mi fie teamă, m-am furişat până la scară şi l-am văzut pe fratele meu cum stătea în picioare pe măsuţa de cafea, punând mai multă greutate pe glezna lovită decât trebuia, şi i-am văzut pe prietenii lui, adunaţi în jurul lui, ovaţionând ceva ce nu vedeam, şi mi-am dorit cu disperare să am ceea ce avea el, ce făcea oamenii să vrea să se adune în jurul lui, să vrea să ovaţioneze.

Când am băut prima dată la petrecerea aceea în mijlocul anului doi, m-am gândit: „Poate că asta e, poate că am dezlegat secretul”. Mi-am petrecut restul nopţii

vorbind, şi râzând, şi dansând, aşteptând ovaţiile. Le vedeam pe colegele mele de cămin privindu-mă cu sprâncenele ridicate, uimite că am ieşit din cameră, surprinse că eram distractivă. Şi eu eram surprinsă. Beam şi nu mă prefăcusem într-un stâlp de sare.[49]

— Ai venit, a spus Anne, trăgându-mă într-o îmbrăţişare când a ajuns la petrecere.

S-a uitat repede în jos la paharul din mâna mea, dar nu a făcut niciun comentariu.

— Sunt aici de ceva timp, de fapt, am zis.

— Văd.

Venise cu vreo două prietene, dar le-am pierdut nu după mult timp. Din ce în ce mai mulţi oameni veneau înăuntru. Camera a devenit mai întunecoasă, mai umedă, muzica mai tare. Trăgeam de băutură de vreo oră sau mai mult, iar în cele din urmă, Anne mi-a luat-o din mână şi a pus-o pe masă.

— Dansează cu mine, a zis ea.

Şi înainte să pot spune ceva, era pe o masă, cu mâna întinsă. M-a tras în sus, m-a tras mai aproape.

— Te distrezi? mi-a şoptit-ţipat la ureche.

— Nu prea e genul meu, am zis. E prea mult zgomot; sunt prea mulţi oameni.

A încuviinţat din cap.

— OK. Linişte, neaglomerat, am înţeles. Pun bine toate astea în dosarul meu cu titlul „Cum să o cuceresc pe Gifty”.

— Există un dosar?

— Or da. O ditamai foaia de calcul. Ţi-ar plăcea.

Mi-am dat ochii peste cap la ea în timp ce melodia s-a schimbat într-una mai lentă. Anne mi-a înconjurat talia cu

[49] Aluzie la Geneza 19:26 – „Nevasta lui Lot s-a uitat înapoi şi s-a prefăcut într-un stâlp de sare”.

braţele şi respiraţia mi s-a accelerat. Pe podea, lângă noi, un grup de bărbaţi fluierau ca nişte câini.

— Îţi place mai mult de mine cu ceva la bord? am întrebat-o pe Anne, nerăbdătoare să aud răspunsul.

— Îmi place cel mai mult de tine când o arzi rapsodic despre Iisus, a zis ea. Îmi place cel mai mult de tine când înăuntru. Camera a devenit mai întunecoasă, mai umedă, muzica mai tare. Trăgeam de băutură de vreo oră sau mai mult, iar în cele din urmă, Anne mi-a luat-o din mână şi a pus-o pe masă.

— Dansează cu mine, a zis ea.

Şi înainte să pot spune ceva, era pe o masă, cu mâna întinsă. M-a tras în sus, m-a tras mai aproape.

— Te distrezi? mi-a şoptit-ţipat la ureche.

— Nu prea e genul meu, am zis. E prea mult zgomot; sunt prea mulţi oameni.

A încuviinţat din cap.

— OK. Linişte, neaglomerat, am înţeles. Pun bine toate astea în dosarul meu cu titlul „Cum să o cuceresc pe Gifty”.

— Există un dosar?

— Or da. O ditamai foaia de calcul. Ţi-ar plăcea.

Mi-am dat ochii peste cap la ea în timp ce melodia s-a schimbat într-una mai lentă. Anne mi-a înconjurat talia cu braţele şi respiraţia mi s-a accelerat. Pe podea, lângă noi, un grup de bărbaţi fluierau ca nişte câini.

— Îţi place mai mult de mine cu ceva la bord? am întrebat-o pe Anne, nerăbdătoare să aud răspunsul.

— Îmi place cel mai mult de tine când o arzi rapsodic despre Iisus, a zis ea. Îmi place cel mai mult de tine când te simţi sfântă. Mă faci şi pe mine să mă simt sfântă.

Am dat capul pe spate şi am râs.

O săptămână mai târziu, amândouă am împrumutat maşina unei prietene de-ale lui Anne, ca să mergem la Harvard Forest în Petersham. Drumul ar fi trebuit să dureze doar o oră şi cincisprezece minute, dar era un accident pe autostradă şi ne-am târât ca melcul cu maşina preţ de două ore, aşteptând să se elibereze drumul. Când am trecut în sfârşit pe lângă maşina făcută praf, o bucată de metal care abia dacă mai semăna cu o maşină, am început să mă răzgândesc în privinţa ciupercilor pe care fusesem de acord să le încerc.

— Ideea e că trebuie s-o faci şi gata, a spus Anne. Gen, cine ştie ce înseamnă de fapt euforia până nu o simte?

E doar un cuvânt.

Am mormăit rezervat.

— O să fie frumos, a zis Anne. Sincer, e ca o experienţă religioasă. O să-ţi placă, promit.

Anne urmase un seminar în anul întâi în care îşi petrecuse două weekend-uri explorând pădurea, aşa că o cunoştea mai bine decât majoritatea. M-a condus departe de cărare până când am găsit un luminiş, înconjurat de copaci care îmi păreau improbabil de înalţi. Peste ani, când am ajuns în California şi am dat prima dată cu ochii de un sequoia, m-am gândit la copacii din Harvard Forest, la înălţimea lor, ca un copilaş la uriaşii care trăiau în cealaltă parte a ţării.

În ziua aceea, însă, am fost impresionată. Anne a întins o pătură de picnic şi s-a întins pe ea o clipă, uitându-se pur şi simplu în sus. A scos o pungă de plastic mototolită din buzunarul de la spate şi a scuturat ciupercile în palmă.

— Gata? a întrebat, dându-mi-le pe ale mele.

Am dat din cap, am aruncat un gram în gură şi am aşteptat să mă lovească.

Nu ştiu cât de mult a durat. Timpul se întindea în faţa mea atât de lent încât aveam impresia că trecea câte o

oră între două clipiri din ochi. Era ca şi cum tot corpul meu era făcut dintr-un fir răsucit strâns în jurul unui mosor, iar în timp ce stăteam acolo, s-a desfăşurat, centimetru cu centimetru, până când m-am prefăcut într-o baltă pe pătură. Lângă mine, Anne mă privea cu o bunăvoinţă atât de frumoasă. Am luat-o de mână. Stăteam pe spate, privindu-ne una pe alta, uitându-ne la copaci, în timp ce copacii se uitau la noi.

— Oameni-copaci, am zis eu, iar Anne a dat din cap de parcă înţelegea, şi poate că aşa era.

Când m-am trezit, Anne era deja acolo să mă întâmpine.

— Deci? a întrebat, privindu-mă în expectativă.

— Mi-am amintit o poveste pe care tata i-o spunea fratelui meu, am zis. Nu m-am mai gândit de ani de zile la ea.

— Care e povestea? a întrebat Anne, dar eu am scuturat doar din cap.

Nu mai aveam ce să-i ofer. Nu voiam să-i spun poveştile mele. Nu mă puteam vedea trăind aşa cum trăia ea, liberă, ca un cablu expus, pregătit şi dispus să atingă orice ar fi atins. Nu mă vedeam dispusă, şi chiar şi după acele câteva clipe furate de transcendenţă psihedelică, inofensivă, care nu dădea dependenţă şi da, euforică, tot nu mă vedeam liberă.

La sfârşitul acelui semestru, Anne şi cu mine eram în miezul unei prietenii atât de intime încât părea romantică; era romantică. Ne-am sărutat şi încă puţin mai mult, dar eu nu o puteam defini şi Anne nu avea chef să o facă. Pe măsură ce absolvirea ei se apropia tot mai mult, Anne îşi petrecea cea mai mare parte a timpului în camera mea sau la bibliotecă, aplecată peste culegerile MCAT[50], cu

[50] Medical College Admission Test®, un test standardizat pentru admiterea la facultăţile de medicină din Statele Unite ale Americii.

părul strâns într-un nod dezordonat în vârful capului, crescând încă stângaci după vechiul permanent.

Samurai Anne îi spuneam când voiam să o enervez sau când voiam doar să ridice capul din ce făcea şi să-mi acorde atenţie.

— Spune-mi ceva ce nu ştiu despre tine, a spus.

Şi-a desfăcut părul şi şi-a înfăşurat şuviţe din el în jurul degetului.

— Ceva ce nu ştii?

— Da. Te rog, scapă-mă de plictiseala acestui model de test. Chiar cred că o să mor dacă trebuie să mai fac încă unul. Îţi poţi închipui? Moarte prin MEAT în timp ce te străduieşti să devii medic.

— Nu am nicio poveste bună, am spus.

— Atunci spune-mi o poveste urâtă.

Ştiam ce face. Încerca să mă facă să-i povestesc despre Nana, fiindcă deşi eu cunoşteam toate poveştile lui Anne, ea cunoştea doar câteva din ale mele şi întotdeauna avusesem grijă să le aleg pe cele vesele. Uneori încerca să mă facă să vorbesc despre el, dar niciodată direct, doar în felurile acelea şirete pe care le ghiceam mereu. Îmi spunea poveşti despre sora ei şi apoi se uita la mine de parcă aştepta ceva, de parcă trebuia să dau la schimb. O poveste cu o soră în schimbul unei poveşti cu un frate, dar eu nu voiam să o fac. Poveştile lui Anne despre sora ei, despre petrecerile la care au fost, oamenii cu care s-au culcat, nu mi se păreau un schimb cinstit pentru poveştile pe care le aveam eu despre Nana. Poveştile mele despre Nana nu aveau finaluri fericite. Anii lui de mers la petreceri, de culcat cu cine apuca, nu s-au sfârşit cu el obţinând o slujbă în finanţe la New York, cum se sfârşeau poveştile despre sora lui Anne. Şi nu era corect. Acesta era lucrul care se găsea în miezul reticenţei şi ranchiunei

mele. Unii oameni ies din poveştile lor nevătămaţi, înfloritori. Alţii, nu.

Am spus:

— L-am făcut unghiile fratelui meu odată în timp ce dormea, iar când s-a trezit, a încercat să se spele de ojă la chiuvetă. Nu ştia că ai nevoie de acetonă, aşa că şi-a tot frecat mâinile mai tare, şi mai tare, şi mai tare, iar eu mă uitam la el şi râdeam. Şi apoi s-a întors şi mi-a tras un pumn şi am avut ochiul vânăt o săptămână. Ăsta e genul de poveste pe care vrei s-o auzi?

Anne şi-a scos ochelarii şi i-a ridicat în păr. A închis cartea de MEAT.

— Vreau să aud orice poveste vrei să spui, a zis.

— Nu eşti doctor. Nu eşti terapeuta mea, în pana mea, Anne, am spus.

— Păi, poate ar trebui să mergi la terapeut.

Am început să râd, un râs meschin, un râs pe care nu-l mai auzisem niciodată. Nu ştiam de unde venea, iar când mi-a scăpat de pe buze, m-am gândit: „Ce altceva mai e în mine? Cât de întunecat e întunericul ăsta, cât de adânc ajunge?”

— A murit, am spus. A murit. A murit. A murit. Asta e.

Ce mai vrei să ştii?

49

Vreme de o săptămână, la liceu, am avut coşmaruri din care mă trezeam scăldată într-o sudoare rece. Nu îmi aminteam ce se întâmpla în ele, dar de fiecare dată când mă trezeam dintr-unul, îmbibată în propria-mi frică, puneam mâna pe un caiet şi încercam să conving visul să

coboare pe pagină. Când asta nu a funcţionat, am început să evit somnul.

Nu îi puteam spune mamei ce se întâmplă pentru că ştiam că îşi va face griji şi îmi va da târcoale şi se va ruga, iar eu nu îmi doream niciunul din lucrurile astea, aşa că în schimb îi spuneam noapte bună şi mă duceam în dormitorul meu. Ascultam până ce sunetul paşilor ei târşâiţi se oprea, iar apoi, când eram convinsă că a adormit, mă furişam înapoi la parter şi mă uitam la televizor cu volumul scăzut.

Era greu să lupt cu somnul, iar televizorul, la volumul acela, nu mă ajuta cine ştie ce. Aţipeam în fotoliu şi coşmarul mă făcea să ţâşnesc în şezut, trează şi cuprinsă de panică. Începeam să mă rog cu frenezie. Îl rugam pe Dumnezeu să pună capăt viselor, iar dacă nu punea capăt viselor, îl rugam ca măcar să-mi îngăduie să mi le amintesc. Nu suportam să nu ştiu de ce mi-era frică.

După o săptămână de rugăciuni fără răspuns, am făcut ceva ce nu mai făcusem de ani de zile. Am vorbit cu Nana.

„Mi-e dor de tine”, am şoptit în întunericul camerei, unde sunetul sforăitului mamei era singurul sunet care se auzea.

„A fost greu aici”, i-am spus.

L-am întrebat tot felul de lucruri, cum ar fi: „La ce să ne uităm la televizor diseară?” sau „Ce să mănânc?” Singura regulă pentru mine însămi era că nu îi puteam rosti niciodată numele, fiindcă eram convinsă că rostirea numelui său ar fi făcut ca ceea ce făceam să devină real, m-ar fi făcut nebună. Ştiam că Nana era cel cu care vorbeam, dar ştiam şi că nu era deloc el, iar să recunosc acest lucru, să-i rostesc numele şi el să nu apară în faţa mea, fratele meu întrupat în totalitate, viu în totalitate, ar fi destrămat vraja. Aşa că i-am lăsat numele deoparte.

Într-o noapte, mama m-a găsit odihnindu-mă în fotoliul acela. Am ridicat ochii din televizor şi ea stătea acolo. Era o minune pentru mine că uneori se putea mişca atât de liniştit încât parcă era imaterială.

— Ce faci aici? a întrebat.

Nana era mort de patru ani. Trecuseră trei ani şi jumătate de la vara pe care o petrecusem în Ghana, o lună de coşmaruri. În perioada aceea, îmi promisesem că nu o voi împovăra niciodată, că tot ce va primi de la mine va fi bunătate şi pace, calm şi respect, dar chiar şi aşa, am spus: „Uneori, vorbesc cu Nana când nu pot să dorm”.

S-a aşezat pe canapea şi i-am privit chipul cu atenţie, îngrijorată că am spus prea mult, că am destrămat micul nostru cod, promisiunea mea privată.

— O, şi eu vorbesc cu Nana, a zis. Tot timpul. Tot timpul.

Am simţit cum lacrimile încep să mi se adune în ochi. Am întrebat-o:

— Îţi răspunde?

Mama a închis ochii şi s-a lăsat pe spate pe canapea, lăsându-se absorbită de perne.

— Da, aşa cred.

În seara dinainte să dea examenul MEAT, i-am spus în sfârşit lui Anne că Nana a murit de supradoză.

— O, Doamne, Gifty, a spus ea. Rahat, îmi pare aşa de rău! Toate rahaturile pe care le-am zis – vai, cât de rău îmi pare!

Ne-am petrecut restul nopţii cuibărite în patul meu dublu foarte lung. Pe măsură ce seara a devenit mai tăcută şi mai întunecată, am ascultat-o pe Anne cum plânge. Suspinele ei care îi cutremurau trupul mi s-au părut extrem de dramatice în noaptea aceea şi am aşteptat să se liniştească şi să adoarmă. Când a aţipit în cele din urmă, am rămas acolo spumegând de furie,

întrebându-mă: „Ce ştie ea? Ce ştie ea despre durere, despre tunelul întunecat şi nesfârşit al durerii?” Şi am simţit cum corpul mi se crispează, şi am simţit cum inima îmi împietreşte şi nu am mai vorbit cu ea niciodată. Mi-a trimis SMS-uri în ziua următoare, după ce a ieşit de la examen.

„Pot să vin la tine? Aduc o cutie de îngheţată şi putem să vegetăm.”

„Îmi pare tare rău pentru aseară. N-ar fi trebuit să te fac să vorbeşti despre asta înainte să fii pregătită.”

„Alo? Gifty? înţeleg dacă eşti supărată pe mine, dar putem să stăm de vorbă?”

SMS-urile au venit constant timp de două săptămâni, după care – tăcere. Anne a absolvit, a venit vara, eu m-am dus acasă, în Alabama, să servesc la mese ca să strâng nişte bani înainte să trebuiască să mă întorc la şcoală. Anul următor am luat-o de la început, minus o prietenă. M-am cufundat în muncă. Am dat interviuri la laboratoare din toată ţara. Nu mă mai rugasem de ani de zile, dar uneori, înainte de culcare, când mi-era dor de Anne, vorbeam cu Nana.

50

Mama era trează şi stătea în şezut în pat în ziua de după ce am pregătit de optogenetică şoarecele care şchiopăta.

— Hei, am zis eu. Vrei să ieşi azi? Putem să luăm micul dejun undeva. Ţi-ar plăcea?

Mi-a zâmbit puţin.

— Doar apă, a spus, şi un baton de cereale, dacă ai.

— Sigur, am mai multe. Să văd.

M-am dus repede la cămara din bucătărie şi am scos o varietate mare.

— Alege unul, am zis.

L-a luat pe cel cu unt de arahide şi fulgi de ciocolată şi mi-a făcut semn cu capul. A sorbit din apă.

— Pot să stau cu tine acasă azi, dacă vrei. Nu trebuie să mă duc neapărat.

Era o minciună. Dacă nu mă duceam la laborator, as fi distrus o săptămână de muncă sau mai mult şi ar fi trebuit să o iau de la început, dar nu voiam să ratez şansa. Simţeam că mama este marmota mea personală.[51] Îşi va vedea umbra? S-a sfârşit iarna?

— Du-te, a spus. Du-te.

S-a strecurat la loc sub cearşafuri, iar eu am închis uşa, m-am dus repede la maşină, întristată şi uşurată în acelaşi timp.

La laborator, aveam motiv de sărbătoare. Han îşi publicase prima lucrare în revista *Nature.* Era primul autor al lucrării şi ştiam că în curând avea să termine i i studiile postdoctorale. Începeam deja să-i duc lipsa. Am cumpărat o brioşă cu cremă de la magazinul din campus şi i-am adus-o lui Han la birou, aprinzând singura lumânare din mijloc şi cântând o versiune amestecată de „Mulţi ani trăiască” în care schimbasem versurile cu „Felicitări, Han!”.

— Nu era nevoie să faci asta, a spus, suflând în lumânare.

Avea iar urechile roşii şi m-am bucurat să văd nuanţa aceea cunoscută, melancolică la gândul că dispăruse la un

[51] Referire la tradiţia americană potrivit căreia dacă marmota nu îşi vede umbra când iese din hibernare, pe 2 februarie, primăvara va începe să se instaleze şi iarna a luat sfârşit.

moment dat. Costul apropierii de Han fuseseră mai puţine momente cu această trăsătură stranie şi încântătoare.

— Glumeşti? S-ar putea să am nevoie să mă angajezi în curând.

— Spune femeia cu două articole în *Nature* şi unul în *Cell.* Încerc doar să te prind din urmă.

Am râs de el şi m-am pus pe treabă. Îmi dorisem să lucrez în acest laborator datorită meticulozităţii sale, datorită faptului că fiecare rezultat trebuia testat şi apoi testat din nou. Dar venea un moment când confirmarea însemna amânare şi ştiam că mă apropii de punctul acela; poate chiar trecusem de el. Han avea dreptate. Eram bună la munca pe care o făceam. Bună la munca pe care o făceam şi dornică să fiu mai bună, să fiu cea mai bună. Îmi doream propriul meu laborator la o universitate de elită. Îmi doream un profil în *The New Yorker*, invitaţii să vorbesc la conferinţe şi bani. Cu toate că lumea universitară nu era calea potrivită pentru a face o grămadă de bani, eu tot visam la asta. Îmi doream să mă arunc într-un morman de bani în fiecare dimineaţă ca Scrooge din *Povestirile Răţoiului,* desenele animate la care ne uitam eu şi Nana când eram mici şi banii erau puţini. Aşa că testam iar şi iar.

Anne spunea că sunt obsedată de control. O spunea ca să mă tachineze, cu iubire în glas, dar eu ştiam că vorbeşte serios şi ştiam că e adevărat. Eu voiam ca lucrurile să fie în perfectă ordine. Voiam să-mi spun poveştile aşa cum voiam eu să le spun, la timpul potrivit pentru mine, impunând un fel de ordine care de fapt nu exista în clipa respectivă. Ultimul SMS pe care mi l-a trimis Anne vreodată spunea: „Te iubesc. Ştii, da?” şi a fost nevoie de toată tăria mea ca să nu răspund, dar mi-am pus toată tăria în asta. Mă bucuram de stăpânirea mea de sine, o bucurie bolnăvicioasă pe care o simţeam ca pe o

mahmureală, ca şi cum aş fi supravieţuit unei avalanşe doar ca să-mi pierd membrele din pricina degerăturilor. Acea stăpânire de sine, acel control cu orice preţ, mă făcea îngrozitoare la o mulţime de lucruri, dar mă făcea excelentă la munca pe care o făceam.

M-am întors la experimentul meu cu şoarecii care apăsau pârghia. Foloseam atât opsine, cât şi proteine fluorescente care îmi permiteau să înregistrez activitatea cerebrală astfel încât să pot vedea ce neuroni anume din cortexul prefrontal erau activi în momentele când aplicam electroşocuri la nivelul picioarelor şoarecilor. Proteinele fluorescente erau o minune. Ori de câte ori aţinteam lumina albastră asupra proteinei, aceasta lumina verde în neuronul care o exprima. Intensitatea acelui verde se schimba după cum neuronul era activ sau inactiv. Nu mă plictiseam niciodată de acest proces, de sacralitatea sa, de a aţinti lumină şi a primi lumină în schimb. Prima dată când am văzut aşa ceva, am vrut să chem pe toată lumea din clădire să se adune în jurul meu. În laboratorul meu, acest sanctuar, ceva divin. „Dulce este lumina şi o plăcere pentru ochi să vadă soarele.”[52]

Acum că am văzut-o de atâtea ori, ochii mi s-au obişnuit cu ea. Nu mă pot întoarce la starea aceea iniţială de mirare, aşa că lucrez, nu doar pentru a o recapta, ci pentru a o străpunge.

— Hei, Gifty, vrei să ieşi la cină cu mine într-o zi? Vreau să zic că a fost drăguţ să împărţim Ensure-ul şi toate cele, dar poate că de data asta putem să luăm o masă adevărată.

Han purta mănuşi şi ochelari de protecţie. Mă urmărea cu căldură, cu speranţă, iar urechile îi străluceau uşor roşii.

Atunci mi-am dorit să am şi eu o strălucire a mea, o scânteiere intensă de culoare verde fluorescent sub pielea

[52] Eclesiastul 11:7.

încheieturii mele, care să lumineze intermitent a avertisment.

— Sunt varză la relaţii, am spus.

— OK, dar la luat cina te pricepi? a întrebat el.

— Mai bine, am râs eu, cu toate că nici asta nu era tocmai adevărat.

M-am gândit la dineurile cu Raymond din urmă cu cinci ani, la scuzele pe care le găseam ca să scap de ele, la certurile pe care le aveam.

— Petreci mai mult timp cu şoarecii de laborator decât cu oamenii. Ştii că nu e sănătos, da?

Nu ştiam cum să-i explic că petrecerea timpului în laborator era totuşi pentru mine un mod de a petrece timp cu oamenii. Nu *cu* ei, mai exact, ci gândindu-mă la ei, cu ei la nivelul minţii, ceea ce mi se părea la fel de intim ca orice cină sau seară în oraş la un pahar. Nu era sănătos, dar, în abstract, era urmărirea sănătăţii, iar asta nu conta?

— Te ascunzi în spatele muncii tale. Nu laşi pe nimeni să pătrundă. Când o să-ţi cunosc familia?

Crăpăturile din relaţia noastră începuseră să iasă la iveală. O crăpătură – că nu mă descurcam la dineuri. Alta – că lucram prea mult. Cea mai mare – familia mea.

Îi spusesem lui Raymond că sunt singură la părinţi, îmi plăcea să mă gândesc la asta ca la o omisiune prelungită mai degrabă decât o minciună sfruntată. Mă întrebase dacă am fraţi şi i-am spus că nu. Am continuat să spun nu luni de zile, iar apoi, când am început să avem cearta cu „Când o să-ţi cunosc familia?”, nu am mai găsit un mod de a spune da.

— Mamei mele nu-i place să călătorească, am spus.

— Mergem noi la ea. Alabama nu e atât de departe.

— Tatăl meu locuieşte în Ghana, am zis eu.

— N-am fost niciodată în Ghana, a spus. Mereu am vrut să vizitez patria-mamă. Hai să mergem.

Mă enerva când numea Africa „patria-mamă”. Mă enerva că se simţea suficient de apropiat de ea cât să o facă. Era patria-mamă a mea, patria mamei mele, dar singurele amintiri pe care le aveam cu ea erau neplăcute, cu căldura, ţânţarii, corpurile înghesuite din Kejetia din vara aceea când nu mă puteam gândi decât la fratele pe care l-am pierdut şi mama pe care o pierdeam.

Nu am pierdut-o pe mama în acea vară, dar ceva din ea a plecat şi nu s-a mai întors niciodată. Nici măcar nu-i spusesem că mă văd cu cineva. Telefoanele noastre, rare şi scurte, erau atât de succinte încât parcă am fi vorbit codat. „Ce mai faci?” întrebam. „Bine”, spunea ea, ceea ce însemna: „Sunt în viaţă, nu-i destul?” Era destul? Raymond venea dintr-o familie numeroasă, trei surori mai mari, o mamă şi un tată, prea multe mătuşi şi prea mulţi unchi şi veri pe care nu-i puteai număra. Vorbea cu cel puţin unul dintre ei în fiecare zi. Eu îi cunoscusem pe toţi şi zâmbisem timid când îmi lăudaseră frumuseţea, intelectul, când spuneau că sunt „de păstrat”.

„Să nu strici asta”, şoptise sora cea mai mare a lui Raymond, suficient de tare cât s-o aud, când am plecat de la casa părinţilor săi într-o seară.

Dar Raymond nu era idiot. Ştia că sunt lucruri pe care nu le spuneam, iar la început se mulţumea să aştepte până voi fi pregătită să le spun, dar apoi, când ne apropiam de şase luni de relaţie, simţeam cum perioada mea de graţie se micşorează.

— O să-mi dau silinţa la dineuri. O să-mi dau silinţa, am spus într-o seară după ce o ceartă ne făcuse praf pe amândoi şi ne clătinam pe marginea voinţei noastre de a rămâne împreună.

Şi-a şters fruntea cu palma şi a închis ochii. Nu mă putea privi.

— Nu-i vorba de petreceri, ce rahat, Gifty, a zis el încet. Vrei măcar să fii cu mine? Să fii cu adevărat cu mine, vreau să zic?

Am încuviinţat din cap. M-am apropiat de el şi l-am înconjurat cu braţele.

— Poate vara viitoare mergem în Ghana împreună, am spus.

S-a întors cu fata la mine, cu ochii bănuitori, dar şi plini de speranţă.

— Vara viitoare?

— Da, am zis. O s-o întreb pe mama dacă vrea să vină şi ea.

Dacă Raymond ştia că mint, m-a lăsat să mint.

Ori de câte ori o priveam, o naufragiată pe insula patului meu dublu, îmi era greu să privesc dincolo de suferinţă, îmi era greu să nu fac inventarul tuturor lucrurilor pe care le-a pierdut – ţara natală, soţul, fiul. Pierderile se tot adunau. Îmi era greu să o văd aici, să-i aud răsuflarea chinuită şi să mă gândesc la cum a perseverat, însă ea a făcut-o. Simplul fapt că zăcea acolo, în patul meu, era o dovadă a perseverenţei sale, a faptului că supravieţuia, chiar şi atunci când nu era sigură că îşi doreşte acest lucru. Credeam că Dumnezeu nu ne dă niciodată mai mult decât putem duce, dar fratele meu a murit, iar mama şi cu mine am rămas să ducem mult mai mult şi asta ne-a zdrobit.

Am avut nevoie de mulţi ani să înţeleg că e greu să trăieşti în lumea asta. Nu mă refer la mecanica trăitului, fiindcă în cazul celor mai mulţi dintre noi, inimile ne bat, plămânii primesc oxigen, fără ca noi să facem absolut nimic pentru a le spune să o facă. În cazul celor mai mulţi dintre noi, din punct de vedere mecanic, fizic, este mai greu să murim decât să trăim. Dar tot încercăm să murim.

Conducem prea repede pe şosele şerpuite, facem sex cu străini fără să ne protejăm, bem, consumăm droguri. Încercăm să stoarcem un pic mai multă viaţă din vieţile noastre. E firesc să vrem să facem asta. Dar să fim în viaţă în lume, în fiecare zi, pe măsură ce ni se dă mai mult, şi mai mult, şi mai mult, pe măsură ce natura a „ce putem duce” se schimbă şi metodele noastre de a o duce se schimbă, la rândul lor – ăsta e un fel de miracol.

51

Katherine mă tot întreba dacă poate să vină la mine.

— Nu trebuie să mă prezinţi sau ceva. Pot să vin doar să beau cu tine o cafea şi apoi plec. Ce zici?

De fiecare dată când mă întreba, ridicam obiecţii. Recunoşteam acest tipar vechi în mine, nevoia mea de a repara singură sănătatea mintală a mamei mele, de parcă tot ce îi trebuia ca să se facă bine eram eu cu un pistol de lipit, eu cu o carte de bucate din Ghana şi un pahar înalt cu apă, eu cu o felie de prăjitură. Nu funcţionase atunci şi nu funcţiona nici acum. La un moment dat trebuia să cer, să accept ajutorul cuiva.

Am făcut curat în casă înainte să vină Katherine. Nu era mizerie, dar de vechile obiceiuri scapi greu. A venit cu un buchet de flori şi o farfurie cu fursecuri cu fulgi de ciocolată. Am îmbrăţişat-o, am invitat-o să se aşeze la mica mea masă de sufragerie şi am pus cafeaua pe foc.

— Nu-mi vine să cred că n-am mai fost aici, a spus Katherine, privind de jur împrejur.

Locuiam acolo de aproape patru ani, dar nu îţi dădeai seama după cum se prezentau lucrurile. Îmi duceam viaţa

ca o femeie care se obişnuise să fie nevoită să plece în orice moment. Raymond îmi numise apartamentul „Bârlogul pentru protecţia martorilor”. Zero fotografii cu familia, zero fotografii, punct. Mereu mergeam la el acasă.

— Nu invit lume la mine prea des, am zis.

Am căutat două căni şi le-am umplut. M-am aşezat în faţa lui Katherine, făcându-mi palmele căuş în jurul căniică să-mi încălzesc mâinile.

Mă urmărea. Aştepta să vorbesc, aştepta să preiau iniţiativa cumva. Eu voiam să-i reamintesc că nimic din toate astea nu a fost ideea mea.

— E acolo, am şoptit, arătând spre dormitorul meu.

— OK, n-o s-o deranjăm, a zis Katherine. Ce mai faci?

Îmi venea să plâng, dar n-am făcut-o. Moştenisem abilitatea asta de la mama. Devenisem mama mea în atât de multe privinţe încât era greu să mă gândesc la mine însămi ca la o persoană distinctă de ea, era greu să văd uşa închisă a dormitorului şi să nu-mi închipui că, într-o bună zi, eu voi fi dincolo de ea. Eu, în pat, doar că singură, fără un copil care să aibă grijă de mine. Pubertatea fusese aşa un soc. Înainte arătasem ca nimeni, adică arătasem ca mine, dar după pubertate, începusem să arăt ca mama, corpul meu creştea să umple mulajul pe care îl părăsise forma ei. Îmi venea să plâng, dar nu puteam, nu voiam să plâng. La fel ca mama, aveam o casetă încuiată în care îmi păstram toate lacrimile. Mama o deschisese pe a ei doar în ziua când a murit Nana şi a încuiat-o la loc la scurt timp după aceea. O luptă între şoareci o deschisese pe a mea, dar acum încercam să o închid la loc.

Am dat din cap spre Katherine.

— Fac bine, am zis, iar apoi, ca să schimb subiectul: Ţi-am povestit vreodată că ţineam un jurnal când eram mică? L-am citit din nou de când a sosit mama şi am mai şi scris din nou.

— Ce fel de lucruri scrii?

— Observaţii, în principal. Întrebări. Povestea felului în care am ajuns aici. E jenant, dar obişnuiam să-mi adresez jurnalul lui Dumnezeu. Am crescut evanghelică.

Am făcut un fel de gest în care îmi răsfiram degetele cu palmele întoarse spre ea ca să însoţesc cuvântul „evanghelică”. Când mi-am dat seama ce fac, am lăsat mâinile în poală de parcă mi-ar fi luat foc şi trebuiau stinse ca nişte chiştoace.

— Nu ştiam asta.

— O, da. E jenant. Vorbeam în limbi. Tot tacâmul.

— De ce e jenant? a întrebat Katherine.

Am făcut un gest măturător cu mâinile, de parcă spuneam: „Uită-te la toate astea”, cu care voiam să spun: „Uită-te la lumea mea. Uită-te cât de ordonat şi gol e apartamentul ăsta. Uită-te la munca mea. Nu e jenant totul?”

Katherine nu a înţeles gestul, sau dacă l-a înţeles, nu l-a acceptat.

— Eu cred că e frumos şi important să crezi în ceva, în absolut orice. Serios.

Ultima parte a spus-o în defensivă fiindcă eu îmi dădeam ochii peste cap. Întotdeauna fusesem enervată de orice brumă de aiureli, de spiritualitatea falsă a celor care *echivalau* credinţa în Dumnezeu cu a crede în, să spunem, o prezenţă ciudată într-o încăpere. La colegiu, plecasem la un moment dat de la un spectacol de spoken word la care mă adusese Anne cu forţa fiindcă poeta se tot referea la Dumnezeu ca la „ea”, iar nevoia aceea de a fi provocatoare şi atotcuprinzătoare mi s-a părut prea banală, prea facilă. În plus, se bătea cap în cap cu preocupările unei ortodoxii şi ale unei credinţe care îţi cer să te supui, să accepţi, să crezi, nu într-un spirit nebulos, nu în spiritul idealist al Pământului, ci în ceva specific. În

Dumnezeu aşa cum era scris el, şi aşa cum era el. „Absolut orice” nu însemna absolut orice. De vreme ce nu mai puteam crede în Dumnezeul specific, cel pe a cărui prezenţă o simţisem atât de acut în copilărie, atunci nu puteam pur şi simplu să „cred în ceva”. Nu ştiam cum să articulez asta în fata lui Katherine, aşa că am rămas acolo, privind uşa dormitorului.

— Îi mai scrii lui Dumnezeu? a întrebat Katherine.

M-am uitat la ea, întrebându-mă dacă îmi întinde vreun fel de cursă. Mi-am amintit de gestul cu mâinile. Am fost batjocorită atât de mult pentru religia mea când eram la colegiu încât începusem să mă batjocoresc singură prima. Dar vocii lui Katherine îi lipsea răutatea; ochii ei erau sinceri.

— Nu mai scriu „Doamne”, dar da, poate că da.

Când venea vorba de Dumnezeu, nu puteam da un răspuns direct. Nu reuşisem să dau un răspuns direct din ziua în care a murit Nana. Dumnezeu m-a dezamăgit atunci, atât de total şi complet încât mi-a zguduit capacitatea de a crede în El. Şi totuşi. Cum să explic fiecare tremur? Cum să explic acea cunoaştere neşovăielnică a prezenţei Lui în sufletul meu?

În ziua când doamna Pasternack a spus: „Eu cred că suntem făcuţi din praf de stele, iar Dumnezeu a creat stelele”, am râs cu voce tare. Stăteam în spatele clasei, mâzgălind în carnetul meu cu spirală fiindcă deja eram înaintea celorlalţi din clasă. Urmam cursuri de matematică la universitate pentru credite la colegiu şi visam, visam să ajung cât mai departe de casă cu putinţă.

— Ai ceva ce vrei să împărtăşeşti cu restul clasei, Gifty? a întrebat doamna Pasternack.

M-am îndreptat din spate pe scaun. Nu eram obişnuită cu mustrările, cu beleaua. Nu primisem niciodată detenţie

şi credeam, aparent pe bună dreptate, că reputaţia mea de copil strălucit şi cuminte mă va proteja.

— Mi se pare doar puţin cam convenabil, am zis.

— Convenabil?

— Da.

Mi-a aruncat o privire ciudată şi a trecut mai departe. M-am lăsat la loc pe spate şi mi-am reluat mâzgălelile, enervată fiindcă voiam să mă cert. Mergeam la o şcoală de stat care refuza să predea evoluţia, într-un oraş în care mulţi nu credeau în ea, iar cuvintele doamnei Pasternack, aşa mi se părea la vremea aceea, erau o sustragere de la răspundere, un mod de a spune fără a spune.

Ce să credem despre perioada dinaintea oamenilor? Ce să credem despre cele cinci extincţii anterioare, inclusiv cele care au ras de pe faţa pământului mamuţii lânoşi şi dinozaurii? Ce să credem despre dinozauri şi despre faptul că împărţim un sfert din ADN cu copacii? Când a făcut Dumnezeu stelele şi cum, şi de ce? Acestea erau întrebări la care ştiam că nu voi găsi niciodată răspunsul în Huntsville, dar adevărul este că erau întrebări la care nu voi găsi niciodată răspunsuri nicăieri, nu răspunsuri care să mă mulţumească.

*

— Mă bucur să te văd, a spus Katherine.

Şi-a băut restul cafelei, a treia de când sosise, şi s-a ridicat să plece.

Am condus-o la uşă şi am rămas amândouă în prag. Katherine m-a luat de mână.

— Ar trebui să scrii în continuare. Lui Dumnezeu, oricui. Dacă te face să te simţi mai bine, ar trebui să continui. Nu există niciun motiv să n-o faci.

Am dat din cap şi am spus mulţumesc, l-am făcut cu mâna când s-a urcat în maşină şi a plecat.

52

„Nu se mai întâmplă” se întâmpla din nou. După ce Katherine a plecat, am tras cu ochiul la mama. Nicio schimbare. Cu câteva zile în urmă, avusesem o întâlnire cu consilierul meu ca să discutăm despre posibilitatea de a absolvi la sfârşitul semestrului în loc să mai aştept un an sau mai mult.

— Ce obiective ai? Ce îţi doreşti? a întrebat.

M-am uitat la el şi m-am gândit: „Cât timp ai la dispoziţie? îmi doresc bani şi o casă cu piscină, şi un partener care să mă iubească, şi un laborator propriu umplut doar cu femeile cele mai strălucite şi mai puternice. Îmi doresc un câine, şi un Premiu Nobel, şi să găsesc un leac pentru dependenţă şi depresie şi toate celelalte lucruri care ne supără. Îmi doresc totul şi îmi doresc să îmi doresc mai puţin”.

— Nu sunt sigură, am zis.

— Fii atentă, termină-ţi teza, predă-o şi apoi reevaluează situaţia. Nu e nicio grabă. Dacă începi studiile postdoctorale acum, dacă le începi la anul sau anul celălalt, chiar nu schimbă cu cine ştie ce datele problemei.

Laboratorul meu era un congelator. Am tremurat, mi-am luat haina de pe spătarul scaunului şi am pus-o pe mine. Mi-am suflecat mânecile şi am început să-mi fac ordine la staţia de lucru, ceva ce ar fi trebuit să fac ultima dată când am fost aici. Ultima dată când am fost aici, îmi terminasem în sfârşit experimentul, răspunsesem la întrebare. Testasem rezultatele de suficiente ori cât să fiu cât de

convinsă era cu putinţă că putem face un animal, chiar şi acel şoarece care şchiopăta, să se stăpânească să mai urmărească recompensa modificându-i activitatea cerebrală. Când l-am observat ultima oară pe şoarecele care şchiopăta, echipat cum era cu implantul cu fibră optică şi cablul de legătură, totul arăta la fel. Lată pârghia, micul tub de metal, băutura Ensure ca o mană. Iată şoarecele, piciorul şchiopătând. Am transmis lumina şi pur şi simplu, pur şi simplu, a încetat să mai apese pârghia.

Am părăsit staţia de lucru, m-am dus în biroul meu şi m-am aşezat să-mi scriu teza, gândindu-mă la toţi şoarecii mei. Ar fi trebuit să fiu în extaz că terminam, că scriam, cu speranţa unei noi publicări şi cu absolvirea profilându-se în faţa mea...

Cerinţele scrierii academice sunt diferite fată de cererile scrierii în ştiinţele umaniste, diferite faţă de scrierea în jurnalul meu când se lasă seara. Lucrările mele erau seci şi directe. Surprindeau faptele experimentelor mele, dar nu spuneau nimic despre senzaţia pe care am avut-o când ţineam un şoarece în palme şi îi simţeam tot corpul zvâcnind în timp ce respira, în timp ce îi bătea inima. Voiam să spun şi asta. Voiam să spun: iată-l, iată suflarea de viaţă în el. Voiam să povestesc cuiva despre valul uriaş de uşurare pe care îl simţeam de fiecare dată când urmăream un şoarece dependent cum refuză pârghia. Acel gest, acel refuz, acela era scopul muncii, triumful ei, dar nu aveam cum să spun nimic din toate astea. În schimb, am descris procesul pas cu pas, ordinea. Fiabilitatea, stabilitatea muncii, impulsul de a continua să trag din greu, de a continua să încerc până când găseam calea – acestea erau coaja pentru mine, dar miezul era acel val de uşurare, trupşorul acela viu al şoarecelui care şchiopăta, viu încă, şi încă.

Pastorul John obişnuia să spună: „întindeţi braţele”, înainte să-i îndemne pe credincioşi să se roage pentru unul dintre ei. Dacă erai suficient de aproape de persoana care avea nevoie de rugăciune, o atingeai la propriu, îţi aşezai palmele pe ea. Atingeai ce parte a corpului său îţi era accesibilă, o frunte, un umăr, o spinare, iar acea atingere, acea atingere preţioasă, era atât rugăciunea, cât şi canalul acesteia. Dacă nu erai suficient de aproape cât s-o atingi, dacă braţul tău era doar întins, atingând aerul, tot era posibil să simţi lucrul acela pe care lumea îl numeşte adesea „energie”, lucrul acela căruia eu îi spuneam Duhul Sfânt, care se mişca prin încăpere, printre degetele tale, spre trupul persoanei aflate în nevoie. În seara când am fost salvată, am fost atinsă astfel. Mâna pastorului John era pe fruntea mea, mâinile sfinţilor pe trupul meu, mâinile credincioşilor întinse. Salvarea, mântuirea, totul era intenţionat ca pielea ce atingea piele, la fel de sfânt. Iar eu nu am uitat niciodată.

Să fiu salvată, am fost învăţată când eram copil, era un fel de a spune: „Păcătoasă cum sunt, păcătoasă cum voi fi de-a pururi, îmi las în mâinile Lui controlul asupra vieţii mele, fiindcă El ştie mai multe decât mine, El ştie totul”. Nu este un moment magic în care devin fără de păcat, fără vină, ci mai degrabă este un mod de a spune: „Vino cu mine”.

Când am privit cum şoarecele care şchiopăta a refuzat pârghia, mi s-a reamintit încă o dată ce înseamnă să renaşti, să fii înnoit, salvat, ceea ce este doar un alt mod de a spune, de a avea nevoie de braţele acelea întinse ale aproapelui tău şi de harul Domnului. Harul acela salvator, harul măreţ, este o mână şi o atingere, un implant cu fibră optică, şi o pârghie, şi un refuz, şi este atât de dulce, atât de dulce!

53

Am început în cele din urmă să-mi scriu teza cu seriozitate. Petreceam câte douăsprezece ore deplasându-mă de la laborator, la birou, la cafeneaua de peste drum, care servea sandvişuri şi salate mediocre. Când ajungeam acasă seara, mă prăbuşeam pe canapea îmbrăcată complet şi adormeam numărând oile tuturor lucrurilor pe care trebuia să le fac a doua zi. Iar a doua zi, luam totul de la capăt.

Ritmul meu de scris, când mi-l găseam, presupunea să ascult la maximum o compilaţie pe care mi-o dăduse Raymond la aniversarea noastră de şase luni. Era poate un act de masochism să ascult coloana sonoră a ultimelor zile ale unei relaţii care nu durase prea mult, dar piesele, bluesuri dramatice, mă făceau să simt că munca mea avea o conversaţie cu artiştii care le cântau. Fredonam în ton cu muzica, scriindu-mi notiţele pe computer sau citind răspunsurile echipei mele, şi simţind, pentru prima dată de când mama venise să stea la mine, că fac ceva cum trebuie. Scriam şi fredonam şi evitam pe oricine îmi amintea de lumea din afara biroului meu. Respectiv pe Katherine. Încerca să mă convingă să ieşim din nou la prânz de când venise la mine acasă, iar eu rămăsesem în cele din urmă fără scuze.

Ne-am întâlnit să mâncăm sushi în vinerea primei mele săptămâni bune. Am comandat un rulou omidă, iar când a sosit, i-am mâncat mai întâi capul, circumspectă din cauza modului în care mă privea.

— Se pare că ţi-ai făcut de lucru în ultimul timp. E grozav, a spus Katherine.

— Da, chiar sunt mulţumită de cât am înaintat.

Am privit-o cum îşi desface beţişoarele şi le freacă unul de altul, iar mici aşchii de lemn au sărit din ele.

— Şi mama ta? a întrebat Katherine.

Am ridicat din umeri. M-am apucat de trunchiul omizii şi mi-am petrecut următoarele minute încercând să îndrept conversaţia spre un teren mai solid: munca mea, cât de importantă era, cât de bine mă descurcam.

Katherine m-a lăudat, cu toate că nu atât de exuberant sau de convingător pe cât aş fi sperat.

— Mai scrii în jurnal? a întrebat.

— Da, am zis.

După ce a murit Nana, am ascuns fiecare jurnal sub saltea şi nu le-am mai scos de acolo până în vara dinainte să plec la colegiu. În vara aceea, le-am pescuit de sub salteaua căreia îi scârţâiau şi gemeau arcurile când am ridicat-o. Aş fi putut să iau gemetele acelea ca pe un avertisment, dar nu am făcut-o. În schimb, am început să parcurg fiecare text pe care l-am scris vreodată în jurnal, să parcurg ceea ce era, în esenţă, întreaga mea viaţă conştientă. M-am simţit atât de jenată de primele însemnări încât le-am citit pe toate, înfiorându-mă şi mijind ochii în încercarea de a mă ascunde de cea care am fost în trecut. Când am ajuns la anii dependenţei lui Nana, eram distrusă. Nu puteam merge mai departe. Am decis atunci şi acolo că voi construi de la zero o nouă Gifty. Ea avea să fie persoana pe care am luat-o cu mine la Cambridge – încrezătoare, echilibrată, deşteaptă. Avea să fie puternică şi netemătoare. Am deschis jurnalul la o pagină goală şi am scris un text nou care începea cu aceste cuvinte: „îmi voi găsi un mod de a fi eu însămi, orice ar însemna asta, şi nu voi mai vorbi tot timpul despre Nana sau mama. E prea deprimant”.

Am plecat la colegiu şi am continuat să scriu în jurnal, iar când am ajuns la doctorat, scrisul era un obicei regulat, la fel de vital şi inconştient precum respiratul.

Ştiam că Raymond îmi citea jurnalul de săptămâni întregi înainte ca adevărul să iasă la iveală. Cu toate că nu eram la fel de curată ca mama, îi moştenisem capacitatea neobişnuită de a simţi când un obiect este mutat fie şi o fărâmă de la locul lui. În ziua când mi-am găsit jurnalul în partea stângă a sertarului noptierei în loc de dreapta, m-am gândit: „Acum e acum”.

— Vrei să-mi explici asta, Gifty? a întrebat Raymond, fluturându-mi jurnalul în aer.

— Ce să explic? am zis eu şi am simţit şcolărită din vocea mea, toate celelalte Gifty pe care promisesem să le las în urmă, care veniseră în schimb cu mine.

Raymond a citit:

— „L-am lăsat pe Raymond să creadă că planific călătoria în Ghana, dar de fapt, nu am făcut nimic. Nu ştiu cum să-i spun”.

— Ei, bine, acum nu mai trebuie să-ţi spun, am zis eu şi am privit cum i se îngustează ochii.

Scrisesem asta în ziua în care mi-am dat seama că îmi citeşte jurnalul. A avut nevoie de două săptămâni să ajungă la el.

— De ce ai face aşa ceva?

Vocea aceea a lui, vocea pe care o iubeam, vocea unui predicator fără amvon, atât de gravă încât simţeam că vine din interiorul meu, tuna acum de furie.

Am început să râd, acelaşi râs răutăcios şi teribil care mă făcea să-mi fie teamă de mine însămi. Îmi amintea de sunetul pe care l-ai scoate din fundul unei peşteri, pătrunzător şi disperat.

Râsul l-a speriat şi pe Raymond. Tremura ca puiul de pasăre. Mi-a aruncat o privire jignită şi în acea privire am

recunoscut fereastra, oportunitatea mea de a repara ce s-a stricat între noi şi de a mă căţăra la loc în graţiile sale.

Aş fi putut să mă ploconesc în faţa lui, să plâng, să-i distrag atenţia. În schimb, am râs şi mai tare.

— Chiar mi-ai citit jurnalul? Ce, suntem la liceu? Credeai că te înşel?

— Nu ştiu ce să cred. De ce nu-mi spui tu ce să cred? Mai bine, spune-mi ce crezi tu, că eu sigur nu pot să-ţi citesc gândurile. Toate astea, toate astea... parcă nu ştiu nimic adevărat despre tine.

Ce credeam eu? Credeam că am făcut-o din nou, că am distrus totul. Credeam că nu mă pot scutura niciodată de fantomele mele, niciodată, niciodată, lată-le în fiecare cuvânt pe care îl scriam, în fiecare laborator, în fiecare relaţie.

— Eşti praf, ştii, da? a zis Raymond, iar eu nu am răspuns. Eşti nebună, să mor eu.

Mi-a aruncat jurnalul în partea cealaltă a camerei şi l-am privit cum se deschide în zbor. L-am privit pe Raymond cum îşi ia cheile şi portofelul, haina, un lucru greoi şi inutil în soarele peninsulei. Şi-a strâns toate urmele şi apoi a plecat.

— Apreciez ce faci, Katherine, sincer, dar totul e bine. Eu sunt bine şi mama la fel.

Katherine mânca repede. Îşi curăţase farfuria cu mult înainte ca eu să ajung la ultimele segmente ale ruloului şi ne-am petrecut ultimele minute în tăcere în timp ce eu mestecam încet, hotărât.

— Gifty, nu-i niciun joc aici. Nu-i niciun truc. N-o să încerc să te tratez sau să te psihanalizez, sau să te fac să vorbeşti despre Dumnezeu sau familia ta, sau cine ştie ce. Sunt aici strict ca prietenă. O prietenă care îşi scoate o prietenă la prânz. Atât.

Am dat din cap aprobator. Pe sub masă, mi-am ciupit pielea dintre degetul mare şi arătător. Cum ar fi fost să o cred? De ce as fi avut nevoie?

54

Am plecat de la prânz şi am decis să-mi iau liber restul zilei. Mama nu mai ieşise din casă şi nu se mai dăduse jos din pat din ziua când venise să mă viziteze la laborator, dar chiar şi aşa, îmi făceam speranţe că făcea progrese. Poate că reuşeam să o conving să vină cu mine în excursie la Half Moon Bay.

Am condus până la apartament cu radioul oprit şi geamurile coborâte. Întâlnirea cu Han urma să aibă loc în weekend-ul acela şi eram agitată din pricina asta, reprezentându-mi în minte iar şi iar toate felurile posibile în care s-ar fi putut petrece lucrurile. Dacă lucrurile mergeau prost, putea fi tocmai lucrul de care aveam nevoie să mă convingă să absolv, să părăsesc laboratorul, fie şi doar pentru a evita să-l mai văd în fiecare zi. Dacă mergeau bine, atunci cine ştie?

Am intrat în complex. Cineva parcase pe locul meu, aşa că eu am parcat pe locul altcuiva, devenind parte din problemă.

— Mama, am strigat-o când am intrat în apartament. Ce-ai zice să vezi Oceanul Pacific?

Am lăsat geanta jos la intrare. Mi-am scos pantofii. Nu mă aşteptam la un răspuns, aşa că nu am fost surprinsă să fiu întâmpinată de tăcere. Am băgat capul în dormitor, iar mama nu era acolo.

Când eram copil, aveam acest sentiment de încredere, această convingere că lucrurile pe care le simţeam sunt

adevărate şi importante, că lumea are sens potrivit logicii divine. Îi iubeam pe Dumnezeu, pe fratele meu şi pe mama, în ordinea asta. Când l-am pierdut pe fratele meu, puf, au dispărut şi ceilalţi doi. Dumnezeu a dispărut într-o clipă, dar mama a devenit un miraj, o imagine formată de lumina refractată. Eu mă deplasam spre ea şi spre ea, dar ea nu se deplasa niciodată spre mine. Nu era niciodată acolo. Ziua când am venit acasă de la scoală şi nu am găsit-o am simţit-o ca pe a treizeci şi noua zi din deşert, a treizeci şi noua zi fără apă. Nu credeam că mai pot supravieţui încă o zi.

„Nu se mai întâmplă”, spusese mama, dar eu nu o crezusem. Fără să intenţionez sau să plănuiesc asta, îmi petrecusem şaptesprezece ani aşteptând a patruzecea zi. Iat-o.

— Mama? am urlat.

Era un apartament mic. Din mijlocul camerei de zi vedeai aproape tot ce era de văzut. Vedeai că nu e acolo. M-am dus iute în baie, singura cameră cu o uşă închisă, dar nu era nici acolo.

— Mama?

Am fugit afară, pe scări în jos, traversând peluzele impecabile, parcarea cu toate maşinile parcate aiurea, trotuarele sclipind de carbură de siliciu.

— Mama!

M-am oprit lângă un hidrant de incendiu şi am scanat complexul. Nu ştiam nici măcar de unde să încep să caut. Mi-am scos telefonul şi am sunat-o pe Katherine.

Cred că şi-a dat seama că s-a întâmplat ceva, fiindcă nici măcar nu a spus „Alo”, doar „Gifty, eşti bine?”

— Nu, nu sunt bine, am zis, şi m-am întrebat când am spus ultima dată acest lucru. Am spus-o vreodată, fie şi lui Dumnezeu? Am venit acasă şi mama nu e. Poţi să mă ajuţi?

— Stai acolo, a zis ea. Vin imediat.

Când a oprit maşina, stăteam pe hidrant cu capul între genunchi, holbându-mă la roşul izbitor, o culoare care era cumva o reflexie a ceea ce simţeam.

Katherine şi-a lăsat mâna pe umărul meu, strângând un pic, iar eu m-am ridicat.

— N-are cum să fi ajuns prea departe pe jos, a spus.

în timp ce Katherine m-a condus cu maşina, mai întâi în micul meu complex de apartamente, apoi în afara lui, pe şoseaua principală care ducea la Safeway, la campus, mi-am imaginat fiecare pod, fiecare apă.

— Cunoaşte pe cineva aici? a întrebat Katherine. Cineva pe care să-l fi sunat?

Am scuturat din cap. Nu avea o biserică aici; nu avea o parohie care să o sprijine. Eram doar eu.

— Poate ar trebui să sunăm la poliţie, am zis. Nu şi-ar dori asta, dar nu ştiu ce altceva să fac. Tu ştii?

Iar apoi, sub un copac, lângă marginea drumului, era mama. Înota în pijamale, fără sutien, cu părul încâlcit ca un cuib. Pe mine mă certa dacă ieşeam din casă fără cercei, iar acum asta.

Nici măcar nu am aşteptat să tragă Katherine pe dreapta de tot. Am sărit pur şi simplu din maşină.

— Unde ai plecat? am strigat eu, alergând spre ea şi înconjurând-o cu braţele. Era rigidă ca o scândură. Unde ai fost?

l-am luat umerii în mâini şi am scuturat-o cu putere, încercând să o fac să se uite la mine, dar nu a vrut.

Katherine ne-a condus înapoi la apartament, l-a spus câteva cuvinte mamei, dar în afară de asta drumul a fost cufundat în tăcere. Când am ajuns la mine acasă, a rugat-o pe mama să aştepte lângă maşină. Katherine mi-a luat mâna în mâna ei.

— Pot să rămân dacă vrei, a spus, dar eu am scuturat din cap.

A făcut o pauză, s-a aplecat mai aproape de mine şi a spus:

— Gifty, mă întorc mâine-dimineaţă la prima oră şi te ajut să te descurci cu toate, bine? Promit. Să mă suni oricând azi. Serios, oricând.

— Mulţumesc, am zis.

Am ieşit din maşină şi am condus-o pe mama înapoi în apartament.

înăuntru, părea mică şi zăpăcită, inocentă. Fusesem atât de înspăimântată şi de mânioasă că uitasem să-mi pară rău pentru ea, dar acum o compătimeam. Am tras-o în baie şi am început să umplu cada. L-am scos cămaşa, verificându-i încheieturile, l-am desfăcut şnurul pantalonilor de pijama şi au căzut singuri, o băltoacă de mătase pe podeaua băii.

— Ai luat ceva? am întrebat, gata să-i desfac gura cu forţa, dar, din fericire, a scuturat din cap, cât ai clipi din ochi. Când s-a umplut cada, am pus-o să între în ea.

I-am turnat apă pe cap şi am privit cum ochii i se închid şi apoi se deschid, de şoc, de plăcere. Mama, te implor, am zis în twi, dar nu ştiam destulă twi cât să termin propoziţia. Nu eram sigură cum aş fi terminat-o, oricum: Te implor să te opreşti. Te implor să te trezeşti. Te implor să trăieşti.

I-am spălat şi pieptănat părul. I-am săpunit corpul, trecând buretele peste fiecare pliu al pielii. Când am ajuns la mâinile ei, mi-a apucat o mână. A tras-o la piept şi a ţinut-o acolo.

— *Ebeyeyie,* a spus.

O să fie bine. Asta îi spunea lui Nana când îl spăla. Era adevărat atunci, până când nu a mai fost.

— Uită-te la mine, a spus, luându-mi bărbia în palme, trăgându-mi capul spre ea. Nu-ţi fie frică. Dumnezeu e cu mine; mă auzi? Dumnezeu e cu mine oriunde m-aş duce.

Am băgat-o în sfârşit în pat. Am stat o oră în faţa uşii, ascultându-i sforăitul. Ştiam că nu o să dorm. Ştiam că ar trebui să rămân acolo, să rămân de veghe, dar apoi am început să simt că nu e destul aer în apartament pentru amândouă, aşa că m-am furişat afară, ceva ce nu am făcut niciodată când eram o adolescentă în casa mamei. Am ieşit pe autostrada îoi şi am pornit în nord, spre San Francisco, mergând cu geamurile coborâte, înfulecând aerul, iar vântul îmi biciuia fata şi îmi usca buzele. Eu le tot lingeam.

„Asta înrăutăţeşte situaţia”, spunea mereu mama.

Avea dreptate, dar asta nu m-a împiedicat niciodată.

Nu ştiam unde merg, doar că nu voiam să fiu în preajma şoarecilor sau oamenilor. Nu voiam nici măcar să fiu în preajma mea şi dacă aş fi găsit o cale să fac asta, dacă aş fi descoperit întrerupătorul care ar fi putut să-mi stingă gândurile şi sentimentele, şi mustrările aspre, l-aş fi ales pe acela în schimb.

„Urechile tale vor auzi după tine glasul care va zice: «Iată drumul, mergeţi pe el!», când veţi voi să vă mai abateţi la dreapta sau la stânga. ”[53]

Aşteptam acel glas, aşteptam calea, conducând în susul şi în josul străzilor înguste ale unui oraş care nu-mi plăcuse niciodată cine ştie ce. Aproape îmi auzeam maşina, pufnind pe ţeava de eşapament în timp ce urca dealurile acelea ample, şi expirând, uşurată, când o lua la goană în josul lor. M-am trezit în nişte cartiere cu case precum nişte castele miniaturale, cu peluze vaste şi vibrante, de un verde scânteietor, şi m-am trezit pe alei unde bărbaţi şi

[53] Isaia 30:21.

femei prăjiţi şedeau pe pragul caselor şi aveau convulsii pe trotuare, şi m-am simţit întristată de tot ce vedeam.

Când eram copii, neînsoţiţi şi nesupravegheaţi, Nana şi cu mine ne furişam noaptea la piscina cu portar aflată la câteva străzi de casa noastră. Costumele noastre de baie erau prea strâmte, vechi de câţiva ani. Nu ţinuseră pasul cu creşterea noastră. Nana şi cu mine eram extrem de bucuroşi să ne scăldăm la adăpostul întunericului. Ani de zile ne-am rugat de părinţi să ne lase să mergem la piscină, dar ani de zile au inventat scuze de ce nu puteam. Nana s-a gândit că e destul de înalt, că are braţele destul de lungi cât să le treacă peste poartă şi să o descuie pentru mine. Când mama lucra în tura de noapte, noi ne scăldam în piscina aceea.

— Crezi că Dumnezeu ştie că suntem aici? am întrebat.

Niciunul dintre noi nu ştia de fapt să înoate şi cu toate că eram nişte intruşi, nu eram proşti. Ştiam că mama ne-ar fi omorât dacă muream. Rămâneam unde era apa mică.

— Sigur că Dumnezeu ştie că suntem aici. Ştie totul. Ştie unde e fiecare persoană în fiecare secundă din fiecare zi.

— Atunci Dumnezeu probabil s-ar supăra pe noi că ne-am furişat în piscină, nu? Facem păcat.

Ştiam deja răspunsul la asta şi Nana ştia că ştiu. La vremea aceea, noi doi nu rataserăm nicio duminică la biserică. Până şi când am avut conjunctivită şi eram contagioasă, mama îmi pusese o pereche de ochelari de soare şi mă adusese în biserică să-mi primesc vindecarea. Nana nu mi-a răspuns la început. Am presupus că mă ignoră şi eram obişnuită să fiu ignorată, la şcoală, unde puneam prea multe întrebări, şi acasă, unde făceam acelaşi lucru.

— Nu e aşa de rău, a spus Nana în cele din urmă.

— Ce?

— Adică e un păcat plăcut, nu-i aşa?

Luna în creştere îmi părea dereglată. Mă lua frigul şi oboseala.

— Da, e un păcat plăcut.

Am condus pe lângă cafenele şi magazine de haine la mâna a doua. Am văzut copii jucându-se la locuri de joacă, supravegheaţi de mame sau bone. Am condus până s-a întunecat, iar atunci am tras în parcarea din spate a unui magazin de îngheţată şi am oprit motorul.

— Mama o să se facă bine, i-am spus parbrizului sau vântului, sau lui Dumnezeu, nu ştiu. Eu o să-mi termin teza şi o să absolv şi peste ani toată munca asta o să valoreze ceva, o să conteze pentru cineva, iar mama o să fie în viaţă ca să vadă toate astea, aşa-i?

Parcarea era goală şi întunecată, cu excepţia a doi stâlpi de iluminat leneşi care îşi aruncau lumina slabă pe asfalt. Am pornit din nou motorul şi am mai stat acolo un minut, fantazând cum avea să arate apartamentul când aveam să mă întorc. Mama stând dreaptă pe canapea, o oală cu orez *jollof* la încălzit pe aragaz.

— Te rog, te rog, am spus, şi am mai aşteptat o clipă un fel de răspuns, un semn, o frântură de minune, ceva, înainte să ies de pe locul de parcare şi să pornesc în lungul drum spre casă.

Din casa noastră din New Jersey, Han şi cu mine auzim clopotele bisericii în fiecare duminică.

— Te cheamă semenii tăi, glumeşte Han uneori.

Eu îmi dau ochii peste cap, dar de fapt, nu mă deranjează glumele, nu mă deranjează clopotele.

O dată la câteva luni sau oricând mă loveşte cheful, o iau pe traseul lung spre casă de la laboratorul pe care îl conduc la Princeton, doar ca să pot intra în biserica aceea.

Nu ştiu absolut nimic despre Biserica Episcopală[54], dar nimeni nu pare deranjat când mă găsesc în strana din spate, privind înainte la trupul lui Hristos pe cruce. Han a venit aici cu mine de câteva ori, dar îşi pierde răbdarea. Se uită pe furiş de la Hristos la mine, într-un fel care îmi arată că numără secundele până voi fi gata să plec. L-am spus de multe ori că nu e nevoie să vină aici, dar vrea să o facă. Ştie tot ce e de ştiut despre mine, familia mea, trecutul meu. A fost alături de mine când mama s-a stins în cele din urmă, în casa copilăriei mele, în patul ei, cu îngrijitoarea ei la căpătâi, gata să ne ajute pe toţi până la sfârşit. Han mă înţelege, înţelege toată munca mea, obsesiile mele, la fel de intim ca şi cum ar fi ale lui, dar nu înţelege asta. El nu a auzit niciodată bătaia în uşă, aşa că nu va şti niciodată ce înseamnă să-ţi fie dor de sunetul acela, să fii atent să-l mai auzi o dată.

De obicei, sunt singură aici, cu excepţia lui Bob, tehnicianul de întreţinere care stă în birou, aşteptând fie să înceapă slujba de seară, fie să închidă.

— Gifty, cum mai merg experimentele? întreabă mereu şi îmi face cu ochiul.

Pare să fie unul dintre acei oameni care atunci când aud „om de ştiinţă” se gândesc la „SF”, iar gesturile sale sunt menite să mă asigure că nu va spune nimănui că încerc să-mi dau seama cum să donez un extraterestru. Se înţelege bine cu Han.

Mi-aş dori să încerc să-mi dau seama cum să donez un extraterestru, dar îndeletnicirile mele profesionale sunt mult mai modeste: neuroni, şi proteine, şi mamifere. Nu mă mai interesează alte lumi sau planuri spirituale. Am văzut destul la un şoarece cât să înţeleg transcendenţa, sfinţenia, mântuirea. La oameni, am văzut şi mai mult.

---

[54] În original, *Episcopalianism*, care se referă la *Episcopal Church*, de rit protestant, dar afiliată Comuniunii Anglicane.

Din ultima strană, chipul lui Hristos este portretul extazului. Mă uit lung la el şi se schimbă, se preface din furios în îndurerat, în bucuros. În unele zile, stau acolo ore în şir, în alte zile, doar câteva minute, dar nu plec niciodată capul. Nu mă rog niciodată, nu aştept niciodată să aud glasul lui Dumnezeu, doar privesc. Stau într-o tăcere binecuvântată şi îmi amintesc. Încerc să pun ordine, să găsesc o noimă, să găsesc un înţeles în tot acest talmeş-balmeş. Întotdeauna aprind două lumânări înainte să plec.

Mulţumiri

Acest roman este, în multe privinţe, o conversaţie între munca şi interesele mele şi cele ale strălucitei mele prietene, Christina Kim, cercetătoare postdoctorală la Ting Lab din Stanford University. Cercetarea şi proiectul tezei lui Gifty sunt inspirate de activitatea doctorală a Tinei la Deisseroth Lab de la Stanford, în special aceea care a format baza lucrării sale publicate în coautorat, „Molecular and Circuit-Dynamical Identification oftop-Down Neural Mechanisms for Restraint of Reward Seeking” („Identificarea moleculară şi dinamică în circuit a mecanismelor neuronale descendente de limitare a căutării recompensei”), apărută în revista *Cell* în 2017. Experienţa scrierii acestei cărţi, care a presupus de toate, de la tururi în laboratorul Tinei la discuţii profunde despre întrebări mari şi mici, este una pe care o voi preţui pentru totdeauna. Îţi mulţumesc, Tina, pentru munca pe care o faci şi pentru darul prieteniei tale.

Mulţumirile mele se îndreaptă către Fundaţia Ucross, American Academy în Berlin şi University of Wurzburg pentru bursele care mi-au permis să mă dedic scrierii acestui roman.

Îi mulţumesc revistei *Guernica* pentru că mi-a găzduit povestirea „Inscape” („Chintesenţa”). Acest roman reia multe dintre personajele şi întrebările din acea povestire, remodelându-le şi reorientându-le pentru a formula noi întrebări.

Mulţumesc, Eric SimonofF, Tracy Fisher şi tuturor celor de la WME pentru încrederea continuă în munca şi cariera mea. Mă aflu în mâinile celor mai buni.

Îţi mulţumesc, Jordan Pavlin, redactor extraordinar. Ce bucurie este să lucrez cu tine, să te cunosc! Le mulţumesc tuturor celor de la Knopf pentru că găzduiesc ceea ce scriu. Le sunt recunoscătoare şi lui Mary Mount de la Viking UK, lui Tiffany Gassouk de la Calmann-Levy şi tuturor redactorilor şi editurilor minunate care mi-au promovat munca în străinătate.

Îi mulţumesc lui Josefine Kals pentru că e cea mai bună publicistă din lume. Sunt norocoasă să te am în coltul meu.

Îi mulţumesc familiei mele şi familiei lui Matt şi tuturor prietenilor care m-au susţinut în ultimii ani.

Îi mulţumesc Christinei Conzalez Ho, cititoare de încredere şi prietenă dragă. Îţi sunt foarte recunoscătoare pentru timpul şi grija pe care mi le-ai acordat.

Îi mulţumesc lui Clare Jones pentru notele asupra acestui roman şi corespondenţa noastră preţuită, în general.

În sfârşit, un „mulţumesc” deosebit lui Matt, pentru că îmi citeşte cărţile, pentru toţi anii de iubire, şi credinţă, şi bunătate fără margini. Viaţa cu tine este bogată şi binecuvântată.

---- Sfârşit ----

Cuprins

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29

30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
Mulţumiri